

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Реферативний журнал

AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

Journal of abstracts

2
2014

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека

2(60)'2014

Видається
щоквартально
з 1999 р.

Агропромисловий комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

Редакційна колегія

Головний редактор
В.Ф. ПЕТРИЧЕНКО

Заступник головного редактора
В.А. ВЕРГУНОВ

Відповідальний секретар
О.В. КАПРАЛЮК

Члени редакційної колегії

В.В. АДАМЧУК
С.А. БАЛЮК
А.В. БАЛЯН
С.А. ВОЛОДІН
Я.М. ГАДЗАЛО
І.В. ГРИНИК
В.М. ЖУК
О.М. ЖУКОРСЬКИЙ
А.С. ЗАРИШНЯК
І.І. ІБАТУЛЛІН
О.О. ІВАЩЕНКО
Г.М. КАЛЕТНИК
С.І. КОВТУН
Ю.О. ЛУПЕНКО
М.С. МАНДИГРА
Д.О. МЕЛЬНИЧУК
С.М. РИЖУК
М.В. РОЇК
О.І. ФУРДИЧКО

Editorial board

Editor-in-chief
V. PETRYCHENKO

Deputy editor-in-chief
V. VERGUNOV

Responsible secretary
O. KAPRALYUK

Editorial board members

V. ADAMCHUK
S. BALYUK
A. Balyan
S. VOLODIN
Ya. HADZALO
I. GRYNYK
V. ZHUK
O. ZHUKORSKIY
A. ZARYSHNYAK
I. IBATULLIN
O. IVASHCHENKO
G. KALETNIK
S. KOVTUN
Yu. LUPENKO
M. MANDYGRA
D. MELNYCHUCK
S. RYZHUK
M. ROYIK
O. FURDYCHKO

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК
УКРАЇНИ

Національна
наукова
сільсько-
господарська
бібліотека

Агропромисловий Заснований у 1999 р. комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

2(60)'2014

Засновники —
Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека НААН,
тел. (044) 258-42-81

Інститут водних проблем
і меліорації НААН
тел. (044) 257-40-30

Наукові референти:
ШЕЛЕПОВ В.В.
КАРГІНА О.В.
ЛІСНЕВИЧ Л.О.
НИНЬКО П.І.
РОМАНЧУК Л.О.
РУЧКО Т.В.

Редактор
РОМАНЧУК В.П.

Відповідальні за випуск:
ШЕЛЕПОВ В.В.
РОМАЩЕНКО М.І.

Коректор
ЗАХАРЧЕНКО Л.П.

Комп'ютерний набір
САМОЙЛОВА Л.Г.

Комп'ютерна верстка
ШАЙНІКОВ О.С.

Свідоцтво про державну
реєстрацію КВ 3796
від 29.04.1999 р.

Підписано до друку 27.06.2014 р.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 11,63.
Обл.-вид. арк. 18,57.

Друк ФОП Корзун Д.Ю.
вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21027,
тел.: (0432) 69-67-69, 60-30-00.

© ННСГБ НААН, 2014
© Державне видавництво
"Аграрна наука" НААН,
оригінал-макет, 2014

ЗМІСТ

Передмова	3
Історія аграрної науки	5
Економіка сільського господарства.	7
Організація та управління сільськогосподарським виробництвом	
Сільськогосподарські машини, знаряддя та інструменти	11
Ґрунтознавство	14
Агротехніка	18
Сільськогосподарська меліорація	22
Добрива	25
Охорона природи. Сталий розвиток.	27
Сільськогосподарська екологія	
Хвороби рослин. Шкідники рослин. Захист рослин	30
Біотехнологія	32
Рослинництво	35
Загальні питання	35
Хлібні злаки. Зернові культури	37
Кормові культури	40
Технічні культури	43
Садівництво. Плодівництво	44
Овочівництво. Городництво	47
Декоративні культури. Квітництво	50
Тваринництво	51
Загальні питання	51
Конярство	52
ВРХ. Скотарство	53
Вівчарство. Козівництво	57
Свинарство	59
Птахівництво	62
Домашні кролі. Хутрові звірі	65
Бджільництво. Шовківництво	66
Рибне господарство.	68
Аквакультура	
Ветеринарія	70
Харчова і переробна промисловість.	74
Продукти тваринництва	
Лісове господарство	78
Авторський покажчик	82
Алфавітно-предметний покажчик	85
Список скорочень і аббревіатур	93
Покажчик використаних періодичних і продовжуваних видань	94
Біобібліографічні, бібліографічні та історико-бібліографічні серії ННСГБ НААН (1998–2014)	96

CONTENTS

Foreword	
History of Agrarian Science	
Economy of Agriculture.	
Organization and Administration of Agricultural Production	
Farm Implements, Machinery and Equipment	
Soil Science	
Cultivation Technique	
Agricultural Irrigation	
Fertilizers	
Protection of Environment. Sustainable Development. Agroecology	
Plant Diseases. Plant Pests. Plant Protection	
Biotechnology	
Plant Cultivation	
General Issues	
Food Grains. Cereals	
Forage Plants	
Industrial Crops	
Horticulture. Fruit-Growing	
Vegeticulture	
Decorative Cultures. Flower Growing	
Animal Breeding	
General Issues	
Horse-breeding	
General Livestock. Cattle	
Sheep-breeding	
Pig-breeding	
Poultry-keeping	
Rabbit-breeding. Fur-farming	
Bee-keeping. Sericulture	
Fish-breeding. Aquaculture	
Veterinary Medicine	
Food and Processing Industry. Produce of Animal Breeding	
Forestry	
Author Index	
Subject Index	
Abbreviation List	
Used Periodical and Serials Publications Index	
Biobibliographic and Historic Bibliographic Series by NSAL of NAAS (1998–2014)	

ПЕРЕДМОВА

За творчим задумом редколегії реферативний журнал (РЖ) покликаний інформувати вчених та фахівців галузі про основні вітчизняні досягнення аграрної науки і виробництва з метою своєчасного, найповнішого застосування цих досягнень на практиці, слугувати засобом здійснення оперативного пошуку інформації, міждержавного обміну інформативними масивами.

Видання є орієнтиром для спеціалістів та працівників науково-технічної інформації.

РЖ функціонує у таких напрямках:

- оперативне ознайомлення широкого загалу науковців і практиків з новими публікаціями у сфері науки і техніки;
- цільовий пошук необхідної інформації з усіх галузей АПК;
- сприяння інтеграції наук;
- міжгалузевий та міждержавний обмін інформацією;
- інформування про найновішу аграрну продукцію, методи і технології.

Підготовка видання РЖ “Агропромисловий комплекс України” передбачає тематичне структурування, планування номерів, підбір першоджерел, їхнє попереднє опрацювання, бібліографічний опис, підготовку тексту рефератів на основі вивчення та узагальнення положень діючих стандартів і рекомендацій провідних фахівців із цих питань.

РЖ складається з рефератів монографій, найґрунтовніших статей наукових журналів, збірників, матеріалів конференцій.

До складу редколегії РЖ входять відомі вчені в галузі АПК, що дає змогу оцінювати рівень реферованих публікацій.

Враховуючи створення РЖ в умовах динаміки попиту на продукцію інтелектуальної праці, а також матеріального виробництва галузей АПК, випуск часопису може бути з різною кількістю рефератів, рекламою, поліграфічним оформленням.

Отже, реферативний журнал ННСГБ НААН — єдине інформаційне видання, що відображає динамічний розвиток агропромислового комплексу України.

Для формування журналу аналізу і синтезу підлягає широкий тематичний спектр публікацій, зокрема: економіка, с.-г. машини і знаряддя, землеробство, рослинництво, тваринництво, агроекологія тощо.

Періодичність видання — 4 випуски на рік. Читач має можливість замовляти РЖ у друкованій формі, електронною поштою, а також бібліографічні описи без рефератів, повний випуск або його частину.

Сподіваємось, що матеріали РЖ зацікавлять науковців, фахівців АПК, працівників сільськогосподарських бібліотек, спеціалістів сфери науково-технічної інформації, журнал стане постійним супутником на довгі роки.

Редколегія з вдячністю розгляне ваші зауваження, побажання і пропозиції щодо змісту та оформлення журналу, виконає замовлення на публікацію рекламної інформації науково-технічного спрямування.

За довідками, з пропозиціями та рекламними матеріалами
просимо звертатися за адресами:

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
С.-Г. БІБЛІОТЕКА НААН**

вул. Героїв оборони, 10
м. Київ, 03680, Україна,
тел. (044) 258-42-81

**ІНСТИТУТ ВОДНИХ ПРОБЛЕМ
І МЕЛІОРАЦІЇ НААН**

вул. Васильківська, 37
м. Київ, 03680, Україна,
тел. (044) 257-40-30

FOREWORD

The creative idea of this Abstract Journal is to inform scientists and specialists about main native country achievements in agroindustrial complex development in order to implement it into practice of full value in time, to be the source of fulfillment of operative search of information, interstate exchange of information massive.

The Journal is reference for specialists and employees of scientific and technical information branch.

AJ functions in several trends, including:

- operative acknowledgement of wide circle of scholars and experts with new publications in sphere of science and technique;
- special search of necessary information from all branches of AIC;
- promotion in integration of sciences;
- interbranch and interstate exchange of information;
- informing about the most innovative products, methods and technologies.

While preparing of AIC the following methodical principles are foreseen: theme structuring, planning of issues, selection of sources, their previous processing, design of bibliographic list, preparing texts of abstracts, based on learning and generalization of principles of acting standards and recommendations of prominent specialists in these questions.

It is worth to emphasize that AJ of such a structure and specialization (according to trends of diversified system) is published for the first time. It is also created for the first time by co-workers of National Scientific Agricultural Library of National Academy of Agricultural Sciences of Ukraine.

Editorial board and editorial council consist of prominent scholars of agricultural branch, which allows evaluating the level of abstract publishing.

Taking into consideration creation of AJ under circumstances of dynamic demand on production of intellectual labor and material security of AIC as well, it is allowed to publish Journal with different quantity of abstracts, advertisement, polygraph design.

The selection of literature for reweaving is stipulating by research and practice actual importance, original elaboration of the problem.

Periodically of the edition — 4 issue per year. We hope this information will be of great interest for scholars, professors and other specialists of agroindustrial complex and of course, for agricultural libraries' and science-technical information organizations' staff as well.

Our Abstract Journal will take orders for publication of advertisements of scientific and technical orientation.

The AJ Editorial Board will appreciate your remarks, wishes and proposals concerning the journal's contents and design.

For reference, proposals and advertising materials,
please apply to the following addresses:

03680 MSP, Kyiv,
10 Geroyiv oborony Str.,
**NATIONAL SCIENTIFIC
AGRICULTURAL LIBRARY OF NAAS**
Tel. (044) 258-42-81

03680 MSP, Kyiv,
37 Vasyl'kivs'ka Str.,
**INSTITUTE OF HYDRAULIC PROBLEMS
AND LAND RECLAMATION OF NAAS**
Tel. (044) 263-40-30

63 (091) ІСТОРІЯ АГРАРНОЇ НАУКИ

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ВЕРГУНОВ В.А.

УДК 001.89"71":631.526.32"19/20"

2014.2.1. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК НАУКОВИХ ЗАСАД СОРТОВИПРОБУВАННЯ В УКРАЇНІ: монографія / Васильюк П.М.; Укр. ін-т експертизи сортів рослин, ННСГБ НААН; наук. ред. та авт. вступ. ст. Вергунов В.А. — К.: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2013. — 214 с. — Бібліогр.: 216 назв. Шифр 543212.

Сортовипробування в Україні, історія розвитку, державна комісія із сортовипробування.

На основі історико-наукового дослідження показано етапи та розвиток засад сортовипробування в Україні. Монографія містить вступ, 3 розділи (I. Сучасний стан вивчення проблеми; II. Передумови створення та напрями діяльності Державної комісії із сортовипробування зернових культур в УРСР; III. Науково-організаційне та методичне забезпечення сортовипробування в Україні у 1940–2013 рр.), висновки та архівні додатки. У розділах розкривається актуальна проблема з сортовипробування, яку до цього часу вичерпно не висвітлено ні вітчизняною аграрною, ні історичною науками. У праці висвітлено основні етапи побудови української державної системи охорони прав на сорти рослин, вперше в історії галузевого дослідження розроблено періодизацію науково-організаційного становлення вітчизняного сортовипробування, удосконалено загальні підходи щодо здійснення аналізу й систематизації опублікованих матеріалів, доповнено предметну джерельну базу маловідомими архівними документами й постановами Урядів СРСР і УРСР, відомих наукових установ, які дають змогу об'єктивно визначити й розкрити значення сортовипробування для потреб сільського господарства й фахівців з селекції та насінництва.

УДК 001.891:061.62:633.2/.3(091)

2014.2.2. ІНСТИТУТ КОРМІВ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПОДІЛЛЯ НААН — 40 РОКІВ / Петриченко В.Ф., Бабич А.О., Корнійчук О.В. // Вісник аграрної науки. — 2013. — Спецвип., вересень. — С. 7–20.

Інститут кормів, історія, кормовиробництво, здобутки науки, школи науки.

Відмічено, що у вересні 2013 р. виповнилося 40 років від дня заснування Ін-ту кормів та сільського господарства Поділля НААН. Відповідно до наказів МСГ СРСР (14 травня 1973 р. № 158), ВАСГНІЛ (29 травня 1973 р. № 42) та ПВ ВАСГНІЛ (31 липня 1973 р. № 110) в м. Вінниця було створено Український НДІ кормів. Інститут виконував функції наукового центру з кормовиробництва, методичну та координаційну роботу 42 наукових закладів України. Після проголошення в Україні незалежності, постановою Президії УААН від 29 січня 1992 р. УкрНДІ кормів було перейменовано в Інститут кормів УААН (нині НААН). З 2010 р. Інститут кормів стає головною установою науково-методичного центру "Кормові ресурси" та Центром наукового забезпечення АП Вінницької обл. У 2011 р. до Ін-ту було приєднано Вінницьку, Тернопільську та Хмельницьку обласні с.-г. дослідні станції. У 2012 р., згідно з наказом Президії НААН від 11 липня 2012 р., Ін-т отримав сучасну назву — Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН. Його структура складається із 10 наукових відділів, кожен з яких має свою історію та наукові здобутки. У розвитку наукових досліджень установи відіграли важливу роль наукові школи академіка А. Бабича з селекції, рослинництва та кормовиробництва й академіка В. Петриченка з проблем розвитку кормовиробництва і рослинництва. За 40 років діяльності Ін-том було створено близько 150 сортів і гібридів кормових культур, видано 75 міжвідомчих тематичних наукових збірників та понад 4 тис. статей. Окремим колективом вчених присуджено премію РМ СРСР та Державну премію України у галузі науки і техніки, 15 золотих медалей на міжнародних виставках. Сьогодні Ін-т працює над виконанням 14 ДНТП і низки проектів Міністерства АПК України, координує

роботу 27 наукових установ системи НААН, які спрямовані на вирішення актуальних завдань з кормовиробництва.

УДК 338.43.02(091)(477)

2014.2.3. ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД АГРАРНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ: УРОКИ ДЛЯ НИНІШНЬОЇ ВЛАДИ / Куницький В.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 4. — С. 243–250. — (Сер. Техн. науки. Харчові технології. Екон. науки). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 543217.

Реформи аграрні, еволюція, община, колгоспно-радгоспна система, фермерське господарство, державна підтримка, досвід історичний.

Викладено в історичному аспекті досвід України у проведеному аграрних реформ. Виявлено, що першу реформу в аграрній сфері України було проведено у середині XVI ст., коли Україна входила до складу Великого Князівства Литовського. Наслідком цієї реформи було переведення аграрного господарства з оброчної системи на панщину, а господарства поміщиків і селян були розділені територіально й організаційно. Наступну велику реформу було проведено у 1861 р. шляхом скасування кріпацтва, внаслідок чого сільське господарство було переведено у промислове виробництво, зокрема у розвиток спиртової промисловості й цукробурякового виробництва. Однією з головних перешкод на шляху розвитку промислового виробництва була общинна форма ведення сільського господарства. Це добре розумів П. Столипін, який на початку XX ст. провів так звану "стопилінську реформу" з продажем землі селянам, формуванням хуторського, відрубного й селищного господарств. Наслідком цієї реформи було зростання врожайності с.-г. культур. Так, з 1909 по 1913 р. виробництво найголовніших видів зернових перевищувало продукцію Аргентини, Канади та США разом узятих. Наступні етапи реформування сільського господарства пов'язані з подіями революції 1917 р. — спочатку проведення НЕПу, а згодом — з колгоспно-радгоспною системою. Наприкінці 70–80-х років XX ст. відбувся перехід із натуральної на грошову оплату праці, що сприяло значному підвищенню продуктивності в сільському господарстві. Після розпаду Радянського Союзу в Україні було запроваджено фермерську систему господарювання — створено понад 42 тис. фермерських господарств, які особливого прогресу у відродження аграрного сектору не принесли. Зроблено висновок, що будь-яка реформа повинна мати певне завдання у суспільному розвитку. Неосвіченість, поспішність та необдуманість реформ призводять до зниження економічного потенціалу країни, а іноді й до невідворотних наслідків.

УДК 63(091)(477)

2014.2.4. ІСТОРІЯ ВЕДЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ / Вергунов В.А. // Зерно. — 2014. — № 3. — С. 126–134.

Сільське господарство, розвиток сільського господарства (історія, періоди), державна підтримка, міністри сільського господарства.

Відмічено, що для всіх цивілізацій і систем влади провідною галуззю було й залишається сільське господарство (СГ). Останнє за В. Вернадським "... визначало майбутнє життя людства". Сільське господарство, згідно із Законом України (2001 р.), — "... вид господарської діяльності з виробництва продукції, яка пов'язана з біологічними процесами її вирощування та призначена для споживання у сирому і переробленому вигляді, а також для використання на нехарчові цілі". Відлік історії СГ ведеться від останнього льодовика, коли долини річок звільнилися від криги 13 тис. років до н.е. В Україні СГ тривалий час розвивалось стихійно, а згодом — під впливом регулятивного підходу з боку держави. Розвиток

і становлення СГ в Україні можна поділити на п'ять періодів: 1) від зародження до правління Петра I; 2) розпочався правлінням Петра I, за якого було проведено низку реформ з вирощування зернових і овочевих культур; 3) 1861–1917 рр. — характеризувався відміною кріпацтва, столипінською реформою і більшовицьким переворотом; 4) 1920–1999 рр. — характеризувався колективним веденням СГ, регуляторним впливом держави на ведення СГ; 5) від 1999 року і до сьогодні. Починаючи з третього етапу державою були зроблені кроки щодо підтримки СГ. У 1894 р. Олександр II указом заснував перше профільне відомство — Міністерство землеробства та державного майна на чолі з О.С. Ермоловим. Останнє сприяло розгортанню вітчизняної с.-г. дослідної справи шляхом створення мережі дослідницьких установ майже у кожному регіоні. Міністерство землеробства та державного майна багато разів змінювало назву і керівників, які несли відповідальність за всі перетворення у СГ. Наведено прізвища 57 міністрів СГ. Усі вони зробили власний внесок у становлення й розвиток українського сільського господарства, за що заслуговують на увагу та шану сучасників, а їхній досвід — на вивчення.

УДК 63.001.89(091)(477)

2014.2.5. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПОСТУП СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (до 130-річчя створення Полтавського дослідного поля): наук. доп. / Вергунов В.А.; НААН, ННСГБ. — К.: ФОП Корзун Д.Ю., 2014. — 28 с. — Бібліогр.: 56 назв. Шифр 543345.

Дослідна справа, Полтавське дослідне поле, етапи розвитку, сільське господарство, Україна, видатні вчені.

Видано наукову доповідь "Організаційний поступ с.-г. дослідної справи в Україні", яку було зроблено 22 травня 2014 р. на IX Всеукраїнській конференції молодих учених та спеціалістів, присвяченій 130-річчю появи с.-г. дослідної справи як організації та створенню Полтавського дослідного поля. Доповідь охоплює 7 етапів історії розвитку і становлення дослідної справи в Україні, починаючи з виникнення землеробства ще до н.е., і закінчуючи сучасним станом. Перший етап — від 400–300 тис. років до VI–VII ст. н.е. охоплює формування флори і фауни, появу землеробства та сільського господарства. Другий — це історія об'єднання князівств у Київську Русь та поява писемності, перших законодавчих актів з розгляду окремих технологічних аспектів вирощування польових культур. Третій — 1242–1650 рр. — ведення сільського господарства за часів "Галицько-Волинської Русі" — у складі Великого Князівства Литовського, Польського Королівства та Козацької держави. Четвертий — розвиток сільського господарства при Петрі I та Єлизаветі I, вихід рекомендацій вітчизняних учених: М.В. Ломоносова, А.Т. Болотова, М.Г. Ліванова, І.М. Комова та ін. П'ятий етап — 1861–1917 рр. — скасування кріпацтва і столипінська реформа. Шостий етап виокремлюється колективним веденням сільського господарства і відповідним науково-освітнім забезпеченням його розвитку. Сьомий етап розпочався з 1999 р., який радикально розділив Україну і Росію щодо ведення аграрного сектору економіки. Починаючи з п'ятого етапу відбувся сучасний розвиток дослідної справи як організації з вивчення й впровадження с.-г. галузей. В цей час сформувалися видатні вітчизняні вчені: Б.К. Єнкін, К.А. Тимірязев, К.К. Розумовський, Й.І. Жилінський, А.Є. Зайкевич, П.А. Костичев, В.Г. Ротмістров, О.С. Ермолов та ін., які зробили вагомий внесок у появу, розвиток і становлення с.-г. дослідної справи в Україні. Сільськогосподарську дослідну справу запровадили з 1883 р. створенням Полтавського дослідного поля.

УДК 631.117.4:633.1/3:631.584.8(091)

2014.2.6. ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ СУМІШЕЙ ОДНОРІЧНИХ КУЛЬТУР У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ / Суша С.К. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2013. — Вип. 77. — С. 318–322. — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 06 543114.

Суміші трав'яні, історія розвитку, культури (однорічні, злакові, бобові трави), врожайність.

Наведено історію виникнення, розвитку та вивчення продуктивності різнорослинних природних і штучних рослинних угруповань. За М. Єлсуковим, вчені і практики звернули увагу на ріст і розвиток рослинних угруповань ще до античного

періоду, що підтверджується знахідками сумішей насіння декількох видів зернобобових і злакових культур. Перші дослідження з вирощування сумішей однорічних культур трав розпочалися на дослідному полі у Новій Олександрії (нині Пулава, Польща), де у 1893–1897 рр. порівнювали продуктивність змішаних посівів однорічних культур, установили їх переваги за економічними показниками. Згодом змішані посіви почали вивчати на Уманській с.-г. дослідній станції (1908–1918 рр.), Львівській (1955–1960 рр.), Білоцерківській, Драбівській дослідних станціях та Українському НДІ кормів ПВ ВАСГНІЛ (нині Ін-т кормів та сільського господарства Поділля НААН). Дослідження з вивчення історії розвитку сумішок умовно поділено на три етапи: I етап (1893–1939 рр.) — порівняння продуктивності та вивчення взаємодій між рослинами; II етап (1940–1969 рр.) — вивчення впливу сумішей на врожайність наступних культур у сівозміні, встановлення оптимального співвідношення компонентів; III етап (1970–2013 рр.) — підбір культур, підвищення кормової продуктивності сумішей при вирощуванні їх на зелені корми, сінаж, сіно у різних ґрунтово-кліматичних умовах.

УДК 631.527:633.15(091/092)

2014.2.7. ВАЛЕНТИНУ СЕРГЕЕВИЧУ ЦИКОВУ — 90 ЛЕТ / Медведев А.М. // Кукуруза и сорго. — 2013. — № 4. — С. 36–37.

Циков В.С. — академік-селекціонер, кукурудза, сорти, наукова школа Цикова В.С.

Відмічено, що у жовтні 2013 р. виповнилось 90 років від дня народження Валентина Сергійовича Цикова — відомого селекціонера, доктора с.-г. наук, професора, академіка НААН і РАСГН, з яких 65 років було віддано науково-практичній і організаційній роботі у Всесоюзному НДІ кукурудзи (нині Ін-т сільського господарства степової зони НААН). Спочатку В.С. Циков був замісником, директором Єрастівської дослідної станції, згодом — завідувачем відділу, замісником директора з наукової роботи, директором Всесоюзного НДІ кукурудзи, Ін-ту кукурудзи УААН. З 1994 р. В.С. Циков завідує лабораторією технологічного забезпечення і інтелектуальної власності Ін-ту сільського господарства степової зони НААН. Як вчений і організатор В.С. Циков є автором і співавтором понад 60 сортів і гібридів кукурудзи, створив науково-виробничу систему "Дніпро" та клуб кукурудзодів ім. Героя Соціалістичної Праці М. Озерного, вперше впровадив демонстраційні польові полігони завершених науково-дослідних робіт, підготував 9 докторів і 131 кандидата наук. Наукові розробки вченого викладено у 385 наукових працях, зокрема — у 12 монографіях, а заслуги відмічено багатьма державними нагородами. Висока ерудиція, принциповість, постійний пошук, творча праця в ім'я науки й виробництва створили бездоганний авторитет В.С. Цикова серед науковців і аграріїв в усьому колишньому СРСР.

УДК 631.95:631.147(092)(477.53)

2014.2.8. АВТОГРАФ НА ЗЕМЛІ: фотоальбом / Черкес Валерій. — Полтава: ТОВ "Сімон", 2013. — (Сер. Золоті імена Полтавщини). — 288 с. Шифр 541676.

Антоненко С.С. — академік-агроеколог, землеробство органічне, родючість ґрунтів, соціальна сфера.

Видано альбом про життя і творчу діяльність С.С. Антонця — Героя Соціалістичної Праці, Героя України, академіка-агро-еколога, першопрохідця сучасного великомасштабного органічного землеробства, яке відкриває шлях до життя людини у гармонізації з природою. Фотоальбом починається нарисами "Уклін хліборобу" головного редактора журналу "Зерно" Ю. Гончаренка і "На таких тримається наш Світ" — заслуженої журналістки України Л. Віценія, які коротко розповідають про життя і творчу діяльність С.С. Антонця словами "Такі люди навчають нас по-справжньому любити землю, природу і людей". Перший розділ "Становлення особистості" висвітлює творчий шлях С.С. Антонця від конюха, комсомольського ватажка до голови правління ПП "Агроекологія" Шишацького р-ну на Полтавщині. За впровадження безполіцевого обробітку ґрунту С.С. Антонцю було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці, Героя України, обрано академіком Української екологічної академії, почесним академіком НААН. Другий розділ "У співпраці з Природою" висвітлює засоби відновлення родючості ґрунту, впровадження безполіцево-

го обробітку ґрунту та збільшення продукції рослинництва і тваринництва. Третій розділ "Не хлібом єдиним" розкриває діяльність С.С. Антонця у розбудові соціальної сфери — відтворенні дачі-музею В. Короленка, будівництві храмів, створенні Тростянецького парку, музею Хліба тощо. Закінчується фотоальбомом післямовою С.С. Антонця словами: "... треба дбати про людей, про їх добробут та умови праці. Це можна досягти тільки піклуванням про родючість ґрунту і покращенням навколишнього середовища в цілому".

УДК 638.1(091)

2014.2.9. ПАРАЛЛЕЛИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЧЕЛОВОДСТВА: ПРОШЛОЕ, НАСТОЯЩЕЕ И БУДУЩЕЕ / Шмуля С.А. // Пчеловодство. Апитерапия. Фитотерапия в руках человека: материалы науч.-практ. конф. / под ред. Овсяника В.И. — Симферополь: ИТ "Ариал", 2013. — С. 22–30. Шифр 542643.

Бджільництво України, історія, продукти бджільництва, Прокопович П.І., товариства пасічників.

Відмічено, що бджільництво України золотими літерами внесено в історію світового бджільництва. Його розквіту сприяли благоприємні природно-кліматичні умови з багатьма чорноземами, на яких зростає понад 16 тис. медоносних рослин, розведення та розмноження місцевих популяцій бджіл. Україна є лідером в Європі, займає 4–5 місця з виробництва меду. Історія вітчизняного бджільництва охоплює декілька періодів. На етапі зародження був дикий період, коли наші

пращури полювали на бджіл, забирали стільники з медом. Його змінив період бортництва, люди стали розчищати старі й будувати нові дупла, залишати корм для зимівлі. У цей час мед і віск стали відігравати важливу роль у зовнішній і внутрішній торгівлі, проведенні культових обрядів. З середини XIV ст. почали створювати штучні борті (дуплянки, колоди), які підвішували на деревах узлісь, що започаткувало розвиток колодного бджільництва. Розквітом його стала поява рамкового вулика, який вперше розробив П.І. Прокопович (1814 р.). Останній відкрив першу у Росії і Європі школу бджільництва (1830 р.), заклавав наукові підвалини вивчення бджіл, що стало поштовхом до розвитку промислового бджільництва на професійній основі. Його справу продовжили послідовники Понамарьов С.І., Костенецький Я.О., Ломакін В.І. та багато інших, які почали організовувати товариства пасічників (Галицьке, 1868; Харківське, 1893; Південно-Російське, 1896 та ін.), створювати краєзнавчі музеї, викладати бджільництво у багатьох учбових закладах. Разом все це взяло давало можливість перевести галузь бджільництва на промисловий рівень, створити низку крупних промислових пасік і фірм, прийняти низку законів з розвитку племенної справи. За роки незалежності, коли почала впроваджуватися ринкова економіка, відбулися значні втрати у бджільництві. Для його відновлення потрібні велика допомога Уряду, вступ України до Світової Федерації бджільничих Асоціацій, професійна праця вчених й практиків-бджолярів.

338.43 ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА. 631.1 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН ШПИЧАК О.М.

УДК [338.439.5:633.1]—047.36(100+477)

2014.2.10. СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ РИНКИ ОСНОВНИХ ВИДІВ ЗЕРНОВОЇ ПРОДУКЦІЇ / Демчак І.М., Завалевська В.О., Хоменко Т.М., Іщенко Т.Д. [та ін.]. — К.: НДІ "Укр-агропродуцтивність", 2013. — 170 с. Шифр 542188.

Ринки, зернова продукція, динаміка цін, світові біржі.

Наведено найбільш важливу для провідних фахівців інформацію про стан на світовому, європейському та українському ринках основних видів зернових культур. Надано дані з 2010/2011 по 2013/2014 маркетингові роки (прогноз) з виробництва, споживання та реалізації основних зернових с.-г. культур, а також прогноз урожаю та динаміку цін на основних світових біржах, внутрішніх ринках Євросоюзу, країн СНД та України станом на 01.07.2013 р. Джерелом інформації є Звіти Міжнародної ради по зерну, Міністерства сільськогосподарства США, ФАО, дані Державного комітету статистики України, Державної інспекції сільськогосподарства України та інші. Розкрито основні тенденції розвитку світового та українського ринків основних видів зернової продукції, стан забезпечення, споживання та реалізації на внутрішньому ринку України пшениці, жита, ячменю, кукурудзи. Проаналізовано рівень впливу кон'юнктурних змін на зерновому ринку регіонів світу на формування зовнішньої позиції України та чинники, які впливають на формування конкурентоспроможності зернопродукції з метою визначення пріоритетних напрямів її підвищення.

УДК [657+336]—043.86

2014.2.11. РОЗВИТОК ОБЛІКОВОЇ І ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВИХ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ: Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 26–27 верес. 2013 р. / Відп. за вип. Б.В. Мельничук. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2013. — 760 с. Шифр 542182.

Бухгалтерський облік, інформаційно-аналітичне забезпечення, інвестиційна привабливість, іпотечне кредитування, страхування.

Тези присвячені проблемам та перспективам розвитку облікової і фінансової складових економічної науки та практики. Обґрунтовано необхідність оновлення теоретичного підґрунтя облікової науки на основі розроблення інституціональної парадигми та теорії бухгалтерського обліку. Визначено напрями удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення інвестиційної привабливості та безпеки аграрного бізнесу. Здійснено поглиблений аналіз формування фінансового забезпечення розвитку аграрної галузі, зокрема розкрито стан та перспективи вдосконалення іпотечного кредитування, страхування, спеціальних режимів оподаткування, бюджетної підтримки, фондового ринку. Значну увагу також приділено сучасним проблемам та перспективам розвитку контролю та аудиту в аграрному секторі економіки.

УДК 332.28:631.452

2014.2.12. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОРЕНДОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЇХ РОДЮЧОСТІ: монографія / Шкільов О.В., Ібатуллин М.І., Музиченко А.О., Іванишин В.В., Бойко Л.В.; за ред. О.В. Шкільова. — К.: Четверта хвиля, 2013. — 224 с. — Бібліогр.: 113 назв. Шифр 541302.

Орендовані землі, збереження родючості, засоби виробництва, умови оренди, землекористування.

Висвітлено результати дослідження теоретико-методологічних та організаційно-економічних засад розвитку орендних відносин у ринкових умовах господарювання та розкрито теоретичну необґрунтованість концепції безкоштовної передачі земель у приватну власність селянам, які не мають відповідних засобів виробництва для її обробітку. Досліджено діяльність с.-г. підприємств в умовах оренди та розкрито

основні тенденції їх інноваційного розвитку і ефективного функціонування. Сформульовано концептуальні напрями формування економічного механізму ефективного використання орендованих земель та збереження їх родючості. Окреслено основні стратегічні засади ефективного землекористування та економічний механізм підвищення родючості ґрунтів, застосування інноваційних технологій для розвитку рослинницьких галузей.

УДК 338.43:338.24:336

2014.2.13. ФІНАНСОВІ СКЛАДОВІ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ: МЕХАНІЗМИ ТА ВАЖЕЛІ: монографія / Жидяк О.Р. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2013. — 380 с. — Бібліогр.: 365 назв. Шифр 541502.

Фінансові складові розвитку агросфери, механізми банківського кредитування, політика фінансова, підтримка розвитку агросфери.

Досліджено теоретичні основи фінансового забезпечення розвитку аграної сфери та проведено оцінку впливу його складових. Виділено фінансовий механізм як основну фінансову складову розвитку аграної сфери та надано характеристику механізмам банківського кредитування аграного сектору. Показано сучасний стан розвитку ринку страхових послуг в аграному секторі економіки і визначено роль державної фінансової підтримки виробників аграної продукції. Сформульовано концепцію формування та реалізації фінансової політики розвитку аграних підприємств. Висвітлено зарубіжний досвід державної фінансової підтримки розвитку агросфери. Зазначено, що методичні основи формування механізму державної підтримки фермерських господарств в Україні за загальними поняттями збігаються з цілями, структурою та інструментарієм підтримки фермерських господарств у країнах Центральної і Східної Європи.

УДК 338.43:636.1/4(477)(083.92)

2014.2.14. МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА І СВИНАРСТВА УКРАЇНИ НА ПЕРСПЕКТИВУ ДО 2015 РОКУ: монографія / Марченко В.А., Бовсуновський В.В., Геть А.А., Ібатуллин І.І., Костенко О.І., Рубан С.Ю., Руденко Є.В., Помітун І.А. — Харків—Луганськ: Елтон-2, 2013. — 164 с. Шифр 541319.

Молочне скотарство, свинарство, ринки продукції тваринництва, фінансове забезпечення.

Використано і удосконалено новітні методичні підходи, методики та нормативи, за допомогою яких розкрито механізми реалізації й напрями розвитку галузі молочного скотарства та свинарства України на перспективу до 2015 р., здійснено визначення показників і пріоритетних напрямів розвитку та засобів їх досягнення. Обґрунтовано обсяги відповідного фінансового забезпечення для реалізації визначених пріоритетів, запропоновано стратегічні механізми державного регулювання ринків продукції тваринництва з метою забезпечення продовольчої безпеки держави, розвитку сільських територій, збільшення експортного потенціалу галузі. До монографії увійшли концептуальні положення й основні матеріали Національного проекту "Відроджене скотарство".

УДК 338.432(477)

2014.2.15. К ВОПРОСУ О СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ / Демьяненко С.И. // Економіка АПК. — 2014. — № 1. — С. 14—19. — Библиогр.: 14 назв.

Стратегія розвитку аграної економіки, макроекономічні показники, реформування, політика агранна (адаптація).

Розглянуто базові підходи до розробки стратегії розвитку аграного сектору економіки України як однієї з провідних галузей, що впливають на макроекономічні показники країни. Проаналізовано основні фактори аграної економіки, які впливають на макроекономічні показники і забезпечення продовольчої безпеки населення. Розкрито необхідність стратегії, її особливості, обмеження й основні підходи до розробки. Акцентовується увага на існуючих суперечностях в інтересах держави і підприємств при розробці та втіленні стратегії розвитку аграної економіки, а також зазначено можливості їх подолання. Показано основні напрями реформування Спільної аграної політики Європейського Союзу до

2020 р. і можливості адаптації стратегії розвитку аграного сектору економіки України до цієї політики.

УДК 338.432:330.31/32

2014.2.16. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Олійник Т.І. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2013. — 194 с. — Бібліогр.: 219 назв. Шифр 541521.

Організаційно-економічний механізм управління, процес відтворення основних засобів, основні засоби агровиробництва.

Розглянуто теоретико-методологічні питання функціонування організаційно-економічного механізму відтворювальних процесів основних засобів аграного виробництва. Проаналізовано сучасний стан і чинники виробничого оснащення аграних підприємств. Відмічено, що процес відтворення основних засобів аграної сфери України потрапив у своєрідну стагнацію: кризовий рівень старіння матеріально-технічної бази, відсутність власних інвестиційних ресурсів, мізерність державної підтримки, відсутність зацікавленості у інвестуванні вітчизняного машинобудування. Введення в дію виробничих потужностей не компенсує їх вибуття. Здійснено оцінку впливу відтворювального процесу на техніко-технологічні показники, визначено шляхи посилення інвестиційно-інноваційного розвитку технологічного рівня та підвищення ефективності аграного виробництва.

УДК 338.432:339.13

2014.2.17. ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ПРАКТИКА: монографія / Костирко І.Г., Гром'як Т.Д. — Л.: Сполом, 2013. — 224 с. — Бібліогр.: 215 назв. Шифр 542091.

Потенціал сільського розвитку, ринкова трансформація, соціальна сфера села, агранна реформа.

Досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти проблем сільського розвитку, нарощення його виробництва та людського потенціалу, розвитку соціальної сфери села. Подано авторське трактування сутності сільського розвитку як специфічного способу економічних відносин у процесі реалізації аграної політики. На цій основі доповнено методичні підходи до аналізу стану сільського розвитку і його потенціалу. Викладено результати комплексного дослідження стану потенціалу сільського розвитку. Проаналізовано вплив виробничої, соціальної сфери та людського капіталу, що зумовлюють зміни потенціалу сільського розвитку, на зміст економічних відносин на селі. Особливу увагу звернено на соціальні проблеми, які істотно впливають на результати аграної реформи та здатні дискредитувати цілі сільського розвитку. Обґрунтовано доцільність удосконалення методичних підходів до дослідження потенціалу сільського розвитку. Запропоновано концепцію стратегії сільського розвитку та її модель, розроблену на основі інституціональної теорії та вдосконалення методології дослідження сільського розвитку стосовно особливостей перехідного стану аграної економіки України.

УДК 338.432:658.5

2014.2.18. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Павловська Л.Д., Мрачківська Н.К. — Житомир: Полісся, 2013. — 272 с. — Бібліогр.: 161 назва. Шифр 542302.

Виробничий потенціал, системний підхід, індекс сукупної факторної продуктивності.

Розглянуто теоретичні, методичні та практичні аспекти формування та використання виробничого потенціалу с.-г. підприємств (СП). Розроблено та обґрунтовано модель системного підходу до формування та використання виробничого потенціалу СП, яка на основі тримірних моделей руху вартості враховує взаємодію земельного, трудового, матеріально-технічного потенціалів СП. Удосконалено трактування поняття "виробничий потенціал". Запропоновано методичний підхід до визначення індексу сукупної факторної продуктивності. Обґрунтовано механізм реалізації системного підходу до формування та використання виробничого потенціалу.

Розраховано резерви росту ефективності СП за рахунок системного використання людських, земельних та матеріальних ресурсів. Визначено стратегічні напрями зростання ефективності використання виробничого потенціалу с.-г. підприємств.

УДК 338.433+005.591.6

2014.2.19. СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОПТОВИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИНКІВ: МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ НА ОСНОВІ СИСТЕМНОЇ МОДЕЛІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: монографія / Мізюк Б.М., Харук К.Б. — Л.: Сполом, 2013. — 172 с. — Бібліогр.: 169 назв. Шифр 542100.

Стратегія інноваційного розвитку, оптові с.-г. ринки, стратегічне управління.

Досліджено організацію оптових с.-г. ринків, визначено тенденції їх розвитку та здійснено стратегічний аналіз інноваційної діяльності. Вдосконалено методику оцінювання інноваційного розвитку оптових ринків с.-г. продукції. Запропоновано методичний підхід до формування стратегії інноваційного розвитку оптових с.-г. ринків, який ґрунтується на розробленій системній моделі стратегічного управління та особливостях їх функціонування. Використання запропонованої моделі дає можливість оптимізувати процес управління та вдосконалити моніторинг інноваційного розвитку оптових с.-г. ринків. Доведено, що система моніторингу є основою для аналітичного забезпечення і контролю реалізації стратегії інноваційного розвитку із використанням збалансованої системи показників.

УДК 338.439.5

2014.2.20. МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРОДОВОЛЬСТВА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ: монографія / Пашко Д.В. — Херсон: Гринь Д.С., 2013. — 364 с. — Бібліогр.: 361 назва. Шифр 541782.

Механізми управління, ринок продовольства, продовольча безпека, продукція продовольства, самозабезпечення регіону.

Висвітлено комплекс сучасних теоретичних, методичних і практичних положень щодо управління сталим розвитком регіонального ринку продовольства, а також формування інструментарію оцінки, аналізу та діагностики процесів у цій сфері. Реалізовано системний підхід до продовольчої безпеки і економічні моделі її забезпечення та надано оцінку інвестиційної привабливості агропромислового сектору регіонів України. Розроблено організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентного середовища регіонального ринку продовольчої продукції. Визначено стратегічні пріоритети розвитку агропродовольчого сектору та шляхи підвищення стійкості продовольчого самозабезпечення регіону. Розроблено рекомендації підвищення конкурентоспроможності продовольчого ринку регіону на основі кластерного підходу. Сформовано оптимальні стратегії розвитку суб'єктів регіонального ринку продовольства як фактора забезпечення продовольчої безпеки регіону. Розроблено логістичну модель організації товарно-збутової кооперації підприємств на продовольчому ринку регіону.

УДК 338.439.5:339.146.4

2014.2.21. ФУНКЦІОНУВАННЯ РОЗДРІБНИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ ЯК СКЛАДОВИХ ЗБУТОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ / Ціхановська В.М., Ціхановська О.М. // Економіка АПК. — 2013. — № 12. — С. 40–43. — Бібліогр.: 7 назв.

Роздрібні продовольчі ринки, збутова інфраструктура, продукція с.-г., продовольчі товари.

Розглянуто історичну ретроспективу та сучасний стан функціонування роздрібних продовольчих ринків (РПР) як форми торгівлі с.-г. продукцією й продовольчими товарами. Особливу увагу приділено висвітленню першопричин розвитку торгівлі на РПР, у т.ч. тих, які функціонують як стихійні. Зазначено, що нині функціонуванню РПР, як одному з каналів збуту лишків с.-г. продукції, альтернативи немає, враховуючи, що основна маса особистих селянських господарств реалізує значну кількість неоднорідної с.-г. продукції. Одним із напрямів удосконалення торгівлі на продовольчих ринках є перетворення роздрібного ринку в торговельний комплекс,

ярмарок, а також с.-г. або с.-г. кооперативний ринок. Дано оцінку зарубіжному досвіду розвитку роздрібних ринків як форми реалізації продуктів харчування, що ґрунтується на основі прямих зв'язків.

УДК 338.439.5:636.2

2014.2.22. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА: монографія / Місюк М.В. — Херсон: Гринь Д.С., 2013. — 344 с. — Бібліогр.: 240 назв. Шифр 541773.

Ринок продукції скотарства, м'ясомолочна продукція, кон'юнктура ринку, критерії стійкості.

Розглянуто теоретичні, методологічні і практичні аспекти організаційно-економічних засад формування і функціонування регіонального ринку (РР) продукції скотарства. Дано характеристику РР м'ясомолочної продукції та організаційно-економічного механізму його функціонування за сучасних умов. Досліджено кон'юнктуру, критерії стійкості, формування потенціалу та ємності РР продукції скотарства. Визначено основні стратегічні орієнтири та регіональні особливості відродження галузі скотарства. Зазначено, що одним із найважливіших завдань сучасного розвитку галузі скотарства є припинення скорочення поголів'я великої рогатої худоби та його нарощування у наступні роки. Розвиток вітчизняного скотарства у перспективі значною мірою залежить від державної підтримки галузі. Подано визначальні пріоритети державної підтримки скотарства.

УДК 631.11:332.2

2014.2.23. УДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Черевко Г.В., Дудич Г.М. — Л.: Сполом, 2013. — 212 с. — Бібліогр.: 358 назв. Шифр 541800.

Земельні відносини, державне регулювання, ринковий обіг землі, іпотечне кредитування.

Викладено основні теоретичні, методичні та практичні результати дослідження шляхів розв'язання проблеми удосконалення земельних відносин (ЗВ) як важливого чинника підвищення ефективності функціонування с.-г. підприємств. Відмічено, що основні шляхи удосконалення державного регулювання ЗВ у сільському господарстві України мають охоплювати оптимізацію ринкових та адміністративних його методів, зонування територій країни на предмет визначення цільового призначення окремих її зон, створення умов для налагодження ринкового обігу земель і іпотечного кредитування с.-г. виробників, забезпечення дотримання принципу соціальної справедливості у ЗВ, забезпечення постійного контролю за якістю земель і відповідальності за порушення умов її експлуатації, удосконалення комплексу нормативно-правового та відповідного інституційного забезпечення технічного регулювання земельних відносин у напрямі узгодження існуючих нормативно-правових документів функцій чинних інституцій з європейською системою технічного регулювання й регулювання земельних відносин. Вони мають реалізовуватись комплексно і взаємокоординовано з тим, щоб уникнути ефекту "слабкої ланки".

УДК 631.11:65.016

2014.2.24. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ / Дієсперов В.С. // Економіка АПК. — 2014. — № 1. — С. 45–52. — Бібліогр.: 12 назв.

Організація с.-г. підприємств, реформування підприємств, інвестиції, соціальні зобов'язання, критерії ефективності.

Показано, що у процесі реформувань сільгосппідприємств поза увагою залишається їхній вплив на виконання соціальних зобов'язань аграрного виробництва. Запропоновано організаційні принципи, з орієнтацією на які слід спрямовувати реформування підприємств. Кожне з них має формуватися єдиним земельним масивом, бути пов'язаним із місцевою громадою та сільською радою. Стаціонарний характер діяльності поєднуютиметься з різногалузевою структурою, яка включає як рослинницькі, так і тваринницькі виробництва. У підприємстві об'єднуються земельні, трудові, матеріальні ресурси відповідно до території. Головний критерій ефек-

тивності — додана вартість з одиниці площі угідь. Необхідно розширити права працівників і трудових колективів в управлінні виробництвом та використанні результатів його діяльності. Важливо відмовитися від практики повного присвоєння власниками приватного підприємства чи господарського товариства доходів від його діяльності. Інвестиції треба залучати на умовах, які забезпечують від заволодіння підприємством інвестором. Обов'язковими мають бути вагомими, відповідні площам використовуваних угідь, соціальні зобов'язання підприємства перед місцевою громадою.

УДК 631.11:657.2:330.131

2014.2.25. ОБЛІКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ / Жук В.М., Бездушна Ю.С., Вдовенко О.С. // Облік і фінанси АПК. — 2013. — № 4. — С. 32–38. — Бібліогр.: 9 назв.

Облікові технології, інвестиційна привабливість, фінансова безпека, капіталізація, активи підприємства.

Обґрунтовано нові підходи до підвищення рівня інвестиційної привабливості та фінансової безпеки с.-г. підприємств та аграрної галузі в цілому. Охарактеризовано проблему відображення активів с.-г. підприємств у фінансовій звітності. Проаналізовано вплив податкової політики на фінансову безпеку аграрної галузі. Вперше розкрито зміст новітньої обліково-фінансової технології підвищення інвестиційної привабливості та фінансової безпеки с.-г. підприємств. Описано механізм її реалізації, що полягає у здійсненні оцінки та представленні у звітності найбільш значущих активів підприємства (земельні ділянки та права користування ними, основні засоби, інтелектуальна власність, біологічні активи та с.-г. продукція). Наведено результат застосування розробленої обліково-фінансової технології, який полягає у зростанні капіталізації с.-г. підприємств, а також забезпечує підвищення інвестиційної привабливості та посилення фінансової безпеки.

УДК 631.14:635

2014.2.26. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТАН ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОВОЧЕВИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Романова Л.В., Ульянич К.Ф. — Умань: Вид-ць "Сочінськи", 2013. — 202 с. — Бібліогр.: 265 назв. Шифр 542316.

Підприємницька діяльність, інформаційне забезпечення, овочеві підприємства, формування інновацій, органічна продукція.

Досліджено питання організації підприємницької діяльності (ПД), її форми та функції, правове забезпечення та умови існування підприємницьких структур, а також особливості ПД в овочівництві. Дана оцінка виробничого потенціалу овочівництва, розглянуто особливості формування інновацій як економічної необхідності, усвідомленої через потреби ринку овочевої продукції в регіоні. Оцінено рівень інформаційного забезпечення овочевих підприємств, обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення їх діяльності та визначено напрями інтенсифікації виробництва. Розглянуто шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності в овочівництві за рахунок запровадження виробництва органічної продукції як стратегічного напрямку розвитку овочівництва.

УДК 631.15:334.012.64

2014.2.27. РОЗВИТОК ФОРМ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ УКРАЇНИ: монографія / Єрмаков О.Ю., Вакареш В.В., Вакареш В.М. — К.: ЦП "Компринт", 2013. — 230 с. — Бібліогр.: 166 назв. Шифр 542082.

Форми підприємницької діяльності, ринкове середовище, аграрна сфера економіки.

Розглянуто теоретичні, методологічні, методичні й практичні аспекти формування, розвитку та ефективності форм підприємницької діяльності (ПД) в с.-г. виробництві регіонів України. Розкрито форми ПД як категорії ринкового середовища господарювання в аграрній сфері та регіональні особливості розвитку різних форм аграрного підприємництва. Обґрунтовано різноманітність форм ПД як основи економічної конкуренції в аграрній сфері та забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації. Окреслено сучасний стан і тенденції розвитку аграрного підприємництва, визначено його ефективність в с.-г. підприємствах різних форм господарювання. Визначено напрями державного регулювання і підтримки розвитку ефективних форм ПД в с.-г. виробництві з урахуванням особливостей їх створення і функціонування в умовах ринкового господарювання. Здійснено моделювання ефективних виробничо-господарських структур в аграрній сфері економіки України за наявності різноманітних форм власності та господарювання в с.-г. виробництві.

УДК 631.15:658.27.001.3

2014.2.28. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Загній Д.М., Вервейко А.П. — Х.: НТМТ, 2013. — 268 с. — Бібліогр.: 207 назв. Шифр 541707.

Управління використанням земельних ресурсів, земельні ресурси сільгосппідприємств, розмір орендної плати.

Запропоновано методичний підхід до ефективного соціально-економічного управління використанням земельних ресурсів (ЗР) с.-г. підприємств, що полягає в обґрунтуванні і прогнозуванні екологічних, соціальних і економічних його чинників. Узагальнено сутність і систематизовано фактори, що впливають на формування ефективної системи управління, проаналізовано наявний стан ефективності використання ЗР у сільгосппідприємствах. Розроблено структурно-логічну модель ефективного управління використанням ЗР сільгосппідприємств; запропоновано методичний підхід до визначення оптимального розміру орендної плати за земельні ділянки (паї). Розглянуто вплив управлінських заходів на підвищення екологічної, економічної і соціальної ефективності використання земельних ресурсів сільгосппідприємств.

УДК 631.162(04)

2014.2.29. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Коваль Н.І., Радченко О.Д. — Вінниця: ТД "Едельвейс і К", 2013. — 276 с. — Бібліогр.: 245 назв. Шифр 542279.

Облікове забезпечення, фінансова діяльність, грошові потоки.

Розроблено науково-прикладне обґрунтування теоретичних положень та рекомендації щодо удосконалення методичних та організаційних засад обліку фінансової діяльності (ФД) аграрних підприємств. Розкрито сутність і форми ФД аграрних підприємств у ринкових умовах. Проаналізовано нормативні регулювальні документи видів діяльності для виявлення особливостей ФД різних організаційних форм аграрних підприємств, дано оцінку сучасного стану та методики обліку ФД, умов визнання фінансових доходів та витрат, систематизовано облікові методи відображення видів діяльності в межах грошових потоків ФД, виявлено особливості здійснення контролю ФД. Робота містить облікову модель ФД аграрних підприємств, яка охоплює класифікацію операцій доходів і витрат, ведення діяльності та складання звітності, а також заходи щодо поліпшення фінансової діяльності аграрних підприємств.

631.3 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ, ЗНАРЯДДЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН ЛІННИК М.К.

УДК 621.86

2014.2.30. РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ГВИНТОВИХ ТРАНСПОРТЕРІВ-ЗМІШУВАЧІВ / Гевко І.Б., Дягун А.С., Клендій В.М. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2013. — Вип. 26. — С. 42–50. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 542814.

Гвинтовий транспортер-змішувач, стрічкові гвинтові робочі органи, коефіцієнт завантаження, частота обертання, суміш.

За результатами експериментального дослідження роботи жорсткого гвинтового транспортера-змішувача зі стрічковими гвинтовими робочими органами (ГРО) встановлено, що найнижча неоднорідність суміші (10,5%) досягається при коефіцієнті завантаження 0,3, частоті обертання 56,8 об./хв та величині зазору між валом і витком 16 мм (діаметр ГРО — 150 мм) і зростає за збільшення частоти обертання, коефіцієнта завантаження та зменшення величини зазору між валом і витком. При короткочасному (1–3 с) збільшенні частоти обертання на 0,3–1,2% підтверджується теоретичний висновок про розшарування суміші й рекомендується використання такого режиму у виробничих умовах. Продуктивність процесу транспортування-змішування стрічковим ГРО при рекомендованому зазорі 16 мм (діаметр ГРО — 150 мм) становить 0,9 від продуктивності аналогічного гвинтового конвеєра.

УДК 622.75:621.43.019.2

2014.2.31. ТЕХНОЛОГІЯ ОТРИМАННЯ СУМІШЕВОГО ПАЛИВА / Уминський С., Інютін С. // Техніка і технології АПК. — 2013. — № 12. — С. 27–29. — Бібліогр.: 6 назв.

Бензин (сумішевий, товарний), етанол, гідродинамічна установка, потужність двигуна.

Розроблено конструкцію установки для отримання сумішевого бензину (СБ), яка включає: гідростанцію, струмінний насос-дозатор, емульгатор, контрольно-вимірювальну та сполучну апаратуру (рис.). Технологія одержання гідродинамічно активної суміші базується на дозуванні і диспергуванні етанолу з бензином нафтового походження. Уміст етанолу в цих сумішах становить 8–22% (залежно від октанового числа СБ). Представлено методику експлуатаційних випробувань підконтрольної групи автомобілів з використанням СБ і товарних бензинів. Сумішеві бензини з етанолом пройшли випробування в умовах експлуатації упродовж усіх сезонів. Середній пробіг автомобілів становить 16000 км. Установлено, що порівняно з товарним бензином потужність двигуна збільшується до 2,5% за одночасного зниження витрати палива до 3%, викиди зменшуються на 26,3%, СтНп — на 4,5, NOx — на 5,7%. Запуск двигунів надійний і легкий за плюсових температур довкілля, "нормальний" — за мінусових (до –25%). Не знижується безвідмовність роботи двигуна та періодичність заміни оливи картера, фізико-хімічні показники оливи не погіршуються. Отже, гідродинамічна установка може бути використана в умовах агропромисловості для видобутку сумішевого бензину.

УДК 629.017+629.027

2014.2.32. МОДЕЛЮВАННЯ КРИВОЛІНІЙНОГО РУХУ КОЛІСНИХ І ГУСЕНИЧНИХ ТРАКТОРІВ АГРЕГАТИВ: монографія / Трояновська І.П., Пожидаєв С.П.; за ред. І.П. Трояновської. — К.: АграрМедіаГруп, 2013. — 303 с. — Бібліогр.: С. 256–278. Шифр 542191.

Моделювання криволінійного руху, тракторні агрегати, модель повороту, режим руху, технологічний цикл.

Розроблено єдиний підхід до опису активного та пасивного поворотів довільного тракторного агрегату (з колісним, гусеничним чи комбінованим рушієм) як до керованого об'єкта з накладеними на нього зв'язками, що відображають конструк-

тивну схему, систему керування і режим навантаження. Доведено теореми ортогональності, що встановлюють зв'язки між центром повороту машини і миттєвими центрами ковзання опорних площинок, довільно розташованих опор рушія при керованому і некерованому їх русі відносно корпусу машини. Розкрито нові закономірності, що відображають параметри, конструктивну схему тракторного агрегату, схему керування і режим руху кожної опори рушія у вигляді кінематичних і геометричних зв'язків, що накладаються на параметри криволінійного руху. Розроблено методику складання окремих моделей повороту (для різних конструктивних схем, структурних станів і схем керування) за будь-якого режиму руху тракторного агрегату (стаціонарний, статичний, квазістатичний) шляхом перетворення узагальненої моделі, що дає змогу більш повно врахувати особливості технологічного циклу.

УДК 631.31:634

2014.2.33. ДОСЛІДЖЕННЯ РОБОЧИХ ОРГАНІВ ФРЕЗИ З ВЕРТИКАЛЬНОЮ ВІССЮ ОБЕРТАННЯ ДЛЯ ОБРОБІТКИ ҐРУНТУ В САДАХ ІНТЕНСИВНОГО ТИПУ: монографія / Шатров Р.В. — Ніжин: ТОВ "Вид. "Аспект-Поліграф", 2013. — 184 с. — Бібліогр.: 151 назва. Шифр 542237.

Фреза з вертикальною віссю обертання, обробіток ґрунту, сад інтенсивного типу.

Установлено аналітичні залежності оптимальних значень діаметра фрези, величини висування та довжини щупа від статистичних характеристик міжстовбурної смуги та відхилення стовбурів від осі ряду. Встановлено, що найменша необроблена площа (0,222 м²) забезпечується при кінематичному параметрі руху центра обертання фрези, величина якого становить 1,4. При цьому кут нахилу траєкторії абсолютного руху центра обертання фрези у процесі виведення її з міжстовбурної смуги становить 70°, а у процесі введення — 40°. У результаті досліджень висувної секції з вертикальною фрезою з чотирма L-подібними ножами встановлено такі параметри: діаметр фрези 0,46 м; кут установки вертикальної частини ножа до напрямку різання — 23°; довжина горизонтальної частини ножа — 0,10 м; величина висування фрези в поперечному напрямку — 0,5 м; довжина щупа — 0,82 м; довжина поворотного важеля — 0,7 м; подача на ніж — 0,08–0,12 м; кінематичний параметр робочого процесу фрези — 3,6; швидкість руху агрегату — до 3,6 км/год. Одержано показники якості, що відповідають агроіндикаторам: глибина обробітки 0,077–0,085 м; коефіцієнт варіації 20–27%; ступінь підрізання бур'янів 98–100%; висота гребенів 0,045–0,083 м; площа необробленої фрезою зони навколо стовбура 0,213 м²; v=8,2%. Використання фрези з науково обґрунтованими параметрами забезпечує якісний обробіток міжстовбурних смуг в інтенсивних садах і забезпечує економію коштів на гектарі при агрегуванні з трактором Т-16М — 21,52 грн, а затрат праці — 12,64 люд.-год.

УДК 631.334.001.4

2014.2.34. ПІДВИЩЕННЯ ТЕХНІЧНОГО РІВНЯ СІВАЛКИ ЗЕРНОТУКОВОЇ РЯДКОВОЇ СЗ-3,6А-06 / Ценюх Я., Ковальчук О., Ковальчук О. // Техніка і технології АПК. — 2013. — № 12. — С. 17–18. — Бібліогр.: 3 назви.

Сівалка зернова рядкова СЗ-3,6А-06, конструкційні зміни, випробування сівалки, виробництво серійне.

Наведено технічну характеристику сівалки СЗ-3,6А-06, розглянуто внесені в її конструкцію зміни та результати випробувань сівалки. Порівняно з сівалкою серійного виробництва були внесені такі конструкційні зміни: змінено і підсилено конструкцію рами сівалки; збільшено об'єм зернотукових ящиків у 1,52 раза; впроваджено транспортний пристрій для збільшення мобільності агрегату; встановлено опорно-

приводні колеса з шириною шини 12,4×32 замість 9,5×32 см; встановлено прикочувальні котки КПЗ 00.000Г і КПЗ 00.000Г-01; застосовано відкидну конструкцію снічі. Під час проведення випробувань сівалка працювала в агрегаті з трактором МТЗ-82 з робочою швидкістю руху 10 км/год, та маючи ширину захвату 3,6 м, забезпечила продуктивність: за основним часом — 3,6, за змінним — 2,31 га/год. Сівалка відпрацювала 101 годину основного часу. Показники технологічності та транспортності відповідали вимогам ТУ. Фактична норма впливу насіння жита становила 297,1 кг/га при заданій — 300; середня глибина загортання насіння становила 44 мм при коефіцієнті варіації 10,5%. Висіяне насіння було загорнуте в ґрунт, у т.ч. на допустиму глибину — 95,7% його кількості. Таким чином, зміни, внесені в конструкцію сівалки, є ефективними і можуть бути впроваджені у серійне виробництво.

УДК 631.348.45:001.4

2014.2.35. РЕЗУЛЬТАТИ ВИПРОБУВАНЬ ОБПРИСКУВАЧА ПРИЧІПНОГО МАКСУС 2000/18 / Войновський В. // Техніка і технології АПК. — 2014. — № 2. — С. 29–30. — Бібліогр.: 2 назви.

Обприскувач МАКСУС 2000/18 (випробування), технологічний процес, продуктивність.

Наведено технічну, техніко-експлуатаційну та економічну характеристики обприскувача (О.) причіпного МАКСУС 2000/18, а також показники якості виконання ним технологічного процесу. Під час обприскування фунгіцидами посівів озимої пшениці випробуваний О. в агрегаті з трактором МТЗ-80 працював зі швидкістю 8 км/год, робочим тиском — 0,3 МПа, витрата рідини становила 173 л/га, продуктивність за годину основного часу — 14,4 га/год. Показано, що за показниками якості виконання технологічного процесу О. відповідає вимогам нормативних документів: відхилення від заданої норми виливу становило 1,7% (за вимогами — не більше 5,0%), густина покриття обробленої поверхні краплинами — 183 шт./см² (за вимогами — не менше 20 шт./см²), відхилення виливу через окремий розпилювач — 1,6% (за вимогами — не більше 5,0%), медіанно-масовий діаметр сліду краплі 242 мкм (не більше 500 мкм за вимогами СОУ 29.3-37-259 та ТУ). Встановлено, що обприскувач задовільно виконує заданий технологічний процес, характеризується добрими експлуатаційно-технологічними та економічними показниками.

УДК 631.353.3:631.53.023:026

2014.2.36. ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗАГОТІВЛІ РОСЛИННОЇ БІОМАСИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР НА ЕНЕРГЕТИЧНІ ЦІЛІ / Гайденок О.М., Братішко В.В. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 2. — С. 206–221. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 06 542055.

Технічні засоби, заготівля рослинної біомаси, ущільнення соломи, перевезення ущільненої соломи, рулони, тюки.

Обґрунтовано технологічні комплекси машин, а саме: технічних засобів для заготівлі ущільненої соломи (УС), навантаження тюків та рулонів, перевезення УС. Останнім часом набула поширення валкова технологія заготівлі соломи в рулонах. Це пов'язано з тим, що за конструкцією рулонні прес-підбирачі значно простіші і дешевші порівняно з модулями, які формують великогабаритні тюки (ВТ). Водночас прес-підбирачі ВТ мають певні переваги перед іншими конструкціями машин: у них висока продуктивність, менші затрати праці, краще збереження соломи; тюки дають змогу оптимально завантажувати транспортні засоби, площі складських приміщень. Установлено, що найбільш ефективною за ресурсомісткістю з економічної точки зору є валкова технологія заготівлі соломи з механізованим її навантаженням і транспортуванням до місць зберігання, яка забезпечує зниження собівартості виробництва 1 т на 14,4% порівняно із потоковою технологією. Витрати пального при цьому за даних умов заготівлі соломи в середньому на 0,6 л/т нижчі, ніж за використання потокової технології.

УДК 631.354

2014.2.37. ОБҐРУНТУВАННЯ СЕПАРУЮЧОЇ ПОВЕРХНІ РЕШІТ ЗЕРНОЗБИРАЛЬНИХ КОМБАЙНІВ / Шейченко В.О.,

Анеляк М.М., Толстушко М.М., Кузьмич А.Я., Кустов С.О. // Сільськогосподарські машини: зб. наук. ст. — Луцьк, 2013. — Вип. 26. — С. 151–156. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542814.

Сепарувальна поверхня решіт, комбайни зернозбиральні, соломисті частинки, решета комбінованого типу, насінники трав.

Наведено обґрунтування конструкції сепарувальної поверхні комбінованого типу решіт зернозбиральних комбайнів та результати лабораторних та лабораторно-польових досліджень розробленого решета на збиранні трав на насіння. Отримано залежності впливу змінних факторів на значення проходу стеблових матеріалів крізь сепарувальні поверхні відповідних типів. За результатами аналізу отриманих залежностей встановлено, що використання розробленої сепарувальної поверхні зменшує проникнення соломистих частинок через решето на 50–55% порівняно із серійним, що особливо ефективно за збирання дрібнонасінневих культур та насінників трав. Розроблено конструкцію експериментального решета комбінованого типу до комбайна “Сампо-500”. Дослідженнями сепарувальної поверхні комбінованого типу решіт встановлено можливість забезпечення чистоти бункерного вороху на збиранні насінників трав на рівні 85–92%, при цьому вміст стеблових частинок довжиною понад 20 мм в бункерному насінні не перевищує 0,8%, а втрати насіння за очисткою становлять 2–2,5%.

УДК 631.354.2:633.522

2014.2.38. ВИЗНАЧЕННЯ ВИСОТИ СТЕБЛОСТОЮ НАСІННЄВИХ КОНОПЕЛЬ ДЛЯ ЗБИРАННЯ НАСІННЯ ЗЕРНОЗБИРАЛЬНИМ КОМБАЙНОМ “ДОН-1500” / Шейченко В.О., Лук'яненко П.В. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 1. — С. 230–236. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 542021.

Висота стеблостою, насіннєві конопелі, конопля (збирання насіння), зернозбиральний комбайн “Дон-1500”.

Показано, що стеблості (СС) насіннєвих конопель виробничого посіву не вирівняний як за загальною (174,1–254,6 см), так і за технічною довжиною (145,0–198,8 см), про що свідчать середні (10–20%) та високі (>20%) значення коефіцієнтів варіації, причому за технічною довжиною СС більш вирівняний, ніж за загальною. Маса зрізаної насіннєвої частини стебел на максимальній конструктивній висоті встановлення різального апарату зернозбирального комбайна “Дон-1500” з площі 1 м² змінюється від 0,54 до 1,44 кг залежно від висоти СС та кількості рослин на даній площі. Визначено, що при зміні висоти СС від 174,1 до 254,6 см його необхідно збирати тільки на першій передачі (0,23–0,58 м/с) зернозбирального комбайна “Дон-1500”. При цьому продуктивність за годину основного часу становитиме 0,50–1,14 га. Продуктивність можна підвищити до 1,14–2,7 га, використовуючи його на другій передачі (0,53–1,25 м/с), але лише при збиранні насіннєвих конопель, висота стеблостою яких не перевищуватиме 206 см.

УДК 631.354:633.1

2014.2.39. ВПЛИВ РЕЖИМІВ РОБОТИ ЗЕРНОВОГО КОМБАЙНА НА ВТРАТИ, ТРАВМУВАННЯ ТА ЯКІСТЬ ЗЕРНА / Дерев'янка Д.А., Тарасенко О.П. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 1. — С. 273–281. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 542021.

Зерновий комбайн, травмування, якість зерна, режим обмолочування.

Розглянуто питання втрат зерна за різних режимів роботи очистки. Дослідження очищення зернової маси, яке здійснювалося у два прийоми, проводили на експериментальній установці комбайна СК-5 “Нива”. Виявлено, що втрати зерна при першому очищенні на різних режимах роботи становили до 20,5%, а при другому — близько 22%, тобто спостерігалося збільшення втрат. Внаслідок проходження зернового вороху через молотильний та очисний апарати під час обмолочування, відбувається травмування зернівок та зниження їх якісних показників (табл.). За обмолочування комбайном “Джон Дір” барабанним молотильним апаратом після очистки кількість макротравмованого насіння становила 6,4%, а після роторного — 2,2%, що майже утричі менше. Загалом

макротравмованих зернівок після очищення за барабанного обмолочування виявлено 41,6%, а при роторному — 28,2%, або на 13,4% менше. Узагальнений показник травм дорівнював 13,24%, або менше на 12,28% на користь роторного режиму обмолочування. Чистота зерна у вороху із мірою проходження зерново-солом'яною масою технологічних процесів обмолочування та очищення знижувалась залежно від режимів на 5,9 і 1,7% відповідно, тобто за обмолочування роторним молотильним апаратом вона була вищою на 4,5% і становила 97,1%. Схожість насіння в обох варіантах зменшувалась майже на одному рівні. Протягом обмолочування спостерігається також незначне збільшення вологості та зменшення маси 1000 насінин.

УДК 631.354:633.1

2014.2.40. РЕГУЛЮВАННЯ ШВИДКОСТІ РУХУ ПОВІТРЯ В АСПІРАЦІЙНОМУ КАНАЛІ, ЗБІЛЬШЕННЯ ШИРИНИ ОТВОРІВ РЕШІТ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ТРАВМУВАННЯ І ЯКІСТЬ НАСІННЯ / Дерев'яно Д., Тарасенко О., Оробінський В. // Техніка і технології АПК. — 2013. — № 12. — С. 24–26.

Рух повітря, аспіраційний канал, ширина отворів решіт, насіннеочисні машини, травмування, якість зерна.

Розглянуто результати досліджень травмування зернівок у процесі післязбиральної обробки та фракціонування зерна. Виявлено, що під час розподілення зернового вороху озимої пшениці для обробки за збільшення ширини отворів решета від 1,6 до 3,2 мм маса 1000 зернин і лабораторна схожість зростає, а травмування зменшується, причому найменшу кількість травмованих зернівок одержано на решетах з шириною отворів 2,8–3,0 мм. У разі зменшення розмірів отворів кількість подрібнених зернівок зростає, кількість великих домішок зменшується, а дрібних — збільшується. Показано, що зі збільшенням швидкості руху повітря та ширини отворів решіт маса 1000 зернівок збільшується, їх лабораторна схожість зростає. Насіння, що відокремлюється за найменшою швидкістю руху повітря та малих отворів решіт, має найнижчі показники якості та використовується здебільшого на фуражні цілі. Відібране насіння за найвищих швидкостей руху повітря і використання решіт з шириною отворів 2,6–3,6 мм має високу лабораторну схожість на інші показники якості, а тому відповідає посівним стандартам. Розглянутий спосіб регулювання дає змогу впливати на швидкість руху повітря в будь-якому пневмосепарувальному каналі шляхом відкриття регульовального вікна, що сприяє швидкому і зручному встановленню необхідного режиму роботи насіннеочисних машин для підготовки високоякісного насіння, продовольчого зерна і фуражного матеріалу.

УДК 631.358:633.41

2014.2.41. БУРЯКОЗБИРАЛЬНІ МАШИНИ. ТЕХНОЛОГІЯ І ТЕХНІКА. МЕХАНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗБИРАННЯ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ З УКЛАДАННЯМ КОРЕНЕПЛОДІВ У ПОТУЖНИЙ ВАЛОК / Мазуренко А.М. — К., 2012. — 197 с. — Бібліогр.: 278 назв. Шифр 542452.

Бурякозбиральні машини, роторно-вилчасті копачі, гичкозбиральні машини, валкоутворювач.

Викладено результати теоретичних і експериментальних досліджень процесу різання рослинної маси роторними і дисковими гичкозрізальними апаратами (ГЗА) і викопування коренеплодів роторно-вилчастими копачами з активними дисковими коренезабірниками, обґрунтовано їх раціональні конструктивно-технологічні показники і розраховано параметри технологічної схеми гичкозбиральної машини з валкоутворювачем. Представлено удосконалені роторні і дискові зрізувальні апарати рослинної маси і ротаційно-вилчасті копачі із закріпленими прутками на їх конусній частині в поєднанні з активними дисковими коренезабірниками, які забезпечують підвищення якості і зменшення енергоємності зрізання і подрібнення гички, а викопування коренеплодів відбувається без прилипання до них ґрунту завдяки більш інтенсивній їх очистці при викопуванні і укладанні цукрових буряків у потужний валок. Проведені лабораторно-польові дослідження ГЗА і викопувальних робочих органів гичкозбиральної машини і гичкокоренезбиральної — устаткованої валкоутворювачем порівняно із серійними машинами. Новий спосіб збирання цукрових буряків з укладанням їх у потужний валок гичкозбиральною машиною з валкоутворювачем дає

змогу підвищити продуктивність праці за рахунок суміщення операцій, зниження втрат і пошкоджень коренеплодів та питомих затрат.

УДК 631.361.24.001.891.3

2014.2.42. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ СЕПАРАТОРА МОЛОТИЛЬНОГО УСТРОЙСТВА ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОГО ДЕЙСТВИЯ / Колесников В.А., Соболев С.М., Колесников А.В. // Науковий вісник Луганського національного аграрного університету. — Луганськ, 2013. — № 47. — С. 161–171. — (Сер. Техн. науки). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542215.

Сепаратор молотильного пристрою, пристрій диференційованої дії для обмолоту, роботоздатність, зернобобова маса, обмолот.

Розроблено і запропоновано схему молотильно-сепарувального пристрою диференційованої дії для обмолоту зернобобової маси. Представлено методику математичного розрахунку і проектування решітного сепаратора, розмір його комірок для визначення перемінного живого перерізу. Розроблена модель конструкції решета-підбою змодельована для порівняльних досліджень з молотаркою серійного комбайна. Проведено попередні дослідження на роботоздатність і пропускну здатність без визначення показників якості насіння, зокрема сепарування зерна посекційно по довжині сепаратора. Установлено, що сепарація зерна в межах I секції становить майже 20%, II секції — 65, III секції — 13–15%, тобто здійснюється повне відокремлення зерна із зернобобової маси при обмолоті.

УДК 631.362:532

2014.2.43. ДИНАМИКА ВИБРОЦЕНТРОБЕЖНОЇ ЗЕРНООЧИСТКИ / Тищенко Л.Н., Ольшанский В.П., Ольшанский С.В., Харченко Ф.М., Слипченко М.В. — Х.: Миськдрук, 2013. — 440 с. — Бібліогр.: 251 назв. Шифр 542151.

Вібродіафрагмова зерноочистка, вертикальні циліндричні решета, вібросепаратор, зернова суміш, пневмосепарувальний пристрій.

На підставі гідродинамічної аналогії розроблено математичні моделі осесиметричного руху кільцевого шару зернових сумішей по внутрішніх поверхнях вертикальних циліндричних решіт вібросепараторів. Розглянуто варіанти руху без та з урахуванням поділу сумішей на фракції. Описано поля вібрацій у сумішах, спричинені осовими коливаннями решіт або нерівномірністю їх обертання. Розглянуто очистку зернових сумішей від легких домішок з використанням положень теорії суцільних середовищ. Одержано математичні моделі, які описують рух суміші зерна по тарільчастому розкидачу в основній кільцевій зоні очистки і на конусно-каскадній поверхні пневмосепарувального пристрою. Встановлено закономірності руху потоку зернової суміші по тарільчастому розкидачу і сходу з нього. Для розрахунку і управління якістю та продуктивністю процесу очистки створено математичну модель нелінійної динаміки потоку зернової суміші в основній кільцевій зоні. Встановлено фактори, які впливають на стійкість шару, значення ефективних коефіцієнтів динамічної в'язкості зернової суміші і засмічення повітряних потоків.

УДК 631.363

2014.2.44. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗЕРНОЗБИРАЛЬНИХ КОМБАЙНІВ ВИРОБНИЦТВА ТОВ "РОСТСІЛЬМАШ" / Іванкевич М., Козяр Т., Сало Я., Харенко М. // Техніка і технології АПК. — 2014. — № 1. — С. 10–11. — Бібліогр.: 4 назви.

Зернозбиральні комбайни, втрати, технологічний процес.

Досліджено якість виконання технологічного процесу зернозбиральними комбайнами (ЗЗК) виробництва ТОВ "Ростсільмаш" "TORUM 740", "ACROS 580" і "VECTOR 410" на збиранні озимого ріпаку. Комбайни мають класичну конструкцію і відрізняються між собою переважно шириною молотарки та потужністю встановленого двигуна. Комбайни оснащені подрібнювачем соломи, безступінчастим приводом робочих органів та ходовою частиною. Конструкційними особливостями ЗЗК "TORUM 740" є: похила камера бітерного типу; молотильний апарат роторного типу; дека, що обертається в про-

тилежний ротору бік. Оцінювання якості роботи 33К проводили в однакових умовах: за густоти рослин 890 тис. шт./га, врожайності насіння 25,4 ц/га, середньої висоти рослин 132 см, маси 1000 насінин 3,6 г, вологості насіння 12,4%. За результатами досліджень 33К "TORUM 740" при швидкості руху 6,2 км/год забезпечує продуктивність 11,1 т/год та втрати 1,4%. Зернозбиральні комбайни "ACROS 580" при робочій швидкості 4,5 км/год і "VECTOR 410" — при 3,9 км/год забезпечили продуктивність 7,8 і 5,9 т/год, а втрати насіння за ними становили 1,7 та 1,8% відповідно. На встановлених режимах роботи кращий показник чистоти бункерного насіння забезпечує 33К "VECTOR 410" (вміст органічних домішок у насінні — 2,9%). Чистота бункерного насіння, зібраного 33К "ACROS 580" і "TORUM 740", становить 3,8 і 4,1% відповідно. Отже, показники якості виконання технологічного процесу 33К "TORUM 740" дещо вищі за показники 33К "ACROS 580" і "VECTOR 410".

УДК 631.363.28

2014.2.45. ПРЕС-ПІДБИРАЧІ: ОГЛЯД КОНСТРУКЦІЙ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИПРОБУВАНЬ / Комаренко В., Костюнін М. // Техніка і технології АПК. — 2014. — № 3. — С. 13–15. — Бібліогр.: 9 назв.

Конструкції прес-підбирачів, прес-підбирач рулонний напівпричіпний ПРН-145, технологічний процес, підбирання, пресування в рулон, обмотування шпагатом.

Зроблено огляд конструкцій прес-підбирачів, а також розглянуто результати досліджень конструкційних особливостей прес-підбирача рулонного напівпричіпного ПРН-145 виробництва ДП "Бердянський завод сільгосптехніки" ПАТ "Бердянський "Агротехсервіс". Прес-підбирач ПРН-145 агрегується з тракторами тягового класу 1,4 к.с. (ЮМЗ-6, МТЗ-80/82, МТЗ-100/102). Надано схему технологічного процесу прес-підбирача ПРН-145 (рис.). Технічну характеристику та результати випробувань його, що були визначені під час проведення досліджень, наведено в табл. Показано, що досліджуваний прес-підбирач стало виконує технологічний процес підбирання та пресування в рулон з наступним обмотуванням шпагатом, забезпечуючи при цьому продуктивність та повноту підбирання технологічного продукту в межах технічних умов. Потужність двигуна трактора використовувалась на 52% на підбиранні валків люцерни та на 32% — на підбиранні валків рисової соломи. Фактичні витрати палива становили 0,33 кг/т та 0,39 кг/т відповідно. Зроблено висновок, що конструкція, комплектація та агрегування прес-підбирача рулонного напівпричіпного ПРН-145 дають змогу стабільно та якісно виконувати технологічний процес. Результати досліджень за основними показниками відповідають даним, які встановлені організацією-виробником, а тому прес-підбирач рулонний напівпричіпний ПРН-145 рекомендовано включити до Державного реєстру технічних засобів для АПК.

УДК 631.37.004

2014.2.46. АНАЛІЗ РОБОТИ ОРНОГО АГРЕГАТУ З ТРАКТОРОМ МТЗ-80 ІЗ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИМ І БЛОКОВИМ МІЖКОЛІСНИМ ПРИВОДОМ / Лихвенко С.П., Харак Р.М. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 3. — С. 171–174. — Бібліогр.: 3 назви.

Орний агрегат, трактор МТЗ-80, плуг навісний, міжколісний привід, сила тяги трактора.

Представлено результати експериментального дослідження роботи орного агрегату в складі трактора МТЗ-80 та навісного плуга на супіщаному ґрунті з диференціальним та блокованим міжколісним приводом заднього моста. У результаті аналізу отриманих нами експериментальних даних встановлено, що з блокованим міжколісним приводом дотична сила тяги трактора зростає у межах від 3,99 до 21,5% порівняно з диференціальним приводом. Зростання дотичної сили відбувається за рахунок збільшення обертового моменту на правому колесі, що знаходиться в борозні. Додаткова сила тяги використовується для переборювання зростаючої сили опору агрегату. Блокований міжколісний привід призводить до погіршення керованості трактора та збільшення витрати палива в середньому на 12%. Для підтримання прямолінійного руху агрегату необхідно тримати передні колеса трактора повернутими вправо, до того ж із блокованим приводом кут повороту коліс зростає.

УДК 631.372

2014.2.47. ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ КОНСТРУКТИВНО-КОМПОНУВАЛЬНИХ СХЕМ ЕНЕРГОЗАСОБІВ НА КОМПЛЕКТУВАННЯ АГРЕГАТІВ НА ЇХ БАЗІ / Шарівський Г.В. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. зб. — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 2. — С. 174–185. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 542055.

Конструктивно-компонувальні схеми, енергозасоби, комплектування агрегатів.

Викладено результати досліджень стосовно оцінювання впливу конструктивно-компонувальних схем (ККС) енергозасобів за допомогою критеріїв збирання агрегату. Встановлено, що ККС енергозасобу має значний вплив на показники, що характеризують ефективність комплектування агрегатів на його базі. Для технологічного процесу вирощування зернових культур встановлено, що використання енергозасобів інтегральної ККС, за умови ефективного функціонування комбінованих агрегатів на їх базі та наявності машин і знарядь щодо створення необхідних агрегатів, дасть змогу одержати кращі результати порівняно з енергозасобами класичної схеми, оскільки значення критеріїв збирання та ремонтно-придатності знаходяться на рівні 0,80 проти 0,70 відповідно. З метою вдосконалення конструкцій енергозасобів потрібно спрямовувати наукові та конструкторські роботи в напрямі мінімізації кількісного складу додаткових модулів шляхом передачі їх функцій енергозасобу.

631.4 ҐРУНТОЗНАВСТВО

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН МАЗУР Г.А.

УДК [631.445.41:631.417.2]:631.8(477.4)

2014.2.48. УМІСТ КОЛОЇДНИХ ФОРМ ГУМУСУ В ЛУЧНО-ЧОРНОЗЕМНИХ ҐРУНТАХ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ / Дятрьов В.В., Усата Р.Ю. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 2. — С. 69–72. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542777.

Колоїдні форми гумусу, системи удобрення, ґрунт лучно-чорноземний.

Досліджено вплив різних систем удобрення лучно-чорноземних ґрунтів правобережної частини Лісостепу України на вміст колоїдних форм гумусу. Відмічено, що лучно-чорноземний ґрунт без внесення добрив (контроль) характеризується

найменшим умістом активного гумусу. Застосування мінеральної, і особливо органо-мінеральної, систем удобрення сприяє зростанню вмісту активного гумусу порівняно з ґрунтом контролю, що може бути пов'язано з використанням мінеральних добрив, які здатні пептизувати верхню частину плівки пасивного гумусу на поверхні органо-мінеральних мікроагрегатів, а також із більш значним надходженням до ґрунту органічних решток в удобрюваних ґрунтах. Додаткове, порівняно з ґрунтом контролю, надходження органічних решток сприяє інтенсивнішій діяльності мікроорганізмів; наслідком цього є більш значне утворення активної форми колоїдного гумусу (табл.). Визначення вмісту пасивного гумусу свідчить, що з глибиною ґрунту у варіанті органо-мінеральної системи удобрення спостерігається деяке накопичення пасивної форми колоїдного гумусу порівняно з

ґрунтом контролю (табл.). Використання мінеральних, а тим більше органо-мінеральних добрив розширює співвідношення колоїдних форм гумусу у верхньому (0–30 см) шарі ґрунту, але водночас викликає деяке його звуження в нижніх шарах ґрунту (30–50 см). Використання органічних добрив сприяє загальному і відносно зменшенню вмісту активної форми колоїдного гумусу. Сумісне використання органічних і мінеральних добрив сприяє підвищенню вмісту активного гумусу.

УДК 631.41

2014.2.49. ОСОБЛИВОСТІ ДІЇ БЕЗВОДНОГО АМІАКУ НА ЗМІНУ ВМІСТУ АЗОТУ ТА ЛАБІЛЬНОГО ГУМУСУ ЧОРНОЗЕМУ ОПІДЗОЛЕНОГО / Гладких Є.Ю., Ревтьєв А.В. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 2. — С. 144–147. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542777.

Аміак безводний, азот, гумус лабільний, чорнозем опідзолений, обробіток ґрунту основний.

Наведено зміни вмісту мінерального азоту за умов внесення безводного аміаку як азотного добрива та його вплив на лабільність гумусу за різних способів основного обробітку ґрунту. Відмічено, що після внесення безводного аміаку вміст загального органічного вуглецю в орному шарі при дискусванні зазнає менших змін порівняно з глибоким обробітком ґрунту, де зниження загального вмісту гумусу відносно контролю становить 3,5%. Уміст лабільного гумусу через два тижні після внесення азотних добрив збільшився залежно від обробітку та виду добрива: вміст лабільної органічної речовини у складі загальної становив 11–18%, натомість на варіанті без добрив (контроль) він не перевищує 10%. Через піврічний проміжок часу після застосування добрив лабільність гумусу знижується майже вдвічі, що зумовлено зниженням мікробіологічної активності. Така тенденція щодо підвищення лабільності гумусу простежується й у варіанті із внесенням аміачної селітри, що свідчить про рівнозначність впливу даних добрив на рухомість гумусу. Більшою мірою на зміну вмісту загального гумусу та його рухомих форм впливає спосіб основного обробітку ґрунту. Оранка у поєднанні із внесенням добрив посилює мінералізаційні процеси.

УДК 631.416.1:631.445.2:631.8

2014.2.50. ДИНАМІКА АЗОТНОГО РЕЖИМУ ЯСНО-СІРОГО ЛІСОВОГО ПОВЕРХНЕВО ОГЛЕЄНОГО ҐРУНТУ ПІД КУКУРУДЗОЮ ЗАЛЕЖНО ВІД ТРИВАЛОГО УДОБРЕННЯ І ПЕРІОДИЧНОГО ВАПНУВАННЯ / Оліфір Ю.М., Габрієль А.Й., Германович О.М., Сивак Л.М. // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.-Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 91–98. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 542174.

Азотний режим ґрунту, кукурудза, удобрення кукурудзи, вапнування ґрунту.

Висвітлено результати досліджень у довготривалому стаціонарному досліді з вивчення впливу різних систем удобрення та періодичного вапнування на динаміку нагромадження сполук азоту у ясно-сірому лісовому поверхнево оглеєному ґрунті під кукурудзою на силос. Показано, що сумісне внесення 40 т/га гною та $N_{120}P_{90}K_{90}$ на фоні періодичного вапнування 1,0 н $CaCO_3$ найбільшою мірою поліпшує азотний режим живлення протягом вегетації культури, підвищуючи вміст нітратного, амонійного та лужногідролізованого азоту в 2,9–3,7 раза порівняно з контролем без добрив та забезпечує одержання найвищого врожаю зеленої маси (73,0 т/га). Під кукурудзою у фазі 3–5 листків уміст нітратного та амонійного азоту становив 134,1 мг/кг ґрунту, при цьому вміст нітратного азоту — 84,9 за вмісту на контролі 11,6 мг/кг ґрунту. Тривале застосування високих доз мінеральних добрив на ясно-сірому лісовому поверхнево оглеєному ґрунті, сприяючи значному нагромадженню мінеральних сполук азоту, формує врожай зеленої маси кукурудзи на рівні контролю без добрив (24,4 т/га), тому є економічно недоцільним та екологічно небезпечним.

УДК 631.416.2:631.45(477.42)

2014.2.51. ДИНАМІКА СПЛУК ФОСФОРУ У ЛУЧНО-ЧОРНОЗЕМНОМУ КАРБОНАТНОМУ ҐРУНТІ ЗА ПІСЛЯДІЇ ДОБ-

РИВ У СІВОЗМІНІ / Яценко Л.А., Осецька А.С. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 2. — С. 100–104. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 542777.

Динаміка сполук фосфору, ґрунт лучно-чорноземний карбонатний, післядія добрив у сівозміні, фосфорний потенціал.

Проведено дослідження післядії застосування добрив у зерно-буряковій сівозміні на вміст і динаміку сполук фосфору у лучно-чорноземному карбонатному ґрунті (кафедра агрохімії та якості продукції рослинництва НУБІП України). Виявлено ефективний вплив післядії застосування добрив у сівозміні на вміст загального фосфору. У середньому за роки досліджень найнижчий вміст загального фосфору в орному (1629 мг/кг) та підорному (1282 мг/кг) шарах ґрунту відзначено у варіанті без добрив. У варіанті післядії 12 т/га гною абсолютні зміни вмісту загального фосфору у 0–25 см шарі ґрунту були неістотними (91 мг/кг) порівняно із його збільшенням у підорному шарі (371,9 мг/кг). Варіанти післядії насиченості органо-мінеральними добривами мало відрізнялися між собою за вмістом загального фосфору та тенденцією розподілу його по профілю. У середньому найвищими (1917 мг/кг у 0–25 см, 2008 мг/кг у 25–50 см шарі ґрунту) показниками вирізнявся варіант післядії фосфорно-калійного удобрення. Розподіл рухомого фосфору по шарах ґрунту відповідає його загальному вмісту. Підвищення фосфорного потенціалу в ході вегетації ячменю вказує на зниження вмісту рухомих сполук фосфору і погіршення умов живлення рослин, що пов'язано як із інтенсивністю його використання, так і процесами трансформації.

УДК 631.416.4:624.131.6

2014.2.52. ЗМІНА КАЛІЙНОГО СТАНУ ЛУЧНО-ЧОРНОЗЕМНОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНОЇ ІНТЕНСИВНОСТІ ЙОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ: монографія / Кучер Л.І. — К.: ЦП "Компринт", 2013. — 174 с. — Бібліогр.: 211 назв. Шифр 542096.

Ґрунт лучно-чорноземний, калійний стан ґрунту, технології ґрунтозахисні, обробіток ґрунту мінімальний.

Викладено дослідження загального, потенційного, ближнього і безпосереднього резервів калію лучно-чорноземних ґрунтів, взаємозалежності та зв'язки між його формами, вмістом у рослинах та урожайністю. Досліджено вплив інтенсивного с.-г. використання на трансформацію калію з необмінних у доступні для рослин форми. Доведено, що лучно-чорноземний ґрунт містить у верхньому генетичному горизонті 2,1% валового калію, 86% його знаходиться у потенційному резерві. Запас його у метровому шарі ґрунту становить 220 т/га. Верхній генетичний горизонт чорнозему типового містить 2,3% валового калію, а його ближній резерв становить 27%, тоді як чорнозем звичайний у цьому горизонті має загальний резерв на рівні 2,2%, але ближній резерв становить близько 40%. Систематичне застосування ґрунтозахисних технологій, що базуються на мінімальному обробітку ґрунту, покращує калійний режим чорноземних ґрунтів, зокрема лучно-чорноземного ґрунту, помірно підвищуючи його кислотність у верхньому шарі. Сезонна динаміка вмісту рухомих форм калію залежала від погодних умов, біологічних особливостей культур, умов вирощування. У квітні відмічено найбільший вміст усіх форм калію і їх зниження до кінця вегетації.

УДК 631.416.4:631.153.7

2014.2.53. БАЛАНС КАЛІЮ В ЛУЧНО-ЧОРНОЗЕМНОМУ ҐРУНТІ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ ОБРОБІТКУ / Кучер Л.І. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 2. — С. 43–46. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542777.

Баланс калію, ґрунт лучно-чорноземний, системи обробітку ґрунту, кукурудза на силос, ячмінь ярий.

Розраховано баланс калію за умов застосування традиційної системи обробітку на основі оранки та ґрунтозахисної, що базується на мінімальному обробітку. Найвищі балансові показники було відмічено на варіанті із застосуванням мінімального обробітку ґрунту за рахунок накопичення в ньому

обмінного калію, який надходить з кореннями та післяживними рештками. Від'ємні показники балансу відмічено за обох систем обробітку ґрунту — у варіанті без добрив та з використанням лише мінеральних. Із внесенням гною баланс калію підвищився на 139 кг/га за оранки та мінімального обробітку порівняно з використанням лише мінерального удобрення за вирощування кукурудзи на силос (табл.). При вирощуванні ячменю ярого від'ємні показники балансу відмічено у варіанті без добрив за умов застосування оранки. Найбільший показник балансу був у варіанті з повним органомінеральним удобренням за мінімального обробітку ґрунту — 81,3 кг/га, що на 11,2 кг/га більше, ніж у варіанті з оранкою. У варіанті з мінеральним удобренням баланс калію підвищувався на 32,5 кг/га за оранки та на 30,1 кг/га за мінімального обробітку. За застосування мінімального обробітку ґрунту досягнуто позитивного балансу на всіх варіантах удобрення, а інтенсивність балансу перевищує 100%. Вирощування с.-г. культур, що базуються на мінімальному обробітку ґрунту, сприяє кращому забезпеченню калієм рослин кукурудзи на силос та ячменю ярого.

УДК 631.416:631.445.41(477)

2014.2.54. УМІСТ ГУМУСУ ТА ОСНОВНИХ ПОЖИВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ НА ПРИКЛАДІ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО РІЗНОГО ТИПУ ВИКОРИСТАННЯ СЕРЕДНЬО-РУСЬКОЇ ПРОВІНЦІЇ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Дегтярьов Ю.В. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 2. — С. 37–42. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 542777.

Гумус і NPK (групи ґрунтів), поживні елементи, чорнозем типовий, агрохімічні показники, ґрунти (тип використання).

Наведено результати досліджень умісту гумусу та агрохімічних показників чорноземів типових. Установлено їх зміни залежно від типу використання ґрунтів. Визначено, що різний уміст гумусу та N, P, K мають окремі, виділені в результаті досліджень, групи ґрунтів. Абсолютно цілинні чорноземи мають максимальні значення вмісту загального гумусу і поживних речовин (N, P, K). Чорноземи під штучними лісовими ценозами (лісосмуга) за показниками вмісту гумусу і N, P, K дуже близькі до цілинних чорноземів. Чорноземи типові 50–60-річного перелогового режиму, після оранки поновлюють показники гумусу і N, P, K майже до величини абсолютного цілинних ґрунтів. Орні чорноземи мають найнижчі показники вмісту загального гумусу, сполук лужногідролізованого азоту, рухомих форм фосфору і калію, що різко відрізняє їх від абсолютно цілинних чорноземів. Запас надземної біомаси становить: на абсолютно цілинному чорноземі — 14,29 т/га, перелогах — 8,95–9,53, під лісосмугою — 4,42 т/га.

УДК 631.417.2

2014.2.55. ВЛИЯНИЕ ИЗВЕСТКОВАНИЯ НА КОМПЛЕКС ПОЧВЕННЫХ МИКРООРГАНИЗМОВ И ГУМУСОВОЕ СОСТОЯНИЕ ДЕРНОВО-ПОДЗОЛИСТОЙ ПОЧВЫ В МНОГОЛЕТНЕМ ОПЫТЕ / Бакина Л.Г., Чугунова М.В., Зайцева Т.Б., Небольсина З.П. // Почвоведение. — 2014. — № 2. — С. 225–234. — Библиогр.: 42 назв.

Вапнування, мікроорганізми ґрунтові, лабільні гумусові речовини.

Досліджено вплив тривалого застосування різних, зокрема підвищених, доз вапна на комплекс ґрунтових мікроорганізмів і гумусовий стан дерново-підзолистого легкосуглинкового ґрунту в умовах багаторічного польового досліду. Виявлено зменшення вмісту лабільних гумусових речовин, добутих із ґрунту 0,1M лужною витяжкою, і органічної речовини, екстрагованої гарячою водою. Встановлено, що при внесенні вапна спостерігається значний приріст чисельності всіх досліджуваних фізіологічних груп бактерій, а чисельність мікроміцетів, навпаки, зменшується в 3,5–4,2 рази. Вапнування не призводить до змін комплексу ґрунтових мікроорганізмів і вмісту органічної речовини, що, в свою чергу, свідчить про нормальне функціонування ґрунтової екосистеми в цілому.

УДК 631.42

2014.2.56. СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ҐРУНТІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ГУМУСОМ (ОРГАНІЧНОЮ

РЕЧОВИНОЮ) / Коваль В.В., Наталочка В.О., Ткаченко С.К., Мінєнко О.В. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 3. — С. 84–88. — Бібліогр.: 6 назв.

Родючість земель, гумус (забезпечення ґрунтів), ґрунт (деградація і відновлення), система землеробства.

Наведено результати багаторічних досліджень і узагальнено сучасний стан родючості земель с.-г. призначення Полтавської обл. Проаналізовано динаміку забезпечення ґрунтів гумусом (органічна речовина) й надано рекомендації щодо подальшого призупинення деградації та відновлення ґрунтів. Лабораторними дослідженнями протягом 2001–2010 рр. визначено, що інтенсивна, науково не обґрунтована система землеробства призводить до високих темпів втрат гумусу. Вміст гумусу в області за два останні тури обстеження знизився. За даними IX туру обстеження, середній уміст його становить 3,26% проти 3,39% у VIII турі, тобто зменшився на 0,13 абсолютних відсотка. Визначено, що навіть за комплексного підходу до внесення органічних речовин баланс рівноваги елементів живлення в ґрунті порушується. Зроблено висновок, що тільки застосування комплексу органічних і мінеральних добрив, насичення сівозміни бобовими культурами (соя, горох, багаторічні трави) та дотримання науково обґрунтованої системи землеробства дають змогу підвищити якість земель.

УДК 631.423.4:631.453:631.417.2:631.417.8

2014.2.57. ВПЛИВ СПІВВІДНОШЕННЯ ГУМУСОВИХ КИСЛОТ В ОРГАНІЧНІЙ РЕЧОВИНІ ҐРУНТІВ УКРАЇНИ НА ВМІСТ РУХОМИХ ФОРМ МІКРОЕЛЕМЕНТІВ / Семінов Д.О. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 80. — С. 116–122. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 06 542858.

Кислоти гумусові, фульвокислоти, органічна речовина ґрунтів, мікроелементи (рухомі сполуки).

Установлено, що мікроелементи та важкі метали нерівномірно розподілені за різними компонентами органічної речовини ґрунтів. В орному шарі чорнозему опідзоленого важкосуглинкового найбільша концентрація у складі гумінових кислот була характерна лише для марганцю. Загальний вміст Mn у препараті гумінових кислот (ГК) майже вдвічі переважав його вміст у фульвокислотах (ФК). Для заліза розподіл між ФК та ГК був майже рівномірним із незначним переважанням у складі ГК — 1062 мг/кг проти 800 мг/кг препарату. Для інших елементів було властивим накопичення у складі ФК. Важливо, що найбільше у складі ФК виявлено таких мікроелементів, як: Cu, Zn і Co — перевищення у складі ФК порівняно з ГК становить до 30 разів. Для Ni, Cr, Pb і Cd також властиве накопичення у складі ФК, але перевищення сягає лише кількох разів. Доведено, що ґрунти, для яких властиве переважання фульвокислот у складі органічної речовини, містять більше рухомих сполук цинку та марганцю. Зниження вмісту рухомого заліза відбувається лише за значного домінування гумінових кислот у складі гумусу.

УДК 631.427.4:631.8:631.153.3(437.8)

2014.2.58. БІОЛОГІЧНА АКТИВНІСТЬ ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ В РІЗНОРОТАЦІЙНИХ СІВОЗМІНАХ / Чохлов В.В. // Агропромислове виробництво Полісся: зб. наук. пр. — Житомир, 2013. — Вип. 6. — С. 86–88. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 542578.

Біологічна активність ґрунту, система удобрення, короткоротаційні сівозміни.

Наведено результати трирічних досліджень біологічної активності мікрофлори дерново-підзолистого ґрунту в двох короткоротаційних (5- і 2-пільна) сівозмінах на різних варіантах удобрення. Встановлено, що найбільшу біологічну (целюлозорозкладальну) активність ґрунту під картоплею у 5-пільній сівозміні забезпечує внесення гною та його поєднання з сидератом, розкладання лляного полотна при цьому становить відповідно 33,4 і 35,2%, у двопільній сівозміні відповідно 29,9 і 31,1%. За рекомендованої дози мінеральних добрив, заорювання сидерату сумісно з соломою і на неудобреному фоні біологічна активність ґрунту в короткоротаційних сівозмінах є найнижчою: у п'ятипільній — 23,7–25,8%, двопільній — 23,2–23,7%. Разом заорані сидерат і солома також не сприяли активізації мікрофлори в ґрунті. Отже, гній

за будь-яких умов сприяє посиленню біологічної (целюлозо-розкладальна) активності дерново-підзолистого ґрунту, а мінеральні добрива послаблюють її.

УДК 631.43:631.83

2014.2.59. ПАРАМЕТРИ ПРОТИВОЕРОЗИОННОЇ УСТОЙЧИВОСТІ ЧЕРНОЗЬМА ОБЫКНОВЕННОГО В ПОЛЕВОМ СЕВООБОРОТЕ / Белопіпський В.А. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 80. — С. 110–116. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 542858.

Противерозійна стійкість ґрунтів, чорнозем звичайний, сівозмінна польова, оранка, обробіток ґрунту безполіцевої, агротехнології, удобрення (гумус), втрати ґрунту від розбризкування.

Досліджено вплив різних агротехнологій на фоні оранки і поверхневого безполіцевого обробітку в 5-пільній сівозміні й різних систем удобрення на втрати ґрунту (розбризкування). Розроблено комплексну емпіричну модель втрат ґрунту з урахуванням агрофізичних і гідрологічних факторів. Відмічено, що провідними факторами втрат ґрунту є: інтенсивність водопоглинання — 32,15%, щільність ґрунту — 30,82%, енергія ґрунту + NPK + гній — 19,99%. Точність емпіричної моделі становить 8,18%, коефіцієнт множинної кореляції — 0,77. Природний ресурс (енергія гумусу в шарі ґрунту 0–20 см) — 83 ГДж/т функціонально забезпечує збільшення інтенсивності водопоглинання ґрунтом на всіх способах обробітку. Застосування мінеральної ($N_{70}P_{50}K_{40}$) і органо-мінеральної ($N_{40}P_{40}K_{20}$ + 8 т/га гною) систем удобрення негативно впливає на інтенсивність водопоглинання на оранці і позитивно на безполіцевому обробітку. Параметри противерозійної стійкості ґрунтів диференційовані у 6 екологічних груп з мінімальними показниками втрат від розбризкування 3,0 т/га і максимальними — більше 16–20 т/га, що не відповідає вимогам ДСТУ (2 т/га) і вимагає розробки адаптивних ґрунтозахисних заходів. Проблема зменшення руйнівного процесу від розбризкування може бути вирішена за підтримання позитивного балансу гумусу в сівозміні шляхом насичення органо-мінеральними добривами ($N_{40}P_{40}K_{20}$ + 8 т/га сівозмінної площі гною).

УДК 631.432:631.5

2014.2.60. ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕЖИМУ ВОЛОГОСТІ ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ В УМОВАХ ПОЛІССЯ / Лазаренко О.В., Гуцалюк Л.С. // Агропромислове виробництво Полісся: зб. наук. пр. — Житомир, 2013. — Вип. 6. — С. 89–91. — Бібліогр.: 2 назви. Шифр 542578.

Режим вологості ґрунту, промивний водний режим, обробіток ґрунту основний, ґрунт (фізична стиглість), продуктивна волога ґрунту.

Установлено зміну режиму вологості дерново-підзолистого супіщаного ґрунту залежно від тривалого застосування різних способів основного його обробітку в умовах Правобережного Полісся України. Зазначено, що в умовах промивного водного режиму дерново-підзолистий ґрунт на водно-льодовикових відкладах, підстелених мореною, характеризується накопиченням запасів вологи від часу збирання попередника до настання фізичної стиглості ґрунту (ранньовесняні запаси продуктивної вологи в 0–100 см шарі за оранки — 155 мм, дискування — 160 мм) з подальшим зменшенням запасів вологи в період весняно-літньої вегетації культур. За інших умов трансформація режиму вологості дерново-підзолистого ґрунту на моренних відкладах визначається способом основного обробітку: беззмінна оранка на глибину 18–20 см забезпечує ранньовесняне його заплівання; мілкий обробіток дисковими знаряддями на глибину 8–10 см сприяє скорішому (на 10–12 днів) настанню фізичної стиглості та ощадливому використанню вологи у весняно-літній період. У посушливі роки мінімальні технології обробітку мають перевагу в здатності нагромаджувати продуктивну вологу (в 50–100 см шарі ґрунту) та ощадливому її використанню.

УДК 631.433.3:631.445.2

2014.2.61. ОСОБЛИВОСТІ ЕМІСІЇ CO_2 ЯСНО-СІРОГО ЛІСОВОГО ПОВЕРХНЕВО ОГЛЕСНОГО ҐРУНТУ ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ / Габріель А., Оліфір Ю., Германович О. // Вісник Львівського національного аграрного

університету. — Л., 2013. — № 17(1): Агрономія. — С. 125–128. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542771.

Емісія CO_2 , антропогенний вплив, ґрунт ясно-сірий лісовий, окультурення ґрунту, біологічна активність ґрунту.

Наведено результати досліджень емісії CO_2 в агроекосистемах ясно-сірого лісового поверхнево оглесного ґрунту залежно від антропогенного впливу. Показано, що важливою умовою оптимізації повітряного режиму кислих сірих лісових ґрунтів є їх окультурення на основі внесення хімічного меліоранта, мінеральних і органічних добрив. Зокрема, за сумісного внесення 10 т/га сівозмінної площі гною, повної дози NPK ($N_{65}P_{68}K_{68}$) на фоні післядії 1,0 н за г.к. $CaCO_3$ емісія CO_2 в приземний шар була найвищою протягом вегетації і становила у період максимального росту та розвитку рослин 184 мг/м² CO_2 за 1 год. При цьому загальна біологічна активність була максимальною і становила 24,5%. На контролі без добрив та у варіанті застосування лише мінеральних добрив на фоні зниження біологічної активності до 2,03–2,78% емісія CO_2 становила відповідно 101,3 та 108,6 мг/м² CO_2 за 1 год.

УДК 631.445.1:504.53

2014.2.62. АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСУШЕНИХ ТОРФОВИХ ҐРУНТІВ ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ: монографія / Коваль С.І. — Рівне: НУВГП, 2013. — 168 с. — Бібліогр.: 257 назв. Шифр 541764.

Агроекологічний стан ґрунтів, ґрунти осушені торфові, продуктивність ґрунтів, органічна речовина торфу.

Викладено дані оцінки агроеліоративного стану осушених торфових ґрунтів Рівненської обл. Визначено, що значення балансу органічної речовини торфу під складною злаковою та злаково-бобовою сумішами є найбільш ефективним на таких варіантах добрив: біогумус 5 т/га + вапно 5 т/га, $N_{60}P_{60}K_{90}$, $N_{60}P_{60}K_{90}$ + вапно 5 т/га. Проведені дослідження дають змогу запропонувати шляхи використання осушених торфових ґрунтів, які забезпечать збереження органічної речовини торфу та підвищать її продуктивність. На осушених торфових ґрунтах рекомендується при залуженні використовувати травосумішку з багаторічних злакових трав (грятниця збірна + костриця східна + тимофіївка лучна + пажитниця багаторічна) та внесення 5 т/га вапна + обробіток за сівби насіння стимулятором росту та розвитку рослин, що гарантує одержання до 97,5 ц/га сіна.

УДК 631.445.4:631.427.2

2014.2.63. ВПЛИВ ТРИВАЛОГО ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗЕМЛЕРОБСТВА НА СТАН МІКРОБНИХ УГРУПОВАНЬ ЧОРНОЗЕМУ ОПІДЗОЛЕНОГО В ЗЕРНОКОРМОВИХ СІВОЗМІНАХ / Найдьона О.Є., Маклюк О.І., Цигічко Г.О., Шедей Л.О., Акімова Р.В., Гвоздзік В.Б. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 80. — С. 82–91. — Бібліогр.: 20 назв. Шифр 06 542858.

Органічна система землеробства, мікробний ценоз, чорнозем опідзолений.

Досліджено вплив тривалого застосування органічної системи землеробства на чисельність, структуру і функціонування мікробних ценозів чорнозему опідзоленого та врожайність с.-г. культур. Установлено, що таке застосування органічної системи землеробства, за умов внесення (як органічного добрива) лише соломи, призводить до пригнічення мікробного ценозу ґрунту, зниження чисельності головних еколого-функціональних груп мікроорганізмів порівняно з ділянкою, де застосовували традиційну систему землеробства (табл.). Крім негативних змін виявлено позитивні — збільшення чисельності фосфатомобілізувальних бактерій, азотфіксуювальної, амоніфікаційної і нітрифікаційної здатності ґрунту та підвищення активності деяких ферментів (табл.). На думку авторів, для підтримки нормального функціонування ґрунтової мікрофлори в органічному землеробстві недостатньо внесення тільки рослинних решток, зокрема соломи, потрібно вносити також добрива тваринного походження і сидерати.

УДК 631.445.51

2014.2.64. ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ ЧОРНОЗЕМІВ ТИПОВИХ В АГРОЦЕНОЗАХ ПРИ ҐРУНТОЗАХИСНОМУ

ЗЕМЛЕРОБСТВІ / Демиденко О.В. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 11. — С. 47–50. — Бібліогр.: 10 назв.

Родючість чорноземів типових, агроценози, ґрунтозахисне землеробство.

Відмічено, що в Україні чорноземи займають 29,1 млн га, або 60% усієї площі орних земель, під ріллею — 21,7 млн га, або 66,8%. За бальною оцінкою рівень їх родючості оцінюють так: чорноземи типові — 100 балів, звичайні — 77, південні — 55 балів. Ступінь розорювання земельного фонду України — 58%, щорічні втрати ґрунту — близько 600 млн т, зокрема 20 млн т гумусу. Третина чорноземної ріллі є еродованою, а дегуміфікація відбувається зі швидкістю 0,42–0,51 т/га гумусу щороку. Ґрунтозахисна система землеробства, яка базується на систематичному безпліщевому обробітку, є детермінованим фактором відтворення родючості чорноземів типових за рахунок моделювання природних процесів ґрунтоутворення в агроценозах Лісостепу України. Доведено, що ступінь ґрунтозахисних технологій вирощування культур в агроценозах є фактором впливу на характер, спрямованість та саморегуляцію енерго- і масообміну в складній системі взаємодій та взаємозв'язків у агроценозах на чорноземах.

УДК 631.46:631.872

2014.2.65. БИОЛОГИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА ДЕРНОВО-ПОДЗОЛИСТОЙ СУПЕСЧАНОЙ ПОЧВЫ ПРИ ДЛИТЕЛЬНОМ ИСПОЛЬЗОВАНИИ СОЛОМЫ НА УДОБРЕНИЕ / Русакова И.В.

// Почвоведение. — 2013. — № 12. — С. 1485–1493. — Библиогр.: 39 назв.

Мортмаса, біологічна активність, мікроорганізми, нітрифікаційна здатність, органічна речовина.

Досліджено вплив рослинних залишків озимої пшениці, люпину і ячменю за різної кратності їх внесення протягом двох ротацій п'ятипільної сівозміни на біологічні властивості дерново-підзолистого ґрунту. Встановлені кількісні параметри зміни вмісту мортмаси, актуальної біологічної активності, чисельності основних фізіологічних груп мікроорганізмів, вмісту мікробної біомаси, нітрифікаційної здатності ґрунту і їх кореляційного зв'язку з продуктивністю сівозміни. Використання соломи зернових і зернобобових культур як добрив забезпечує додаткове надходження в ґрунт легкомінералізуваної органічної речовини, є ефективним заходом активізації ґрунтово-мікробіологічних процесів, оптимізації біологічного стану дерново-підзолистого ґрунту і підвищення продуктивності сівозміни. Збільшення біогенності ґрунту за щорічного внесення тільки мінеральних добрив без його поповнення свіжою органічною речовиною може призвести до підсиленої мінералізації гумусу і зниження потенційної родючості. Стійке підтримання високого рівня показників біологічної активності забезпечується при 2–3-разовому використанні як добрива соломи всіх зернових і зернобобових культур зернопросапної сівозміни.

631.5 АГРОТЕХНІКА

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 631.5:631.147

2014.2.66. ОСНОВИ ОРГАНИЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА — СУЧАСНИЙ НАУКОВИЙ ПОГЛЯД / Панасюк С.С. // Сучасні аграрні технології. — 2013. — № 7. — С. 26–31.

Система землеробства органічна, вимоги до органічного землеробства, добрива, пестициди, трави бобові, продуктивність сівозміни.

Відмічено, що за даними наукових джерел термін органічне (США), біологічне (Франція), екологічне (Іспанія) землеробство слід розуміти як терміни-сіноніми. Новатором вітчизняного органічного землеробства слід вважати відомого землероба, Героя Соціалістичної праці та України С. Антонця, який у своєму господарстві "Агроєкологія" у співдружності з ТОВ "Украгрофін" з 1977 р. став керуватися принципами органічного землеробства. Товариство "Агроєкологія" на Полтавщині вже 30 років не оре землю, 27 — не застосовують агрохімікати, 8 — не вносять мінеральні добрива і отримують на круг понад 60 ц/га зернових, 400 ц/га — цукрових буряків. Основою органічного землеробства є плодозмінні сівозміни, у яких багаторічні бобові трави займають 20–30% у структурі посівних площ. Останні на кожну тонну врожаю сухої речовини фіксують з повітря: люцерна, еспарцет, коношина — близько 30–35 кг/га азоту; люпин, кормові боби — 20–27; горох — 10–15 кг/га. Другою умовою органічного землеробства є рециркуляція фосфору, калію та інших елементів за рахунок ефективного використання побічної продукції рослинництва переважно на місці їх вирощування. Третьою умовою повинно бути оптимальне співвідношення зернових і кормових культур для оптимізації галузей рослинництва і тваринництва. Четвертою умовою є вирощування культур на зелене добриво, які значно поповнюють ґрунт органічними речовинами. П'ята умова — комбінована система обробітку ґрунту у сівозміні на основі по-till. Остання — це висока відповідальність усіх тих, хто працює на землі. Перевага органічного землеробства простежується і на рівні якості гумусу, і, як результат, — підвищенні врожайності. Однак по-till в Україні повинна займати близько 10–15% орної землі. Лише за виконання цих умов продукцію органічного землеробства можна використати для харчування людей і в першу чергу — дітей.

УДК 631.5:631.147:633.112.9"324":631.559

2014.2.67. УРОЖАЙНІСТЬ І ЯКІСТЬ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО ЗА РІЗНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ / Попов С.І., Авраменко С.В., Цехмайструк М.Г. // Агроном. — 2013. — № 4. — С. 72–73.

Тритикале озиме, сорти, технологія вирощування, продуктивність, якість зерна.

Наведено результати вивчення впливу технологій вирощування на формування продуктивності і якості зерна двох сортів тритикале озимого — Амфідиплоїд 52 і Ладне. Досліди включали 4 технології: 1 — контроль без добрив + протруювання насіння + гербіцид; 2 — фон (NPK)₆₀ + протруювання + гербіцид; 3 — припосівне внесення (NPK)₁₅ + прикореневе підживлення навесні N₃₀ + позакореневе N₃₀ + протруювання + гербіцид + інсектицид + фунгіцид; 4 — фон (NPK)₆₀ + (NPK)₁₅ + N₃₀ + протруювання + гербіцид + інсектицид + фунгіцид. Виявлено, що показники врожайності залежали від продуктивного стеблостоя та маси зерна з колосу. Продуктивний стеблостій підвищувався за умов застосування удобрення та системи захисту посівів. Так, кількість продуктивних стебел у сорту Амфідиплоїд 52 становила за 1-ю технологією (без добрив) 422 шт./м²; 2-ю — 523; 3-ю — 466 і 4-ю — 658 шт./м². У сорту Ладне цей показник був нижчим і становив відповідно — 364, 447, 419 і 566 шт./м². Аналогічно підвищувалась і маса зерна з колосу — у сорту Амфідиплоїд 52 — від 1,20 до 1,91 г, сорту Ладне — від 1,33 до 2,05 г. Технології позитивно впливали на формування продуктивності. Так, у сорту Амфідиплоїд 52 продуктивність становила від 3,98 до 9,04 т/га, сорту Ладне — від 3,75 до 7,16 т/га. Технологія 4 забезпечила формування максимальної врожайності — 9,04 т/га у сорту Амфідиплоїд 52 і 7,16 т/га у сорту Ладне. Щодо якості зерна у сорту Амфідиплоїд 52, то воно відносилось до 2-го класу (число падання 206–185), сорту Ладне — 3-го класу (число падання 81–88), тобто якість залежала від генотипу сорту.

УДК 631.5:631.17:631.95(091)

2014.2.68. СРЕДОУЛУЧШАЮЩИЕ ТЕХНОЛОГИИ А.Т. БОЛОВА / Жученко А.А.-мл., Косолапов В.М., Трофимов И.А., Черкасов А.В. // Кормопроизводство. — 2013. — № 9. — С. 9–12. — Библиогр.: 6 назв.

Поліпшення середовищ, ландшафт-територія, парки пейзажні.

Відмічено, що 18 жовтня 2013 р. виповнилось 275 років від дня народження А.Т. Болотова — першого агронома, який заснував природно-екологічні технології травосіяння і почав використовувати їх для відновлення родючості орних земель. В умовах системної кризи суспільства, що проявляється у протистоянні економічної, соціальної і екологічної сфер діяльності людини, праці А. Болотова у галузі поліпшення середовища є підвалиною для стійкого розвитку суспільства. Людина за багато поколінь знищила і замінила неторкану Природу. Тому питанню створення ландшафтів як територій гармонійного розвитку людини і природи А. Болотов приділяв багато уваги. При створенні ландшафтів-територій вчений пропонував людству орієнтуватися на природний травостій луків, які для сільського господарства рівнозначні з землеробством. Комплекс природного середовища і результат діяльності людини повинні поєднуватися з розвитком поселення і виробничої діяльності. Прикладом такого поєднання може бути перший пейзажний парк, створений А. Болотовим у 1785 р. при дворі Катерини II. При його створенні вчений широко використовував місцеві рослини, які висаджувалися за принципом дизайну, різноманітності, фітоценології і ландшафтотерапії. Пейзажні парки за А. Болотовим — це метод лікування людини від багатьох хвороб, підняття настрою та свіжості. Ідеї А. Болотова знайшли подальший розвиток у діяльності багатьох учених, які створили низку ботанічних садів (Московський, Санкт-Петербурзький, Київський, Донецький та ін.). Вчений першим привернув увагу багатьох людей до проблеми самобутності й природності, розробив середовищеполіпшуючі технології, які відповідають природним умовам, моральності та культурно-історичним традиціям народу.

УДК 631.51.021

2014.2.69. МІНІМАЛІЗАЦІЯ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ: ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ / Єщенко В. // Сучасні аграрні технології. — 2013. — № 10. — С. 47–51.

Обробіток ґрунту (полицевий і безполіцевий), знаряддя обробітку ґрунту, технoлoгiя no-till.

На підставі аналізу наукових літературних джерел наведено історію розвитку, становлення та перспективи мінімалізації обробітку ґрунту в Україні. Виявлено, що обробіток ґрунту має багатовікову історію і пройшов складний шлях розвитку: від мілкого розпушування ґрунту загостреною палицею до глибокого обробітку сучасними знаряддями чи комбінованими агрегатами. З VII тисячоліття до н.е. бере початок мотичне землеробство, згодом — примитивне рало, соха, дерев'яний та залізний плуг. Плужна система землеробства нараховує кілька тисячоліть і мало чим відрізняється за принципом роботи плуга, а лише удосконаленням конструкції окремих його частин. Перші спроби відмовитися від оранки припадають на кінець XIX ст., коли І. Овсінський запропонував замість оранки використовувати поверхневий обробіток ножеподібними культиваторами. Ідеї І. Овсінського втілювались у методи безполіцевого обробітку у Франції (Жан), Німеччині (Ахенбах), США (Фолкнер), колишньому СРСР (Мальцев), на Україні (Моргун, Шикіла) та ін. Аналізом 12 джерел наукової літератури виявлено, що вміст в орному шарі різних ґрунтів доступних сполук азоту, фосфору і калію на фоні безполіцевого обробітку був вищим відносно оранки на 4,3–5,0%. Гірша ситуація складається із забур'яненістю посівів. Із 18 публікацій випливає, що забур'яненість посівів була на 81% вищою, ніж за оранки. Для боротьби з бур'янами американський фермер запропонував no-till технологію з використанням гербіцидів суцільної дії. На сьогодні технології no-till знайшли найбільше використання в США, Канаді, Бразилії та інших країнах і площі під no-till технологією щороку збільшуються на 1 млн га. No-till має як низку переваг (висока продуктивність, низька енергоємність та ін.), так і багато недоліків (погіршується екологічна ситуація, знижується температура ґрунту навесні на 3–5°C, що затримує сівбу, знижується доступність для рослин азоту з ґрунтових запасів, доводиться збільшувати норми ґрунтових гербіцидів і, основне — на 10% і більше знижується врожайність та ін.). На підставі цього, зроблено висновок щодо можливості запровадження no-till технології в Україні — не більше 5–6 млн га.

УДК 631.51.021:631.582

2014.2.70. ОЦІНКА СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ ПРИ ВИРОЩУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В КОРОТКОРОТАЦІЙНІ СІВОЗМІНІ / Володка М., Шубала Г., Голод Р., Понятишин Г. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 35–40. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542496.

Системи обробітку ґрунту, сівозмінна, продуктивність культури і сівозміни.

Відмічено, що обробіток ґрунту є найбільш енергозатратним і разом з тим важливим заходом підвищення його родючості та забезпечення стабільно високих врожаїв с.-г. культур. В умовах Західного Лісостепу у короткоротаційній сівозміні (горох — озима пшениця — цукрові буряки — ячмінь — гречка) вивчали три системи обробітку ґрунту: оранку на глибину 20–22 см під зернові і на 30–32 см — під буряки цукрові; розпушування на 16–18 см та дискування на 10–12 см. Найбільшу врожайність зернових: пшениці озимої 5,35 т/га, гороху — 2,94, ячменю — 4,5 і цукрових буряків — 46,3 т/га одержано за полицевого обробітку ґрунту; гречки — 0,97 т/га за розпушування ґрунту культиватором. Найвищу продуктивність сівозміни одержано також за полицевого обробітку ґрунту: збір зерна — 13,8 т/га, цукру — 7,5, зернових одиниць — 6,59 т/га. Обробітку ґрунту культиватором та важкою дисковою бороною не мали переваги перед оранкою і призводили до зниження загальної продуктивності: збору зерна відповідно на 1,1 і 1,4 т/га, цукру — на 0,57 і 0,96, зернових одиниць — на 0,48 і 0,81 т/га. Умовно чистий прибуток за полицевого обробітку ґрунту становив 3951 грн/га, рентабельність — 83,6% проти розпушування культиватором відповідно 3610 грн і 80,4%, дискування — 3233 грн і 72,6%.

УДК 631.51.021:633.16“321”:[631.432.2+631.559]

2014.2.71. ВПЛИВ РІЗНИХ СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ НА ЗАПАСИ ПРОДУКТИВНОЇ ВОЛОГИ ТА ВРОЖАЙНІСТЬ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ / Захарченко Е., Міщенко Ю. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2013. — № 17(1): Агрономія. — С. 109–114. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 541771.

Способи обробітку ґрунту, ячмінь ярий, вологість ґрунту, врожайність.

Представлено результати вивчення впливу способів обробітку ґрунту (табл.) на його вологість та врожайність ячменю ярого в умовах Лівобережного Лісостепу упродовж 2010–2012 рр. У середньому за три роки, на час сівби запаси продуктивної вологи у шарі 0–20 см були більшими на варіанті з дискуванням на глибину 6–8 см та оранки — 25,66 і 24,2 мм відповідно. Менший показник — за дискування на глибину 13–15 см — 19,08 мм. Загалом за 3 роки досліджень установлено відсутність істотної різниці у вологості ґрунту між варіантами з оранкою, дискуванням на 13–15 і 6–8 см, що забезпечило практично рівну врожайність — 2,81–2,86 т/га. За плоскорізного обробітку врожайність становила 2,72 т/га. Найвищий прибуток отримано за дискування на глибину 13–15 см — 3191,47 грн і 6–8 см — 3154,07 грн. Рівень рентабельності був майже однаковий — 112,3 і 114,8% відповідно.

УДК 631.51:631.312

2014.2.72. ПЛУГ: ЧТО ОН МОЖЕТ И ЧЕГО НЕ МОЖЕТ / Карабинеш С., Крикун Р. // Зерно. — 2014. — № 3. — С. 64–68.

Засоби обробітку ґрунту, плуг, культиватори, технологія no-till.

Відмічено, що у наш час для обробки ґрунту у світі існує безліч засобів і прийомів. Основними з них є глибоке розпушування ґрунту культиваторами й плоскорізами; оранка плугами з передплужниками; глибоке безполіцеве розпушування та ін. Проте найважливішим і більш трудомістким прийомом обробітку ґрунту є оранка. Остання полегшує доступ повітря, води і поживних речовин до кореневої системи, сприяє кращому накопиченню і зберіганню вологи в орному шарі, зменшує кількість бур'янів, допомагає корінню краще розвиватися, підсилює життєдіяльність корисних мікроорга-

нізмів. Вибір прийому обробітку ґрунту залежить від ґрунтово-кліматичних умов регіону. В усіх регіонах вищі врожаї дає зяблева оранка. Однак крім позитиву оранка має низку недоліків: велика витрата часу, праці й енергоресурсів призводить до ерозій, а інколи й деградації ґрунту. Тому останнім часом у більш розвинених країнах (США, Канада, Австралія та ін.) почали застосовувати по-till технології. Система по-till має низку переваг, а саме: економія енергоресурсів, збереження вологості і відновлення родючості ґрунту, зменшення його ерозії. Внаслідок цього вона застосовується на площі понад 94 млн га. Зроблено висновок, що для застосування того чи іншого прийому обробітку ґрунту потрібно враховувати всі переваги й недоліки кожного. Проте плуг поки що не залишає полів України.

УДК 631.51:631.452:631.445.25(477.4)

2014.2.73. ЕФЕКТИВНІСТЬ МІНІМІЗАЦІЇ ОБРОБІТКУ СІРИХ ЛІСОВИХ ҐРУНТІВ У ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ / Корнійчук О.В., Венедіктов О.О., Чернелівська Л.І., Фіщук В.П., Поляк С.І. // Вісник аграрної науки. — 2013. — Спецвип. (верес.). — С. 63–67. — Бібліогр.: 5 назв.

Система обробітку ґрунту, продуктивна волога, врожайність, економічна ефективність.

Вивчали вплив способів обробітку ґрунту (ОГ) на показники родючості сірих лісових ґрунтів та продуктивність с.-г. культур. Використовували традиційну та по-till системи ОГ під пшеницю озиму, кукурудзу та сою. Встановлено, що традиційна система ОГ перед сівою пшениці озимої забезпечила накопичення 35,4 мм продуктивної вологи у шарі 0–30 см, за по-till — 42,4 мм. На момент збирання відбулося зниження запасів продуктивної вологи, причому у меншій кількості за по-till — 11,9 мм і у більшій за традиційної — 14,1 мм. Забур'яненість посіву за по-till була вищою (пшениця озима — 194,3, кукурудза — 217 і соя — 210 шт./м²), ніж за традиційної системи ОГ (відповідно 177,8; 206,5 і 194,5 шт./м²). У середньому за 2011–2012 рр. вища врожайність формувалась за традиційної системи ОГ: пшениці — 6,2 т/га зерна і 8,2 т/га побічної продукції, кукурудзи відповідно 9,2 і 21,3 т/га, сої — 3,9 т/га. За технологією по-till урожайність була нижчою і становила відповідно: пшениці — 5,3 і 7,0 т/га, кукурудзи — 7,1 і 17,7 т/га, сої — 3,4 т/га. Традиційна система ОГ була енергоємнішою і затратнішою: пшениці — 6082 грн/га, кукурудзи — 5953 і сої — 5817 грн/га, забезпечуючи прибуток відповідно 5078; 9922 і 3768 грн/га. За по-till виробничі витрати і прибуток були відповідно нижчими: 5157; 5549 і 5160 грн/га та прибуток — 4383, 7451 і 3715 грн/га. Зроблено висновок, що забур'яненість посівів була меншою, а врожайність і прибуток на сірих лісових ґрунтах були вищими за використання традиційної системи обробітку ґрунту.

УДК 631.51:631.559(477.4)

2014.2.74. ВПЛИВ ПО-TILL НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Корнійчук О., Задорожний В. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 69–71. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 542496.

Система обробітку ґрунту, забур'яненість посіву, продуктивна волога ґрунту, продуктивність.

Наведено результати вивчення впливу систем обробітку ґрунту (загальноприйнята та по-till) на запаси продуктивної вологи у ґрунті, забур'яненість посівів та продуктивність пшениці озимої, сої та кукурудзи на зерно. Встановлено, що на час посіву пшениці озимої оранка і по-till були практично однаковими за кількістю продуктивної вологи, тоді як перед збиранням відмічено тенденцію до збільшення переваги за по-till. Однією з причин, що стримує впровадження по-till технології, є висока забур'яненість посівів. Урожайність пшениці озимої, кукурудзи на зерно та сої була вищою за традиційної технології обробітку ґрунту: пшениці — 6,15 т/га, кукурудзи — 12,68, сої — 2,65 т/га проти по-till відповідно — 5,25, 10,7 і 2,4 т/га. Витрати паливно-мастильних матеріалів за по-till були у 2,2 раза меншими порівняно з оранкою. Собівартість однієї тонни зерна становила 676,7 грн за по-till технологією, на оранці — 735,6 грн. Зроблено висновок, що система по-till призводить до зниження врожайності зерна. Однак економічні

показники свідчать про її переваги та перспективність впровадження в умовах Правобережного Лісостепу України.

УДК 631.51:633.11“324”

2014.2.75. ОПТИМІЗАЦІЯ СПОСОБІВ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ ПІД ПШЕНИЦЮ ОЗИМУ / Томашівський З. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2013. — № 17(1): Агрономія. — С. 106–108. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 541771.

Пшениця озима, способи обробітку ґрунту, бур'яни, врожайність.

Наведено результати вивчення впливу способів обробітку ґрунту на його водно-фізичні показники, забур'яненість посіву та врожайність пшениці (табл.). Одержані результати трирічних (2009–2011 рр.) досліджень показали, що найменша кількість бур'янів — 45 шт./м² на час сходів і 23,6 шт./м² на час збирання врожаю була на варіанті комбінованого обробітку ґрунту, найбільша — 69 і 35 шт./м² на варіанті мілкового обробітку ґрунту на глибину 12–14 см. На цьому ж варіанті відмічено і більший вміст вологи у ґрунті — 21,2% на час сходів і 17,9% — перед збиранням. Зменшення кількості бур'янів та збільшення вологи у ґрунті на варіанті комбінованого обробітку позитивно вплинуло на врожайність і якість зерна — 51,2 ц/га, що на 4,2 ц/га більше від варіанта звичайного обробітку ґрунту — 47,0 ц/га (контроль).

УДК 631.512.3:633.16“321”(477.7)

2014.2.76. ЕФЕКТИВНІСТЬ БЕЗПОЛИЦЕВОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ ЗА ВИРОЩУВАННЯ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО В ПІВНІЧНОМУ СТЕПУ / Циліурік О.І., Шапка В.П. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 1. — С. 25–29. — Бібліогр.: 11 назв.

Ячмінь ярий, обробіток ґрунту, продуктивна волога, мінеральні добрива, врожайність.

Наведено результати вивчення впливу способів обробітку ґрунту і внесення мінеральних добрив на властивості ґрунту, водний режим, забур'яненість, продуктивність і економічну ефективність вирощування ячменю ярого в умовах Північного Степу України (табл.). Структурний аналіз ґрунту перед сівою показав, що запаси продуктивної вологи у півтораметровому шарі ґрунту становили: на оранці — 151,7 мм, чизелюванні — 169,8, дисковому обробітку — 160,5 мм. Забур'яненість посівів у фазі кущіння рослин залежала від способу обробітку ґрунту. Так, на оранці, у межах фонів удобрення, вона становила 9,6–11,2 шт./м², чизелюванні — 11,2–13,6, дискуванні — 15,2–17,6 шт./м² бур'янів. Внесення мінеральних добрив у дозах N₃₀P₃₀K₃₀ і N₆₀P₃₀K₃₀ стимулювало зростання їх кількості у 1,1–1,2 раза. Показники врожайності ячменю за оранки та чизелювання були майже рівнозначними: 2,51–2,90 та 2,36–2,88 т/га відповідно. Дискування ґрунту знижувало врожайність на 0,2–0,46 т/га. Незважаючи на зниження врожайності порівняно з оранкою і чизелюванням, дисковий обробіток ґрунту забезпечив: економію пального на 13,2; 12,0 л/га, зменшення витрат праці на 0,91; 0,62 люд.-год/га і коштів на суму 260; 191 грн/га відповідно. Рівень рентабельності становив: чизельний обробіток — 48,7%, оранка — 44,7, дискування — 41,0%. Зроблено висновок, що в умовах Північного Степу оранка і чизелювання сприяють одержанню практично однакової врожайності зерна 2,51–2,88 т/га, зменшенню забур'яненості посіву та збільшенню економічних витрат порівняно з мілким дискуванням.

УДК 631.531.011.2:633.11“324”:631.432.2

2014.2.77. ВПЛИВ ДЕФІЦИТУ ВОЛОГИ У ҐРУНТІ НА ІНТЕНСИВНІСТЬ ПРОРОСТАННЯ НАСІННЯ ГЕНОТИПІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ / Подуст Ю.І. // Насінництво. — 2013. — № 12. — С. 4–8. — Бібліогр.: 6 назв.

Сорти пшениці озимої, вологість ґрунту, схожість насіння, інтенсивність проростання.

Наведено результати вивчення впливу дефіциту вологи (13; 14 і 22%), температури повітря (+5, +25, +35 та мінлива — день +20, ніч +2...5°C), крупності (фракція 1,2–2,0 мм...>3 мм) на інтенсивність проростання насіння різних сортів пшениці озимої (Селянка, Ніконія, Пошана, Супутниця, Куяльник, Альбатрос одеський, Фантазія одеська) за сівби у три строки (25 вересня, 15 жовтня та 5 листопада). Встановлено, що різ-

ниця в інтенсивності проростання насіння різних сортів пшениці спостерігається лише за несприятливих умов довкілля. Так, за дефіциту вологи у ґрунті (13 і 14%), краще проростало насіння сортів Ніконія та Пошана. Насіння сортів Супутниця та Альбатрос одеський за таких умов майже не проростало (0 і 1,5% відповідно). Насіння сортів Пошана і Ніконія мало також і найбільші біометричні показники — кращу кореневу систему, ростки та більшу масу сухих речовин. За оптимальної вологості ґрунту (22%) різниця в інтенсивності проростання насіння різних сортів майже не проявляється. Низька температура підвищувала тривалість періоду появи сходів. Так, за першого строку сівби (25.09) максимальна різниця у схожості насіння між сортами на 6-ту добу сягала 8%, а за сівби 15.10 і 05.11 сходи з'являлися на 13- та 15–18-ту доби відповідно і різниця у проростанні майже не проявлялась. Збільшення величини крупності насіння (фракція >3 мм) призводило до підвищення відсотка поглинутої води насінням і зниження величини схожості за несприятливих умов до 20% порівняно з насінням мілкої фракції (1,2–2,0 мм). Коефіцієнт кореляції був негативним ($r=-0,9$). Зроблено висновок, що сорти пшениці озимої за інтенсивністю проростання насіння різняться тільки за умов дефіциту вологи у ґрунті.

УДК 631.58:631.51(477)

2014.2.78. УРОКИ NO-TILL В УКРАЇНІ / Косолап Н. // Зерно. — 2013. — № 12. — С. 74–80.

Система землеробства, технологія no-till, продуктивність поля.

Відмічено, що сьогодні в усьому світі відмічається тенденція переходу сільського господарства на нові технології обробки ґрунту. Цей перехід спричинено сукупністю економічних, екологічних і соціальних причин. Система землеробства no-till дає змогу одержувати високі врожаї при зменшенні як фінансових, так і трудових витрат на виробництво продукції з одночасним підвищенням родючості ґрунту і захистом його від ерозії. У світі чітко прослідковується закономірність, що країни-лідери на світовому ринку з продажу зерна (США, Канада, Бразилія та ін.) більше впроваджують технологію no-till. В Україні її більше використовують у зонах посухи — в Степу (11,2%) і менше — на Поліссі (1,2%). Незважаючи на це, у кожній зоні є господарства, які повністю перейшли на використання технології no-till. Це свідчить про перспективність даної системи землеробства для кожної зони. У майбутньому система землеробства no-till може досягти площі понад 6 млн га проти 0,3 млн га у 2009 р., але для цього потрібно вивчити досвід передових господарств з використання no-till, ширше пропагувати не тільки теоретичні основи no-till технології, але й практичні результати, що дасть змогу аграріям уникнути примітивних помилок, які часто виникають при її застосуванні.

УДК 631.582:631.82/.86:631.452(470.325)

2014.2.79. ПЛОДОСМЕННЫЙ СЕВОБОРОТ — ОСНОВНОЙ ФАКТОР СОХРАНЕНИЯ И ПОВЫШЕНИЯ ПЛОДОРОДИЯ ПОЧВЫ В БЕЛГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ / Тютюнов С.И., Соловichenko В.Д., Логвинов И.В. // Земледелие. — 2014. — № 2. — С. 11–14. — Библиогр.: 5 назв.

Біологізація землеробства, зернотрав'янопросапна сівозмінна, трави багаторічні, родючість ґрунту.

Наведені результати багаторічних досліджень з вивчення родючості ґрунту у зернотрав'янопросапній сівозміні (ЗТПС) в умовах Белгородської області. Виявлено, що одним з основних заходів підвищення родючості ґрунту є максимальне накопичення у ньому органічної речовини (рослинних пожнивних і кореневих решток, сидератних і післяукісних посівів), сімба багаторічних бобових трав, використання солом. Дослідження родючості ґрунту проводили у сівозміні: пшениця озима — цукровий буряк — ячмінь + еспарцет — багаторічні трави 1- та 2-го років за трьох способів обробки ґрунту та трьох систем удобрення (табл.). Встановлено, що багаторічні

трави (еспарцет — 40% посівних площ) за 15 років підвищили вміст гумусу в ґрунті на 0,38–0,77 абсолютних відсотків порівняно з вихідними показниками. Внесення органічних і сумісно органо-мінеральних добрив збільшило вміст гумусу у ґрунті, порівняно з окремим унесенням мінеральних добрив, приблизно на 0,1–0,15 абсолютних відсотків зі збільшенням показників за безполіцевого обробітку. Внесення гною активувало діяльність мікроорганізмів, що сприяло підвищенню біологічної активності ґрунту у шарі 0–10 см на 15,0–5,4%, у шарі 10–20 см — на 15,8–16,1% і 20–30 см — на 11,3–13,9%. Зроблено висновок, що сівозміни з багаторічними травами є першорядним етапом на шляху впровадження біологічної системи землеробства, від якої залежить родючість ґрунту.

УДК 631.582:633.11"321":631.559(477.75)

2014.2.80. ПРОДУКТИВНОСТЬ И КАЧЕСТВО ЗЕРНА ОЗИМОЙ ПШЕНИЦЫ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ПРЕДШЕВЩЕННИКОВ В УСЛОВИЯХ КРЫМА / Радченко Л.А., Женченко К.Г. // Селекция и семеноводство: межвид. темат. науч. сб. — Х., 2013. — Вып. 103. — С. 261–269. — Библиогр.: 6 назв. Шифр 06 542504.

Пшениця озима, попередник, вологість ґрунту, врожайність, якість зерна.

Наведено результати вивчення впливу різних попередників на вологість ґрунту перед сівою, продуктивність і якість зерна в умовах Криму. Вивчали сорт пшениці озимої Одеська 267, який висівали у сівозміні по попередниках чорний та зайнятий пар, після нуту, гірчиці, ріпаку озимого та по стерні. У середньому за 2007–2012 рр. вологість у метровому шарі ґрунту залежала від попередника і різниця була дуже значною. Так, по чорному пару вона була найбільшою — 58,8 мм, найменшою по стерні — 25,1 мм. Різна вологість ґрунту забезпечувала неоднаковий ріст і розвиток рослин пшениці, що вплинуло на її врожайність. У середньому за 2007–2012 рр. найбільшою вона була по чорному пару — 4,83 т/га, найнижчою — по стерні — 3,29 т/га. За скловидністю (75–63%) і вмістом сирової клейковини (30,7–25,1%) зерно пшениці відносилось до продовольчого класу, за винятком попередника стерня. Зроблено висновок, що кращими попередниками для пшениці озимої в Криму є чорні й зайняті пари. Просапні (нут, гірчиця, ріпак) займають проміжне положення. Стерньові попередники є найгіршими за накопиченням вологи, забур'яненістю посіву, врожайністю і якістю зерна.

УДК 631.582:633.11"324":631.559

2014.2.81. ПРОДУКТИВНОСТЬ ОЗИМОЙ ПШЕНИЦЫ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОПЕРЕДНИКІВ В КОРОТКОРОТАЦІЙНІЙ ПОЛЬОВІЙ СІВОЗМІНІ / Голод Р., Понятишин Г. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 46–48. — Библиогр.: 2 назви. Шифр 542496.

Пшениця озима, сівозмінна короткоротаційна, попередники.

Наведено результати вивчення впливу попередників на врожайність пшениці озимої дев'яти короткоротаційних чотиріпільних сівозмін з різним насиченням зерновими і просапними культурами (табл.). Пшеницю озиму висівали після попередників: горох, пар чорний, соя, гречка, ячмінь, ріпак озимий. Встановлено, що у середньому за три роки (2010–2012) найвищу врожайність пшениці озимої — 6,08 т/га одержано за розміщення її по чорному пару. На другому місці попередник горох — 5,84–5,98 т/га. Найнижчу врожайність — 5,19 т/га одержано після попередника ячмінь. Найвищий вміст клейковини у зерні пшениці (25,8 і 26,1%) одержано після попередників чорний пар і горох. Зроблено висновок, що кращою ланкою попередників для розміщення пшениці озимої є: буряки цукрові + ячмінь + чорний пар або кукурудза на зерно + ячмінь ярий + горох.

631.6 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА МЕЛІОРАЦІЯ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — професор СЛЮСАР І.Т.

УДК 631.6:631.1:333.42:57.069(477.72)

2014.2.82. СИСТЕМИ ЗЕМЛЕРОБСТВА НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ УКРАЇНИ / Вожегова Р.А., Сташук В.А., Заришняк А.С., Ромащенко М.І., Лавриненко Ю.О., Малярчук М.П., Коковіхін С.В., Коваленко А.М., Писаренко П.В., Заєць С.О.; за наук. ред. Вожегової Р.А. — К.: Аграр. наука, 2014. — 360 с. — Бібліогр.: 532 назви. Шифр 542505.

Системи землеробства, зрошувані землі, програмування рівня врожаю.

Викладено науково-практичні аспекти формування системи зрошуваного землеробства в умовах південного регіону України залежно від природно-кліматичних, агротехнологічних, господарсько-економічних й екологічних умов. Запропоновані елементи систем землеробства забезпечують оптимізацію використання ґрунтових, водних, технічних ресурсів Північного Степу, отримання високого рівня врожайності, високі економічні показники від штучного зволоження та захист навколишнього середовища. Розроблено поліноміальні кореляційно-регресійні моделі зв'язків, зокрема урожаю — вологозабезпеченості досліджуваних культур, а також множинні регресійні моделі продуктивності пшениці озимої, кукурудзи, ріпаку залежно від показників зрошувальної норми, доз азотних добрив і густоти стояння рослин, які можна використовувати для програмування рівня врожаю.

УДК 631.615:631.5

2014.2.83. ПРИРОДООХОРОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ОСУШУВАНИХ ОРГАНОГЕННИХ ҐРУНТІВ ГУМІДНОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ / Слюсар І., Соляник О. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2013. — № 17(1): Агрономія. — С. 29–36. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542771.

Осушувані органогенні ґрунти, гумідна зона, меліоративна мережа, сівозміни, урожайність, екологія.

Окреслено низку екологічних та економічних проблем і показники трансформації характеристик торфових ґрунтів за різних способів їхнього використання. Відмічено, що сучасний стан навколишнього середовища, суспільних та економічних відносин, запровадження ринкових відносин у народному господарстві, а також реальний технічний стан меліорованих мереж визначають необхідність комплексного використання осушуваних земель гумідної зони, за якого слід враховувати не лише технологічні заходи вирощування с.-г. культур, а й способи та напрями задіяння органогенних ґрунтів. Використання торфовищ у сівозміні підвищує їхню продуктивність майже в 1,6 раза проти природних сінокосів і пасовищ; урожайність злакових зернових у сівозміні за внесення $P_{45}K_{60}$ становила: жита озимого — 5,64 т/га, тритикале озимого — 5,72, вівса — 4,28 т/га, або відповідно на 97, 80 і 81% вище порівняно з неудобреними ділянками. Осушувати торфовища поза сівозміною достатньо ефективно можуть використовуватися під промислові плантації енергетичних культур, які забезпечують отримання щорічного збору сухої маси 25–30 т або 372,5–512 ГДж умовної енергії з 1 га.

УДК 631.615:631.62

2014.2.84. ПРИРОДООХОРОННЕ ТА ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ОСУШУВАНИХ ОРГАНОГЕННИХ ҐРУНТІВ ГУМІДНОЇ ЗОНИ / Слюсар І.Т., Ткачов О.І., Соляник О.П., Сербенюк В.О., Гера О.М., Предко О.І., Віршовка В.М., Тарасенко О.А., Задубинна Е.В., Опанасенко О.Г., Ткачов В.О.; за наук. ред.: Слюсаря І.Т., Сташука В.А. — К., 2014. — 79 с. — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 542483.

Осушувані органогенні ґрунти (використання), гумідна зона, водний та поживний режим (регулювання), технології, урожайність.

Розроблено методичні рекомендації на основі узагальнення досвіду аграрних установ різних форм власності, науково-дослідних установ з питань природоохоронного та ефективного використання осушуваних земель гумідної зони,

а також результатів тривалих досліджень відділу сівозміни і землеробства на меліорованих землях ННЦ "Інститут землеробства НААН". Рекомендації включають питання регулювання водного та поживного режиму, системи обробітку органогенних ґрунтів, технології вирощування основних с.-г. культур: зернових, кормових, овочевих, багаторічних трав та енергетичних культур. Представлено заходи поліпшення природних та сіяних травостоїв, створення природних пасовищ різного призначення та способів використання. По кожному з них стисло наведено результати їх впливу на врожайність культур. Наводяться також ґрунтозахисні заходи.

УДК 631.62:633.491

2014.2.85. ПРИЁМЫ АДАПТИВНОЙ ИНТЕНСИФИКАЦИИ ВОЗДЕЛЫВАНИЯ КАРТОФЕЛЯ НА ОСУШАЕМЫХ ПОЧВАХ / Митрофанов Ю.И., Петрова Л.И., Первушина Н.К. // Мелиорация и водное хозяйство. — 2014. — № 2. — С. 28–31.

Інтенсифікація адаптивна, вирощування картоплі, осушувані ґрунти, меліоративне розпушування, дренаж.

Наведено результати досліджень впливу дренажу, меліоративного розпушування, удобрення, різних технологій і способів садіння на ефективність вирощування картоплі на осушуваних землях. Відмічено, що найбільш придатними ґрунтами для картоплі є добре дреновані й окультурені супіски, легкі й середні суглинки з глибоким орним шаром (не менше 20 см), а також осушувані торфовища. На землях з недостатньо відрегульованим водно-повітряним режимом важливу роль в інтенсифікації виробництва картоплі відіграють агромеліоративні прийоми обробітку ґрунту. Найбільш ефективним є меліоративне розпушування ґрунту. В середньому за 9 років приріст урожаю картоплі від полосного розпушування на глибину 50–60 см на глейовому ґрунті становив 4,2 т/га, глеюватому — 5,7, слабоглейовому — 3,3 т/га. Висока ефективність меліоративного розпушування відмічалась як у вологі, так і в посушливі роки. Сумісна дія осушення і добрив підвищує ефективність кожного з цих факторів. Прибавка врожаю від добрив на ділянці без дренажу по варіантах дослідів становила 77 і 128%, а на осушуваних — 128 і 201%. На вирощуванні картоплі найвищий ефект одержано від сумісної дії осушення, меліоративного розпушування і добрив. Установлено, що для картоплі на осушуваних закритим дренажем ґрунтах легкого механічного складу найбільш пристосована грядково-стрічкова технологія. Для ефективної реалізації прийомів адаптивної інтенсифікації вирощування картоплі необхідне їх комплексне застосування з врахуванням водно-фізичного стану технологічних ділянок.

УДК 631.621:631.415.2

2014.2.86. ВЛИВ ХИМИЧНОЇ МЕЛІОРАЦІЇ НА ВЛАСТИВОСТІ ЧОРНОЗЕМУ РЕГРАДОВАНОГО В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ / Сипко А.О., Стрілець О.П., Шапран В.С. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 2. — С. 43–47. — Бібліогр.: 6 назв.

Меліорація хімічна, чорнозем реградований, дефекат, добрива органо-мінеральні, кислотність чорнозему.

Установлено, що в умовах Правобережного Лісостепу із застосуванням дефекату восени під оранку на фоні органо-мінеральних добрив поліпшуються фізико-хімічні й агрохімічні властивості чорнозему реградованого слабокислого (ЧРСК). Максимальної нейтралізації кислотності ЧРСК досягнуто за внесення меліоранта в 1,0 нормі $CaCO_3$ за гідролітичною кислотністю ґрунту (5,0–5,5 т/га у фізичній масі). Показник рН сольовий при цьому збільшився до 7,1, що відповідає нейтральному ґрунтовому середовищу зі зниженням гідролітичної кислотності до 0,5 мг-екв/100 г ґрунту, підвищенням ступеня насичення основами до 97% і суми увібраних основ до 38,6 мг-екв/100 г ґрунту за показників у контрольних варіантах дослідів відповідно 5,9; 1,6; 91; 24,3. Максимальне підвищення основних елементів живлення в ґрунті спос-

терігалося за внесення одинарної норми меліоранта (5,0–5,5 т/га у фізичній масі). Уміст лужно-гідролізованого азоту підвищився до 136,8 мг/кг, рухомого фосфору — 162,0, обмінного калію — до 126,3 мг/кг ґрунту, що відповідно на 13,8; 34,5; 51,3 мг/кг більше, ніж у контрольному варіанті.

УДК 631.67

2014.2.87. СИСТЕМА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДЛЯ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ПОЛИВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР ДОЖДЕВАНИЕМ / Ольгаренко Д.Г. // Мелиорация и водное хозяйство. — 2014. — № 2. — С. 23–26. — Библиогр.: 1 назв.

Якість поливу, дощування, машини дощувальні, інтенсивність дощу.

Наведено результати досліджень оцінки якості поливу дощуванням: визначені система показників агроекологічної якості дощу і закономірності його впливу на врожайність с.-г. культур та родючість ґрунту; встановлено вимоги до екологічно безпечних технологій і техніки зрошення дощуванням. Відмічено, що оптимальні умови застосування дощувальних машин (ДМ) — відповідність між швидкістю вбирання води ґрунтом і інтенсивністю штучного дощу. Допустима інтенсивність дощу (без стікання і утворення калюж за заданою поливною нормою) становить для важких ґрунтів 0,1–0,2 мм/хв, середніх — 0,2–0,3, легких — 0,5–0,6 мм/хв з рівномірністю розподілу по площі не менше 0,9. За рахунок підвищення коефіцієнта рівномірності поливу приріст врожайності становить 15–20%, а поверхневий стік і водна ерозія зменшуються на 10–15%. Визначальним принципом зрошення дощуванням є максимальне пристосування дощувальної техніки до ґрунтово-кліматичних і рельєфних умов місцевості з урахуванням допустимих для конкретного ландшафту екологічних показників.

УДК 631.67:634.8

2014.2.88. ПОЛИВАЄМО ВИНОГРАД / Микитенко С., Ніколаєв А. // Садівництво по-українськи. — 2014. — № 2. — С. 60–62.

Зрошення, виноград, продуктивність винограду, вологість ґрунту, способи поливу.

Зрошення розглядається не тільки як засіб боротьби із посухою, але і як агрозахід, що дає змогу цілеспрямовано регулювати продуктивність винограду та його якість. Для забезпечення високої продуктивності винограду вологість ґрунту під час вегетації кушів слід підтримувати в таких межах: для пісків — 100–50% НВ; для чорноземів звичайних легкосуглинкових — 100–70, для чорноземів південних важкосуглинкових — 100–75% НВ. Це означає, що наступний полив треба проводити тоді, коли вологість ґрунту досягне значення нижнього порога оптимального зволоження. Під час поливу наземним способом (по борознах, смугах, чеках) восени норма вологозарядного поливу становить 1000–1200 м³/га винограднику, а вегетаційних (два-три) поливів — 600–800 м³/га. Припиняють вегетаційні поливи за 2–4 тижні до збирання врожаю. Режим краплинного зрошення виноградників, які ростуть на південних чорноземах, має виключати вологозарядний полив у нормі 250–300 л/га і 8–10 вегетаційних поливів у нормі 80–120 л/га. Для поливу винограду застосовують поверхневі способи, дощування, підґрунтове, краплинне зрошення та їх модифікації. Описано особливості застосування названих способів поливу. Під час літніх поливів температура поливної води не повинна бути нижчою за температуру ґрунту більше як у 1,5 раза. Щоб підвищити віддачу поливного виноградника, крім раціональних способів, норм і термінів поливу, слід враховувати особливості агротехніки зрошувального виноградника.

УДК 631.674.2:633.18.03

2014.2.89. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИДУНАЙСЬКИХ РИСОВИХ ЗРОШУВАЛЬНИХ СИСТЕМ / Рокочинський А.М., Тургенюк В.О., Заєць В.В., Приходько Н.В. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 4. — С. 53–57. — Библиогр.: 9 назв.

Рисова зрошувальна система, рисова сівозмінна, режим зрошення рису, водоспоживання рису.

Визначено динаміку зміни отриманого комплексу критеріїв ефективності за абсолютними та приведеними значеннями

порівняно з їх проектними та середніми величинами (рис.). Виділено три характерні періоди функціонування Придунайських рисових зрошувальних систем (РЗС), які мають низку особливостей, пов'язаних з часткою затоплюваної культури рису в рисовій сівозміні, а також соціально-економічними аспектами, погодно-кліматичними умовами, прийнятими режимами зрошення рису та супутніх культур, агроеколого-меліоративними умовами зрошуваних земель тощо: 1) 1966–1992 рр. — період з високим умістом рису в сівозміні (100–75%); 2) 1993–2001 рр. — період з низьким умістом (33–30%); 3) 2002–2011 рр. — період з середнім умістом (60–50%). Узагальнено результати з визначення абсолютних і приведених значень показників ефективності виробництва рису порівняно з їх проектними значеннями за вищезгаданими періодами та результати дисперсійного аналізу. Зазначено, що в межах розглянутого періоду виробництва рису на Придунайських РЗС значення питомого водоспоживання рису коливається у досить значних межах від 0,25 до 1,12 тис. м³/ц та змінюється у середньому в 2,4–3,2 раза, що свідчить про потребу раціоналізації режиму зрошення та величини зрошувальної норми рису. Визначено прогнозовані раціональні величини ефективності функціонування Придунайських РЗС в умовах зміни клімату.

УДК 631.674.4

2014.2.90. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕМБРАННИХ СИСТЕМ ПІДґРУНТОВОГО ЗРОШЕННЯ В УКРАЇНІ / Востріков В., Ольховик О., Пінчук О., Фридель Р. // Водне господарство України. — 2013. — № 6. — С. 39–42. — Библиогр.: 6 назв.

Мембранні системи, зрошення підґрунтове, зворотний осмос, первопорація, гідравлічний розрахунок.

Відмічено, що за даними ЮНЕП з 332 млн м³ води, яка перебуває в рідкому стані на Землі, понад 97,5% не придатні для с.-г. використання через високий вміст солей та забрудненість внаслідок господарської діяльності людини. Одним із перспективних напрямів у краплинному зрошенні є розробка технології використання природної води без попередньої обробки та скидних вод промислових, енергетичних та с.-г. підприємств, а також скидів комунального господарства, морської солоної води для зрошення с.-г. угідь. Труби для такої системи зрошення виготовляють з мембранного матеріалу, який вбирає в себе забруднювальні речовини і дає змогу чистій воді надходити до коренів рослин. Актуальним також стає освоєння методу зрошення при використанні мембранних технологій та з використанням методу зворотного осмосу і первопорації. Для процесу первопорації необхідна певна кількість тепла, що обмежує використання даного методу в регіонах з прохолодним кліматом. Авторами запропоновано конструкцію комбінованого зрошувача, де мембранні елементи виконують роль крапельниць і розташовані на відстані радіуса спроможності проникнення пари, що утворюється в процесі первопорації. Це дає змогу значною мірою економити мембранний матеріал при збереженні можливості доволі ефективно зрошувати ґрунт. Проведено гідравлічний розрахунок гофрованих поліетиленових труб діаметром 63 мм, що працюють у напірному режимі (табл.).

УДК 631.674.5

2014.2.91. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ДЛЯ ПОЛИВА НЕБОЛЬШИХ УЧАСТКОВ / Мищенко Н.А. // Мелиорация и водное хозяйство. — 2013. — № 6. — С. 22–23. — Библиогр.: 12 назв.

Технічні засоби для поливу, шлангові барабанні установки, мобільні іригаційні комплекси, швидкозбірні трубопроводи, шлейфи.

Охарактеризовано мобільні технічні засоби для поливу с.-г. культур на невеликих ділянках, зокрема з нестандартною конфігурацією, які можна розділити на два типи: малі дрібноконтурні ділянки площею 1–25 га, зрошувані шланговими барабанними установками і мобільними іригаційними комплексами (МІК) з швидкозбірними трубопроводами і витратами до 25 л/с; середні дрібноконтурні ділянки площею 25–50 га, зрошувані за допомогою шлангових барабанних установок з витратами до 50 л/с і стаціонарних систем з далекоструминними дощувальними апаратами (ДА). Загальною конструктивною особливістю комплектів пересувного дощувального

обладнання є наявність розподільчих швидкокороз'єднувальних трубопроводів і зрошувальних дощувальних крил (шлейфів) з установленими на них ДА. Шлейфи застосовують, головним чином, для поливу садів на крупних масивах за складного розділеного рельєфу і схилах до 0,05–0,08°. Характерною особливістю їх є можливість використання різних дощуотворювальних пристроїв (КІ-50, УДС-25, Z-50D) або ж дощувальних насадок (КДУ-55М). Розроблено комплект для зрошення садів з низьким робочим напором (до 0,1 МПа), обмеженою інтенсивністю, мобільністю, можливістю використання на ділянках складної конфігурації. За екологічною безпекою технічні засоби зрошення розподіляються наступним чином: далекоструминні, середньоструминні, короткоструминні системи, системи локального і підкронного дощування, імпульсні дощувальні системи, системи аерозольного зрошення.

УДК 631.674.52

2014.2.92. ТЕХНОЛОГИЯ И ТЕХНИКА МЕЛКОДИСПЕРСНОГО ДОЖДЕВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР / Гжибовский С.А. // Мелиорация и водное хозяйство. — 2013. — № 6. — С. 26–27. — Библиогр.: 6 назв.

Аерозольне зволоження, транспірація рослин, частота поливів, депресія фотосинтезу.

Розглянуто аерозольне зволоження плодоягідних й інших с.-г. культур. Цей спосіб зрошення рекомендований для стаціонарних і стаціонарно-сезонних систем поливу с.-г. культур для районів з розвиненою вітровою активністю. Зволоження при аерозольному дощуванні дає змогу знизити транспірацію рослин і економно використовувати ґрунтову вологу, оскільки при цьому зменшується частота поливів. Технологія дрібнодисперсного дощування (ДДД) полягає в періодичному покритті листової поверхні рослин краплями води діаметром не більше 600 мкм. Основна їх маса має становити 100–300 мкм. Число циклів зволоження визначається швидкістю випаровування води з поверхні рослин. Робочий цикл одинарного розпилювання не повинен перевищувати 20 хв. Використовувати ДДД можна для усунення депресії фотосинтезу, зниження витрат води на евапотранспірацію, захисту рослин від заморозків, боротьби з суховіями, хімічного захисту рослин тощо. Для регулювання цих факторів розроблено комплект надкранового аерозольного зволоження КАУ-1М з автоматичним управлінням. Комплект має зрошувальну площу 1 га і є модулем для побудови системи ДДД. Застосовується КАУ-1М для оснащення зрошувальних систем і може використовуватись як доповнення до основних способів зрошення (внутрішньогрунтовий, крапельний, поверхневий) або самостійно. Разова норма можливої подачі води комплексом КАУ-1М на ліквідацію депресії фотосинтезу і підвищення вологості повітря становить до 3 м³/га-год при рекомендованій 0,1–0,6 м³/га-год.

УДК 631.674.6:631.559

2014.2.93. КРАПЛИННЕ ЗРОШЕННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКИХ ВРОЖАЙІВ / Калетнік Г.М. // Економіка АПК. — 2014. — № 1. — С. 65–74. — Бібліогр.: 12 назв.

Зрошення краплинне, ресурси води, землеробство зрошуване.

Висвітлено важливі проблеми сьогодення для людської цивілізації. Наведено теоретичне обґрунтування трудностей у забезпеченні потреб людини природними ресурсами. На прикладі досвіду Сінцзянської Корпорації (КНР) у застосуванні новітніх технологій краплинного зрошення обґрунтовано можливість раціонального й ефективного використання ресурсів води для потреб рослинного і тваринного світу. Особливу увагу приділено необхідності використання висвітленого досвіду для вирощування с.-г. культур в Україні. Розглянуто теоретико-методичні та практичні засади й окреслено можливості застосування інноваційних технологій у с.-г. діяльності, зокрема забезпеченні виробництва рослинницької продукції водою. Проаналізовано причини неефективності організаційно-економічного механізму зрошувального землеробства в Україні, перш за все у південному регіоні. Здійснено проєкцію досвіду Китаю щодо застосування краплинного зрошення, а також визначено перспективні можливості його впровадження в сільському господарстві України.

УДК 631.674.6:633.63

2014.2.94. БУРЯКИ НА ЗРОШЕННІ / Шатковский А., Сви́днюк І. // The ukrainian farmer. — 2014. — № 4. — С. 68–71.

Зрошення краплинне, буряки цукрові, коефіцієнт водоспоживання, врожайність коренеплодів.

За останні 3–5 років проведено низку польових дослідів у трьох ґрунтово-кліматичних підзонах Степу України, які свідчать про значний приріст урожайності коренеплодів цукрових буряків (у 2–3 рази, або від 20 до 80 т/га) порівняно з неполивними ділянками і про можливість одержання стабільних рівнів урожайності (80–120 т/га) за цукристості коренеплодів 13–17%. Дослідження проведено у 2013 р. на землях ДП "ДГ Брилівське ІВПіМ НААН" Цюрупинського р-ну Херсонської обл. з гібридами цукрових буряків Светлана і Кармеліта із рівнем передполивної вологості ґрунту (РПВ) 70% та найменшої вологості (НВ) 80% та 90% НВ відповідно; контроль — без зрошення та з терміном збирання 10 вересня і 10 жовтня. Спосіб зрошення — краплинний із розміщенням поливних трубопроводу багаторічного терміну експлуатації із відстанню між крапельницями 30 см і водополивом 1,25 дм³/год. Установлено, що за другого терміну збирання коефіцієнт водоспоживання культури збільшився на 12,3 м³/т і становив 155,1 м³/т. Підвищення РПВ ґрунту з 70 по 90% НВ знизило коефіцієнт водоспоживання з 48,5 по 42,2 м³/т. Найбільші значення цього коефіцієнта були на контрольному варіанті. Найвищі рівні врожайності коренеплодів й умовний вихід цукру з 1 га одержано за зрошення з РПВ ґрунту 90% НВ та умов пізнішого терміну збирання (10 жовтня) (табл.). Показано, що з 10 вересня по 10 жовтня врожайність коренеплодів у середньому за варіантами збільшується на 10,7 т/га, цукристість — на 1,6%, умовний вихід цукру — на 2,9 т/га. Вегетаційні поливи закінчували проводити з 10 по 20 серпня (3–4 та 8–9 тижнів відповідно до збирання).

УДК 631.674.6:634.862:577.23

2014.2.95. БІОЕНЕРГЕТИЧНА ОЦІНКА ВИРОЩУВАННЯ СТОЛОВИХ СОРТІВ ВИНОГРАДУ ПРИ ПОВЕРХНЕВОМУ І ВНУТРІШНЬОГРУНТОВОМУ КРАПЛИННОМУ ЗРОШЕННІ НА ФОНІ КОМПЛЕКСУ АГРОЗАХОДІВ / Кухаренко В. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 64–66. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 542496.

Біоенергетична оцінка, сорти винограду столові, поверхнєве краплинне зрошення, внутрішньогрунтове краплинне зрошення.

Показано доцільність застосування як поверхневого краплинного зрошення (КЗ) з поливною нормою 60 м³/га, так і внутрішньогрунтового КЗ з нормою 40 м³/га у поєднанні з різними прийомами агротехніки. При застосуванні поверхневого КЗ енергетичні витрати на зрошення становили 2879,9 МДж/га, а за використання внутрішньогрунтового КЗ ця величина зменшується до 940,3 МДж/га. При цьому енерговіддача врожаю збільшується від 1,57 до 1,66 МДж/МДж. Найбільш енергоефективними з точки зору затрат додаткової матеріальної енергії у проведених дослідках на столових сортах винограду Восторг, Вікторія, Аркадія і Кеша є використання ґрунтового КЗ з підживленням рослин винограду хелатним добривом Поліфід 2, та застосування чеканки пагонів після нормування кількості суцвіть з видаленням верхнього.

УДК 631.674.6:635.1/8

2014.2.96. РАЗВИТИЕ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ОВОЩНЫХ КУЛЬТУР В УКРАИНЕ / Ромащенко М., Шатковский А., Черевичный Ю., Журавлёв А. // Овощеводство. — 2014. — № 3. — С. 56–58.

Зрошення краплинне, культури овочеві, відкритий ґрунт. Показано динаміку площ під краплинним зрошенням (КЗ) овочевих культур відкритого ґрунту в Україні (рис.). Якщо враховувати кількість імпортованої за останній рік в Україну крапельної стрічки однорічного терміну використання, то показник краплинного зрошення овочів становить 38–42 тис. га. Охарактеризовано сучасний стан КЗ овочевих культур. Розвиток КЗ овочевих культур в Україні полягає в подальшому збільшенні площ і розширенні географії застосування КЗ. За прогнозами, площі КЗ в овочівництві відкритого ґрунту

Україні до 2025 р. будуть становити від 60 до 75 тис. га. Зростання площ прогнозується в зоні Лісостепу і північної частини Степу. Розглянуто й інші умови розвитку КЗ овочевих культур. Зазначено, що на сьогодні КЗ є практично

безальтернативним елементом у сучасних технологіях вирощування овочевих культур, а також інструментом реалізації водо-, ресурсо- і енергоощадних підходів у с.-г. виробництві.

631.8 ДОБРИВА

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН БІКІН А.В.

УДК 631.8:633.63

2014.2.97. УДОБРЕННЯ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ / Данилюк В., Вислободська М., Лагуш Н. // Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер. Агрономія. — Л., 2013. — № 17 (1). — С. 178–182. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542771.

Добрива органічні і мінеральні, буряки цукрові, ґрунт темно-сірий опідзолений, родючість ґрунту, урожайність цукрових буряків, цукристість.

Проведено визначення ефективності різних видів, доз і співвідношень добрив, внесених під цукрові буряки на темно-сірому опідзоленому ґрунті для визначення найбільш ефективної системи удобрення з метою одержання високих урожаїв цукрових буряків з високим вмістом цукру. Показано, що найвищий урожай цукрових буряків забезпечило внесення органічних добрив у нормі 30 т/га і мінеральних у нормі $N_{150}P_{75}K_{180}$. Урожайність цукрових буряків у цьому варіанті становила 459 ц/га, що на 148 ц/га більше, ніж у контролі. Встановлено, що застосування добрив дещо знижує вміст цукру в коренеплодах (0,2–0,3%). Особливо чітко це проявлялося на варіантах із мінеральними добривами, проте збір цукру збільшувався через зростання врожайності коренеплодів. Найвищий збір — 75,2 ц/га цукру — одержали у варіанті із внесенням 30 т/га гною і $N_{150}P_{75}K_{180}$. Приріст відносно контролю становив 22,4 ц/га (42,4%). Загалом, внесення органічних і мінеральних добрив позитивно впливало на агрохімічні показники ґрунту, а саме: в орному шарі збільшився вміст азоту, фосфору і калію відповідно на 20, 18 і 28 мг/кг ґрунту.

УДК 631.81.095.337:633.3

2014.2.98. ВПЛИВ МІКРОЕЛЕМЕНТІВ НА ВРОЖАЙНІСТЬ КОРМОВИХ КУЛЬТУР І НАКОПИЧЕННЯ У ЗЕЛЕНІЙ МАСІ ^{137}Cs ТА ^{90}Sr / Рудик Р.І. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 3. — С. 26–28. — Бібліогр.: 6 назв.

Мікроелементи, підживлення позакореневе, культури кормові, радіоактивне забруднення.

Вивчали вплив мікроелементів: Cu, Co, Zn і Mn на питому радіоактивність і врожайність кормових культур, вирощених в умовах радіоактивного забруднення. Позакореневе внесення мікродобрив здійснювалось у дозах: Cu — 300 г/га, Co — 300, Zn — 250, Mn — 300 г/га. Визначено вплив позакореневого підживлення мікроелементами на врожайність зеленої маси кормових культур та вміст ^{137}Cs і ^{90}Sr . Встановлено, що позакоренева обробка кормових культур, що вегетують у зоні радіоактивного забруднення, розчином мікроелементів практично не підвищувала врожайність люпину та вики, де незначне її збільшення на 2,4 та 3 ц/га за результатами математичної обробки було недостовірним. Водночас обробка мікроелементами достовірно підвищувала врожайність конюшини червоної на 16,4% (23,8 ц/га). Обприскування кормових культур розчином з мікроелементами Cu, Co, Zn і Mn достовірно зменшувало питому активність зеленої маси за ^{137}Cs : люпину кормового — на 11,4%, конюшини червоної — на 37,2%; за ^{90}Sr : люпину жовтого — на 12,9%, вики ярої — на 12,2, конюшини червоної — на 53,6%.

УДК 631.81:635.21

2014.2.99. УРОЖАЙНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕРСПЕКТИВНИХ СОРТІВ КАРТОПЛІ ЗАЛЕЖНО ВІД КОМБІНОВАНОЇ СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ В ЗОНІ ПОЛІССЯ / Вишневська О.А., Кармазіна Л.Є., Петренко А.М. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 4. — С. 10–13. — Бібліогр.: 6 назв.

Система удобрення, урожайність картоплі, окупність добрив, собівартість і рентабельність картоплі, картопля, сорти картоплі.

Проведено вивчення впливу комбінованої системи удобрення на врожайність нових сортів картоплі різних груп стиглості та проаналізовано економічну ефективність застосування добрив. З мінеральних добрив використовували нітроамофоску з вмістом NPK 16%, нестачу калію компенсували калійно-магнієвим комплексом з вмістом K_2O 43%, який вносили локально в рядки перед садінням картоплі. Позакореневе підживлення здійснювали комплексним водорозчинним добривом (КВД) Акварін та Ferticare. Встановлено, що основне внесення мінеральних добрив у поєднанні з позакореневим підживленням рослин картоплі КВД упорядковувало вегетації забезпечило найвищу врожайність бульб картоплі для сортів усіх груп стиглості (ранньостиглі, середньоранні, середньостиглі та середньопізні). Окупність мінеральних добрив урожаєм бульб значною мірою залежала від сортових особливостей картоплі, норм і способів застосування добрив. Застосування комбінованої системи удобрення сприяло зменшенню собівартості 1 т бульб картоплі та зростанню рівня рентабельності усіх досліджуваних сортів.

УДК 631.81+631.81.095.337

2014.2.100. ВМІСТ МІКРОЕЛЕМЕНТІВ У ҐРУНТІ І РОСЛИНАХ КУКУРУДЗИ ЗАЛЕЖНО ВІД ЗАСТОСУВАННЯ МАКРО- І МІКРОДОБРИВ / Кутова А.М. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 80. — С. 75–81. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 06 542858.

Добрива, рухомі сполуки, чорнозем опідзолений, кукурудза на зелену масу, хелатне мікродобриво, мікроелементи.

Проведено вивчення екологічних наслідків застосування мікроелементів на ґрунтах з достатньою забезпеченістю ними, що дозволило оцінити міру їх накопичення основною продукцією с.-г. культур. Визначено вплив макро- і мікродобрив на мікроелементний склад зеленої маси кукурудзи (мікроелементи: Cu, Fe, Mn, Zn, Co) у 2008–2009 рр. Встановлено, що за умов тривалого (20 років) систематичного внесення органічних і мінеральних добрив орний шар чорнозему опідзоленого характеризувався високим вмістом рухомого Mn і Co, середнім — Cu, низьким — Zn. На рухомість мікроелементів у ґрунті впливає вміст гумусу, реакція ґрунтового середовища та підвищений вміст рухомих сполук фосфору, на що вказують рівняння регресії та щільність зв'язку ($R=0,76-0,81$). Показано, що мікроелементний склад зеленої маси кукурудзи залежить від кількості доступних мікроелементів у ґрунті та удобреності рослин макро- і мікродобривами. Хелатне мікродобриво "Реаком-кукурудза" доповнює мінеральне живлення рослин та підвищує концентрацію міді, марганцю і цинку в зеленій масі, що має велике значення для раціону с.-г. тварин.

УДК 631.811.7:553.661

2014.2.101. ДИНАМІКА ВМІСТУ РУХОМИХ ФОРМ СІРКИ У ТЕМНО-СІРОМУ ОПІДЗОЛЕНОМУ ҐРУНТІ ПІД ВПЛИВОМ РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ / Лопушняк В. // Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер. Агрономія. — Л., 2013. — № 17(1). — С. 154–157. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542771.

Система удобрення, рухомі форми сірки, ґрунт темно-сірий опідзолений, сівозміна зернопростапна.

Вивчено динаміку рухомих форм сірки у темно-сірому опідзоленому ґрунті (ТСО) під впливом різних систем удобрення

в зерно-просапній сівозміні Західного Лісостепу України. Проведено вдосконалення системи досліду, яка передбачала контроль, мінеральну, органічну та органо-мінеральну системи удобрення. Із мінеральних добрив використовували суперфосфат, калійну сіль, аміачну селітру, з органічних — соломистий гній ВРХ, редьку олійну на сидерати і солому озимої пшениці. Вміст рухомих форм сірки значно змінювався залежно від застосування системи удобрення за 2009–2011 рр., що показано на графіку. Залежність вмісту рухомих форм сірки (у) від варіанта добрив (х) запропоновано описувати рівнянням: $y = 0,4857x + 3,2667$ ($R^2 = 0,74$) — у верхньому (0–20 см) шарі; $y = 0,5x + 3,5667$ ($R^2 = 0,76$) — у нижньому (21–40 см) шарі ґрунту. Розроблені моделі вмісту рухомих форм сірки у темно-сірому опідзоленому ґрунті дають змогу стверджувати, що застосування органо-мінеральної системи удобрення забезпечує позитивну тенденцію до збільшення вмісту рухомих форм сірки у ґрунті, зокрема в підорному шарі. Підвищені показники рухомої сірки на глибині понад 21 см порівняно з показниками у верхньому шарі вказують на міграцію цього елемента вниз за профілем ґрунту.

УДК 631.817.2

2014.2.102. ВПЛИВ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ НА ВМІСТ ГУМУСУ В ТЕМНО-СІРОМУ ОПІДЗОЛЕНОМУ ҐРУНТІ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ / Лопушняк В.І. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 2. — С. 5–9. — Бібліогр.: 5 назв.

Система удобрення, гумус (лабільний і стабільний), ґрунт темно-сірий опідзолений.

Визначено закономірності динаміки гумусового стану темно-сірого опідзоленого ґрунту під впливом різних систем удобрення с.-г. культур у короткоротаційній зернопросапній плодозмінній сівозміні Західного Лісостепу. Схема досліду передбачала: контроль; мінеральну, органічну та органо-мінеральну системи удобрення з різним насиченням органічними добривами. Встановлено, що за ротаціями сівозміни вміст гумусу в ґрунті істотно змінювався, а частки активного і пасивного гумусу змінювались переважно під впливом різних систем удобрення. Проте, попри тривале використання високих доз органічних добрив, процеси гумусоутворення змінювались не суттєво. У ґрунті зберігалися основні риси трансформації органічної речовини, властиві його генетичному типу. За використання органо-мінеральних систем удобрення створювалися нові рівні стабільного стану гумусу, що відповідали особливостям надходження органічної речовини в ґрунт. Рекомендовано застосовувати органо-мінеральну систему удобрення, яка забезпечує високі показники гумусового стану темно-сірих опідзоленних ґрунтів в умовах Західного Лісостепу України.

УДК 631.82:579:635.21

2014.2.103. ВЛИЯНИЕ МИНЕРАЛЬНЫХ УДОБРЕНИЙ И БИОДЕСТРУКТОРА ФИЛАЗОНИТА МЦ НА ФОСФОРНОЕ ПИТАНИЕ РАСТЕНИЙ КАРТОФЕЛЯ СТОЛОВОГО / Быкин А.В., Гуменюк Е.В. // Агрохимический вестник. — 2014. — № 1. — С. 20–22. — Библиогр.: 5 назв.

Добрива мінеральні, фосфор, біодеструктор, картопля столова, якості картоплі смакові.

Проведено вивчення впливу мінеральних добрив та різних доз біодеструктора Філазоніта МЦ на динаміку вмісту фосфору в рослинах картоплі столової. Біодеструктор стерні Філазоніт МЦ містить *Azotobacter chroococcum*, який засвоює азот із повітря, ґрунтові бактерії *Bacillus megatherium*, що перетворюють зв'язаний фосфор і калій у доступну для рослин форму та синтезують біологічно активні речовини. Показано динаміку вмісту загального фосфору (%) на суху речовину) в рослинах картоплі столової за застосування Філазоніта МЦ на фоні мінеральних добрив. Установлено, що застосування Філазоніта МЦ у дозі 10 л/га по соломі (5 т/га) або без неї на фоні мінеральних добрив ($N_{120}P_{100}K_{160}$) забезпечило найбільший вміст сполук фосфору в рослинах картоплі столової, що буде сприяти покращанню смакових якостей бульб, їх лежкості та стійкості шкірки до травмування при механізованому збиранні.

УДК 631.82:633.63

2014.2.104. РОЛЬ ДІАГНОСТИКИ РОСЛИН В ОПТИМІЗАЦІЇ ЖИВЛЕННЯ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ / Котвицький Б.Б.,

Воевода Г.Я., Прохорук О.Г. // Цукрові буряки. — 2014. — № 2. — С. 13–14. — Бібліогр.: 4 назви.

Удобрення цукрових буряків, оптимізація живлення, діагностика рослин, підживлення цільові, макро- і мікроелементи, врожайність цукрових буряків, цукристість.

За багаторічних досліджень з рослинної діагностики розроблено нормативи забезпеченості рослин (листки) цукрових буряків під час вегетації необхідними елементами живлення, які сприяють одержанню планових рівнів продуктивності. Встановлено, що рослинна діагностика є дієвим засобом контролю за живленням рослин цукрових буряків протягом їх вегетації та основою для прийняття обґрунтованих рішень щодо спрямованих (цільових) підживлень. Без проведення таких діагностичних процес оптимізації живлення рослин протягом вегетації є неконтрольованим з фактором випадковості. Комфортні умови живлення рослин створюються у випадку досягнення ними оптимального (нормативний) вмісту основних 11 макро- і мікроелементів протягом вегетації цукрових буряків. Нестача окремих з них порушує цілісний взаємозв'язок між елементами живлення та призводить до зменшення окупності добрив, урожайності коренеплодів та їх цукристості. Встановлено, що при зменшенні в листках вмісту калію та зміщенні співвідношення між калієм, з одного боку, та азотом і кальцієм, з іншого, на користь останніх, вміст цукру в коренеплодах зменшується від 17,0–17,1% до 15,5–16,4%.

УДК 631.832.2:631.58:633.63

2014.2.105. ВИНЕС ЕЛЕМЕНТІВ ЖИВЛЕННЯ БУР'ЯНАМИ З ҐРУНТУ АГРОФІТОЦЕНОЗУ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ / Танчик С.П., Сальніков С.М. // Наукові праці Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків: зб. наук. пр. — К., 2014. — Вип. 20. — С. 105–110. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543261.

Елементи живлення (винесення), буряки цукрові, забур'яненість, агрофітоценоз, урожайність.

Висвітлено результати вивчення кількості елементів живлення, винесених основними бур'янами, що сформувалися в агрофітоценозі цукрових буряків залежно від систем землеробства в умовах Правобережного Лісостепу України, та зумовлений цим недобір урожаю цукрових буряків. Здійснювався двофакторний польовий дослід: перший фактор — системи землеробства, другий — системи обробітку ґрунту. Визначено винесення елементів живлення (НРК) надземною масою бур'янів залежно від досліджуваних факторів в кг/га у середньому за 2012–2013 рр. Встановлено ймовірну величину винесення елементів живлення бур'янами в агрофітоценозі буряків цукрових залежно від систем землеробства. Найбільшу рясність та масу бур'янів на кінець вегетації виявлено за біологічної системи землеробства, що вказує на необхідність розроблення дієвих біологічних засобів контролю бур'янових угруповань в агрофітоценозі.

УДК 631.84+631.442(447.83)

2014.2.106. ВПЛИВ РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ НА АЗОТНИЙ ФОНД ТЕМНО-СІРОГО ОПІДЗОЛЕНОГО ҐРУНТУ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Лопушняк В.І. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 80. — С. 58–64. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 542858.

Добрива азотні, азот (фракції), система удобрення, сівозмінна зерно-просапна, ґрунт темно-сірий опідзолений.

Проведено виявлення закономірностей формування азотного фонду темно-сірого опідзоленого ґрунту (ТСО) під впливом різних систем удобрення культур у короткоротаційній плодозмінній сівозміні Західного Лісостепу України. Встановлено, що частки різних фракцій азоту у загальному його фонді ТСО ґрунту в різних полях сівозміни змінюються у незначному діапазоні, незалежно від застосування різних систем удобрення. Це підтверджує те, що перехід азоту з різних фракцій відбувається швидко і зумовлюється агрохімічними властивостями ґрунту. Мінеральні добрива, в т.ч. азотні, через негативний вплив на органічну речовину ґрунту, навіть за високих доз внесення, не сприяють значному поліпшенню показників азотного фонду і суттєвому зростанню вмісту загального азоту в ТСО ґрунті. Показано, що для забезпечення позитивної зміни загального вмісту

азоту в ґрунті органічні добрива є незамінним чинником, оскільки сприяють достовірному накопиченню цього елемента порівняно з такою самою кількістю мінеральних добрив. Оптиміальний показник вмісту азоту в різних полях короткочасної сівозміни забезпечено органо-мінеральною системою удобрення з насиченням органічними добривами 15 т/га сівозмінної площі.

УДК 631.861.73:633.13

2014.2.107. ЕФЕКТИВНІСТЬ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ, ПЕРЕДПОСІВНОЇ БАКТЕРИЗАЦІЇ ТА ЇХ ПОЄДНАНЬ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ВІВСА ГОЛОЗЕРНОГО / Бердніков О.М., Потапенко Л.В., Васильченко О.В., Василюк Н.Д. // Сільськогосподарська мікробіологія: міжвід. темат. наук. зб. — Чернівці, 2013. — Вип. 18. — С. 7–15. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 06 543425.

Добрива мінеральні, бактеризація, препарат "Поліміксобактерин", фосфор, лізиметри, овес голозерний.

З'ясовано можливості застосування мікробного препарату "Поліміксобактерин" у технології вирощування вівса голозерного (ВГ) як альтернативи частини фосфорного добрива. Показано: 1) агрохімічні показники дерново-підзолистого супіщаного ґрунту дослідної ділянки; 2) показники метеорологічних умов за вегетаційний період порівняно з середньобаторічними показниками 2010–2012 рр.; 3) продуктивність ВГ залежно від систем удобрення і бактеризації; 4) втрати сполук біогенних елементів, гумусових речовин (кг/га) та вологі (мм) при вирощуванні ВГ (лізиметричний дослід). Показано еквівалентність впливу біопрепарату на продуктивність ВГ за дії технічного фосфору у дозі 20 кг/га. У лізиметричних дослідях встановлено позитивний вплив бактеризації на обмеження вимивання сполук біогенних елементів і водорозчинного гумусу по ґрунтовому профілю за межі кореневмісного шару.

УДК 631.879.3:633.63

2014.2.108. ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ПОШАРОВОГО ВНЕСЕННЯ ДЕФЕКАТУ НА ҐРУНТ / Сипко А.О. // Цукрові буряки. — 2014. — № 2. — С. 17–20. — Бібліогр.: 9 назв.

Дефекат, пошарове внесення, меліорант, фізико-хімічні властивості ґрунту, ґрунт сірий лісовий опідзолений, гідролітична кислотність ґрунту.

Проведено визначення закономірностей впливу технологій пошарового внесення дефекату на фізико-хімічні властивості сірого лісового опідзоленого (СЛО) слабокислого ґрунту в умовах Правобережного Лісостепу України. У досліді використовували дефекат трирічного зберігання, який містить до 75% CaCO_3 , 12% органічних речовин, 0,3–0,5% азоту,

0,2–0,4% P_2O_5 , 0,2–0,3% K_2O . Меліорант вносили за різними технологіями, строками і нормами, згідно зі схемою дослідів. Установлено, що пошарове застосування меліоранта, згідно застосованих технологій, суттєво знизило показник рН сольового ґрунтового розчину до 7,6–7,9; гідролітичну кислотність — до 0,72–0,42 мг-екв./100 г ґрунту з підвищенням суми увібраних основ до 19,1–26,4 мг-екв. на 100 г ґрунту та ступеня насичення основами до 86–95% при показниках на контрольних варіантах: 6,2; 2,47; 17,4; 84% відповідно. Найбільш дієвою на фізико-хімічні властивості СЛО ґрунту виявилась одинарна норма CaCO_3 за Нг внесеного меліоранта за технологією 1 при розподілі: 1/2 норми меліоранта під лушення стерні з приорюванням + 1/2 норми меліоранта весною під культивування (6,0–6,5 т/га у фізичній масі). При внесенні дефекату за технологією 1 досягнуто максимальної нейтралізації кислотності ґрунту: показник рН сол. ґрунтового розчину підвищився до 7,9; гідролітична кислотність ґрунту знизилась до 0,42 мг-екв./100 г ґрунту при підвищенні суми увібраних основ до 26,4 мг-екв./100 г ґрунту і ступеня насичення основами до 95%.

УДК 631.95:633.15

2014.2.109. УДОБРЕННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО ПРИ ВИРОЩУВАННІ НА ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТОМУ ҐРУНТІ / Мілютенко Т.Б. // Наукові праці Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків: зб. наук. пр. — К., 2014. — Вип. 21. — С. 39–43. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 543391.

Система удобрення, сидерат, добрива мінеральні, ґрунти дерново-підзолисті, кукурудза, урожайність.

Проведено дослідження ефективності застосування сидерально-мінеральної системи удобрення порівняно з традиційними прийомами удобрення кукурудзи на дерново-підзолистих ґрунтах. При вирощуванні кукурудзи на зерно в умовах польового стаціонарного та лізиметричного дослідів вивчено ефективність застосування 40 т/га гною, проміжного сидерату (люпин вузьколистий) та мінеральних добрив ($\text{N}_{90}\text{P}_{90}\text{K}_{90}$). Встановлено, що органо-мінеральне удобрення сприяло формуванню найвищої в досліді врожайності кукурудзи. При цьому суттєво обмежувалися втрати сполук біогенних елементів за межі кореневмісного шару ґрунту порівняно із використанням лише мінеральних добрив. Показано, що зернова продуктивність культури може бути збільшена на 70–80% за рахунок такої оптимізації удобрення. Тому розширення та використання у виробництві площ, що зайняті проміжними післязбираними посівами сидеральних культур, за внесення мінеральних добрив може бути ефективним прийомом підвищення продуктивності та екологічної стабільності агроценозів.

502/504 ОХОРОНА ПРИРОДИ. СТАЛИЙ РОЗВИТОК 631.92/.95 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ЕКОЛОГІЯ

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — академік НААН ГУДКОВ І.М.

УДК 502.3(470)

2014.2.110. ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ: ОЦІНКА ГРОМАДСЬКОСТІ [Текст]: зб. матеріалів до Комітетських слухань у Верховній Раді України "Природно-заповідний фонд: проблеми та шляхи вирішення" / Всеукр. екол. ліга, Нац. екол. рада України [та ін.]. — К., 2013. — 112 с.

Природно-заповідні справи і фонд, політика екологічна, законодавство природоохоронне, різноманіття ландшафтне і біологічне.

Представлено доповіді учасників круглих столів "Діяльність органів державної влади щодо виконання стратегії національної екологічної політики у сфері природно-заповідної справи" (26 верес. 2013 р.) і "Нац. екологічна мережа України та збереження біологічного і ландшафтного різноманіття" (16

жовт. 2013 р.), які було проведено в процесі підготовки до Комітетських слухань "Природно-заповідний фонд: проблеми та шляхи вирішення". Висвітлено актуальні проблеми створення та функціонування природоохоронних (ПО) територій в Україні, а також наведено інформацію про порушення у сфері ПО законодавства. Висвітлено позицію громадських ПО організацій щодо реалізації органами державної влади стратегії національної екологічної політики у сфері природно-заповідної справи. Наголошено на необхідності збереження біологічного і ландшафтного різноманіття.

УДК 502.3:504.03/.06(477.7)

2014.2.111. РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ: НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ І ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЇХ ВИРІШЕННЯ [Текст]: матеріали VI Міжнар. наук. конф. студентів, магістрів і аспірантів, Одеса, 9–11 верес. 2013 р. / Одес. держ.

екол. ун-т; Волков А.І. (відп. за вип.) [та ін.]. — О., 2013. — 350 с. Шифр 542310.

Екологічні регіональні проблеми, природокористування раціональне, системи екологічні.

Висвітлено екологічні регіональні проблеми і науково-методичні та прикладні аспекти їхнього вирішення. Наведено екологічні аспекти використання рекреаційного потенціалу Півдня України, інтегральну оцінку придатності ландшафтних умов території для рекреаційної діяльності, результати дослідження токсичних властивостей стічних вод нафтопереробного підприємства та оцінки їх впливу на якість води водного об'єкта. Проаналізовано структуру ринку екологічних послуг, перспективи використання сонячної енергетики в Україні та особливості міжнародного екологічного законодавства і співробітництва нашої країни як засобів вирішення екологічних проблем сучасності. Загострено увагу на проблемах і перспективах створення екопоселень.

УДК 504.03:330.322"737"

2014.2.112. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ТА КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В ПРИРОДОПЕРЕТВОРЮВАЛЬНІ ПРОЕКТИ: СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ: монографія / Андреева Н.М., Барун М.В. — О., 2013. — 124 с. — Бібліогр.: 102 назви. Шифр 542388.

Природоперетворювальні проекти, сталий розвиток, інвестиції в природоперетворювальні проекти, ефективність природоперетворювальних проектів, екологічні ризики.

Сформовано теоретико-методичний базис екологічно орієнтованого управління інвестиціями в природоперетворювальні проекти (ППП) у контексті проблеми сталого розвитку. Представлено наукові підходи до системології соціо-еколого-економічних аспектів діагностики інвестицій у PPP. Розроблено організаційно-економічне забезпечення механізму фінансування й оцінки ефективності соціо-еколого-економічних систем управління PPP. Сформовано методично-прикладні основи проведення комплексної оцінки ефективності PPP на основі аналізу екологічних ризиків. Зазначено, що важливим завданням сучасного розвитку економіки є глибоке вивчення взаємодії природоперетворювальної діяльності людини і довкілля, оскільки сталий соціально-економічний розвиток суспільства передбачає таке функціонування господарського комплексу, за якого одночасно виконуються умови максимального задоволення матеріальних і духовних потреб населення при раціональному, екологічно безпечному і збалансованому господарюванні.

УДК 504.03:332.36:006

2014.2.113. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА НОРМУВАННЯ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ [Текст]: навч. посіб. / Третьак А.М., Другак В.М. — Херсон, 2013. — 256 с. — Бібліогр.: 37 назв. Шифр 542651.

Екологія землекористування, стандартизація, нормування, землеустрій.

У першому українському навчальному посібнику такого типу на основі досліджень авторів викладено теоретико-методологічні та методичні основи стандартизації і нормування у сфері екології землекористування (ЕЗК), організації робіт із стандартизації та нормування, а також вимоги до змісту нормативних документів. Висвітлено зміст і методику розробки концепцій і галузевих програм створення єдиної системи нормативно-правових актів у сфері землеустрою як організаційно-правової бази ЕЗК, системи стандартизації (СС) та нормування у сфері охорони земель. Наведено міжнародні, європейські та міждержавні стандарти, національні та галузеві СС, СС із захисту навколишнього середовища, СС та нормативів у сфері ЕЗК, СС із безпеки праці на підприємствах, зокрема захисту від електромагнітного та радіаційного забруднення і від іонізуючого випромінювання.

УДК 504.055.06.001.25

2014.2.114. ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ВПЛИВУ СМІТТЄЗВАЛИЩ / Бондар О.І., Клімчук Б.П., Колядинський М.І. — Луцьк, 2013. — 248 с. Шифр 542349.

Безпека екологічна, сміттєзвалище, забруднення довкілля, гідротехнічні споруди, забруднення ґрунтів, забруднення ґрунтових і підземних вод, важкі метали.

Обґрунтовано, розроблено й запропоновано рішення локалізації забруднення ґрунтів, ґрунтових і підземних вод важкими металами від сміттєзвалища. Проведено комплекс натурних і теоретичних досліджень. Установлено залежності розподілу забруднення в ґрунті та ґрунтових водах. Розроблено математичну модель розповсюдження забруднення вод сміттєзвалища, на основі якої запропоновано інженерну мережу гідротехнічних споруд для перехоплення й відводу забруднених вод. Висвітлено питання щодо екологічної оптимізації урбанізованих територій, зокрема їх екологічної безпеки, впровадження природоохоронних технологій та особливостей використання й охорони міських вод.

УДК 504.062.001.25:630*43

2014.2.115. СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧЕСЬКОЮ БЕЗОПАСНОСТЮ, КОТОРЫЕ ИСПОЛЬЗУЮТ МНОГО-ФАЗНЫЕ ДИСПЕРСНЫЕ СТРУКТУРЫ [Текст]: монографія / Вамболь С.А. — Х., 2013. — 204 с. — Бібліогр.: 330 назв. Шифр 542248.

Безпека екологічна, багатофазні дисперсні структури, пожежі лісові.

Розглянуто актуальну науково-прикладну проблему створення систем управління екологічною безпекою (ЕБ) в умовах дії природних і техногенних чинників небезпеки різного генезису. Зазначено, що дані системи використовують багатофазні дисперсні структури для таких процесів, як обробка сипких пилуватих матеріалів, добування вугілля в шахтних гірських виробках, ліквідація степових, низових і верхових лісових пожеж. Обґрунтовано висновок, що створення систем управління ЕБ на основі багатофазних дисперсних структур є перспективним з точки зору енергетичних і ресурсних затрат.

УДК 504.062.2(476+477)

2014.2.116. ПРОБЛЕМИ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ В ТРАНСГЕННОМ РЕГИОНЕ БЕЛОРУССКОГО И УКРАИНСКО-ГО ПОЛЕСЬЯ: монографія / Палиенко В.П., Хомич В.С., Сорокина Л.Ю. (науч. ред-ры) [и др.]; Ин-т географии НАН Украины. Ин-т природопользования НАН Беларуси. — К., 2013. — 290 с. Шифр 542307.

Природокористування раціональне, техногенні регіони, трансформувannya ландшафтів антропогенне.

Проаналізовано основні проблеми природокористування (ПК), характерні для транскордонного регіону Білоруського й Українського Полісся, а також підходи до їхнього вирішення. Методичним підґрунтям дослідження є концепція раціонального ПК, а базовими дослідними підходами — системний, структурно-ландшафтний, ландшафтно-геохімічний, еколого-ландшафтний, ландшафтно-планувальний. Зроблено оцінку передумов ПК в Українському і Білоруському Поліссі, виявлено регіональні відмінності ландшафтних умов та оцінено їх значення для різних видів використання. Проаналізовано антропогенне трансформувannya ландшафтів і їх окремих компонентів, проблеми збереження різноманітності поліських ландшафтів. Особливу увагу приділено геоекологічним проблемам ПК транскордонного характеру. На прикладі транскордонного модельного регіону — польської частини басейну р. Стир (на території України і Білорусі) — з використанням обґрунтованої методики дослідження і результатів спільних польових досліджень проаналізовано природні й антропогенно змінні ландшафти, основні напрями ПК. Обґрунтовано рекомендації з оптимізації природокористування.

УДК 504.064.3

2014.2.117. МОНІТОРИНГ ТА ОХОРОНА БІОРИЗНОМАНІТ-ТА АГРОЛАНДШАФТІВ: матеріали Регіональної наук.-практ. конф., м. Умань, 31 жовт. 2013 р.; редкол.: Миколайко В.П. (голов. ред.) [та ін.]. — Умань, 2013. — 96 с. Шифр 542295.

Моніторинг біорізноманіття, охорона довкілля, агроландшафт.

Розглянуто актуальні питання щодо біорізноманіття рослинного і тваринного світу, моніторингу ландшафтів, сучасних проблем методики викладання дисциплін природно-географічного циклу в освітніх закладах України. Висвітлено здобутки наукової галузевої лабораторії з проблем оптимізації родючості ґрунту. Обґрунтовано основні напрями розвитку українського суспільства в ХХ ст., біологізації сільського

господарства, що є сьогоднішнім і майбутнім агропромислового комплексу України. Окреслено перспективи розвитку органічного землеробства в країні. Проаналізовано шляхи екологізації агроландшафтів тощо.

УДК 504.064.3:574.55:577.34(477.43+4)

2014.2.118. ГІДРОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ВОДНИХ ЕКОСИСТЕМ З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ НАПРЯМИ У ПРИРОДООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ / Клименко М.О., Клименко О.М., Петрук А.М. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 3. — С. 22–27. — Бібліогр.: 17 назв.

Моніторинг гідроєкологічний, екосистеми водні, природоохоронна діяльність, радіоекологія, оцінка водних екосистем екологічна.

Висвітлено питання щодо здійснення гідроєкологічного моніторингу водних екосистем (ВЕС), розташованих у зоні впливу атомних електростанцій (водойми-охолоджувачі Хмельницької АЕС та озера Білого) з огляду на сучасні європейські напрями в природоохоронній діяльності. Розроблено стратегію прийняття управлінських рішень щодо покращання екологічного стану цих ВЕС. Удосконалено систему моніторингових спостережень і комплексних інтегральних оцінок водойм у зоні впливу атомної енергетики відповідно до нормативної бази ЄС на основі системного підходу й комплексного аналізу екологічного стану досліджуваних водойм. Зазначено, що головним принципом у водоохоронній діяльності стосовно водойм різного типу є збереження ВЕС як цілісної екологічної одиниці організації та функціонування. З погляду авторів, у структурі управлінських рішень стосовно існуючої водоохоронної діяльності водойм 30-кілометрової зони впливу АЕС слід виділити три аспекти: технологічний, біологічний і просторовий.

УДК 504.54:379.85:615.834(477.87)

2014.2.119. ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ [Текст]: монографія / Дмитрук О.Ю., Уліганець С.І. — Ірпінь, 2013. — 196 с. Шифр 542608.

Ландшафт, рекреація Закарпаття, аналіз конструктивно-географічний, ландшафтно-рекреаційні системи, природокористування раціональне.

Висвітлено конструктивно-географічні теоретико-методологічні й прикладні проблеми раціонального використання та охорони природних ресурсів, ефективної організації рекреаційного господарства Закарпатської обл. Здійснено ландшафтно-рекреаційне районування Закарпаття, у результаті якого в межах регіону виділено 7 ландшафтно-рекреаційних районів, для кожного з яких характерні певні види туристсько-рекреаційної діяльності. Показано важливу роль туристського іміджу Закарпатської обл., оскільки в сучасній туристичній індустрії чітко прослідковується тенденція до залучення технологій іміджмейкерства щодо формування туристичних потоків у межах регіонів. Зазначено, що імідж стає невід'ємною складовою успішного розвитку й функціонування сучасної туристичної галузі України в цілому та окремих територій зокрема.

УДК 504:330.341.1

2014.2.120. МАРКЕТИНГОВІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ / Ілляшенко С.М.; Сумський держ. ун-т. — Суми, 2013. — 184 с.

Інновації екологічні, маркетинг екологічний, екологічна продукція, освіта, сталий розвиток.

Досліджено проблеми й окреслено перспективи впровадження екологічних інновацій (ЕІ), як передумови переходу до сталого розвитку за допомогою методів та інструментів маркетингу. Розроблено підходи до мотивування створення і механізмів впровадження ЕІ в ринкових умовах. Зазначено, що розвиток системи освіти є перспективним напрямом забезпечення стійкого економічного зростання. Визначено комплекс пріоритетних завдань щодо формування механізму впровадження ЕІ на засадах маркетингу інновацій та екологічного маркетингу. Зауважується, що потенціал вітчизняної економіки щодо створення, впровадження у виробництво і споживання ЕІ практично не реалізується. Однак саме виробництво і просування на ринок екологічної продукції може

стати одним з найперспективніших напрямів реалізації наявних конкурентних переваг економіки України.

УДК 631.92/95:631.145:504.54.062.4:379.84(292.452)

2014.2.121. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА ЗА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛАНДШАФТІВ І РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ / Заришняк А.С., Седіло Г.М., Дашлюк В.С., Качмар О.Й. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 11. — С. 13–21. — Бібліогр.: 14 назв.

Екологія АПК, агроландшафт, рекреація, трансформація агроландшафту, природокористування раціональне.

Розроблено стратегію розвитку АПК за збереження ландшафтів та рекреаційних зон карпатського регіону, який розглянуто в площині функціонування природних зональних ландшафтних систем та антропогенно видозмінених, зокрема агроландшафтів (традиційні і специфічні для регіону: осушені, хімічно меліоровані, схилі і лучні) різного рівня просторової локалізації та інтенсивності. За необхідної умови ефективного поєднання агропромислового виробництва та збереження ландшафтів (Л.) і рекреаційних зон, стратегічними науково обґрунтованими засадами, що можуть забезпечити максимальну віддачу їх ресурсного потенціалу, мають бути: формування раціональної екологічно збалансованої системи землекористування на основі ландшафтно-адаптованого підходу до організації території з метою гармонізації антропогенно модифікованих комплексів та природних Л. і забезпечення сталого їх функціонування й збереження цілісності виведенням з активного с.-г. використання 309,5 тис. га малопродуктивних земель під природні кормові угіддя, заліснення і створення рекреаційних зон; реалізація науково обґрунтованої еколого адаптивної стратегії моделювання агроландшафтів, визначальними пріоритетами якої є ефективне використання зональних ресурсних особливостей регіону, потенційної родючості земель, упровадження ґрунтоохоронних систем землеробства, наукоємних технологій розвитку галузей рослинництва і тваринництва, збереження природних територіальних систем; ефективне поєднання бюджетних коштів, ресурсів с.-г. товаровиробників і капіталу бізнесу з науково-інноваційним потенціалом, що забезпечуватиме зростання рівня та поліпшення якості життя населення, екологічної та інвестиційної привабливості сільських територій, інтеграцію зонального агропродовольчого та рекреаційного потенціалу, а також динаміку процесів міжрегіонального й транскордонного співробітництва.

УДК 631.92/95:631.147:504.05:338.43

2014.2.122. ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ТРАДИЦІЙНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА / Чайка Т.О. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 3. — С. 95–99. — Бібліогр.: 9 назв.

Сільське господарство традиційне, екологізація сільсько-го господарства, генетично модифіковані організми, сталий розвиток, органічне агровиробництво.

Проаналізовано негативні наслідки ведення традиційного сільського господарства для економіки, екології та суспільства. Визначено необхідність формування нового розуміння світу на засадах моралі й етичних ідеалів. Сьогодні з позицій синтезу природничих і гуманітарних наук існує спроба вирішити глобальну економічну проблему співіснування "природа — людина" в теорії "sustainable development", тобто "стійкий (або сталий) розвиток, що є близьким до поняття "екорозвиток". Теорія стійкого (сталого) розвитку ґрунтується на альтернативних цінностях, методах, переконаннях, порівняно з економічним зростанням, яке ігнорує екологічну небезпеку від розвитку за екстенсивною та інтенсивною моделями. Концепція стійкого розвитку істотно залежить від раціонального, бережливого й шанобливого ставлення до природи. У зв'язку з цим набуває актуальності розвиток органічного виробництва (ОВ) в аграрному секторі, який є основною ланкою забезпечення життєдіяльності людини і передумовою результативної реалізації концепції сталого розвитку. Його виникнення пов'язано з появою ОВ як протесту проти розвитку хімічної й технологічної інтенсифікації сільського господарства в країнах Центральної й Західної Європи. Наведено наслідки використання ГМО та ГМ-культур у сільському господарстві, що зумовлює необхідність розвитку

органічного агровиробництва. Слід зазначити, що роль ГМО в порятунку населення світу від голоду дуже перебільшено. Вирішення цієї проблеми та гарантія безпеки продуктів харчування полягає в подоланні соціальних та економічних бар'єрів, які обмежують купівельну спроможність бідних людей щодо продуктів харчування.

УДК 631.95:338.432:349.41(477)

2014.2.123. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ: монографія / Ковальчук С.Я., Оверковська Т.К. — Вінниця, 2013. — 346 с. Шифр 542280.

Екологізація АПК, безпека екологічна, економіка АПК, аграрне виробництво України.

Висвітлено теоретико-методологічні та методичні підходи, правові аспекти й запропоновано практичні рекомендації щодо екологізації аграрного виробництва. Обґрунтовано необхідність та оцінено можливості екологізації аграрного виробництва, а також проведено діагностику з визначенням регіональних тенденцій розвитку господарств різних організаційно-правових форм їх функціонування. Створено моделі, які описують загальні тенденції регіонального розвитку аграрного виробництва в напрямі екологізації. Виявлено чинники й проаналізовано міру їх впливу на сталий розвиток аграрних відносин. Досліджено юридичну природу забезпечення екологічної безпеки (ЕБ) в аграрній сфері. Розкрито теоретичне розуміння правової форми забезпечення ЕБ у сфері с.-г. землекористування й аграрного виробництва. Проаналізовано вплив міжнародної інтеграції на екологізацію АПК в Україні.

УДК 631.95:631.6.02:631.559:631.459(477.8)

2014.2.124. ВИКОРИСТАННЯ ПРОТИЕРОЗІЙНИХ ФІТОМЕЛІОРАТИВНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ РОДЮЧОСТІ ТА ОХОРОНИ ЕРОДОВАНИХ ҐРУНТІВ ЛІСОСТЕПУ ЗАХІДНОГО / Іванюк В.Я., Качмар О.Й. // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.—Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 42–50. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 542174.

Ерозія, ґрунти еродовані, залуження, травосуміші, самозаростання схилів природне, трави сіяні, продуктивність трав.

Наведено результати вивчення впливу сіяних трав та природного самозаростання схилів північно-східної та південно-західної експозиції на вологість, щільність будови сірого лісового ґрунту і продуктивність трав. Установлено, що залуження (3.) схилів сприяє оптимальній для с.-г. культур щільності будови ґрунту. Для швидкого відновлення родючості еродованих ґрунтів, їхньої екологічної стійкості слід використовувати лукомеліоративні заходи, зокрема 3. їх бобово-злаковими травосумішами. Найвищий вихід сухої речовини (82,7 і 92,7 ц/га) одержано за умови 3. схилу люпиново-злаковою травосумішю, а найнижчий — за природного самозаростання схилу (30,6 і 34,2 ц/га) відповідно для південно-східної та південно-західної експозиції схилу. На сильно-, середньо- та слабозмисних ґрунтах продуктивність трав знижується щодо модальних ґрунтів на 23; 15 і 10% відповідно. Залуження еродованих ґрунтів травами сприяє формуванню оптимальної для с.-г. культур щільності будови ґрунту.

632 ХВОРОБИ РОСЛИН. ШКІДНИКИ РОСЛИН. ЗАХИСТ РОСЛИН

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.

Науковий консультант — академік НААН ЛІСОВИЙ М.П.

УДК 632.1

2014.2.125. УКРАЇНА: ЗАЩИТА РАСТЕНИЙ РЕГУЛИРУЕТСЯ ЗАКОНОМ / Захаренко В.А. // Защита и карантин растений. — 2014. — № 3. — С. 9–11. — (Сер. Б-чка по защите растений).

Захист рослин, законодавство України, положення, повноваження, органи влади у захисті рослин, політика фітосанітарна.

Автор проводить тлумачення Закону України "Про захист рослин", прийнятого в 1998 р., зазначає його основні положення та внесені до нього зміни в останні роки, зокрема "Про пестициди і агрохімікати", "Про карантин рослин". Визначено, що регулювання захисту рослин базується на принципах єдиної державної фітосанітарної політики. Викладено основні вимоги із захисту рослин, положення фітосанітарної діагностики, нагляд за розвитком і розповсюдженням шкідливих організмів, розробку прогнозів перешкоджання заселенню шкідників, повноваження центральних органів влади та ін. Зазначено, що здійснення повноважень із захисту рослин покладається на Головного державного фітосанітарного інспектора України та таких саме інспекторів в областях країни. Визначено, що відноситься до компетенції центрального органу виконавчої влади, які дії повинні здійснюватись у критичних ситуаціях із захисту рослин у країні та яка дисциплінарна, адміністративна або кримінальна відповідальність передбачена для порушників закону.

УДК 632.127+575.126:633.11

2014.2.126. ХАРАКТЕРИСТИКА КОЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА СТІЙКІСТЮ ПРОТИ ХВОРОБ / Лісовий М.П., Лісова Г.П., Афанасьєва О.Г., Бойко І.А., Довгаль З.М. // Захист і карантин рослин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 59. — С. 176–184. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 06 542881.

Групові стійкості, церкоспорельоз, бурі іржа, борошніста роса, септоріоз, пшениця озима, оцінка колекційного матеріалу.

Проведено всебічне вивчення колекційних сортозразків пшениці озимої на штучних комплексних інфекційних фонах (ШКІФ) патогенів з високим інфекційним навантаженням. Виділено джерела стійкості як проти окремих патогенів, так і проти збудників хвороб. Із дослідженої колекції пшениці озимої виділено 16 зразків (13,9%) з високою стійкістю проти збудника бурі іржі та 58 зразків (50,4%) — з помірною стійкістю. Визначено 11 зразків з високою стійкістю проти збудника борошністої роси та 72 зразки — з помірною стійкістю. Не виявлено зразків з високою стійкістю до збудників септоріозу та церкоспорельозу. Помірною стійкістю до септоріозу характеризувалось 33 зразки, до церкоспорельозу — 27 зразків. Визначено цінні джерела різного еколого-географічного походження, які характеризуються груповою стійкістю проти збудників бурі іржі, борошністої роси, септоріозу та церкоспорельозу — AKRATOS (DEU), MV KOLO, MV 417-03 (HUN), OR 9801757 (USA).

УДК 632.153.7:518.573

2014.2.127. АГРОЕКОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ РОСЛИН / Сахненко В.В. — 2013. — 216 с. — Бібліогр.: 60 назв. Шифр 542500.

Захист рослин, шкідники, хвороби, бур'яни, фітосанітарний стан, інтегрований захист, прогноз, пороги шкідливості.

У монографії висвітлено нові підходи щодо сучасних технологій захисту с.-г. культур комплексом захисно-стимулювальних речовин. Узагальнено особливості розвитку, розмноження і поширення шкідливих організмів із насінням сучасних сортів і гібридів, а також науково обґрунтованих захисних заходів. Показано агроекологічне обґрунтування систем і технологій вирощування ярої і озимої пшениці,

ярого і озимого ячменю, жита, тритикале озимого і ярого, кукурудзи на зерно, ріпаку озимого і ярого. Визначено причини необхідності розробки та переходу на сучасні системи землеробства, а також соціальні, екологічні та економічні складові таких систем. Висвітлено закономірності функціонування ґрунту як живої біоосної системи. Зазначено особливості десикації посівів с.-г. культур та техніки безпеки при застосуванні засобів захисту. Визначено орієнтовні порогові шкодочинності основних шкідників, зокрема різноднів, та шкідників зернових культур.

УДК 632.3:635.21

2014.2.128. РОЗВИТОК ХВОРОБ КАРТОПЛІ (*SOLANUM TUBEROSUM* L.) ПРИ ЗБЕРІГАННІ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКУ САДІННЯ ТА ОБРОБКИ БІОЛОГІЧНИМИ І ХІМІЧНИМИ ПРЕПАРАТАМИ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ / Бородай В.В., Данилюк Т.В., Колтунов В.А. // Сільськогосподарська мікробіологія: міжвід. темат. наук. зб. — Чернівці, 2013. — Вип. 18. — С. 109–117. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 06 543425.

Хвороби картоплі, гниль картоплі (мокра бактеріальна, фомозна, суха фузаріозна), картопля, строки садіння картоплі, зберігання картоплі.

Проведено відбір ефективних препаратів для одержання бульб картоплі з високими показниками якості, в т.ч. лежкостатності. Показано ураження (%) хворобами бульб картоплі під час зберігання залежно від обробки їх різними хімічними і біологічними препаратами (2009–2012 рр.) для сортів: Лілея і Західне Полісся; Скарбниця і Західне Полісся. Встановлено, що застосування біологічних препаратів на основі мікроорганізмів (Планриз, Фітоцид, Діазофит та Фосфоентерин), а також хімічного препарату Радоміл Голд МЦ 68WG в умовах Західного Полісся для обробки бульб перед садінням, рослин картоплі у період бутонізації та цвітіння, бульб перед закладанням на зберігання сприяло зниженню ураженості збудниками хвороб у 1,6–2,2 раза. Найменший загальний розвиток хвороб спостерігали при застосуванні композицій біопрепаратів Планриз, Діазофит та Фосфоентерин — 2,0–2,5 + 0,2 + 0,2 м/т відповідно. Серед загальної кількості хвороб частка мокрої бактеріальної гнилі становила 14,3–30,0%, фомозної гнилі — 6,7–16,3%, сухої фузаріозної гнилі — 62,5–71,1%. У досліджених сортів спостерігалась різна поширеність хвороб в онтогенезі картоплі та при зберіганні.

УДК 632.4:575+577.1:633.11

2014.2.129. ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКИХ СОРТІВ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ (*TRITICUM AESTIVUM* L.) ЗА ДОПОМОГОЮ НОВІТНІХ МОЛЕКУЛЯРНИХ МАРКЕРІВ ГЕНІВ ПОМІРНОЇ СТІЙКОСТІ ПРОТИ ІРЖАСТИХ ГРИБІВ / Карелов А.В., Козуб Н.О., Созінов І.О., Созінов О.О., Лікар С.П., Блюм Я.Б. // Захист і карантин рослин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 59. — С. 128–136. — Бібліогр.: 27 назв. Шифр 06 542881.

Молекулярний маркер, алель, помірна стійкість, іржа (бура, стеблова), пшениця, ПЛР.

Проведено дослідження 41 сорту озимої м'якої пшениці, створених в Селекційно-генетичному інституті за допомогою генспецифічних молекулярних маркерів, асоційованих із генами Lr34 та Sr2 і оптимізовано умови ПЛР для кодомінантного маркера на основі поліморфізму в 12 екзоні локусу Lr34 та інсерції-делеції між ними та геном цитохрому P450. Ген Lr34 — асоційований із помірною раснеспецифічною стійкістю проти бурі, жовтої та стеблової іржі, толерантністю до борошнистої роси та вірусу карликовості ячменю. Ген Sr2 — асоційований із помірною стійкістю проти всіх рас стеблової іржі, расоспецифічною "коекспресованою" стійкістю проти листової іржі та толерантністю щодо борошнистої роси. Серед досліджених сортів для жодного не визначено маркера, пов'язаного зі стійкістю за Sr2-типом у 100% випадків, натомість для 73% сортів визначено алель "Marquis", пов'язаний зі стійкістю в 5% випадків. Для Lr34 було оптимізовано умови мультиплексної ПЛР з праймерами, що фланкують алель-специфічні маркери і визначено алель, асоційований зі стійкістю із 61% сортів.

УДК 632.4:633.11

2014.2.130. ГЕНЕТИЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА СТІЙКІСТЬЮ ПРОТИ БУРОЇ ІРЖІ / Ковали-

шина Г.М. // Захист і карантин рослин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 59. — С. 137–146. Шифр 06 542881.

Стійкість проти бурі іржі, пшениця озима, сорти, гени стійкості, джерела стійкості.

Наведено результати з генетичного вивчення стійкості сортів пшениці озимої проти бурі іржі (БІ). Найбільш виправданим і екологічно безпечним методом боротьби із захворюванням є створення стійких сортів з використанням різних Lr-генів стійкості. Встановлено, що високу ефективність проти збудника БІ забезпечують гени: Lr9, Lr19, Lr37, Lr42+Lr24, Lr43 (Lr21+Lr39)+Lr24, Lr9+Lr26, Lr10+Lr24. Довготривалий захист забезпечують гени: Lr13, Lr34, Lr37 у поєднанні з іншими генами стійкості. Виявлено пшенично-житно транслокацію 1BL/1RS, що несе гени стійкості проти БІ Lr26, стеблової іржі SR31, борошнистої роси Pm8, жовтої іржі Yr9 у наступних сортах: Миронівська 61, Миронівська 27, Миронівська 31, Миронівська 33, Мирич, Миронівська 65, Миронівська 66, Крижинка, Миронівська 67, Веста, Сніжана, Переяславка, Деметра, Фаворитка, Пивна, Калинова, Колос Миронівщини, Монотип, Економка, Миронівська сторічна, Легенда Миронівська. Наявність транслокації 1AL/1RS у генотипі пшениці озимої, яка також несе комплекс генів стійкості до БІ, стеблової іржі, борошнистої роси, виявлено у сортів: Колумбія, Смуглянка, Веснянка, Золотоколоса, Ясногірка, Славна, Яворина. Ген Lr34 спостерігали у сортів: Миронівська 65, Веста, Подолянка, Сніжана, Деметра, Золотоколоса.

УДК 632.5+632.931+632.934

2014.2.131. ВАТОЧНИК СИРІЙСЬКИЙ — БОРОТЬБА ІЗ ЗУСИЛЛЯМИ / Сторчоус І. // Пропозиція. — 2014. — № 4. — С. 126–127.

Бур'яни, ваточник сирійський, морфологія, екологічні вимоги, контроль (методи).

Ваточник сирійський (ВС) становить небезпеку в посівах с.-г. культур Київської, Черкаської, Кіровоградської, Запорізької, Донецької областей. Представлено матеріали про морфологічну будову, екологічні особливості та методи його контролю. Природний ареал поширення ВС — Північна Америка. На території колишнього СРСР зустрічається давно як здичавіла натуралізована багаторічна рослина. Детально описано морфологічну будову ВС. Вважається добрим медоносом, приваблює бджіл, ос, метеликів. Широко використовується для озеленення, як декоративна рослина. Його поширення лімітується температурою 18–32°C. Як бур'ян ВС може спричинювати істотні втрати врожаю с.-г. культур: кукурудзи 2–10%, сорго — 4–29, сої — 12–19%. Рослини ВС уражуються хворобами, викликаними різними патогенами і вірусами, що розглядається як біологічний метод контролю бур'яну. Серед хімічних методів контролю запропоновано гліфосат (2,0–4,0 л/га), Тітус у нормі 40 і 50 г/га + ПАР Тренд 90 та інші залежно від умов росту і розповсюдження бур'яну. Як агротехнічні заходи рекомендовано кількаразову поверхневу обробку ґрунту у поєднанні з глибокою осінньою оранкою. Важливо своєчасно знищувати ВС, не допускаючи утворення насіння та створення нових вогнищ.

УДК 632.51:632.954:633

2014.2.132. УДОСКОНАЛЕННЯ ХІМІЧНОГО МЕТОДУ КОНТРОЛЮ ГІРЧАКА ПОВЗУЧОГО В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ / Чебановська Г.Ф. // Наукові праці Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків: зб. наук. пр. — К., 2014. — Вип. 20. — С. 127–130. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 543261.

Захист хімічний, гербіциди, прилипач Ліпосам, гірчак повзучий, гербіцидне навантаження.

Проведено розробку і впровадження ефективної системи хімічного захисту с.-г. культур від гірчака повзучого в Одеській обл. Схема досліду з ефективності гербіцидів: контроль — без обробки; Раундап Макс 607 (еталон) — 6,0 л/га; Раундап Макс 607 + Ліпосам — 3,0 + 1,5 л/га; Ураган Форте 50% в.р. + Ліпосам — 2,0 + 1,5 л/га. Обліки кількості заггиблених коренів і кореневих бур'янів показали, що найвищий відсоток було відмічено на варіанті з максимальною нормою витрати (6,0 л/га) Раундап Макс 607 (еталон) — 85,9%. На варіантах з використанням сумішей гербіцидів з Ліпосамом маса кореневих гірчака повзучого зменшилась на 74,8–80,9% відповідно порівняно з забур'яненими контрольними ділянками. Загалом встановлено, що використання прилипача Ліпосам

у суміші з гербіцидами забезпечує зниження гербіцидного навантаження у 2 рази при збереженні високої ефективності (97,1–99,1%).

УДК 632.7:595.768:633.35

2014.2.133. БУЛЬБОЧКОВІ ДОВГОНОСИКИ РОДУ *SITONA* GERM.: монографія / Федоренко В.Н., Литвин О.П. — К.: Фенікс, 2013. — 148 с. — Бібліогр.: 205 назв. Шифр 542924.

Комахи — шкідники рослин, бульбочкові довгоносики, горох, методи захисту, ентомофаги.

Узагальнено результати досліджень та здійснено аналіз літературних даних щодо групи довгоносиків роду *Sitona* germ., які зменшують не лише врожай гороху, а й знижують родючість ґрунту. В роботі уточнено видовий склад, вивчено особливості біології, сезонну та багаторічну динаміку досліджуваного шкідника. Розглянуто агротехнічний та хімічний методи захисту. Рекомендовано екологічно орієнтовану систему захисту гороху від бульбочкових довгоносиків. Надано оцінку стійкості сортів гороху проти пошкоджень довгоносикиком. Показано видовий склад, стаціональну приуроченість та інші чинники, що сприяють підвищенню ефективності корисних комах горохового поля. Визначено концентрації інсектицидів для ефективної дії проти бульбочкових довгоносиків.

УДК 632.7:631.84

2014.2.134. СТЕБЛОВИЙ МЕТЕЛИК ТА АЗОТНІ ДОБРИВА / Шульц П. // Agroexpert. — 2014. — № 1. — С. 38–41.

Стебловий метелик, шкідник кукурудзи, фаза розвитку рослин, біологія гусені, добрива азотні.

За прогнозами, до 2050 р. попит на кукурудзу зросте удвічі та водночас культивування її як монокультури спричинить проблеми, пов'язані з поширенням хвороб і шкідників. Показано: сприйнятливості кукурудзи до пошкодження стебловим метеликом (СМ) і врожайності різних гібридів; пошкоджуваність рослин СМ залежно від року і способу застосування NPK; шкодочинність СМ залежно від дози азоту; взаємозв'язок доз азоту і типу гібрида у рівні пошкодження кукурудзи СМ; поширеність СМ залежно від виду азотних добрив; зелена маса листя однієї рослини у фазі цвітіння залежно від виду добрив. Установлено, що висока забезпеченість ґрунту азотом підвищує уразливість рослин кукурудзи до пошкодження гусінню СМ. Застосування азотних добрив із повільною дією обмежує рівень uszkodжуваності кукурудзи цим агрофагом. Вирощування гібридів типу *Stay Green* та *Bt*-гібридів вважається альтернативним способом боротьби із шкідниками. Визначено, що підвищувати продуктивність азоту потрібно в балансі з іншими елементами живлення з метою забезпечення правильного поживного гомеостазу. Результатом правильного застосування добрив стане вирощування стійких до шкідників і хвороб рослин кукурудзи.

УДК 632.7:632.9:634.11

2014.2.135. ЕКЗОТИЧНІ БУР'ЯНИ В САДУ — ЗАХИСТ ВІД НЕСПОДІВАНІХ АГРЕСОРІВ / Рудник-Іващенко О.І. // Наукові праці Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків: зб. наук. пр. — К., 2014. — Вип. 20. — С. 86–88. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543261.

Бур'яни, карантинні об'єкти, мульчування, плівка, плодові культури, захист.

Проаналізовано поширення екзотичних рослин бур'янів на насадженнях плодів культур та шляхи можливого їх знищення. Встановлено, що найпоширенішим джерелом занесення карантинних об'єктів — бур'янів — у наші сади і розсадники є ввезення насіння та рослин з інших країн без належного контролю. Для агресорів немісцевого походження характерна здатність витіснити сусідні рослини і навіть місцеві бур'яни, що допомагає їм швидко заповнити нові ділянки. До найпоширеніших бур'янів-агресорів віднесено: Розрив-трава золотиста, Гірчак японський, Борщівник Мантегацці. Найефективнішим засобом захисту від таких агресорів вважається швидке їх виявлення і повне знищення. Для запобігання забур'яненості садів рекомендовано застосовувати мульчування. Одним з найпростіших та дієвих способів захисту від бур'янів вважається застосування чорного поліетилену в розсадниках.

УДК 632.768.23:595.70:633.63

2014.2.136. СУЧАСНІ ІНСЕКТИЦИДИ ДЛЯ ОБРОБКИ НАСІННЯ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ПРОТИ БУРЯКОВИХ ДОВГОНОСИКІВ / Саблук В.Т., Грищенко О.М., Ворожко С.П. // Наукові праці Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків: зб. наук. пр. — К., 2014. — Вип. 21. — С. 195–199. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 543391.

Буряковий довгоносик, інсектициди, цукрові буряки, густота рослин, урожайність, ефективність дії інсектицидів.

Проведено визначення ефективності сучасних інсектицидів для обробки насіння проти бурякових довгоносиків (БД), звичайного і сірого, як найбільш шкодочинних фітофагів цукрових буряків. Показано ефективність дії (%) інсектицидів та їх композицій за обробки насіння цукрових буряків проти БД на Верхняцькій ДСС, а також продуктивність цукрових буряків за застосування інсектицидів (середнє за 2012–2013 рр.). Зазначено, що впродовж останніх років чисельність БД істотно зросла, що за умов порушення рівноваги в системі рослина — середовище значно посилюються ризики uszkodження сходів та зменшується врожайність культури. За існуючої щільності популяції цих фітофагів застосування інсектицидів комплексної дії Форс Магна і Пончо Бета у рекомендованих нормах забезпечують надійний контроль шкідників. Зокрема, застосування цих препаратів суттєво знижує uszkodженість цукрових буряків фітофагами, що забезпечує істотний приріст урожайності коренеплодів та збору цукру з 1 га.

60:575/581 БІОТЕХНОЛОГІЯ

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.

Науковий консультант — академік НААН МЕЛЬНИЧУК М.Д.

УДК 60:573.6.086.83:636.082

2014.2.137. СОМАТИЧЕСКОЕ КЛОНИРОВАНИЕ МЛЕКОПИТАЮЩИХ: ДОСТИЖЕНИЯ, ВОЗМОЖНОСТИ, ПРЕПЯТСТВИЯ / Косовский Г.Ю., Корниенко Е.В., Глазко В.И. // Сельскохозяйственная биология. Сер. Биология животных. — 2014. — № 2. — С. 3–19. — Библиогр.: 94 назв.

Соматичне клонування, клон, енукеїнові яйцеклітини, репрограмування, тотіпотентність, плюріпотентність, ембріональні стовбурові клітини.

Проведено аналіз результативності соматичного клонування (СК) у різних видів тварин. Представлено дані про молекулярні механізми і генетичні перетворення за клонування і репрограмування, про химерність клонів у мітохондріальній ДНК та їх можливі наслідки при внутрішньо- та міжвидовому клонуванні. Обговорюються проблеми низької ефективності

методу та значні втрати матеріалу на всіх етапах ембріонального, натального і постнатального розвитку. Соматичне клонування розглядається як можливість швидко і надійно зафіксувати у нащадках унікальні особливості особин, які мають господарське значення. Метод дає змогу використовувати будь-які сполучення селекційних і трансгенних технологій: спрямоване вбудовування *in vitro*, клітинний добір і перенесення ядра. Найбільш важливою галуззю застосування СК повинне стати сільське господарство. Незважаючи на низьку ефективність (3–5%) і меншу розповсюдженість методу, СК стає невід'ємною частиною сільського господарства в США і Європі. Загалом технологія СК являє значні можливості для фундаментальних досліджень генетичних процесів, функціональної активності геному, клітинного диференціювання та інше.

УДК 60:573.6:634.2:632.38

2014.2.138. МІКРОКЛОНАЛЬНЕ РОЗМНОЖЕННЯ ПІДЩЕПИ ВИШНЯ СТУДЕНИКІВСЬКА / Медведєва Т.В., Тряпична Н.В., Рябий В.Я. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 4. — С. 36–39. — Бібліогр.: 7 назв.

Мікроклональне розмноження, клонові підщепи, вишня, культура in vitro, культивування.

Опробовано різні регулятори росту та їх концентрації щодо впливу на параметри пагоноутворення та укорінення підщепи вишня Студениківська в культурі *in vitro*. Для ініціювання культури *in vitro* використовували верхівкові та пазушні бруньки з рослин, перевірених на вірусоносійство класичним сендвич-методом імуноферментного аналізу. Встановлено, що відбір зразків для введення в культуру *in vitro* на початку липня пов'язаний з підвищенням рівня бактеріальної контамінації, що знижує вихід стерильних експлантів. Визначено експозицію стерилізації (70% спирт — 45 сек і 0,1% розчин HgCl_2 — 3 хв), яка забезпечила вихід стерильних експлантів на 30–33,3%. За культивування мікропагонів на модифікованому середовищі Мурасіге-Скуга з підвищеним до 0,5 мг/л умістом ГК коефіцієнт пагоноутворення зріс від 3,98 до 4,13. Додавання 1 мг/л МК після двох тижнів культивування мікропагонів на середовищі без регуляторів росту забезпечує оптимальні параметри укорінення підщепи вишня Студениківська. Рівень адаптації підщепи до умов *ex vitro* становив 87% на субстраті "Florabalt" за температури 18–21°C.

УДК 60:575.082.13:636.1.001.32

2014.2.139. АНАЛІЗ ГЕНЕТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ПОПУЛЯЦІЙ ПОРІД КОНЕЙ ЗА ОКРЕМИМИ ГЕНЕТИКО-БІОХІМІЧНИМИ МАРКЕРАМИ / Ковальчук Н.А., Віщур О.І., Карась С.І., Тарасюк С.І. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Київ, 2013. — № 23. — С. 108–111. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 541903.

Біохімічні маркери, трансферин, естераза, альбумін, коні, породи коней верхові (українська та англійська), генотипування.

Вивчено генетичну структуру популяцій коней української та чистокровної англійської верхових порід за біохімічними маркерами: трансферин (Tf), альбумін (Alb) та естераза (Est). Для аналізу поліморфізму локусів білків застосовано метод вертикального електрофорезу в 9% ПААГ. Установлено, що найбільш інформативними для виявлення міжпородних відмінностей за генетичною структурою виявились локуси Tf та Est. Отримано статистично достовірні відмінності за дослідженими локусами, які свідчать про вплив факторів добору на формування генетичної структури української та англійської порід коней. Аналіз відхилень фактичного розподілу генотипів від співвідношення Харді-Вайнберга в обох вибірках показав наявні статистично достовірні відхилення за локусом трансферину. Рівень середньої гетерозиготності становив у англійської породи 66%, української верхової — 51%. Виявлені відмінності за рівнем середньої гетерозиготності роблять можливим здійснення контролю за ступенем мінливості генетичної структури досліджених популяцій.

УДК 60:575.082–13:636.122

2014.2.140. ОЦІНКА УКРАЇНСЬКОЇ ПОПУЛЯЦІЇ ЧИСТОКРОВНОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ ЗА МІКРОСАТЕЛІТНИМИ ДНК-МАРКЕРАМИ / Шельов А.В., Мельник О.В., Спирidonov В.Г., Мельничук С.Д., Зуєва Н.В. // Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів. — К., 2013. — Т. 11, № 1. — С. 153–158. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 542873.

Мікосателіти ДНК, ПЛР, порода коней чистокровна верхова, коні, генотипування, аallel.

Досліджено алофонд вітчизняної популяції чистокровної верхової породи коней (ЧВПК) за мікосателітними локусами з метою оцінки її генетичного різноманіття, а також визначення генетичного поліморфізму популяції. Дослідження проводили методом ПЛР за 12 мікосателітними локусами ДНК, серед яких найінформативнішими виявились 4, а саме: ANTO4, ASB23, HMS07, ASB17, найменш інформативними були: HTG06, CA425. Результати досліджень свідчать про досить різноманітний алофонд української популяції ЧВПК, що вважається наслідком впливу генетичного матеріалу верхової породи з інших країн. Установлено, що майже за всіма локусами популяція має тенденцію до зростання гомозигот-

ності, за винятком локусу HTG06. Відповідно до вимог ISBC, значення комбінованої вірогідності виключення випадкового збігу алелів виявилось недостатнім. Тому в подальшому до переліку використаних у дослідженні мікосателітів ДНК автори рекомендують додати додаткові високоінформативні мікосателітні ДНК-маркери.

УДК 60:575.111:573.4

2014.2.141. МОБІЛЬНІ ГЕНЕТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ І ПЛАСТИЧІСНІСТЬ ГЕНОМУ РОСЛИН [Текст] / Кунах В.А. — К.: Логос, 2013. — 288 с. — Бібліогр.: 704 назви. Шифр 542887.

Мобільні генетичні елементи, геном рослин, історія вивчення, ретротранспозони, ДНК-транспозони, інвазія, ампліфікація.

Представлено найбільший у кількісному відношенні компонент рослинного геному — мобільні генетичні елементи (МГЕ) двох класів: ретротранспозони і ДНК-транспозони. Надано коротку історію вивчення нестабільності генів і відкриття мобільних генетичних елементів. Розглянуто біологію МГЕ, зокрема, ретротранспозонів і ДНК-транспозонів, а також еволюцію МГЕ та фактори, що впливають на їх ампліфікацію. Проаналізовано механізми і чинники їх переміщення, особливості структури, еволюції, біологічне значення і практичне застосування. Наведено відомості про багатозначну роль МГЕ в регуляції клітинних генів і еволюції розміру структури і пластичності геномів, у механізмах адаптивності вищих рослин як на рівні окремого організму, так і на популяційному рівні. Припускається, що подальша інвазія і подальша ампліфікація МГЕ є основним формотворчим чинником, що забезпечує адаптацію до мінливих умов довкілля і в деяких випадках може сприяти "швидкому" видоутворенню.

УДК 60:575.113.1:636.02.082

2014.2.142. МІЖНАРОДНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ М'ЯСНОЇ ХУДОБИ ЗА ЧАСТОТАМИ АЛЕЛІВ І ГЕНОТИПІВ ГЕНА КОЛПАЙНУ / Добрянська М.Л., Джус П.П., Подоба Ю.В., Копилов К.В. [та ін.] // Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів. — К., 2013. — Т. 11, № 1. — С. 53–57. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542873.

ПЛР-ПДРФ аналіз, ген колпайну, поліморфний варіант CAPN 1530, велика рогата худоба.

Проведено дослідження міжпородних особливостей великої рогатої худоби (ВРХ) м'ясного напрямку продуктивності за поліморфним варіантом CAPN 1530 гена колпайну. Визначення генотипів тварин за поліморфізмом CAPN 1530 гена колпайну здійснювали методом ПЛР-ПДРФ аналізу. Генетичні дистанції між породами за розподілом частот генотипів гена колпайну розраховували за незваженим парно-груповим методом. Установлено, що досліджені породи ВРХ характеризувалися високою частотою бажаного алеля G гена колпайну. Найвища його частота визначена для породи сіра українська — 1,0, найнижча — породи симентал — 0,35. Згідно з розрахованими індексами за розподілом частот генотипів поліморфізму CAPN 1530 гена колпайну найбільшою генетичною подібністю характеризуються породи абердин-ангус і шароле. Найбільш генетично віддаленими виявились породи сіра українська і симентал. Автори роблять висновок, що одержані дані дали можливість охарактеризувати досліджені породи ВРХ за поліморфізмом CAPN 1530 гена колпайну.

УДК 60:575.113.1:636.2.082

2014.2.143. АНАЛІЗ ДАНИХ СВІТОВОГО ГЕНЕТИЧНОГО БАНКУ: ОДНОНУКЛЕОТИДНІ ПОЛІМОРФІЗМИ МІТОХОНДРІАЛЬНОГО ГЕНОМУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ ПОРІД ШАРОЛЕ ТА ЛІМУЗИН / Подоба Ю.В. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 73–80. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 06 542600.

Мітохондріальна ДНК, SPN-аналіз, ВРХ, породи ВРХ шароле і лімузин.

Відомості про різноманітність порід ВРХ України за мітохондріальною ДНК (мтДНК) у літературі відсутні. Здійснено аналіз послідовностей мітохондріального геному ВРХ порід шароле та лімузин різного географічного походження для подальшого порівняння з іншими породами. Секвеновані послідовності мтДНК ВРХ досліджених порід одержано у вільному доступі із Світового генетичного банку. Локальне вирівнювання послідовностей мітохондріального геному

ВРХ проводили з використанням програми MEGA4.0. Аналіз доступних 29 сиквенсів мтДНК породи лімузин дав можливість розподілити їх за приналежністю до європейської та африканської гаплогруп за походженням мітохондріального геному. Серед проаналізованих послідовностей гіперваріабельного району виявлено два ідентичні гаплотипи мтДНК у чотирьох тварин породи шароле та двох — лімузин, які за схожістю одонуклеотидних замінів у гіперваріабельному районі мтДНК, ймовірно, мають родинний зв'язок за материнською лінією.

УДК 60:575.86:632.38:634.13

2014.2.144. МОЛЕКУЛЯРНО-ФІЛОГЕНЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКИХ ІЗОЛЯТІВ ВІРУСУ ХЛОРОТИЧНОЇ ПЛЯМИСТОСТІ ЛИСТЯ ЯБЛУНІ, ВИДІЛЕНИХ ІЗ ГРУШІ / Удовиченко К.М. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 2. — С. 13–16. — Бібліогр.: 9 назв.

Полімеразна ланцюгова реакція, філогенетика, віруси хлоротичної плямистості, ізоляти, ген капсидного білка, груша.

Здійснено перевірку дослідних зразків груші на наявність вірусу хлоротичної плямистості листя яблуні (ВХПЛЯ), виділення українських грушових ізолятів вірусу шляхом секвенування фрагментів їх геному та проведення порівняльного і філогенетичного аналізів з уже відомими ізолятами ВХПЛЯ. Аналізували зразки 15 сортів груш методом ПЛР зі зворотною транскрипцією. Розраховано відсоток ідентичності фрагмента гена капсидного білка українських ізолятів ВХПЛЯ з ізолятами від Генбанку. Побудовано філогенетичне дерево з використанням послідовностей фрагмента гена капсидного білка ізолятів ВХПЛЯ методом Nj, СК1, СК2 — субкластери. Встановлено, що виділені з груші ізоляти ВХПЛЯ мають досить низьку ідентичність за порівняння між собою і виявилися більш спорідненими з відомими послідовностями цього вірусу, внесеними до Генбанку. Це пояснюється різними джерелами їх походження та свідчить про циркуляцію в насадженнях груші в Україні 2 штамів цього вірусу.

УДК 60:575.881.1:619:616.98

2014.2.145. СПОСІБ ВИЯВЛЕННЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЇ КУ-ЛИХОМАНКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОЛІМЕРАЗНОЇ ЛАНЦЮГОВОЇ РЕАКЦІЇ (ПЛР) / Марущак Л.В. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Київ, 2013. — № 23. — С. 144–151. Шифр 541903.

ПЛР, олігонуклеотидні праймери, Ку-лихоманка, Coxiella burnetii, ідентифікація, фатальні наслідки.

Розроблено тест-систему для виявлення та ідентифікації ДНК *Coxiella burnetii* — збудника Ку-лихоманки за допомогою полімеразної ланцюгової реакції (ПЛР). Ку-лихоманка — гостре інфекційне захворювання з природною осередковістю, різноманітними шляхами передачі збудника, поліморфною клінічною картиною, наявністю безсимптомних форм, можливістю хронічного перебігу з фатальними наслідками. Перш за все, розроблено високоспецифічні та чутливі олігонуклеотидні праймери. Перевірку праймерів проводили на позитивному ПЛР референс-контролі. Було здійснено оптимізацію умов реакції ПЛР за наступними показниками: температурний режим відпалу праймерів, оптимальна концентрація праймерів, іонів магнію та полімерази. Термопрофіль реакції ампліфікації для пари праймерів Cox F2/Cox R4 представлено в таблиці. Чутливість даної тест-системи визначали за аналізом зразків ДНК, що містять різну кількість генетичного матеріалу збудника. Концентрація вихідної ДНК становила 34 мг/мкл, визначеної на спектрофотометрі Bio Photometr Eppendorf. Установлено, що розроблена тест-система дає можливість гарантовано виявляти до 1,8 мг ДНК *Coxiella burnetii*. Оптимальний діапазон для внесення 3–10 мг.

УДК 60:575:504.35:633/635

2014.2.146. ОЦІНКА РИЗИКІВ ВИВІЛЬНЕННЯ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ СОРТІВ РОСЛИН У НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ [Текст]: метод. рек. / Вовкодав В.В., Парій М.Ф., Бочкарьов А.М., Ситник К.С. [та ін.]. — К., 2013. — 21 с. — Бібліогр.: 26 назв. Шифр 542276.

Генетично модифіковані рослини (ГМР), державна апробація, планування дослідів, генетична стабільність, оцінка ризику.

У с.-г. виробництві застосовується близько 130 сортів ГМР, серед яких 26 сортів бавовнику, 66 гібридів кукурудзи, 10 сортів ріпаку, 15 сортів сої. Вирощують ГМР в 25 країнах світу. В Україні ратифіковано Конвенцію про охорону біологічного різноманіття (1994), Картагенський протокол (2002), прийнято Закон України "Про державну систему біобезпеки та використання ГМО" (2007). Показано, що селекція сортів ГМР здійснюється у декілька етапів: створення нового сорту у лабораторних умовах, близьких до умов використання. Усі дослідження повинні виконуватися у контрольованій системі з дотриманням правил біобезпеки. Особливою вимогою нормативних документів є процедура державної реєстрації після одержання даних про генетичну стабільність сорту, здатність ГМР до переносу генетичного матеріалу, оцінки ризику перенесення генів, визначення генетичної модифікації.

УДК 60:577.2:619:616.98

2014.2.147. ГЕНЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗБУДНИКА ВІРУСНОЇ ДІАРЕЇ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В ГОСПОДАРСТВАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Герілович А.П., Горайчук І.В., Болотін В.І., Солодянкін О.С. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 33–39. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 06 542600.

ПЛР у реальному часі, імунно-ферментний аналіз, генотипування, велика рогата худоба, вірусна діарея, філогенетичний аналіз.

Проведено ідентифікацію персистентно інфікованих тварин (ПІТ) серед поголів'я ВРХ шляхом виявлення специфічних антитіл до збудника вірусної діареї за допомогою імунно-ферментного аналізу (ІФА) та детекції вірусної РНК з використанням ПЛР у реальному часі. Вірусна діарея — це поширене контагіозне захворювання, збудник якого зберігається в популяції ВРХ завдяки унікальному поєднанню його передачі та персистенції у сприйнятливому організмі. Дане дослідження зосереджено на ідентифікації ПІТ у господарствах Харківської обл., в ході якого було відібрано 1080 зразків сироватки крові від тварин із 3 господарств. Роботу було спрямовано на визначення присутності специфічних антитіл до вірусу діареї за допомогою ІФА та генетичного матеріалу збудника за допомогою ПЛР у реальному часі. Виявлено п'ять ПІТ у двох господарствах. Подальший філогенетичний аналіз 5'-UTR (ділянка 245 п.н.) дав змогу здійснити генотипування виявлених ізолятів, яке показало належність усіх 4 вірусів з другого господарства до підтипу 1b та одного виявленого збудника від третього — до підтипу 1f.

УДК 60:581.143.6:58.085

2014.2.148. МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНИЙ ПОЛІМОРФІЗМ КЛІТИННИХ ЛІНІЙ ПШЕНИЦІ, СТІЙКИХ ДО МЕТАБОЛІТІВ ЗБУДНИКА ОФІОБОЛЬОЗУ, ЗА ДІЇ ОСМОТИЧНОГО СТРЕСУ / Бавол А.В., Зінченко М.О., Дубровна О.В. // Цитология і генетика. — 2014. — Т. 48, № 1. — С. 60–66. — Бібліогр.: 28 назв.

Молекулярно-генетичний поліморфізм, IRAP-метод, ретротранспозони, селекція клітинна, офіобольоз, ПЛР.

Проведено аналіз молекулярно-генетичного поліморфізму клітинних ліній пшениці, стійких до офіобольозу, із застосуванням IRAP-методу, що ґрунтується на ПЛР. Проаналізовано рівень поліморфізму ділянок ДНК, фланкованих інвертованими LTR повторами ретротранспозону *Cassandra* у соматоклональних ліній пшениці, одержаних у культурі *in vitro*, резистентних до офіобольозу, в процесі добору на стійкість до осмотичного стресу та індукованих з них рослин-регенерантів. Виявлено відмінності з полінуклеотидних послідовностей ДНК за прямої та ступінчастої клітинної селекції. Оцінка рівня генетичної дивергенції показала, що калюси, одержані за прямої селекції, а також на пізніх етапах ступінчастого добору, є найбільш генетично віддаленими від вихідних форм ($D_{NL}=0,4855$), тобто за сублетальної дії селективного чинника спостерігалися найсуттєвіші зміни в геномі досліджуваних об'єктів. На відміну від вихідних форм, в спектрах продуктів ампліфікації ДНК калюсів та регенерантів виявлено новий амплікон довжиною ≈ 638 п.н., що може свідчити про активацію ретротранспозону *Cassandra*.

633/635 РОСЛИННИЦТВО

633.0 Загальні питання

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 633/635:547.979.7:581.132

2014.2.149. КАТАБОЛИЗМ ХЛОРОФИЛЛА В РАСТЕНИЯХ / Сиваш А.А., Золотарёва А.М. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — Вип. 3. — С. 6–16. — (Сер. Біологія). — Библиогр.: 61 назв. Шифр 542774.

Хлорофіл, фотосинтез, клітина, хлоропласт, хлорофілаза, хлорофілід, фітол.

Акцентовано, що фотосинтез є біологічним механізмом, завдяки якому у клітинах рослини за допомогою хлорофілу відбувається перетворення проміння сонця у форму багатих енергією сполук, потрібних для метаболізму (обмін) рослини. Усереднений лист рослини містить близько 70 млн фотосинтезувальних клітин, в яких знаходиться понад 5 млрд хлоропластів з 60 млн молекул хлорофілу. Щороку мільярд тонн хлорофілу синтезується *de-novo* і розкладається під час старіння наприкінці сезону вегетації і дозрівання плодів. Вперше будову молекули хлорофілу було відкрито у 1913 р. Р. Вільштеттером. Молекули хлорофілу в розчині за допомогою рослинного ферменту хлорофілази розкладаються на воднорозчинний хлорофілід і нерозчинний у воді багатоатомний спирт фітол. Спочатку у функціонуючому листку майже всі молекули хлорофілу знаходяться у зв'язку з білками. При старінні підвищується активність ферменту хлорофілази, починається процес розщеплення молекули хлорофілу на хлорофілід і фітол. Збільшення останнього призводить до старіння листка і дозрівання плодів. На початку другої половини ХХ ст. було виявлено, що прискорити розщеплення молекули хлорофілу можна обробкою її етиленом, що значно пришвидшує утворення фітолу. Останній прискорює дозрівання плодів багатьох видів рослин, зокрема цитрусових і овочевих культур. Етелен, як рослинний гормон, знайшов широке комерційне застосування при транспортуванні недозрілих плодів багатьох культур.

УДК 633/635:575.1/2:581.6:631.52:37

2014.2.150. СЕЛЕКЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНА НАУКА І ОСВІТА / Опалко А.І. // Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів. — К., 2013. — Т. 11, № 1. — С. 196–202. — Библиогр.: 19 назв. Шифр 542873.

Ресурси генетичні, селекція, генетика, наука, освіта, гібридизація, насінництво, трансгенні рослини.

Відмічається, що 18–20 березня 2013 р. в Уманському національному університеті садівництва відбулася Міжнародна наукова конференція “Селекційно-генетична наука і освіта”. У роботі конференції взяли участь 179 науковців з Болгарії, Молдови, Російської Федерації й України, зокрема вчені НААН, НАН України — 20 докторів і 36 кандидатів наук. Вчені обговорили актуальні питання історії, сучасного стану і перспективи розвитку генетики і селекції як в Україні, так і у світі. Проаналізували причини і наслідки кризи у вітчизняній селекційно-генетичній науці й освіті, що відбулася в середині минулого століття. Розглянуто дискусійні питання геносистематики рослин, обговорено особливості мобілізації генетичних ресурсів місцевого та інтродукованого селекційного матеріалу, теоретичні засади ведення селекції рослин традиційними методами (гібридизація, мутагенез, поліплоїдія), значення трансгенних рослин, техніку *in vitro* та її використання в селекції, насінництві й розсадництві. На підставі доповідей було прийнято резолюцію, що стосується розвитку актуальних питань селекційно-генетичної науки і освіти, розширення і поглиблення міжнародної співпраці у галузі біологічних, с.-г., історичних та інших наук.

УДК 633/635:631.147.001.25

2014.2.151. ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО — ПЕРСПЕКТИВА ОТРИМАННЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ / Рудик Р.І., Приймачук Т.Ю., Фомічова О.В. // Агропромислове виробництво Полісся: зб. наук. пр. — Житомир, 2013. — № 6. — С. 7–13. — Библиогр.: 11 назв. Шифр 542578.

Органічне сільське господарство, органічна продукція, ринок органічної продукції.

Висвітлено зарубіжні та вітчизняні досягнення органічного сільського господарства. За даними IFOAM обсяги ринку органічної продукції у світі оцінюються на рівні 60 млрд доларів. Виробництво її займають близько 1,8 млн господарств на площі 37,2 млн га. При цьому більше третини виробників знаходиться в Азії, Африці та Латинській Америці. Найбільші ринки споживачів і виробників органічної продукції — Австралія (≈12 млн га), Франція (≈8,5 млн), Аргентина (4,2 млн) та Туреччина (3,8 млн га). В Україні площі під органічною продукцією займають близько 271 тис. га, де виробляється понад 1% світової продукції. Спробу узаконити виробництво органічної продукції було зроблено у 2005, 2011 та 2012 роках. Однак на ці закони накладались вето президентами. Новою спробою стала Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р., у якій важлива роль у розвитку органічної продукції відводиться маркетингу (активна пропаганда, здоровий спосіб життя та ін.) та державі (підтримка органічного сільського господарства). Виконання цієї програми дасть можливість збільшити виробництво органічних продуктів до 10% і нагодувати людей екологічно чистими продуктами.

УДК 633/635:631.16:658.155“2014”

2014.2.152. РЕНТАБЕЛЬНІ КУЛЬТУРИ 2014 / Маслак О. // Пропозиція. — 2014. — № 3. — С. 52–57.

Культури рентабельні, ринок продукції, прибуток від культури, кукурудза, соя, соняшник.

Наведено, що с.-г. культури, яким надають переваги аграрії, зорієнтовані на експорт. Обсяги їх виробництва, споживання та запасів залежать від світових цін та попиту. Основою виробництва рентабельних культур є отримання вищих прибутків за менших витрат. За інформацією Департаменту землеробства Мінагрополітики України, до таких культур відносяться кукурудза, соя і соняшник. Кукурудза є лідером світового виробництва у зерновій групі культур. У 2013/14 р. світове виробництво становитиме 967 млн т, що перевищить показник минулорічного сезону на 12%. В Україні посіви кукурудзи на зерно урожаю 2014 р. мають становити 5,2 млн га, що більше порівняно з минулим роком на 5%. За врожайності на рівні минулого року виробництво цього зерна становитиме 32 млн т, тобто кукурудза буде займати лідируючу позицію за обсягом його виробництва. Соя займає 57% у структурі світового виробництва олійного насіння. У 2013–14 р. виробництво сої становитиме 288 млн т, що більше порівняно з минулим сезоном на 7%. В Україні посівні площі збільшаться порівняно з минулим роком на 10% і становитимуть 1,51 млн га, а виробництво зерна перевищить 3 млн т. Соняшник є основною олійною культурою України та належить до трійки найвирощуваніших олійних культур у світі. Світове виробництво соняшнику у 2013–14 р. збільшиться до 43,3 млн т, тобто перевищить показник попереднього сезону на 19%. В Україні посіви соняшнику зменшуються на 11%, тому площі посіву становитимуть 4,3 млн га проти 4,8 млн га в минулому році. Враховуючи площі посіву соняшнику і врожайність на рівні

20 ц/га, його виробництво становитиме 8,6 млн т. Зроблено висновок, що ситуація на світовому та внутрішньому ринках сприятлива для вирощування і реалізації продукції кукурудзи, сої та соняшнику.

УДК 633/635:631.5(477)“2014”

2014.2.153. ПЕРСПЕКТИВНИ КУЛЬТУРИ / Маслак О. // Agroexpert: практ. посіб. аграріїв. — 2014. — № 2. — С. 14–17.

Культури с.-г. перспективні, кукурудза, пшениця, сорго.
Наведено біологічну і господарську характеристики с.-г. культур, які є пріоритетними в Україні на 2014 рік: кукурудза, пшениця та сорго. Кукурудзу у минулому році вирощували на площі 4,9 млн га, з якої зібрали врожай зерна 27,8 млн т. Витрати на гектар залежно від технології вирощування перебували у межах від 7 до 8 тис. грн. Прибуток з 1 га за врожайності 7–8 т/га у кращому випадку сягав 1 тис. грн, з 1 т — 100 грн. За такого прибутку більшість аграріїв лише покривали витрати. В Україні планується збільшити валові збори зерн кукурудзи до 37 млн т, експорт — до 18 млн т. Для цього потрібно збільшити площі посіву у 2014 р. на 272 тис. га проти минулого, скоротити витрати на 1 га посіву, а щоб досягти 50%-ї рентабельності виробництва кукурудзи, закупівельні ціни мають бути підвищені до 1,5 тис. грн за тону зерна. Пшениця для України є стратегічним продуктом, від якого залежать продовольча безпека та експортний потенціал. У минулому році пшеницю вирощували на площі 6,53 млн га. Обсяги її виробництва у світі у 2013 р. становили 713 млн т, що на 9% перевищувало рівень попереднього року. Вартість пшениці 3-го класу становила 1,54–1,76 тис. грн/т, фуражу — 1,32–1,68 тис. грн/т. Такі ціни не стимулюють аграріїв до розширення посівних площ. Витрати на вирощування пшениці у 2013 р. перевищували 5 тис. грн, рентабельність 3-го класу — 30%, фуражної — 14%. Проте вирощувати пшеницю вигідно за рентабельності 50%. Для цього ціна 1 т пшениці має сягати не менше 1,9 тис. грн. Сорго за обсягами виробництва поступається кукурудзі, пшениці, ячменю. Основне його виробництво зосереджено в США, Мексиці, Аргентині, Австралії, де їхня частка становить чверть світового врожаю. В Україні сорго є перспективною культурою для отримання силосу і зерна. За дотримання технологій вирощування можна одержувати врожайності понад 4 т/га. Виходячи з витрат на 1 га близько 4,9 тис. грн, середньої ціни реалізації 1,7 тис. грн/т, рентабельність культури становить близько 40%. За такої рентабельності площа посівів сорго у 2014 р. може сягнути 170 тис. га проти 151 тис. га роком раніше.

УДК 633/635:631.527:631.531.02

2014.2.154. РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДЕРЖАВНОГО СОРТОВИПРОБУВАННЯ / Рудник-Іващенко О.В., Дудка Д.В. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 103. — С. 85–87. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 542504.

Селекція, насінництво, сортовипробування, сорти, гібриди, результативність селекції.

Представлено інформацію про стан селекції та насінництва в Україні. У середині 60-х років минулого століття в Україні існувала добре організована система селекції, насінництва і сортовипробування, яка охоплювала всі ґрунтово-кліматичні зони. Це був період розквіту вітчизняної селекції, а Україна належала до небагатьох країн світу, за якою закріпилося звання провідної селекційної країни. За окремими культурами у нас був свій науковий пріоритет. Так, тільки українські селекціонери створили найморозостійкіші сорти пшениці озимої, високоякісні сорти картоплі. У нас немає відставання у створенні високоврожайних, високоякісних сортів і гібридів основних базових культур порівняно з іноземною селекцією. Вузким місцем є тільки насінництво гібридів і якісна їх підготовка. Сорти і гібриди несуть подвійну функцію — це врожай і екологічна безпека поля. Створення сортів і насінництво завжди було справою держави. Проте, починаючи з 1993 р., держава почала скорочувати фінансування цих галузей науки. Сорт і гібрид — досить дорога інтелектуальна продукція. В США на створення одного сорту зернових культур у середньому витрачається 150–200 млн доларів, у Росії — до 800 млн рублів, в Україні — тільки 2,5–3 млн грн. Тому без надійного фінансування цих галузей науки неможливо чекати ефективного функціонування і розвитку вітчизняної

селекційно-насінневої справи щодо створення конкурентоспроможного сортового потенціалу.

УДК 633/635:633.1:581.14

2014.2.155. ФАЗЫ РАЗВИТИЯ ЗЕРНОВЫХ КОЛОСОВЫХ КУЛЬТУР / Корчагина И. // Agroexpert: практ. посіб. аграріїв. — 2014. — Спецвип.: Семена — золотой фонд урожая. — С. 18–20.

Фази розвитку рослин, шкала Ф. Куперман, шкала ЕС (BBCH).

Відмічено, що у союзі для прослідковування фаз розвитку рослин зернових культур було достатньо шкали Ф.М. Куперман за 12 етапами органогенезу. Проте останнім часом, коли почалося широке впровадження засобів хімічного захисту, добрів виникла потреба визначення мікрофаз розвитку рослин. Для цього Біологічний Федеральний інститут сільського господарства і лісівництва разом з Федеральним управлінням охорони нових сортів і хімічної промисловості (Biologische Bundesanstalt für Land- und Forstwirtschaft, Bundessortenamt und der Chemischen Industrie) Німеччини розробили Десятинну шкалу ЕС (BBCH), взявши за основу шкалу Цадокса (1974 р.). Десятинну шкалу ЕС була схвалено європейською асоціацією з селекції рослин (EUCARPIA). Шкала ЕС розподіляє розвиток зернових культур на відповідні коди, починаючи від стадії насіння і закінчуючи відмиранням рослини. Десять основних фаз розвитку пронумеровано від 0 до 9 (0 — проростання, 9 — повна стиглість). Кожну основну фазу розбито на підфази, які також кодуються від 0 до 9. Таким чином, увесь цикл розвитку злаків кодується від 00 до 99. Стан посіву визначають за відповідною стадією, якщо у ній знаходиться 2/3 усіх рослин. Шкала ЕС дає змогу визначати фази розвитку рослин усіх с.-г. культур.

УДК 633/635:633.11:631.526.32

2014.2.156. ВАЖКО ПОВІРИТИ, АЛЕ СЬОГОДНІШНІ СОРТИ ПШЕНИЦІ ЗА ЯКІСТЬО РІЗНЯТЬСЯ ВІД СПІВРОДИЧІВ НАВІТЬ ПІВСТОЛІТНЬОЇ ДАВНОСТІ / Рибалка О. // Зерно і хліб. — 2014. — № 2. — С. 6–9.

Пшениця, хліб, сорти пшениці за останні 50 років, якість зерна, хвороби людини, ефект глюкози-інсуліну-жиру, вживання пшениці безмірне.

Наведено думку видатного американського лікаря-кардіолога В. Дейвіса, яку він виклав у книзі “Wheat Belly”, що у перекладі з англійської означає “Пшеничний живіт” з інтригуючим підзаголовком: “Забудьте пшеницю, втрачайте масу та знайдіть свій шлях до здоров’я”. Що ж спонукало відомого лікаря-кардіолога фактично чинити наругу над овсяним свяติною образом пшениці, із зерна якої випікають хліб, котрим щоденно харчується більшість людей планети? Уже у вступі до книги автор проголошує, що масове ожиріння американців та пов’язані з ним недуги є наслідком вживання пшениці, а точніше — сортів, створених селекціонерами за останні 50 років з використанням генетичних інструментів. Сьогоднішні сорти пшениці відрізняються від співродичок півстолітньої давності так, як сучасна людина від наших предків із сивої давнини. Здійснюючи екскурс в історію пшениці, В. Дейвіс вказує, що наші предки вирощували еммери та однозернянки, зерно яких подрібнювали й вживали у вигляді каші. Рослина пшениці генетично не змінювалась практично до 30-х років минулого століття. У 60–70-х роках людство перейшло до використання сортів сучасної пшениці, біохімічний склад яких зовсім інший. Зерно сучасних високоврожайних сортів пшениці вщент нафаршироване крохмалем (70–75% його маси) та білком (11–12%). До речі, еммери та сорти, які вирощувались на початку ХХ ст., мали вміст білка у збіжжі до 28% і вище. Крохмаль пшениці складається з двох полімерів глюкози — амілози та амілопектину у співвідношенні 25:75%. Останній набагато швидше за амілозу трансформується в глюкозу, яка значно збільшується у крові. Надлишок глюкози під впливом гормону інсуліну трансформується в жир або надлишкову масу тіла. Ефект глюкози-інсуліну-жиру особливо помітний на животі у вигляді вісцерального жиру навкруги пупка, утворення обвислих “жіночих грудей” у чоловіків. Негативний вплив цього жиру не обмежується похваленим збільшенням живота, але й викликає хвороби під загальною назвою WDEIA (астма, дерматит, сип, кропив’янка, шизофренія, дитячий аутизм тощо). Жир навкруги живота стимулює

апетит і неврологічну функцію, подібну до наркотичних засобів. Крім утворення на животі і обвислих грудей, він може відкладатися на печінці, нирках, підшлунковій залозі і навіть

на серці. Отже, більше з'їсте хліба, більше інсуліну виділить підшлункова залоза, більше придбає цієї "краси", що обвиває навкруги вашу талію.

633.1 Хлібні злаки. Зернові культури

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК [633.1.3+635.65]:631.527:631.524.86

2014.2.157. СТВОРЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ СЕЛЕКЦІЇ ЗЕРНОВИХ І ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР НА СТІЙКІСТЬ ДО ХВОРОБ / Петренко В.П., Черняєва І.М., Лучна І.С., Сокол Т.В., Бабушкіна Т.В., Боровська І.Ю. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 103. — С. 8–14. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 06 542504.

Селекція, вихідний матеріал для селекції, стійкість до хвороб, пшениця, горох, інфекційний фон.

Наведено багаторічні (2000–2012 рр.) дослідження зі створення вихідного матеріалу зернових культур (озима та яра пшениця, горох) на штучних інфекційних, провокаційних та інвазійних фонах. З метою його створення у 2000–2003 рр. було відібрано джерела стійкості до листових хвороб і твердої сажки. Останні були схрещені з високоадаптованими районованими сортами і лініями пшениці харківської селекції. У 2010 р. на провокаційних фонах листових хвороб проаналізовано 400 сімей F_3 – F_6 , із яких відібрано 25 крашних ліній з груповою стійкістю до хвороб та несприятливих абіотичних факторів: 17 ліній пшениці озимої з високою зимостійкістю, посухостійкістю, зі стійкістю (7–8 балів) до борошністої роси, бурі іржі та септоріозу, а також 8 ліній, стійких до твердої сажки та бурі іржі (7–9 балів). Ярої пшениці відібрано 18 константних ліній, з яких 5 рекомендовано для використання у селекційних програмах, гороху — 13 ліній, які характеризуються груповою стійкістю до хвороб, абіотичних чинників та комплексом господарських ознак. Пріоритетність даного напрямку досліджень захищено свідоцтвами Національного центру генетичних ресурсів рослин України і впроваджено у наукові програми селекційних підрозділів інституту.

УДК [633.15+633.255]:631.527.5

2014.2.158. ЧИМ СИЛОСНИЙ ГІБРИД ВІДРІЗНЯЄТЬСЯ ВІД ЗЕРНОВОГО / Ковальчук Д. // Agroexpert: практ. посіб. аграріїв. — 2014. — № 2. — С. 30–31.

Гібриди кукурудзи, напрями використання гібридів кукурудзи (ознаки відмінності), продуктивність кукурудзи, кормовиробництво, силос якісний.

Виявлено, що гібриди кукурудзи за напрямом використання поділяються на зернові і силосні. Зернові гібриди більш низькорослі, формують, як правило, один качан зерна. Листя і стебло на час збирання повністю висихають. Силосні гібриди — високорослі, ремонтантні рослини з широкими листями й великими качанами. Для їх добору існує три особливості. Силосні гібриди повинні мати: 1) високу ремонтантність, тобто здатність зберігати зелене забарвлення і підвищену вологість вегетативних частин рослин до настання повної стиглості зерна, а також подовжений вегетаційний період, що позитивно позначається на накопиченні сухої речовини у качанах; 2) високорослість та стійкість рослин до вилягання, тобто міцне соковите стебло; 3) еректоїдне розміщення листової пластинки, що дає можливість збільшити густоту посіву, зменшити конкурентність між рослинами. Завдяки правильному добору гібридів і дотриманню технології вирощування можна одержати якісний силос і досягти збільшення продуктивності і рентабельності у тваринництві.

УДК [633.16+321+633.14+324]:631.53.048:631.584.5

2014.2.159. ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ ЯЧМЕНЯ І ОЗИМОЇ РЖИ ПРИ ЇХ СОВМЕСТНОМ ПОСЕВІ ВЕСНОЮ В ЗАВИСИМОСТІ ОТ НОРМИ ВЫСЕВА / Холзаков В.М., Семёнова Е.А., Калинина О.Я. // Земледелие. — 2014. — № 2. — С. 27–29. — Библиогр.: 8 назв.

Сівба сумісна ячменю і жита, ячмінь ярий, жито озиме, норми висіву ячменю і жита, врожайність ячменю і жита.

Наведено результати вивчення норм висіву ячменю ярого та жита озимого за їх сумісної сівби весною на врожайність. Вивчали сорт Раушан ячменю ярого та Фаленская 4 жита озимого за норм висіву відповідно 3,0–5,0 млн і 2,5–6,0 млн схожих насінин/га. Врожайність ячменю визначали у рік сівби, жита озимого — на наступний рік. Виявлено, що жито озиме залишалось у стадії кушніня і формувало значну кількість продуктивних стебел — на 46–146 шт./м² більше, ніж на контролі — 478 шт./м². За два роки врожайність ячменю за сумісної сівби з житом озимим була на 0,07–0,52 т/га нижчою, ніж за одновидової сівби — 2,04 т/га. Врожайність жита озимого за сумісної сівби з ячменем (на другий рік) була вищою на 0,15–2,44 т/га порівняно з одновидовим посівом — 3,32 т/га. Кращими нормами висіву для ячменю були 4,0 і 3,5 млн, за яких одержано врожайність 2,12 і 2,25 т/га; жита озимого — 4,0 і 3,5 млн — врожайність 5,38 і 5,76 т/га, що на 2,06 і 2,44 т/га вище одновидового посіву. Сумісний посів ячменю ярого і жита озимого дає змогу одержати більш високий чистий прибуток зернових одиниць — 6,36–7,71 т/га, на контролі — 5,36 т/га, рівень рентабельності збільшився від 44% на контролі до 154–163%.

УДК 633.1:631.563

2014.2.160. ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРІГАННЯ ПОСІВНОГО ЗЕРНА / Гузь М., Марченко В. // Agroexpert: практ. посіб. аграріїв. — 2014. — № 2. — С. 53–55.

Зерно посівне, якості зерна посівні й урожайні, умови зберігання посівного зерна.

Відмічено, що зберігання посівного зерна культурних рослин є одним з найважливіших завдань агрономічної служби. Зберігання поділяється на два етапи: підготовчий — від формування зернової маси під час обмолочування до завершення післязбиральної обробки та стаціонарний — зберігання підготовленого для посіву зерна у спеціальних сховищах. Основне завдання для збереження посівних якостей зерна полягає у якнайбільшому скороченні підготовчого періоду та переведенні зерна на стаціонарний режим зберігання. Якість посівного зерна під час зберігання залежить від комплексу факторів, які можна умовно поділити на три групи: 1) біологічні фактори — мікроорганізми, кліщі, гризуни тощо; 2) абіотичні фактори — вологість, температура, світло; 3) фактори антропогенного характеру — техніко-технологічні впливи під час вирощування, зберігання та транспортування. Основним показником посівного зерна є його схожість. Протягом усього періоду зберігання необхідно систематично контролювати стан зерна: вимірювати температуру насипу, визначати вологість, колір, запах, зараженість шкідниками та схожість за показниками ДСТУ 2240-93 "Насіння с.-г. культур. Сортові і посівні якості. Технічні умови". Насіння еліти і першої репродукції зберігають у мішках висотою до 20 рядів, інших репродукцій — насипом у засіках, силосах висотою 2–3 м, у складах з активним вентиляванням — до 5 м.

УДК 633.1+324:632.111.5(470.42)

2014.2.161. ОСНОВНЫЕ ПРИЧИНЫ ГИБЕЛИ ОЗИМЫХ ПОСЕВОВ В 2011/12 гг. В УЛЬЯНОВСКОЙ ОБЛАСТИ / Захаров А.И., Шарипова В.Б. // Земледелие. — 2014. — № 2. — С. 5–6. — Библиогр.: 4 назв.

Посіви озимих, метеорологічні умови, морозостійкість рослин, загибель озимих.

Акцентується увага, що озимі культури в Ульяновській області є основними зерновими культурами, які займають

площу посіву понад 200 тис. га. У 2011/12 с.-г. році в області загинуло близько 51% озимих, що призвело до значних збитків. Період росту і розвитку озимих зернових поділяють на три цикли: осінній — від посіву до входу в зиму; зимовий — період природного спокою; весняно-літній — період інтенсивного росту і розвитку. В осінній період відбувалися зливи опади протягом 22 днів, за які випало 135,4 мм, що майже у 3 рази більше місячної норми (47 мм). Це призвело до затримки темпів сівби озимих, часткового їх переростання та гіршого проходження фази загартовування — зменшення вмісту цукрів. У зимовий період, який був на 9 днів довшим (146) проти середньорічної (137), холодним (мінус 13,6°C) з частими відлигами, що викликало пошкодження і загибель рослин від різних причин, зокрема випрівання. Весна наступила швидко, ростові процеси внаслідок високих температур протікали швидкоплинно, що призводило також до загибелі слабких рослин. Зроблено висновок, що озимі зернові загинули внаслідок: 1) великі опади і вологість ґрунту восени сприяли розвитку у рослин хвороб, зокрема грибною цвіль; 2) тривалий зимовий період, відлига, високий сніговий покрив, підвищена температура на вузлі кушіння взимку призвели до випрівання рослин; 3) висока температура весною під час відновлення вегетації. Все це разом узяття призвело до загибелі понад 51% озимих зернових культур (106159 га).

УДК 633.11:631.523/.524:631.526.32

2014.2.162. ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НОВИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ В ПРИЧОРНОМОРЬСЬКОМУ СТЕПУ МОЖНА РЕАЛІЗУВАТИ ЛИШЕ ЗА ОПТИМАЛЬНИХ СТРОКІВ СІВБИ / Цандур М., Друзак В., Гончарук Н., Друзак В. // Зерно і хліб. — 2014. — № 2. — С. 37–41. — Бібліогр.: 4 назви.

Пшениця озима, сорти і строки сівби пшениці, врожайність пшениці, економічна ефективність (пшениця).

Наведено результати вивчення впливу строків сівби на врожайність 40 сортів пшениці озимої в умовах Південного Степу України упродовж 1999–2013 рр. Установлено, що генетичний потенціал сучасних сортів пшениці озимої за останнє 10-ліття збільшився до 80–120 ц/га, але на виробництві врожайність їх становила у середньому лише 26,2 ц/га, тобто ледве досягала 25–30% від потенційного генетичного рівня. Найвищий намолот збіжжя по всіх сортах зафіксовано за сівби 15 жовтня — 64,5 ц/га. Приріст до 15-го вересня становив 22,3 ц/га, за сівби 05.10 — 18,7, 25.09 — 12,1, а за сівби 25.10 — зниження на 4,9 ц/га. Також спостерігалася диференціація сортів і за нормою реакції на строки сівби. Так, якщо у сортів Повага і Подяка різниця в урожайності за строками сівби становила 7,0 і 13,2 ц/га відповідно, то у сортів Подолянка і Благодарка одеська — 29,5 і 40,8 ц/га відповідно. Ці дані свідчать, що генетичний потенціал нових сортів можна реалізувати тільки за оптимальних строків сівби. Останні впливають на весь життєвий цикл розвитку рослин пшениці. Продуктивність пшениці може бути завжди високою, якщо дотримуватися диференційованих строків сівби для кожного сорту. Строки сівби впливають і на якість зерна. Зі збільшенням врожайності спостерігається тенденція до зниження вмісту білка, але ця різниця між сортами не виходила за межі одного класу. Економічні показники кращими були за сівби 25-го вересня і 5-го жовтня, коли одержано найвищу врожайність — 56,0 і 61,8 ц/га відповідно, прибуток — 4172 і 4186 грн/га, рентабельність — 87,1 і 101,7%, найнижчу собівартість зерна — 855 і 793 грн/т. Період сівби від 25.09 до 05.10 слід визнати оптимальним для умов Південного Степу України.

УДК 633.11"324":631.04.581.14:551.515

2014.2.163. ПОГОДНІ УМОВИ ОСІНЬОГО ПЕРІОДУ ВЕГЕТАЦІЇ ТА РОЗВИТОК ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА РІЗНИХ СТРОКІВ СІВБИ / Ворона Л.І., Сторожук В.В., Ткачук В.П., Швайка О.В., Іщук О.В. // Агропромислове виробництво Полісся: зб. наук. пр. — Житомир, 2013. — № 6. — С. 14–20. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542578.

Пшениця озима, метеорологічні умови, строки сівби, розвиток рослин.

Наведено аналіз агрометеорологічних показників упродовж 2004–2011 рр. та їх впливу на розвиток рослин пшениці озимої за різних строків сівби (10, 20, 30-го вересня та 10-го жовтня) в умовах Полісся. Виявлено, що генетичний по-

тенціал продуктивності сортів пшениці озимої реалізується лише у вузькому інтервалі строків сівби, які визначають поглинання суми ефективних температур за період від сівби до припинення вегетації. Так, якщо за сівби 10-го вересня та середньодобової t повітря на рівні 13,2±1,4°C рослини пшениці пройшли суму ефективних температур 488,3±33,5°C, то 10-го жовтня температура повітря була 7,4±0,7°C, що значно зменшило суму поглинутої ефективної температури — 114,7±30,3°C, тобто втрачено 374°. Усе це позначилося на розвитку рослин. Так, за сівби першого строку тривалість періоду сівба–сходи становила 9,1±1,3 доби, 10 жовтня — 20,0±5,1 діб. Тривалість періоду від сівби до припинення вегетації відповідно 61,9±9,1 і 30,4±6,4 дня, польова схожість — 77 і 61%, суха маса 100 рослин — 15,4 і 13 г, вміст цукрів у рослин — 10,3 і 5,7%. Осінній період слугував підготовчим етапом для перезимівлі пшениці, формування агрофітоценозу і продуктивності рослин. Зроблено висновок, що в умовах Полісся найбільш сприятливі умови для розвитку рослин пшениці озимої складаються за сівби 10–20-го вересня. Зсув терміну сівби у бік пізнішого призводить до виникнення стресових умов у життєдіяльності культури.

УДК 633.11"324":631.527:631.526.32:631.559

2014.2.164. СЕЛЕКЦІЯ НА УСИЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧЕСЬКОЇ ПЛАСТИЧНОСТІ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ — ОДНО ІЗ ВАЖЛИВИХ УСЛОВІЙ ПРИ СОЗДАННІ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ СОРТІВ / Грабовец А.І., Фоменко М.А. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 103. — С. 15–23. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 542504.

Пшениця м'яка озима, селекція пшениці, стійкість (абіотична, морозо-, посухо-) пшениці.

Наростання аридності клімату на Дону спонукає до створення високопластичних сортів пшениці озимої, стійких до низьких температур узимку й навесні, посухи тощо. Встановлено, що більш ефективним методом створення таких сортів є гібридизація спеціально добраних компонентів і добір генотипів у більш пізніх гібридних поколіннях. Схема селекції звичайна, крім селекційного розсадника, в якому сівба проводиться необмолоченими колосами. Це дає змогу зберегти чистоту і збільшити об'єми робіт до 45 тис. генотипів. При селекції на зимо- і морозостійкість більш ефективним є виділення трансгресій із комбінації схрещування середньозимостійких на середньозимостійкі сорти — до 40–50% високозимостійких генотипів. За схрещування високо- на високозимостійкі трансгресії відбуваються в межах 4–5%, слабо- на високозимостійкі — трансгресії майже не відмічаються. Виявлено позитивну кореляцію ($r=0,78\pm0,13$) між морозостійкістю і стійкістю до притертої льодової кірки (ПЛК), тому селекцію на ПЛК слід проводити паралельно зі стійкістю до морозу. Селекція на посухостійкість ведеться за двома напрямками: на скоростиглість і масу зерна з рослини або з одиниці площі. Більш ефективним методом виявилася складна гібридизація (55%) та добір генотипів у F_5 – F_7 . На основі цих методів створено сорти нового покоління пшениці озимої — Донна, Золушка, Донская ліра, Міссія, Марія, Тарасовская 70 та ін.

УДК 633.11"324":631.527:631.531.02(477)

2014.2.165. ЗАНАДТО ЧАСТО В НАС ГОТУЮТЬ НИЗЬКОПРОБНИЙ ПОСІВНИЙ МАТЕРІАЛ, КОМПРОМЕТУЮЧИ ЙОГО ГЕНЕТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ / Литвиненко М. // Зерно і хліб. — 2014. — № 2. — С. 44–47. — Бібліогр.: 2 назви.

Селекція, насінництво, сорти, гібриди, посівний матеріал, конкурентоспроможність, політика сортова.

Відмічено, що селекцію пшениці м'якої озимої в Україні ведуть 12 державних наукових установ, 12 вітчизняних приватних фірм і 23 зарубіжні фірми із 9 країн світу. Щороку у державному випробуванні апробується понад 200 нових сортів, а Державний реєстр сортів рослин 2013 р. включав 261 сорт пшениці, з яких 183 (70,1%) селекції державних наукових установ, 26 (10,0%) — українських приватних фірм і 52 (19,9%) — закордонного походження. Ситуація у селекції культур складається по-різному. Так, якщо щодо пшениці озимої на виробництві перебувають українські сорти (80–85%), то стосовно перехресно-запиленних — тільки 16–27%, зокрема буряка цукрового — 27, соняшнику і ріпаку озимого —

по 29, кукурудзи — 38%. Основними причинами такої ситуації є недостатня конкурентоспроможність вітчизняних сортів і гібридів і не завжди якісна підготовка власного посівного матеріалу. Для виправлення цієї ситуації потрібно: 1) активніше доносити вітчизняному аграрію переваги наших сортів і гібридів над закордонними (краща адаптованість, вищі зимові, морозостійкість і якість зерна); 2) у розрізі кожної культури наукові установи й фірми повинні науково обґрунтовувати й реалізовувати сортову агротехніку вирощування; 3) покращити роботу з сортової політики для кожного регіону Інституту експертизи сортів рослин України. Для цього потрібно його відокремити в самостійну державну службу від ветеринарної та фітосанітарної служби України, що вимагає міжнародний статус сортопробувальних структур; 4) зробити за рахунок держави і приватних структур оновлення застарілої техніки у селекційних і насінницьких установах, змінити технології підготовки посівного матеріалу; 5) оптимізувати мережу селекційних установ, а точніше — провести реформу. В рамках єдиної програми до селекції, окрім селекціонерів, слід залучити фахівців суміжних професій — генетиків, біохіміків, фізіологів, фіто- та ентомологів, фахівців з якості продукції тощо. Це все разом узятє дасть змогу максимально створювати генетичне різноманіття і на його основі — нові конкурентоспроможні сорти й гібриди та посівний матеріал високої якості.

УДК 633.11"324":631.531.1

2014.2.166. КРУПНІСТЬ ТА ПОСІВНІ ЯКОСТІ НАСІННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ / Кирпа М.Я. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 103. — С. 178–186. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 542504.

Пшениця озима, насіння пшениці (сепарування і фракції), крупність і посівні якості насіння пшениці, обігрів передпосівний пшениці.

Наведено результати вивчення впливу крупності та повітряно-теплого обігріву на посівні й врожайні властивості насіння різних сортів пшениці озимої в умовах Північного Лісостепу України. Вивчали крупність насіння, виділеного просіванням крізь сита типорозмірами $1,7 \times 20 \dots 3,0 \times 20$ мм та повітряно-тепловий обігрів при температурі 30–35°C протягом трьох діб. Установлено, що на одну крупнішу за розміром насінину припадає відносно більше білка, фосфору, вітамінів і ферментів, ніж на дрібну. Крупна насіннина інтенсивніше проростає, особливо у польових умовах, і формує вищу продуктивність. Фракційність насіння перш за все визначає масу 1000 зерен. Так, насіння фракції $2,5 \times 20$ мм мало масу 1000 зерен 40 г, що було більше на 8,5–11,4 г порівняно із насінням фракції $2,2 \times 20$ мм (30–35 г). Більша маса забезпечувала вищу енергію проростання, силу росту і польову схожість, що сприяло формуванню врожайності 5,25 т/га проти 4,4 т/га насіння фракції $2,2 \times 20$ мм. Окрім сепарування, підвищити посівні якості насіння можна повітряно-тепловим обігрівом. Останній підвищує енергію проростання насіння на 8–22%, лабораторну схожість — на 4–5%. Зроблено висновок, що крупність насіння (маса 1000 зерен) зумовлюється співвідношенням фракцій. Кращу якість насіння мають фракції типорозміром $2,5 \times 20$ мм і більше, маса 1000 зерен яких може сягати понад 40 г.

УДК 633.11"324":631.559:631.526.32:631.531.04

2014.2.167. ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ В УМОВАХ ПІВНІЧНОЇ ЧАСТИНИ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Мельник А.В., Собко М.Г., Дубовик О.О. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 1. — С. 6–13. — Бібліогр.: 12 назв.

Пшениця озима, сорти і строки сівби пшениці, елементи продуктивності пшениці, врожайність пшениці.

Наведено результати вивчення впливу строків сівби на формування елементів продуктивності та врожайності пшениці озимої в умовах Лівобережного Лісостепу України. Вивчали чотири сорти пшениці озимої (Досконала, Розкішна, Подолянка та Сонечко) за сівби у чотири строки (10, 20 вересня та 01, 10 жовтня). Встановлено, що строки сівби суттєво впливали на висоту рослин. У середньому за 2011–2013 рр. найвищу висоту (88,3 см) мали рослини сорту Сонечко, найменшу (78,1 см) — сорту Розкішна. У розрізі строків сівби висота рослин варіювала в межах 87,0–93,3 см за сівби

10.09, 84,0–93,0 см — 20.09, 70,3–86,7 см — 01.10 і 70,7–80,0 см — 10.10. Найвищу густоту продуктивних стебел було сформовано рослинами сорту Подолянка — 433,3 шт./м², найнижчу — Досконала — 399,7 шт./м². Більш виражену реакцію на зміну строків сівби відмічено у сорту Подолянка — показник варіював від 312,3 до 500,7 шт./м². Формування найбільшого стеблостою було за сівби 10.09 — 436,0–498 шт./м². Меншу кількість зерен із колосу одержано у сорту Подолянка — 31,7 шт., найвищу — 34,7–34,8 шт. у сортів Розкішна та Сонечко. Три сорти (Досконала, Розкішна та Сонечко) мали найвищі показники маси зерен із колосу (1,8–1,9 г) за сівби 20.09. У сорту Подолянка найбільшу масу зерна з колоса було одержано за сівби 10.09. Зроблено висновок, що для більшості сортів пшениці озимої оптимальними строками сівби в умовах Лівобережного Лісостепу є 10–20 вересня, які сприяють найбільшому прояву їх генетичного потенціалу.

УДК 633.16"321":631.17(477.7)

2014.2.168. ОСОБЛИВОСТІ РЕАКЦІЇ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО СОРТУ ВОДОГРАЙ НА АГРОТЕХНІЧНІ ПРИЙОМИ ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Скидан В.О., Скидан М.С. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 103. — С. 223–229. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 542504.

Ячмінь ярий, фон живлення, зрошення, елементи продуктивності, врожайність ячменю, економічна ефективність (ячмінь).

Наведено результати вивчення впливу елементів живлення (без добрив; N₆₀; N₆₀P₃₀) на врожайність ячменю ярого сорту Водограй за різних умов зволоження у рисовій сівозміні в умовах Південного Степу України. Встановлено, що врожайність ячменю ярого значно коливалась від фону живлення і становила: без зрошення і добрив 4,39 т/га, на зрошенні без добрив — 4,88 т/га (+0,49 т), без зрошення на фоні N₆₀ — 4,87 т/га, на зрошенні з N₆₀ — 5,18 т/га (+0,31 т), без зрошення на фоні N₆₀P₃₀ — 5,11 т/га, на зрошенні з N₆₀P₃₀ — 5,69 т/га (+0,58 т). Урожайність ячменю визначалась кількістю продуктивних стебел на 1 м², коефіцієнтом куціння та масою 1000 зерен. Так, кількість продуктивних стебел становила без зрошення і добрив 542 шт./м², на зрошенні без добрив — 568 (+46 шт.), без зрошення на фоні N₆₀ — 653, на зрошенні з N₆₀ — 702 (+49 шт.), без зрошення на фоні N₆₀P₃₀ — 718, на зрошенні з N₆₀P₃₀ — 805 шт./м² (+87 шт.). Коефіцієнт продуктивного куціння відповідно: 1,72 і 1,69 (–0,03); 2,21 і 2,37 (+0,16); 2,65 і 3,21 (+0,56). Маса 1000 зерен відповідно: 55 і 57 г (+2 г); 58,5 і 58,1 (–0,04 г); 57,9 і 58,6 г (+0,7 г). Найбільші ці показники були на зрошенні з фоном живлення N₆₀P₃₀ — чистий прибуток 5618 грн/га за рівня рентабельності 97,5%, що на 334 грн/га більше варіанта без зрошення і добрив.

УДК 633.16"324":631.529:631.526.32(477)

2014.2.169. УРОЖАЙНІСТЬ, ПЛАСТИЧІСНІСТЬ ТА СТАБІЛЬНІСТЬ ЯЧМЕНЮ ОЗИМОГО У ЦЕНТРАЛЬНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Гудзенко В.М. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 103. — С. 230–239. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 06 542504.

Ячмінь озимий, сорти ячменю, адаптивність ячменю, врожайність ячменю.

Наведено результати багаторічних (2004–2012) досліджень з вирощування ячменю озимого в умовах Центрального Лісостепу України. Вивчали 24 сорти селекції різних установ України, Росії та Чехії. Погодні умови характеризувалися контрастними гідротермічними показниками — від найсприятливіших (2004), середніх (2008, 2009) і до найгірших (2007, 2011), що забезпечило значний розмах варіювання врожайності — від 1,63 до 8,73 т/га. За врожайністю у середньому за 2004–2012 рр. виділились сорти: Тутанхамон (5,60 т/га), Жерар (5,56), Сейм (5,41) та Борисфен (5,40 т/га). За адаптивністю — Тутанхамон і Сейм, у яких розмах варіювання врожайністю був найнижчим — 4,83 і 3,98 т/га. Окрім них, на увагу заслуговують сорти Миронівський 87, Жерар, Миронівський 93 та Борисфен, які у рейтингу адаптивності зайняли третє–сьоме місця. Зроблено висновок, що сортам Тутанхамон, Сейм, Жерар, Борисфен та Основа слід віддавати перевагу при формуванні сортового складу у господарствах Лісостепу України, що сприятиме підвищенню та стабілізації виробництва зерна ячменю.

633.2/.4 Кормові культури

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.
Науковий консультант — професор БОГОВІН А.В.

УДК 633.039:631.584.5

2014.2.170. ВПЛИВ СКЛАДУ ТРАВСУМІШКИ НА ЯКІСТЬ КОРМУ ПАСОВИЩНИХ ТРАВСТОЇВ РІЗНИХ СТРОКІВ ДОЗРІВАННЯ / Молдован Ж.А. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2013. — Вип. 75. — С. 161–166. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 542633.

Пасовище, суха речовина, поживність корму, якість корму, врожайність.

Наведено результати вивчення впливу складу травосумішок на якість корму та підбір кращих бобово-злакових травосумішок для створення високопродуктивних травостоїв пасовищного використання в умовах Північно-Західного Лісостепу. Вивчали злакові і бобово-злакові травосумішки різних строків дозрівання (ранньо-, середньо- і пізньостиглі). У середньому за три роки (2003–2005) використання, найвищу врожайність пасовищної трави (29,0–41,5 т/га) забезпечили травосумішки ранніх строків дозрівання; середніх та пізніх строків були менш урожайними — 23,5–34,4 і 21,5–36,1 т/га відповідно. Найвищий вміст сухих речовин був у злакових травостоїв — 22,4–24,2%, у бобово-злакових він становив 18,4–21,8% і залежав від виду бобового компонента. Вміст перетравного протеїну в 1 кг сухого корму ранньостиглих травостоїв становив 7,20–12,43%, обмінної енергії — 7,85–9,92 МДж, кормових одиниць — 0,61–0,83 кг. Забезпеченість кормової одиниці перетравним протеїном — 119–154 г. Для середньо- і пізньостиглих травостоїв ці показники становили відповідно: 8,10–13,89%; 8,04–10,11 МДж; 0,62–0,84 кг; 110–170 г та 8,20–13,44%; 8,01–10,01 МДж; 0,65–0,84 кг; 110–170 г. У всіх типах травостоїв за якісними показниками злакові значно поступалися бобово-злаковим. Ранні травостої за врожайністю, збором кормових одиниць і якістю корму переважали середньо- і пізньостиглі. Проте надати перевагу тільки ранньостиглим травостоям означає виключення можливості рівномірного надходження пасовищного корму. Серед бобово-злакових травостоїв за виходом поживних речовин істотно переважали люцерно-злакові травосумішки.

УДК 633.2.031.039:[631.82+632.937]

2014.2.171. ЗАСТОСУВАННЯ МІНЕРАЛЬНОГО УДОБРЕННЯ ТА БІОПРЕПАРАТІВ НА ВИРОДЖЕНИХ ТРАВСТОЯХ / Машак Я.І., Мізерник Д.І. // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.—Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 73–79. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 542174.

Травостої вироджені, всівання насіння в травостій, добрива мінеральні, біопрепарати, врожайність.

Наведено результати вивчення впливу прямого всівання насіння багаторічних трав у нерозроблену дернину, мінеральних добрив та біопрепаратів на врожайність вироджених травостоїв в умовах Передкарпаття (табл.). У середньому за три роки (2010–2012) на контролі без всівання бобових багаторічних трав у вироджений травостій врожайність сухої маси збільшилась до 4,7 т/га. Внесення $N_{60}P_{60}K_{90}$ + нітрогенізатор + фосформобілізуючі бактерії, збільшило врожайність до 11,7 т/га сухої маси порівняно з контролем всіяних трав. Укисне використання призводило до випадання високорослих рослин одно-, дво- і багаторічних трав, які не встигали обнасінитися. Всівання бобових трав значно збільшувало їх частку (68,6–70,2%) і зменшувало злакових трав до 26,4–36,7%. Врожайність підсіяних травостоїв збільшувалась за рахунок їх щільності. Так, на контролі без всівання щільність вироджених луків становила 669 пагонів/м², на варіанті з всіванням — 1669 шт./м², всівання + добрива + біопрепарати — 2299 пагонів/м². Зроблено висновок, що продуктивність вироджених травостоїв можна підвищувати прямим всіванням насіння бобових багаторічних трав і застосуванням мінеральних добрив та біопрепаратів.

УДК 633.2.031.039:633.559

2014.2.172. УРОЖАЙНІСТЬ СТАРОСІЯНОГО ЛУЧНОГО ТРАВСТОЮ ЗА СІНОКІСНОГО ВИКОРИСТАННЯ / Котях І.О., Панахид Г.Я., Ярмолюк М.Т. // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.—Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 59–62. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 06 542174.

Травостій лучний старосіянний, суха маса, добрива мінеральні, сінокісне використання, врожайність.

Наведено результати дослідження впливу мінеральних добрив та кратності використання травостою на врожайність сухої маси старосіяного лучного травостою. Встановлено, що в обох випадках врожайність травостою змінювалась (табл.). Найнижчу врожайність сухої маси в середньому за два роки (2011–2012) одержано на контролі без добрив — 4,38 т/га. Внесення $P_{45}K_{60}$ (фон) сприяло підвищенню врожайності на 1,17 т/га, або на 27% порівняно з контролем. За двоукісного використання злакового травостою та внесення $P_{45}K_{60}+N_{60}$ приріст урожайності значно підвищився і становив 4,01–4,43 т/га. Найвищу врожайність (10,13 т/га сухої маси) одержано на варіанті з рівномірним розподілом азоту під три укоси — $P_{45}K_{60}+N_{40+40+40}$. Зменшення дози азоту до 30 кг/га призводило до зниження врожайності — 9,34 т/га. Внесення $P_{45}K_{60}$, крім збільшення врожайності, сприяє росту бобових компонентів (на 23%), зокрема конюшини середньої, горошку мишачого, люцерни хмелевидної. За внесення добрив, найвищий відсоток корму надходив у перший період розвитку за двоукісного використання (44–54%) і більш рівномірного внесення $N_{40+40+40}$ на фоні $P_{45}K_{60}$ із загальним збором сухої маси 10,13 т/га.

УДК 633.2.031:631.559

2014.2.173. ПРОДУКТИВНІСТЬ РІЗНОЧАСНО ДОЗРІВАЮЧИХ БАГАТОРІЧНИХ ТРАВСТОЇВ ПРИ СІНОКІСНОМУ ВИКОРИСТАННІ / Векленко Ю.А., Дудченко В.І., Харчук А.С., Похилько О.В., Вигovsky І.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2013. — Вип. 75. — С. 167–171. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 06 542633.

Сінокісне використання, травостої багаторічні, травосумішки, врожайність, протеїн сирий.

Наведено результати чотирирічного випробування багаторічних злакових і бобово-злакових травосумішок за сінокісного використання, сформованих за різної інтенсивності наростання зеленої маси в умовах Полісся західного. Вивчали 3- і 4-компонентні травосумішки із злакових і бобових трав з двоукісним використанням (табл.). Установлено, що за чотири роки відбулася трансформація бобово-злакових травосумішок у злаково-різнотравно-бобові. Так, у ранньостиглих травостоях домінуюче положення займали злакові трави — 76,4–78,5%, проте бобові — 8,0–8,2%. У середньостиглих і пізньостиглих травостоях відповідно — 77,5–78,4 і 70,5–75,8 та 7,1–9,1 і 8,0–8,2%. Ранньостиглі багаторічні бобові травосумішки забезпечили урожайність сухої маси 8,3–9,0 т/га, середньостиглі — 8,9–9,7, пізньостиглі — 8,3–8,7 т/га. Сумішки, які склалися із злакових і бобових трав, сформували вищу продуктивність. Зроблено висновок, що для щорічного одержання 8,6–9,6 т/га сухої маси сіна або 1,08 т/га сирого протеїну потрібно використовувати ранньостиглу бобово-злакову травосумішку, яка складається із грятіци збірної, костриці лучної й очеретяної та люцерни посівної.

УДК 633.2.31:631.584.5

2014.2.174. ФОРМУВАННЯ ВИДОВОГО СКЛАДУ ТА ВИХОДУ СУХОЇ РЕЧОВИНИ ЛЮЦЕРНО-ЗЛАКОВИХ СУМІШЕЙ ЗАЛЕЖНО ВІД СПОСОБІВ СТВОРЕННЯ ТРАВСТОЮ / Демидас Г.І., Коваленко В.П., Демченко Ю.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2013. — Вип. 76. — С. 116–120. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 542041.

Травосуміші люцерно-злакові, способи сівби, видовий склад, удобрення, суха речовина.

Викладено результати трирічних досліджень з добору видового складу багаторічних трав для сумісного вирощування люцерни посівної зі злаковими травами — стоколосом безостим, тонконогом лучним, пірієм безкореневищним, очеретянкою звичайною, кострицею лучною, грястицею збірною. Дослідження проводили за схемою: люцерно-злакові суміші, способи сівби компонентів (в один рядок і смугами у два рядки), удобрення (табл.). Аналіз видового складу сумішей показав, що у перший рік вегетації у сумішах злакові трави займали більшу частку у структурі врожаю (до 60%). На другий рік вони, за рахунок інтенсивного куціння, ще більше витіснили рослини люцерни з травостою за сівби в один рядок. Проте у смугових посівах у два рядки кількість рослин люцерни залишалась високою. На третій рік вегетації частка її рослин залежала від способу сівби. Роздільна сівба трав смугами забезпечувала суттєве підвищення врожайності та якості корму за рахунок збільшення рослин люцерни. Найвищий вихід сухої речовини (7,56 т/га) одержано за сівби люцерни зі стоколосом безостим та тонконогом лучним смугами на фоні повного мінерального удобрення, що на 4,8% більше порівняно з сівбою в один рядок. Люцерно-злакові суміші з очеретянкою звичайною та кострицею лучною формували нижчу врожайність сухої речовини — 6,99 і 7,08 т/га. За сівби суміші люцерни і злакових трав в один рядок без застосування добрив вихід сухої речовини становив від 5,58 до 6,28 т/га, а за роздільної сівби — від 6,05 до 7,04 т/га. Найбільший приріст сухої речовини за роздільної сівби без добрив формувала суміш люцерни з пірієм безкореневищним та тонконогом лучним — 0,85 т/га, найменший — 0,19 т/га з грястицею збісною. Більш раннього злаковою травостою була грястиця збісна, яка досягала укісної стиглості у першій декаді травня, після неї надходили послідовно: стоколос безостий, піріє безкореневищний, костриця лучна, очеретянка звичайна. За рахунок такої черговості укісної стиглості злакових трав можна створювати сировинний конвеєр для заготівлі високоякісного сіна.

УДК 633.2/3.031.039:631.559:631.84

2014.2.175. ВПЛИВ ДОЗ АЗОТНИХ ДОБРИВ ТА ЇХ РОЗПОДІЛУ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ДОВГОТРИВАЛОГО ТРАВостою / Панахид Г.Я., Котяш І.О., Ярмолук М.Т. // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.—Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 99–104. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 06 542174.

Травостій довготривалий, добрива мінеральні, склад ботанічний, урожайність.

Наведено результати вивчення впливу доз мінеральних добрив, зокрема азоту, на видовий склад і врожайність зеленої маси довготривалого травостою (1974 р.) в умовах західної України. На початок дослідження у складі травостою були злакові (57%), бобові (18%) та різнотрав'я (25%). Внесення $P_{60}K_{90}$ призвело до зменшення частки злакових трав до 35%, збільшення бобових до 39 і підвищення врожайності зеленої маси на 57% порівняно з контролем (без добрив). Внесення азотних добрив (N_{90-150}) на фоні $P_{60}K_{90}$ сприяло збільшенню частки злакових трав до 97%, зменшенню різнотрав'я до 3–5% і майже повному знищенню бобових трав. Азотні добрива мали помітний вплив на врожайність зеленої маси. Так, за трикутного використання і внесення N_{120} , урожайність зеленої маси становила 38,0–42,8 т/га, а за N_{150} — 42,4–48,8 т/га. Найвищою вона була за рівномірного внесення N_{50} під кожний укіс — 48,8 т/га, що на 271% більше контролю. Найбільший вихід сухої маси забезпечив травостій з рівномірним внесенням N_{50} на фоні $P_{60}K_{90}$ — 11,2 т/га. Врожай забезпечували переважно злакові компоненти, частка яких знаходилась у тісному кореляційному зв'язку ($r=0,93$ і $r=0,97$ відповідно) з дозою внесення азотних добрив.

УДК 633.2/3.031:631.8:631.619К

2014.2.176. ЗМІНИ БОБОВО-ЗЛАКОВОГО ТРАВостою ПІСЛЯ ЗАЛУЖЕННЯ СХИЛОВОЇ ЗЕМЛІ, ВИВЕДЕНИХ З АКТИВНОГО ОБРОБІТКУ / Оліфіровіч В.О. // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.—Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 86–90. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 06 542174.

Травостій бобово-злаковий, режими використання, склад ботанічний, продуктивність.

Наведено результати вивчення впливу режимів використання на ботанічний склад та продуктивність бобово-злакового травостою (2001 р.) на 5–7-й роки використання в умовах південної частини Західного Лісостепу. Вивчали травосуміш лядвенцю рогатого з тимофіївкою лучною за укісного, пасовищного, комбінованого (один укіс + 3 цикли випасання), перемінного (перший рік — укісне, другий — пасовищне) використання. На 5–6-й роки травостій, незалежно від режимів використання, формувалася за рахунок сіяних трав — лядвенцю рогатого та тимофіївки лучної, на 3-й (2008) — переважно із різнотрав'я — 49–67%, проти 7,7–19,6% у перші два роки. У 2008 р. травостій характеризувався значним випаданням лядвенцю рогатого (від 66 до 6,8%). Проте в середньому за три роки більша частка бобових трав була за укісного та комбінованого використання травостою. Найбільший вихід сухої маси (4,75 т/га) забезпечило укісне використання травостою, найменший (4,48 т/га) — пасовищне. На другому місці за продуктивністю було перемінне використання травостою — 4,71 т/га.

УДК 633.2/3.631.559:631.17

2014.2.177. ІНТЕНСИВНІСТЬ НАРОСТАННЯ УРОЖАЮ СУХОЇ РЕЧОВИНИ БОБОВО-ЗЛАКОВОГО АГРОФІТОЦЕНОЗУ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРИЙОМІВ ВИРОЩУВАННЯ / Сенік І., Змарко Т. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 101–103. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 542496.

Агрофітоценози бобово-злакові, технологія вирощування, суха речовина, продуктивність.

Наведено результати вивчення впливу мінеральних добрив, бактеріального препарату та стимулятора росту на наростання продуктивності бобово-злакового агрофітоценозу, який складався із люцерни посівної, костриці східної та стоколосу безостого. Встановлено, що передпосівна обробка насіння бактеріальним препаратом ризобіофітом сприяла підвищенню продуктивності агрофітоценозу до 2,57 кг/га за світлового дня проти 2,32 кг/га без інокуляції. Внесення $P_{60}K_{60}$ збільшувало приріст сухої речовини до 3,0 кг/га без інокуляції і до 3,36 кг/га з нею. Повне мінеральне живлення ($N_{60}P_{60}K_{60}$) сприяло зростанню продуктивності до 3,39 кг/га без інокуляції і до 3,64 кг/га з нею. Сумісне застосування добрива ($N_{60}P_{60}K_{60}$) та позакореневого внесення стимулятора росту (СР) Лігногумат зумовило формування врожайності до 3,65 кг/га без інокуляції і до 3,96 кг/га з нею. Зроблено висновки, що передпосівна обробка насіння ризобіофітом, $N_{60}P_{60}K_{60}$ на позакореневе підживлення СР Лігногумат сприяли зростанню продуктивності сухої маси бобово-злакового агрофітоценозу.

УДК 633.2/3.631.584.5:631.559

2014.2.178. ЧИМ ПОКРИТИ БАГАТОРІЧКУ? / Ковбасюк П. // Пропозиція. — 2013. — № 10. — С. 60–62.

Травосуміші бобово-злакові, культури покровні, врожайність травосумішей.

Констатується, що бобово-злакові травосуміші (БЗТ) є одними з найдешевших і найбезпечніших, вони мають на 35–55% меншу собівартість, ніж концентровані, соковиті корми та сіно. Проте врожайність БЗТ залежить від багатьох факторів, найважливішим з яких є покривна культура. Найкращими покривними культурами є ті, які рано звільняють поле та найменше затіняють трави. До них належать зернові проміжні та кормові культури, які вирощують для одержання зелених кормів — яра пшениця, ячмінь, овес, горох, вика, вико-овес, кукурудза на зелений корм та просо на зерно. Доцільно зазначити, що сівба багаторічних трав під покров проса на зерно та кукурудзи на зелений корм є більш ефективною порівняно з покривом ранніх зернових з причин більших запасів продуктивної вологи і кращих сходів насіння трав. Покривні культури потрібно збирати вчасно з метою зменшення затінення травостою та кращого його розвитку. Догляд за травосумішами слід розпочинати відразу після збирання покривної культури — провести боронування і підживлення, спочатку азотними, а восени — фосфорно-калій-

ними добривами. За дотримання таких вимог бобово-злакові травосуміші здатні формувати 500–600 ц/га зеленої маси, 70–90 ц/га к.од., 10–15 ц/га перетравного протеїну.

УДК 633.2/.37:[631.8+631.531.027.2]

2014.2.179. ВПЛИВ УДОБРЕННЯ ТА ІНОКУЛЯЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ БОТАНІЧНОГО СКЛАДУ БОБОВО-ЗЛАКОВОГО ТРАВостою з ЛЯДВЕНЦЕМ РОГАТИМ / Ковтун К.П., Векленко Ю.А., Безвугляк Л.І. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2013. — Вип. 75. — С. 155–160. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 542633.

Лядвенець рогатий, травосуміш бобово-злакова, удобрення, інокуляція, склад ботанічний.

Наведено результати вивчення впливу інокуляції насіння та добрив на видовий склад травостою з лядвенцю рогатого як в одновидовому посіві, так і в сумісному із стоколосом безостим і кострицею лучною. Встановлено, що у сприятливий за вологістю 2008 р. частка бобового компонента була більша (76,3%) порівняно з менш сприятливими 2009 і 2010 роками — 62,4–65%. При проведенні передпосівної інокуляції насіння бактеріальним препаратом досягнуто підвищення частки лядвенцю рогатого на 2,6% у несприятливі роки і на 6,3% — у сприятливий, що забезпечило загальну його кількість до 82,6%. Щорічне внесення $P_{60}K_{60}$ забезпечило збільшення частки лядвенцю рогатого на 8,7% у сприятливому і на 2,2–5,1% — у менш сприятливі роки. Сумісне застосування інокуляції і удобрення порівняно з варіантом без добрив забезпечило більш інтенсивний ріст і розвиток лядвенцю рогатого, що підвищило його частку до 90,2 у 2008 р. і до 71,6–73,6% у 2009–2010 рр. Комплексне застосування інокуляції насіння, внесення $P_{60}K_{60}$ та позакореневе підживлення водорозчинним добривом кристалон особливий забезпечило зростання частки лядвенцю рогатого на 15,4% у 2008 р. і на 13,1% — у 2010 р. Зроблено висновок, що комплексне застосування всіх систем удобрення (інокуляція, внесення $P_{60}K_{60}$ і позакореневе підживлення кристалом особливим) сприяє кращому росту і розвитку лядвенцю рогатого та суттєвому збільшенню його частки в бобово-злаковому травостої.

УДК 633.3:631.559:631.531.01(477)

2014.2.180. СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ НАСІННЄВОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ БОБОВИХ ТРАВ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Антонів С.Ф., Колісник С.І., Запрута О.А., Наварчук В.П., Коновальчук В.В. // Вісник аграрної науки. — 2013. — Спецвип. (верес.). — С. 49–52. — Бібліогр.: 7 назв.

Трави бобові багаторічні, посіви насіннєві, технологія вирощування, продуктивність.

Висвітлено результати вивчення впливу технологій вирощування, мінеральних добрив та норм висіву насіння на насіннєву продуктивність бобових трав (конюшина лучна та гібридна, лядвенець рогатий, люцерна посівна) за різних способів сівби. Встановлено, що для люцерни посівної найефективнішим виявився черезрядний спосіб посіву з міжряддями 30 см та нормою висіву 4,5 млн нас./га, що забезпечувало в середньому за 2008–2010 рр. урожайність насіння 297 кг/га, або на 39 і 24 кг/га більше порівняно із суцільним рядковим (15 см) або стрічковим (15–30 см) посівами. Конюшина повзуча в суцільних посівах (15 см) формувала урожайність насіння вищу на 92 кг/га, ніж у ширококорядних (45 см) за норми висіву 5–6 кг/га. Лядвенець рогатий формував практично однакову врожайність як у ширококорядних (45 см), так і в суцільних (15 см) посівах за норми висіву насіння 8–10 кг/га. Внесення фосфорно-калійних добрив у запас на 3 роки було ефективнішим порівняно зі щорічним у дозі $P_{60}K_{60}$ і забезпечувало зростання врожайності насіння на 20–28% у середньому за 1997–2000 рр. Найвищу врожайність насіння конюшини лучної (601–620 кг/га) було одержано за скошування першого укосу до 1 червня на ділянках з нормою висіву 6,0 млн насіння/га і застосуванням під попередник вапняних добрив у нормі 0,5 за гідролітичною кислотністю.

Важливим елементом формування насіннєвої продуктивності бобових трав є: денна температура (+20–30°C), відносна вологість повітря (30–50%), кількість опадів за період цвітіння — бобоутворення (не більше 90–100 мм), днів без опадів за річний період (не менше 50) та сонячна інсоляція (за день не більше 12 год).

УДК 633.37:631.559(477.7)

2014.2.181. ПРОДУКТИВНІСТЬ КОЗЛЯТНИКУ СХІДНОГО ПОРІВНЯНО З ТРАДИЦІЙНИМИ КОРМОВИМИ КУЛЬТУРАМИ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Резніченко В.П. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2013. — Вип. 76. — С. 274–277. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 542041.

Козлятник східний, люцерна посівна, технологія вирощування, продуктивність козлятника східного, економічна ефективність.

Наведено результати вивчення впливу технологічних прийомів вирощування на продуктивність козлятника східного (КС) порівняно з люцерною посівною. Вивчали способи сівби (звичайний — 15 см та ширококорядний — 45 см) та норми висіву насіння — 2; 4 і 6 млн/га. Установлено, що за сівби КС з міжряддями 45 см та нормою висіву 4 млн/га, внесенні $N_{60}P_{60}K_{60}$ одержано 4,03 т/га сухої речовини та умовно чистий прибуток з 1 га 807 грн., що перевищувало цей показник посіву люцерни на 246 грн, кукурудзи — на 295 грн. На виробничих посівах одержано 6,2 т/га сухої речовини КС і 4,1 т/га люцерни посівної і відповідно 3,5 і 2,7 т/га протеїну. Фактичний економічний ефект з 1 га посіву КС становив 705 грн, люцерни посівної — 642 грн. Зроблено висновок, що козлятник східний за врожайністю перевищує люцерну посівну у 1,5 раза.

УДК 633.37:631.559.001.25:631.821.1:631.445.25

2014.2.182. ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИЙ СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ КОЗЛЯТНИКУ СХІДНОГО ШЛЯХОМ ВАПНУВАННЯ СІРОГО ЛІСОВОГО ҐРУНТУ / Ткачук О.П. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2013. — Вип. 4 (74). — С. 91–99. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541911.

Козлятник східний, вапнування ґрунту, забур'яненість, розвиток рослин, продуктивність кормова.

Наведено результати вивчення впливу вапнування ґрунту на забур'яненість посіву, ріст і розвиток рослин та продуктивність козлятника східного на фоні $N_{45}P_{45}K_{45}$ в умовах Вінницької обл. Вапнування ґрунту проводили за рік до сівби. Козлятник східний сіяли під покрив вико-вівсяної суміші на зеленій корм та безпокривно з внесенням гербіциду. Встановлено, що вапнування ґрунту прискорювало фази росту і розвитку рослин козлятника — раніше з'являлися сходи (на 1–2 дні) і фаза гілкування (на 12–14 днів), висота рослин збільшувалася на 6–19 см порівняно з рослинами варіанта без вапнування. У перший рік вегетації забур'яненість на вапнованих ділянках у підпокривних посівах була на 19% меншою, ніж на невапнованих через 20 днів після сівби та на 10% — через 60 днів. Проте на безпокривних ділянках ефект вапнування був вищим (на 30%) через 20 днів після сівби і не проявлявся після внесення гербіциду. Вапнування вплинуло на збір сухої речовини та вихід кормових одиниць. У сумі за три роки вихід сухої речовини за безпокривної сівби з внесенням гербіциду і вапнування становив 21,3 т/га, що на 21,6% більше, ніж без вапнування. За підпокривної сівби перевага вапнування становила тільки 11,2% з урахуванням урожаю покривної культури. Вихід кормових одиниць на ділянках безпокривної сівби становив 20,87 т/га, перетравного протеїну — 3,76 т/га, що на 24,0% і на 26,9% відповідно більше варіантів без вапнування. На ділянках з підпокривною сівбою вихід кормових одиниць та перетравного протеїну з вапнуванням був на 13,3 і 18,3% вищим порівняно з варіантом без вапнування.

633.5/.9 Технічні культури

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН КАЛЕНСЬКА С.М.

УДК 633.521

2014.2.183. ЕЛЕМЕНТИ АДАПТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ЛЬОНУ ОЛІЙНОГО В ЗОНІ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Лазер П.Н., Рудік О.Л. // Науково-технічний бюлетень Інституту олійних культур НААН: зб. наук. пр. — Запоріжжя, 2013. — Вип. 18. — С. 99–105. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543396.

Льон олійний, вологозабезпечення, фон мінерального живлення, ширина міжряддя, норма висіву, урожайність.

Представлено комплексне обґрунтування взаємодії окремих агротехнічних заходів при вирощуванні льону олійного в умовах зрошення та без нього за результатами оцінки його урожайного потенціалу, кількісних, якісних та технологічних показників основної та побічної продукції. Встановлено, що в умовах Південного Степу зрошення та внесення мінеральних добрив зумовлюють найбільший вплив на урожайність льону олійного, що потребує уточнення при побудові адаптивних технологій вирощування культури. При вирощуванні льону без зрошення, внесення мінеральних добрив $N_{60}P_{60}K_{60}$ і посів із міжряддям 15 см нормою висіву 6 млн схожих насінин/га забезпечують урожайність 16,3 ц/га; з нормою висіву 7 млн схожих насінин/га — 21,4 ц/га. Вирощування льону олійного за зрошення забезпечувало підвищення урожайності насіння на 35%. Підвищення фону мінерального живлення понад $N_{60}P_{45}K_{45}$ супроводжувалось різким зменшенням окупності добрив. Посіви із міжряддям 45 см нормою висіву 5 млн схожих насінин/га забезпечували при зрошенні 19,1 ц/га, а без зрошення — 13,9 ц/га насіння харчового використання.

УДК 633.62

2014.2.184. ВПЛИВ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРГО ЦУКРОВОГО ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА / Мулярчук О.І. // Цукрові буряки. — 2014. — № 2. — С. 20–22. — Бібліогр.: 5 назв.

Сорго цукрове, фон живлення, підживлення позакореневе, вихід біопалива, цукристість.

Наведено результати досліджень з ефективності елементів технології вирощування сорго цукрового (СЦ) — фону живлення, способу догляду за посівами та строків збирання, а також впливу цих елементів на вихід енергії і біопалива. Двофакторний польовий дослід щодо використання СЦ на виробництво біопалива проводили за схемою: Фактор А — фон живлення: 1 — без добрив, 2 — $N_{90}P_{90}K_{90}$. Фактор В — позакореневе підживлення у фазі 3–4 листків: 1 — без підживлення, 2 — карбамід N_{30} , 3 — цеоліт мікро Універсал, 3 л/га, 4 — цеоліт мікро Універсал, 3 л/га + карбамід N_{30} . Проведено визначення урожайності СЦ залежно від густоти рослин, площі листової поверхні однієї рослини й тривалості її фотосинтетичної діяльності та чистої продуктивності. Встановлено, що внесення під СЦ основного мінерального добрива нормою $N_{90}P_{90}K_{90}$ і наступне позакореневе підживлення (карбамід N_{30} + цеоліт мікро Універсал, 3 л/га) дає змогу посилити фотосинтетичну діяльність рослин порівняно з контролем і підвищити врожайність зеленої маси на 19,8 т/га, цукристість — на 1,1%, збільшити вихід умовного палива на 3782 л/га.

УДК 633.63

2014.2.185. ВИРОЩУВАННЯ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ НА БІОПАЛИВО / Курило В., Ганженко О., Хіврич О., Зиков П. // Пропозиція. — 2014. — № 5. — С. 50–54.

Буряки цукрові, виробництво біопалива, потенціал продуктивності, культури цукроносні, технологія вирощування буряків механізована.

Цінним джерелом сировини для виробництва біопалива є цукроносні рослини, а саме цукрові буряки (ЦБ), які відрізняються високим потенціалом продуктивності (45–70 т/га). З 1 га енергетичних ЦБ за урожайності 60 т/га можна одержати близько 4,5 т біоетанолу. Надано обґрунтування впрова-

джених у виробництво елементів механізованої технології вирощування енергетичних ЦБ як сировини для виробництва біопалива. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 1375 від 05.12.2007 р. передбачено виробництво біоетанолу на 12 спиртових заводах. Наразі потужності 76 державних спиртових заводів завантажені лише наполовину, у зв'язку з чим є можливість перепрофілювати частину з них на виробництво біоетанолу. Визначено особливості технології вирощування буряків на біоетанол. Зокрема, вибір поля під культуру, основний (осінній) обробіток ґрунту, лушення стерні, зяблева оранка, вирівнювання поверхні поля, удобрення енергетичних ЦБ, весняний, ранньовесняний та передпосівний обробітки ґрунту, сівба насіння, вимоги до якості посівного матеріалу і сівби.

УДК 633.63:632.7

2014.2.186. ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН БУРЯКОВИХ АГРОЦЕНОЗІВ ТА ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ У 2014 / Саблук В.Т., Грищенко О.М., Половинчук О.Ю. // Цукрові буряки. — 2014. — № 3. — С. 15–17. — Бібліогр.: 7 назв.

Прогноз фітосанітарного стану, моніторинг розвитку шкідників, буряки цукрові, заходи контролю.

Наведено моніторинг розвитку і розмноження шкідників цукрових буряків (ЦБ) у 2013 р. та прогноз їх розвитку на 2014 р. Визначено, що посівам ЦБ у 2014 р. можуть загрожувати багато видів шкідливих комах. Особливо небезпечними для культурних рослин будуть довгоносики бурякові (звичайний і сірий), довгоносик стеблоїд, блішки бурякові, крихітка бурякова, щитоносики, попелиця листкова бурякова, мухи бурякові мінуючі, дротяники та ін. В таблиці показано заселеність полів основними шкідниками, що були виявлені за обстеження посівів ЦБ восени 2013 р. та даними Головдержзахисту). Описано шкодочинність, особливості біології, поширеність, засоби захисту кожного шкідника. Зазначено, що своєчасно проведений моніторинг розвитку та розмноження шкідників ЦБ, а також застосування заходів контролю за їх чисельністю створють умови для збереження врожаю й покращання його якості, а також зменшать необґрунтоване забруднення навколишнього середовища інсектицидами.

УДК 633.655:631.527

2014.2.187. ПІДВИЩЕННЯ АДАПТИВНОСТІ СОЇ В ПОСУШЛИВИХ УМОВАХ ЯК ОСНОВНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ СЕЛЕКЦІЇ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ / Січкач В., Ганжело О., Лаврова Г. // Вісник Львівського національного аграрного університету. Агрономія. — Л., 2013. — № 17(2). — С. 187–195. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 543348.

Соя, посухостійкість, адаптивність, урожайність, маса 1000 насінин, селекція.

Здійснено селекційний відбір вихідного матеріалу сої, який вирізняється високою екологічною пластичністю, що забезпечує високий урожай культури за широкої різноманітності погодних умов. Матеріалом для вивчення були 42 сорти сої вітчизняної і зарубіжної селекції та понад 500 селекційних ліній, які вирощували у 2007–2012 рр. Оцінка врожайності сортів за різних погодних умов показала, що найбільш стабільними за урожаєм були сорти Діона, Л-2 (Орел), Аметист, Валентія, Романтика, Селекта. Найінтенсивніше реагують на покращання погодних умов сорти Ізумрудна, Ятрань, Альтаір, Ювілейна, Аркадія одеська, Валюта, Сяйво, Фаетон. Сорти Альтаір, Ювілейна, Аркадія одеська, Валюта, і Ятрань показали найбільший середній урожай за роки вивчення. Незважаючи на низьку врожайність середньостиглих сортів у посушливі роки, вони найменше знижували масу 1000 насінин порівняно зі сприятливими роками. Сорт Селекта формував вивпнене насіння в усі роки, що свідчить про його селекційну цінність як джерела посухостійкості. Перелічені сорти характеризувалися підвищеною адаптивністю до умов довілля та високою продуктивністю.

УДК 633.85"321":662.7

2014.2.188. АЛЬТЕРНАТИВНОЕ РАСТИТЕЛЬНОЕ СЫРЬЕ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА БИОДИЗЕЛЯ / Каленская С.М., Юник А.В., Каленский В.П., Макарявичене В.З., Сенджикене Э.А. // Известия Тимирязевской сельскохозяйственной академии. — 2013. — Вып. 6. — С. 31–39. — Библиогр.: 10 назв.

Олійні ярі культури, урожайність, біодизель, якість рослинної олії, енергетична ефективність.

Світові запаси мінерального палива близькі до виснаження, у зв'язку з чим підвищується інтерес до альтернативних енергетичних джерел і сировинної бази їх виробництва. Авторами проведено визначення ефективності вирощування олійних ярих культур та використання рослинних олій для виробництва біодизеля. Здійснено комплексну оцінку якості рослинних олій для виробництва біодизеля та відповідності показників критеріям європейського стандарту EN 14214, який регламентує якість біодизеля. Показано, що найвищу урожайність насіння серед ярих олійних культур на чорноземі типових малогумусних в умовах Лісостепу України формує рапс ярий — 2,53 т/га, найменшу — суріпиця яра — 1,60 т/га. Проведено порівняльну оцінку метилових ефірів рослинного і тваринного походження, яка свідчить про те, що метиловий ефір, одержаний із рапсової олії, відповідає стандарту EN 14214.

УДК 633.852:631.528.62:524

2014.2.189. РОЗШИРЕННЯ ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТЯ ЯРОГО РИЖІЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ХІМІЧНОГО МУТАГЕНЕЗУ / Комарова І.Б. // Науково-технічний бюлетень Інституту олійних культур НААН: зб. наук. пр. — Запоріжжя, 2013. — Вип. 18. — С. 6–10. — Библиогр.: 7 назв. Шифр 543396.

Рижий ярий, мутагенез хімічний, мутантний зразок, контур листка, сорт рижю Зевс.

Досліджено різні типи змін, що виникають під впливом мутагенезу етилметасульфату при концентраціях 0,01; 0,05; 0,1 і 0,5%. Виділення мутантів проводилось як за відповідними господарсько цінними ознаками (урожайність, вміст олії та її вихід з гектара, маса 1000 насінин), так і на підставі наявності різко вираженої морфологічної мутації. Морфологічні ознаки, що відсутні у контролі, рекомендовано використовувати як маркерні, а також створювати сорти рижю ярого методом прямого добору мутантів. Порівняльна оцінка впливу мутагену на кількісні ознаки у МЗ залежно від концентрації обробки дала змогу відібрати перспективний для селекції матеріал. Доведено ефективність використання хімічного мутагенезу для створення нових цінних сортів рижю ярого. З генотипу К-4153 виділено мутантний зразок зі зміненим контуром листка і методом прямого добору створено новий сорт рижю ярого Зевс з урожайністю 1,7 т/га, вмістом олії 43%, масою 1000 насінин 1,1 г. Показано, що у поколінні мутантів М₃ є зразки, які істотно відрізняються від контролю за господарсько цінними ознаками, які відібрані для подальшої селекції.

УДК 633.853.494"321"

2014.2.190. ЯРИЙ РІПАК: ВАГОМИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРИБУТКУ / Рожкован В., Комарова І., Виновець В. // Пропозиція. — 2014. — № 4. — С. 66–71.

Ріпак ярий, рекомендації щодо вирощування, добрива, заходи захисту, врожай, збирання ріпаку.

Потепління клімату і періодичний дефіцит вологи в південних регіонах України небажані за вирощування ріпаку (РЯ). Проте, за умови чіткого дотримання агротехніки обробітку ґрунту згідно з авторськими рекомендаціями,

можна одержувати стабільні врожаї навіть у цих проблемних регіонах. Серед таких вимог — місце у сівозміні після чорного або зайнятих парів гороху, зернових, картоплі та багаторічних трав. Основний обробіток ґрунту рекомендовано проводити відразу після збирання попередника, після відростання бур'янів проводити оранку на глибину 20–22 см. Бажано поєднання агротехнічних і хімічних заходів. Показано особливості передпосівного обробітку ґрунту. Мінеральні добрива вважаються одним з головних факторів впливу на врожай РЯ. Визначено, що на формування 1 ц основної продукції РЯ необхідно, кг: азоту 5,0–6,2; фосфору 2,5–3,5; калію 2,5–4,0, а потреба в Ca, Mg, B, S — у 3–5 разів більша, ніж для зернових культур. Особливо чутливий РЯ до наявності азоту в ґрунті. Показано, що ранні строки сівби мають більше переваг перед пізніми, оскільки дають рослині можливість раціональніше використовувати ґрунтову вологу. Визначено бажані строки сівби, способи та норми висіву насіння, особливості хімічного захисту посівів від хвороб і шкідників. Представлено рекомендовані способи збирання ріпаку та післязбиральної обробки насіння.

УДК 633.854.54:631.5

2014.2.191. ВПЛИВ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ НА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ НАСІННЯ ЛЬОНУ ОЛІЙНОГО / Адаменко Ф.Ф., Арсланова Л.Е. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 9. — С. 3–6. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодощовівництво). — Библиогр.: 6 назв. Шифр 543355.

Льон олійний, удобрення льону, якість насіння льону.

Здійснено вивчення впливу фону мінерального живлення на показники якості насіння льону олійного (ЛО). Показано: вміст і вихід олії з насіння ЛО під час застосування добрив; вплив мінеральних добрив на біохімічний склад ЛО. Встановлено, що застосування мінеральних добрив приводило до: зниження відсоткового вмісту золи, збільшення вмісту Р₂O₅, неістотних змін вмісту К₂O. Показано, що при застосуванні мінеральних добрив залежно від строків сівби вміст олії збільшувався на 34,5–42,1% порівняно з неудобреним контролем. Найбільший вихід олії (0,42 т/га) забезпечило поєднання ранніх строків сівби з внесенням мінеральних добрив у дозі N₃₀P₁₅.

УДК 633.854.797:631.52

2014.2.192. ФОРМИРОВАНИЕ ГЕНЕТИЧЕСКОЙ КОЛЛЕКЦИИ САФЛОРА КРАСИЛЬНОГО / Леус Т.В., Ведмедева Е.В. // Науково-технічний бюлетень Інституту олійних культур НААН: зб. наук. пр. — Запоріжжя, 2013. — Вип. 18. — С. 38–42. — Библиогр.: 10 назв. Шифр 543396.

Сафлор красильний, колекція сафлору генетична, ознаки сафлору, зразки сафлору, UPOV TG/134/3 тест.

Проведено вивчення ознак сафлору красильного та сформовано колекцію цього виду для застосування в селекційній роботі. Опис зразків проведено згідно з тестом на відмінність, однорідність, стабільність (UPOV TG/134/3), що дало змогу сформувати генетичну колекцію за морфологічними ознаками з 25 зразків — представників чотирьох країн світу, яка відображає різноманітність морфологічних і господарських ознак виду *Carthamus tinctorius*. Виділено зразки з господарсько цінними ознаками — значною масою 1000 зерен (Геркулес і Богатир), компактним розміщенням гілок на рослині (Салют), великою кількістю корзиночок (Л64), які рекомендовано застосовувати у селекційній практиці. Виявлено необхідність розширення кількості використовуваних ознак сафлору за методикою UPOV TG/134/3.

634.1/.8 Садівництво. Плодівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 634.1.003.1(477)

2014.2.193. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА В ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ / Маркіна Т.А. // Збірник наукових праць Таврійського

державного агротехнологічного університету. — Мелітополь, 2013. — № 2(22), т. 6: Екон. науки. — С. 266–272. Шифр 542154.

Садівництво південного регіону.

Акцентується увага на тенденції скорочення площ плодівих насаджень в Україні на тлі порушення планової системи їх відтворення, нестабільності виробництва плодів. Зокрема, у південному регіоні станом на початок 2012 р. у всіх категоріях господарств плодівих насаджень було 59,3 тис. га, що у 2 рази менше, ніж у 2001 р. Низький рівень врожайності зерняткових і кісточкових культур суттєво відрізняється від потенційно можливого і свідчить про недосконалість технологій вирощування. Необхідно активізувати наявні резерви підвищення врожайності за рахунок впровадження районованих, більш урожайних і комерційно привабливих сортів, відповідних технологій їх вирощування. Наведено середньорічний обсяг пропозиції плодів товаровиробників АР Крим, Дніпропетровської, Запорізької, Миколаївської, Одеської та Херсонської областей. Зазначено, що за останні 6 років у Херсонській обл. одержано 3126,0 грн/га прибутку, або у 2,1 раза більше, ніж у середньому по регіону. В останні 2 роки суму прибутку в розрахунок на одиницю плодonoсної площі збільшено до 5,7–5,8 тис. грн, що підтверджує можливість підвищення економічної ефективності ведення садівництва на півдні України.

УДК 634.1:528.71

2014.2.194. АЕРОМОНІТОРИНГ СТАНУ ПЛОДОВИХ НАСАДЖЕНЬ / Солоха М.О. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 10. — С. 52–54.

Сади, аеромоніторинг садів.

Для оперативного моніторингу стану садів, ідентифікації різних захворювань дерев за їх фенотипічними індикаторами, визначення ефективної площі саду, кількості молодих і дорослих дерев та їхньої висоти запропоновано застосування аерофотозйомки за допомогою дистанційно пілотованих літальних апаратів (ДПЛА). Установлено, що найкращі для аналізу знімки (із 100 шт.) можна зробити з висоти 25–50 м, найоптимальніший час зйомки — з 11-ї по 15-ту год за неясного сонця. Ідентифікувати захворювання можна, якщо забарвлення крони дерева відрізнятиметься від зеленого кольору видимого діапазону електромагнітних хвиль. Аерофотозйомка дає змогу визначити захворювання дерев у верхній частині крони і середнього ярусу дерев (перспективний знімок) за допомогою фенотипічних індикаторів. Передбачається, що встановлення потужнішої оптики уможливить визначення ширшого спектра різних захворювань плодівих дерев і чагарників.

УДК 634.1:631.151.2(477)

2014.2.195. ВІТЧИЗНЯНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА, ЗБЕРІГАННЯ ТА ПЕРЕРОБКИ ПЛОДІВ І ЯГІД В УКРАЇНІ / Гриник І.В., Омельченко І.К., Литовченко О.М. / Ін-т садівництва НААН. — К., 2012. — 120 с. Шифр 541818.

Сади інтенсивні, яблуня, груша, абрикос, алича, слива, черешня, суниця, агрус, смородина, машини для саду, горіхоплідні.

Висвітлено зональне розміщення садівництва в Україні та перспективи насаджень яблуні, груші, вишні, сливи, черешні, абрикоса, персика, грецького горіха, фундука, мигдалю, смородини, малини, агрусу і суниці. Розглянуто придатність ґрунтів під сади і ягідники, розвиток розсадницької бази в напрямі виробництва оздоровленого садивного матеріалу. Показано створення та продуктивне використання насаджень зерняткових, кісточкових та горіхоплідних культур. Охарактеризовано механізовані технології вирощування ягідних культур, зберігання і переробки плодів, а також виготовлення конкурентоспроможних продуктів харчування виключно на натуральній основі.

УДК 634.1:631.41/81

2014.2.196. МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ҐРУНТІВ МІКРОЕЛЕМЕНТАМИ ДЛЯ ПОТРЕБ ПЛОДОВИХ НАСАДЖЕНЬ ТА ЗАХОДИ ІЗ УСУНЕННЯ ЇХ НЕСТАЧІ В МІНЕРАЛЬНОМУ ЖИВЛЕННІ / за ред. Фатєєва А.І. — Х., 2013. — 62 с. — Бібліогр.: 31 назва. Шифр 540719.

Ґрунти в садах, мікроелементи, плодівництво, карбонати, сади України.

Методика, підготовлена за замовлення департаменту Міністерства аграрної політики та продовольства України, висвітлює районування території держави за вмістом рухомих форм цинку, міді, марганцю та заліза в ґрунтах. Визначено ареали з низьким, середнім та високим їх вмістом, а також граничні рівні карбонатів у ґрунтах для вирощування плодівих культур. Показано, що ризик виникнення нестачі мікроелементів для плодівих культур проявляється на значній площі України (понад 12 млн га с.-г. угідь). Наведено заходи усунення нестачі мікроелементів. Установлено, що їх дефіцит можна нівелювати застосуванням відповідних мікродобрив, особливо в хелатній формі, що сприяє підвищенню врожайності до 50% та якості продукції садівництва.

УДК 634.11:631.526.3

2014.2.197. ПОМОЛОГІЯ. ЯБЛУНЯ / під заг. ред.: Кондратенка П.В. і Кондратенко Т.С. — Вінниця, 2013. — 626 с. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 541956.

Яблуня, сорти яблуні, клонові підщепи яблуні.

Визначено місце яблуні серед інших плодівих і ягідних культур з урахуванням площ її садів та обсягів вирощуваної продукції за останні 10 років. Проаналізовано популярний сортимент в Україні та у провідних країнах. Висвітлено особливості сортовивчення яблуні в минулому і в теперішній час, а також методику характеристики сортів за морфологічними і основними господарськи цінними ознаками. Наведено повний помологічний опис більше ніж 300 сортів і 30 форм клонових підщеп, добре вивчених і поширених у промислових та аматорських садах певних ґрунтово-кліматичних зон, а також перспективних для використання в селекції. Аналіз площ, які займає яблуня, та валового збору її плодів в Україні засвідчив, що в останні 15 років ця культура залишається лідером серед плодівих і ягідних культур. Її насадження представлені переважно такими сортами: літні — Мелба, Папіровка; осінні — Антонівка звичайна, Гала, Пріма, Слава переможцям; зимові — Айдаред, Джонаголд, Голден Делішес, Кальвіль сніговий, Ренет Симиренка і Чемпіон. Видання містить яскраві фото представлених сортів яблуні.

УДК 634.11:631.541/543

2014.2.198. ПРИРІСТ ФІТОМАСИ ДЕРЕВ ЯБЛУНІ ЗАЛЕЖНО ВІД ТИПУ ПІДЩЕПИ, ІНТЕРКАЛЯРНОЇ ВСТАВКИ, ЩІЛЬНОСТІ САДІННЯ ТА СТРОКІВ ОБРІЗУВАННЯ / Заморський В.В. // Агробіологія: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2013. — Вип. 11(104). — С. 112–115. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542192.

Яблуня, підщепи яблуні, приріст фітомаси яблуні, сорти яблуні, схеми садіння яблуні, щеплення яблуні.

Дослідження проводили у 1991–2010 рр. (Лісостеп України, Уман. нац. ун-т садівництва). Дослідний варіант 1 — закладено навесні 1981 р. однорічними саджанцями яблуні сортів Айдаред і Мелроуз югославського виробництва на підщепах М.9, ММ.106 з міжряддям 4 м. Відстань у ряду між саджанцями на М.9 становила: 1,5; 1,75; 2,0 м (1667, 1430, 1250 дерев/га), а на ММ.106 — 1,75; 2,5; 3,0 м (1430, 1000, 833 дерев/га). Варіант 2 — закладено навесні 1989 р. саджанцями сортів Рубінове Дуки й Айдаред (5×3 м) з використанням інтеркалярних вставок вегетативних підщеп різної сили росту М.9, ММ.106. Контрольні — щеплені на сильнорослу підщепу Антонівка звичайна. Обрізування дослідних: зимове — за традиційною технологією і літне — визначали після фіксування початку активної диференціації конуса наростання. Тип крони — грузбек (струнке веретено). Встановлено, що вирощування дерев яблуні на сіянцевій підщепі сприяє збільшенню приросту фітомаси (ПФ), у той час як слаброслі інтеркалярні вставки суттєво його зменшують. Щільність садіння дерев у 1-му варіанті мала вплив на ПФ лише на середньорослій підщепі ММ.106 (5%), що може свідчити про оптимальний вибір схем для карликової — М.9 та встановлення можливої граничної межі за ущільнення дерев у ряду для ММ.106. Домінуючим був вплив віку на ПФ — 67%, а вплив типу підщепи — становив 14%. У варіанті 2 — ПФ залежав від сортових особливостей, типу вставки та строків обрізування. Так, ПФ збільшувався до 8-ї вегетації і був значно вищим у сильнорослого сорту Рубінове Дуки. Зимове обрізування дерев сприяло збільшенню ПФ дерев яблуні за вирощування зі слаброслими вегетативними вставками.

УДК 634.11:632.4(438)

2014.2.199. БОРІТЬБА З ПАРШЕЮ ЯБЛУНІ РАНО НАВЕСНІ / Беата Мешка // Пропозиція. — 2013. — № 11. Спец-вип.: Інтенсивний сад: зарубіжний досвід. — С. 34–35.

Садівництво Польщі, яблуня, парша яблуні, фунгіциди, захист садів.

Одним з головних факторів, що спричиняють у яблуневих садах значні масштаби парші, є атмосферні умови, у т.ч. великий сніговий покрив узимку. У кращому стані ті сади, де проводили осінню обробку сечовиною. Це прискорює розкладання листя і обмежує кількість плодівих тіл гриба *Venturia inaequalis*. Допоміжним заходом є обробка листя, яке лежить під деревами, 5%-м розчином сечовини у лютому–березні. Описано особливості профілактичних заходів щодо застосування певних фунгіцидів та чутливості до них окремих сортів яблуні. Зокрема, сорти Ліголь, Кортленд, Рубін, Женева рання, Алва і Гала потребують більше обробок фунгіцидами за високої загрози захворювання паршею яблуні. Наведено низку рекомендованих фунгіцидів, які застосовують у Польщі не лише в яблуневих садах.

УДК 634.23:631.526.3.003.1

2014.2.200. ЭФФЕКТИВНЫЕ ТИПЫ НАСАЖДЕНИЙ ЧЕРЕШНИ В УКРАИНЕ / Кицак Е.А. // Садоводство и виноградарство. — 2013. — № 6. — С. 10–15. — Библиогр.: 7 назв.

Черешня, підщепи черешні, сади інтенсивні.

Показано економічну ефективність виробництва плодів черешні високопродуктивних сортів в Україні. Зокрема, розглянуто Китайську чорну, Ніжність і Дончанку на підщепі: дика черешня (контроль), антипка Л-2 і ВСЛ-2, Студениківська зі щільністю насаджень (ЩН) 555; 889 та 1111 дерев/га, а також формування крони: округла, веретеноподібна і малогабаритна. Дано оцінку садам на підщепі Гізела 5, ВЦ-13, ЛЦ-52, ВСЛ-1. Найслаборослішими у 6-річному віці виявились дерева Дончанки на Гізелі 5 (2,6 м), Студениківській (2,7 м) та ВСЛ-2 (2,8 м), що на 14,7–31,6% нижче, ніж на антипці, дикій черешні та Л-2. Насадження скороплідного, високоврожайного та стійкого проти хвороб сорту Дончанка на підщепі Студениківська за ЩН 889 дерев/га, формування округлої форми і пониженої зони плодоношення відзначено найефективнішими. За 10 років вони забезпечують середню врожайність 10,3–19,7 т/га, що в 1,5–1,8 раза більше, ніж на антипці і дикій черешні із ЩН 555 дерев/га. Період продуктивного використання таких садів на цій підщепі становить 14 років. Використання ж підщепи ВСЛ-2 з формуванням у дерев малогабаритної і веретеноподібної крони із ЩН 889–1111 дерев/га забезпечує середню врожайність 11,8–16,0 т/га, що в 1,8–3,5 раза більше, ніж на насінневих підщепі із ЩН 555 дерев/га. Визначено, що дерева вищевказаних сортів черешні на підщепі ВСЛ-2 за рівнем продуктивності не поступаються підщепі Гізела 5, а на відміну від німецької підщепи зберігають стабільну товарність плодів упродовж періоду експлуатації насаджень.

УДК 634.712:631.526.3

2014.2.201. ВИРОБНИЧА ПЕРЕВІРКА КРАЩИХ ВІТЧИЗНАНИХ ТА ІНТРОДУКОВАНИХ СОРТІВ МАЛИНИ (*RUBUS L.*) У СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Яхимович О.В., Яхимович Л.Б. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 67. — С. 52–60. — Библиогр.: 16 назв. Шифр 06 542185.

Малина, мульчування міжрядь малини, тирса.

Дослідження проводили на ділянці Краснокутського НДЦ НААН площею 0,2 га (2002–2011 рр.). Проаналізовано продуктивність малини сортів: Одарка (контроль), Марія, Кіржач і Лазарівська, залежно від схеми розміщення рослин та системи утримання міжрядь. Найурожайнішими у 2006–2010 рр. виявились сорти Кіржач, Одарка і Марія. За умови мульчування міжрядь тирсою найпродуктивніші насадження сортів Лазарівська (143,4 ц/га) та Одарка (179,3 ц/га) були у схемах садіння 1,5×0,1 м. Щодо маси ягід, то найбільшу зафіксовано у Марії та Кіржача (3,5–4,2 г), причому цей показник у всіх сортів був найвищим у варіантах мульчування міжрядь тирсою, а не під чорним паром. Мульчування міжрядь тирсою знизило кислотність ґрунту у верхньому горизонті (0–20 см) і сприяло підвищенню кількості гумусу.

УДК 634.723:631.527.5

2014.2.202. ПРОДУКТИВНІСТЬ НОВИХ ГІБРИДНИХ ФОРМ СМОРОДИНИ ЧОРНОЇ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Тодосюк Є.А. // Передгірне та гірське землероб-

ство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.—Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 154–158. — Библиогр.: 7 назв. Шифр 06 542174.

Смородина чорна, гібриди смородини (Зах. Лісостеп).

Об'єктом дослідження були 15 відбірних гібридних форм смородини чорної, які висадили в трьох повторностях по 10 рослин у кожній. Схема садіння — 3,5×0,7 м, контроль — сорти Санюта, Зоря Галицька і Софія. Наведено показники врожайності за 2010–2012 рр. Серед гібридів ранньостиглої групи виділено три відбірні форми 10-1100-38; 2-1107-69 і 52-1002СБ-14 середньою врожайністю відповідно 7,1; 6,5 і 6,9 т/га, що на 2 т/га більше за контрольний сорт Санюта. У групі середньостиглих за врожайністю жодна гібридна форма не перевищувала контроль Зоря Галицька (7,3 т/га). Серед пізньостиглих виділено 85-19-42 з урожайністю 11,8 т/га (проти контролю Софія 9,2 т/га). У запропонованій класифікації Кумінова Е.П. дуже висока щільність становить >2,5 км³, висока — 1,6–2,5, середня — 0,6–1,5 кг/м³. За результатами досліджень щодо показників коефіцієнта щільності врожаю виділено групу інтенсивного типу: 10-1100-38; 2-1107-69; 12-1098-25; 11-200-7; 85-19-42; 51-992-6; 10-(5-98-1)-4; 34-841-6 та 52-1002СБ-33. Середня маса ягід за досліджувані роки була 1,0–1,9 г. До групи великоплідних віднесено гібридні форми: 10-1100-38; 52-1002СБ-33; 10-(5-98-1)-4, у яких середня маса ягід становила 1,4–1,9 г, що перевищує контроль.

УДК 634.8:631.452

2014.2.203. ЗЕМЛЕРОБСТВО В ПЛОДООВОЧІВНИЦТВІ І ВІНОГРАДАРСТВІ / Бутилко А.П. — Вінниця, 2013. — 568 с. — Библиогр.: 41 назва. Шифр 542246.

Сади, виноградарство, ґрунти (відтворення родючості), ерозія ґрунтів, садозміни, історія землеробства.

Висвітлено сучасні найважливіші агротехнічні заходи, спрямовані на відтворення родючості ґрунтів. Розглянуто проблеми становлення і розвитку землеробства в плодовоочівництві і виноградарстві України. Охарактеризовано сіво- і садозміни, механічний обробіток ґрунту, ерозію ґрунтів та захист від неї, рекультивацію земель, системи землеробства в різних ґрунтово-кліматичних зонах. Показано класифікацію систем землеробства в історичному аспекті, освоєння сучасних зональних систем землеробства, зокрема в Поліссі, передгірських і гірських районах Карпат, Лісостепу і Степу.

УДК 634.8:631.453:631.95

2014.2.204. ВЗАЄМОДІЯ ІОНІВ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ ЗА ЇХ НАДХОДЖЕННЯ ДО ВІНОГРАДНОЇ РОСЛИНИ / Кузьменко С.І., Кузьменко А.С. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 10. — С. 49–51. — Библиогр.: 4 назви.

Виноград, важкі метали, ґрунти у виноградарстві, якість ягід винограду.

Дослідження проводили на виноградинній плантації ДП ДГ "Таїровське" (сорт Сухоліманський білий, садіння 1983 р., 3,5×1,5 м). На початку фази цвітіння винограду змоделивали забруднення ґрунту важкими металами (ВМ): Pb, Cu, Zn, Fe та їх сумішшю з розрахунку 5-разового перевищення ГДК для валових форм, які вносили у вигляді азотнокислих солей. Встановлено, що найбільше пригнічення розвитку рослин відбувалося в умовах поліелементного забруднення (Pb+Cu+Zn+Fe у дозі 5ГДК). У варіантах з окремим внесенням ВМ також спостерігалось зниження врожайності та погіршення якості винограду порівняно з контролем. При цьому у варіанті, де вносили суміш ВМ, цукристість ягід була меншою на 4,6%, а кислотність — більшою на 8,5% порівняно з контролем. У варіанті з Pb рівень цукру знизився на 5,7%, а кислотність підвищилась на 11%. Наявність у ґрунті Cu та Fe у дозі 5ГДК призводила до зниження вмісту цукру на 3,6 та 2,6%, а підвищення кислотності — на 6,1 та 7,3% відповідно. У варіанті з Zn цих змін не відбувалось.

УДК 634.8:631.526(477.75)

2014.2.205. СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВІНОГРАДАРСТВА АР КРЫМ / Иванченко В.И., Алёша А.Н., Матчина И.Г., Лиховской В.В., Олейников Н.П., Корсакова С.П., Баранова Н.В., Рыбалко Е.А., Ткаченко О.В. — Ялта: НИИВиВ "Магарач", 2013. — 168 с. — Библиогр.: в каждом разделе. Шифр 542506.

Виноградарство Криму, сорти винограду, площі виноградників (Крим).

В історичному аспекті висвітлено динаміку розвитку виноградництва в АР Крим. У 1914 р. загальна площа виноградних насаджень (ВН) становила лише 8,4 тис. га. Найбільшого розвитку виноградарство Криму (ВК) досягло після 1956 р., а в 1959 р. площа ВН становила 152,5 тис. га. У 1969 р. валовий збір був 661,5 тис. т винограду за середньої урожайності 74,9 ц/га. Це — найвищі показники за весь період розвитку ВК. Із 1976 р. площі ВК скорочуються і в 1995 р. вони становлять 55,9 тис. га, що дорівнює 36,9% усіх виноградників України. У 2011 р. площі ВК становили 31,1 тис. га насаджень. До 2020 р. планується оновлення (перезакладка) всіх непридатних виноградників, закладених наприкінці 70–80-х рр. ХХ ст. Планується, що до 2025 р. загальна площа насаджень ВК становитиме 33,4 тис. га і концентруватиметься в неукривній зоні (Бахчисарайський, Кіровський, Ленінський, Сакський, Сімферопольський, Чорноморський р-ни, а також землі Алушти, Феодосії, Судака та Ялти). Наведено господарства, асортимент технічних і столових сортів винограду Криму, а також технологічні вимоги до них та агрокліматичну характеристику природно-кліматичних зон АР Крим з урахуванням розвитку столового виноградництва. Представлено комплексну оцінку мезокліматичного потенціалу продуктивності ВН Південного узбережжя Криму. З метою інтенсифікації виноградарства Криму та економічної ефективності виробництва винограду науково обґрунтовано розміщення виноградних насаджень на основі агроекологічної оцінки території. Визначено роль державного регулювання у перспективі розвитку виноградно-виробничого комплексу.

УДК 634.8:631.8(477.75)

2014.2.206. УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ ДИАГНОСТИКИ, РАЗРАБОТКА СИСТЕМЫ ОПТИМИЗАЦИИ ПИТАНИЯ РАСТЕНИЙ И УПРАВЛЕНИЯ УРОВНЯМИ УРОЖАЕВ И КАЧЕСТВА ПРОДУКЦИИ ПРИМЕНительно К ВИНОГРАДУ / Бейбулатов М.Р., Тихомирова Н.А., Буйвал Р.А., Михайлов С.В., Матюха Р.А. // Магарац. Виноградарство и виноделие. — 2013. — № 4. — С. 11–13. — Библиогр.: 4 назв.

Виноградники Криму, живлення винограду, добрива (Аква-рин, Аквамікс), удобрення винограду, діагностика у виноградарстві, хелати.

Дослідження проведено на виноградниках ГП АФ “Магарац” Південного узбережжя Криму (сорт Мускат білий) та Західної передгірської зони Криму (сорт Аліготе). Діагностикою виявлено дефіцит елементів живлення на дослідних ділянках. Наведено варіанти дослідів. Показано, що найкращі результати щодо кількості та якості врожаю винограду одержано у варіантах, де застосовували комплексні добрива “Аква-рин” та “Аквамікс” з хелатами. Так, у варіанті № 3 позакореневе підживлення сорту Мускат білий підвищило врожай з куща порівняно з контролем на 57,5%. Такий урожай був зумовлений збільшенням середньої маси грона на 13,8%. Концентрація цукрів у цьому варіанті підвищилась на 24,0 г/дм³. Показники у сорту Аліготе були дещо меншими, ніж у Муската білого, але більшими за контроль. Урожай Аліготе підвищився на 27,6% за рахунок збільшення грона винограду на 11,9% (середні значення). При цьому концентрація цукрів у суслі підвищилась на 6,0 г/дм³ (середнє 0,4 г/дм³) порів-

няно з контролем. Зроблено висновок, що запропонований діагностичний метод у комплексі із способами оптимізації живлення винограду дає можливість якісного управління екологічно-економічним виноградарством. При цьому затрати на мінеральні добрива зменшуються на 20–25% не знижуючи врожайності.

УДК 634.8:632.4/.931.1

2014.2.207. ЭКОЛОГИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА ЗАЩИТЫ ВИНОГРАДА ОТ БОЛЕЗНЕЙ КАК ЭЛЕМЕНТ АГРОТЕХНИКИ ВЫРАЩИВАНИЯ / Выпова А.А. // Магарац. Виноградарство и виноделие. — 2013. — № 4. — С. 15–17. — Библиогр.: 9 назв.

Виноград, оїдіум, мільдю, екологізація систем, біопрепарати, фунгіциди, ад'ювант, захист винограду.

Запропоновано екологізовану систему захисту винограду (ЕСЗВ) від хвороб — мільдю та оїдіуму, основану на застосуванні біопрепарату “Сатек” і ад'юванта “Супер Кап”, яка дає можливість знижувати на 20% норму використовуваних засобів. Новий вітчизняний біокомплекс “Сатек” — суміш препаратів ризосферних азотфіксуючих, фунгіцидних, фосфобілізуючих бактерій, гумінових кислот, мікроелементів для обробки с.-г. культур у вегетаційний період. Застосовується з прилипачем. “Супер Кап” (ООО “Хімагро-маркетинг”) є високоефективним органоселіконовим ад'ювантом (суфрантант), який підсилює ефективність гербіцидів, фунгіцидів та інсектицидів. Показано, що застосування ЕСЗВ дає можливість захистити від мільдю листковий апарат винограду на 95,7–99,6% та грона на 99,5–99,8%; від оїдіуму відповідно на 92,9–98,3% та 76,0–100%. У порівняльному аспекті наведено результати досліджень за норми фунгіцидів та ЕСЗВ. У таблицях конкретизуються показники на сортах Ркацители (ЧАТАФ “Чорноморець”, 2011–2013 рр.) та Мускатний (ГП “Лівадія”, 2011–2012 рр.).

УДК 634:631.151.2(438)

2014.2.208. СУЧАСНЕ САДІВНИЦТВО В ПОЛЬЩІ / Бельський О., Донець О. // Пропозиція. — 2013. — № 11. Спецвип.: Інтенсивний сад: зарубіжний досвід. — С. 4–5.

Сади інтенсивні Польщі.

Досвід Польщі. У багатьох європейських країнах садівництво є добре розвинутим. За обсягами збирання абрикосів лідером є Франція, вишні — Німеччина, слив — Італія. Щодо яблук, то перші місця в Європі довгий час посідали Німеччина і Франція. Нині стрімко зросло виробництво яблук у Польщі, яка займає перше місце у Європі та третє у світі. Окреслено структуру господарювання в Польщі. Більшість садівників об'єднуються в кооперативи. Наприклад, кооператив “Сан Сад” об'єднує 36 фермерів із садами від 20 до 40 га. Для закладання саду або розсадника садівнику надається державою кредит на 25 років під невисокі відсотки (0,5–2% річних), функціонує програма підтримки молодих фермерів. Вони одержують лише підйомних 50 тис. євро позики, яку не потрібно повертати. Співпрацюючи тісно із Євросоюзом, Польща підтримує виробників сільгоспмашин і обладнання з Німеччини, Голландії, Італії і Франції. Сьогодні інтенсивні сади на слаборослих насадженнях мають вирішальне значення у розвитку польського садівництва. Завдяки цьому валовий збір яблук збільшився до 3 млн тонн, а середня врожайність перевищила 30 ц/га.

635.1/.8 Овочівництво. Городництво

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ХАРЕБА В.В.

УДК 635.1/.8(477)

2014.2.209. ОВОЧІВНИЦТВО І БАШТАННИЦТВО [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т овочівництва і баштанництва; редкол.: Корнієнко С.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Х., 2013. — Вип. 59. — 346 с. Шифр 06 542801.

Овочівництво України, економіка овочівництва, генетика, баштанництво, вирощування овочевих і баштанних культур.

системи банку даних генетичних ресурсів овочевих і баштанних культур, структури паспортних та ознакових баз даних. Обґрунтовано ефективність інноваційних розробок овочівництва в агроформуваннях с.-г. виробників. Розглянуто питання щодо економічної та енергетичної ефективності вирощування овочевих і баштанних культур.

УДК 635.128:631.5

2014.2.210. АГРОТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВЫРАЩИВАНИЯ СЕЛЬДЕРЕЯ КОРНЕПЛОДНОГО / Дыдив И., Дыдив О., Дыдив А. // Овощеводство. — 2014. — № 4. — С. 28–31.

Селера коренеплідна, вирощування селери коренеплідної, збирання врожаю селери.

Висвітлено агротехнологічні аспекти вирощування перспективної овочевої культури — селери коренеплідної (СК). На сьогодні СК набула високої популярності, особливо серед овочівників західного регіону України. Зазначено, що СК, як одна з небагатьох овочевих рослин, дуже вимоглива до вологи, тому її інколи називають “болотною культурою”. За нестачі вологи СК погано росте, коренеплоди грубіють, особливо це проявляється в період інтенсивного наростання коренеплодів (липень–серпень). До освітлення СК також дуже чутлива, оскільки це рослина довгого дня. Коренеплід краще росте і формується на добре освітлених сонцем відкритих ділянках. Урожай високої якості одержують на родючих чорноземних темно-сірих ґрунтах з кислотністю 5,5–6,7. Зауважується, що СК є рослиною солестійкою, проте надмірна концентрація солей знижує якість продукції. Найкращими попередниками СК є огірок, цибуля, рання капуста, картопля, помідор, а також зернові і зернобобові культури. Селера потребує внесення органічних і мінеральних добрив, особливо азоту і калію. Загальна кількість добрив має коливатися в межах 400–600 кг/га діючої речовини NPK, орієнтовне співвідношення — 2:2:3. Свіжий гній під СК використовувати небезпечно, а перепрілий — із розрахунку 50–60 т/га. Селера добре реагує також на внесення мікроелементів, зокрема бору і молібдену. У зв'язку з дефіцитом органічних добрив під СК добре використовувати сидерати. Висока врожайність і якість СК залежать від підбору сортів і гібридів, формування густоти і строків висаджування розсади. Догляд за нею полягає в систематичному розпушуванні ґрунту, поливах, прополюванні, внесенні гербіцидів і кореневому підживленні. Збирання врожаю СК — найтрудомісткіший процес у технології її вирощування. Починають збирання пізно восени в суху погоду за пожовтіння листків — як вручну (вилами), так і механізовано за допомогою бурякопідйомника ОПКШ-1,4 і СНУ-3С. Зберігають коренеплоди селери в овочеховищах за температури 0–3°C і відносної вологості 85%.

УДК 635.128:631.531.033

2014.2.211. ВЫРАЩИВАЕМ РАССАДУ СЕЛЬДЕРЕЯ / Дыдив О., Дыдив И., Дыдив А. // Овощеводство. — 2014. — № 1. — С. 38–42.

Селера, розсада селери, вирощування розсади селери.

Висвітлено технологію вирощування розсади селери коренеплідної (СК) — перспективної і прибуткової овочевої рослини, оскільки на сьогодні ціна на неї коливається від 15 до 25 грн/кг залежно від регіону України. З метою одержання товарних коренеплодів у регіоні майже у всіх агрокліматичних зонах необхідно вирощувати СК розсадним способом. Розсаду СК вирощують у плівкових теплицях з обігрівом і без, у ранніх і середніх парниках, на біологічному обігріві, у тунельних плівкових укриттях, а також у посівних ящиках, касетах, поживних горщиках і кубиках. Обґрунтовано доцільність і раціональність касетного способу вирощування розсади СК. Поживна суміш для розсади має бути повітропронивною, мати водостійку структуру, вбирну здатність та не містити збудників хвороб і шкідників. Урожайність і якість СК великою мірою залежить від вибору сортів і гібридів. В Україні вирощують високоінтенсивні сорти і гібриди СК зарубіжної селекції: Діамант, Фенікс, Омега, Ілона, Едвард, Рома, Цітеліа та ін. Розсаду СК вирощують з пікіровою або без неї. Норма сівби насіння 1-го класу за вирощування з пікіровою — 1–1,2 г/м² теплиці, а без пікіровки — 0,5–0,6 г/м²; норма сівби на парникову раму — 1,4–1,6 г/м² з пікіровою і 0,8–1 г/м² — без неї. Необхідно здійснювати

постійний контроль за температурним режимом, вологістю ґрунту і відносною вологістю повітря. З появою першого справжнього листка сіянці дуже делікатно пікують у поживні горщечки, парники, касети, оскільки сіянці СК дуже маленькі, що утруднює пересаджування. За 7–8 діб до висаджування на постійне місце у відкритий ґрунт розсаду слід загартувати, знижуючи поступово температуру вдень до 8–10°C, а вночі до 6–8°C. Кількість рослин на 1 га залежно від сорту і схеми висаджування варіює в межах 45–75 тис. Зазначено, що ціна на розсаду СК коливається від 0,5 до 1,2 грн/шт., тому її вирощування є перспективною галуззю агробізнесу.

УДК 635.13:631.5

2014.2.212. МОРКВА НА ПУЧКОВУ ПРОДУКЦІЮ / Слєпцов Ю., Федосій І. // Плантатор. — 2014. — № 1. — С. 52–53.

Морква, пучкова продукція моркви, вирощування молодії пучкової моркви.

Висвітлено особливості агротехніки вирощування моркви (М.) на пучкову продукцію. Зазначено, що для цієї технології потрібні легкі за гранулометричним складом і високородючі ґрунти. Не менш важливою умовою є чисті незабур'янені поля, оскільки для посівів М. не можна застосовувати гербіциди. Висівають насіння М. під зиму, перед замерзанням ґрунту (початок листопада), узимку (у теплі вікна по таломерзлому ґрунту), рано навесні (зі сходом снігу). Для пучкової продукції слід відбирати ранні сорти й гібриди, стійкі до стрілкування та розтріскування, які не утворюють зелених плечиків, наприклад: Лагуна F₁, Бюро, Кампо, Елеганс F₁ (пізній), Джерада F₁, Краків F₁, Сатурна F₁, Веста F₁ та ін. Високоточну сівбу забезпечують навесні сівалки, зокрема SK-8FS, SK-12FS із шириною міжрядь 45 см й одночасним внесенням 15 кг/га суперфосфату. Глибина сівби — 1,5–2 см. Оскільки критичним з боку забур'яненості є момент від сходів до утворення 3–5 справжніх листків, допускається внесення досходових гербіцидів “Стомп” (3–6 л/га), “Гезагард” (2–3 л/га). За появи попелиці посіви обприскують біопрепаратом “Вертицилін”. Збір коренеплодів краще проводити, коли їх діаметр буде не менше за 1,5 см причіпними машинами Asa-Lift (Данія) разом з гичкою (вибірково викопують також і вручну). Рослини після цього потрібно вимити, відсортувати, обрізати гичку, зв'язати або затарити. Морква класу екстра має бути митою і перевіреною на вміст нітратів.

УДК 635.21.001.2(477)

2014.2.213. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КАРТОПЛЯРСТВА В УКРАЇНІ / Рибалко С. // Плантатор. — 2014. — № 2. — С. 54–55.

Картоплярство України, урожайність картоплі, переробка картоплі.

Висвітлено перспективи розвитку картоплярства в Україні. Зазначено, що країна вирощує близько 20 млн т картоплі (К.), з яких 5 млн т громадяни споживають, 5 млн т йде на корм худобі, 4 млн т — на насіннєвий матеріал, а решта — 6 млн т — псується. Зазначено, що проблема втрат не в недостатності сховищ, а в якості картоплі. Причиною її низької якості є неадекватність технології вирощування, а саме: порушення агрономічних систем обробітку ґрунту, проблеми агрохімії, відсутність спеціалізованої техніки і зрошення, низький товарний вихід продукції. В Україні 85% овочів надходять на ринок від малих підсобних господарств практично без контролю якості. У професійних картоплярів (великі виробники) чітко визначено систему захисту рослин. Спеціалісти господарств постійно контролюють дотримання норм внесення хімпрепаратів. Великі виробники К. не продають продукцію без висновків служб контролю якості. Українські сорти К. мають не гірший потенціал урожайності, ніж зарубіжні, але необхідну кількість насіння знайти важко. Тому українські підприємства віддають перевагу сортам іноземної селекції. Наведено низку пропозицій щодо поліпшення цієї ситуації, зокрема посилення атестаційних вимог насіннєвим господарствам, організація держконтролю за обігом насіннєвої К., заборона насіннєвим господарствам вирощувати товарну К. тощо. Українська асоціація виробників К. вважає, що майбутнє картоплярства за професійними спеціалізованими виробниками. Експерти аграрного бізнесу пропонують шукати вихід з картоплярської кризи в переробці К. та її експорті до інших країн. Переробка К. в Україні становить 0,7% загального обсягу виробництва. Проблемами

нечисленних переробних підприємств є: неконкурентна сировина, залежність від погоди, дорогі енергоресурси, додаткові витрати на овочесховища під сировину, висока вартість кредитів тощо. За умов перевиробництва К. великі господарства змушені шукати канали збуту за межами держави. Якість К. є стримувальним чинником у розвитку експорту, але Українська асоціація виробників К. працює над вирішенням проблеми доступу вітчизняної картоплі на ринки ЄС, хоча цей процес дуже складний і потребує багато зусиль.

УДК 635.21:631.531.027.3

2014.2.214. НЕОБЫЧНАЯ ПОДГОТОВКА КАРТОФЕЛЯ К ПОСАДКЕ / Корниенко С., Муравьев В., Семибратская Т., Мельник А. // Овощеводство. — 2014. — № 3. — С. 38–39.
Картопля, органічно-мінеральний контейнер, обробка бульб картоплі ОРМІКОНОм.

В Інституті овочівництва і баштанництва розроблено спосіб, що дає змогу здійснювати посадку картоплі (К.) обробленими бульбами, здатними прискореними темпами дати сходи, сформувати листовий апарат і розвинути кореневу систему, почати столоно- і бульбоутворення, що дає змогу сформувати врожай через 40–45 діб вегетації (патент 79777 від 25.04.2013). Вищезгаданий винахід рекомендовано для передпосівної підготовки бульб К. і полягає у створенні навколо кожної з них органічно-мінерального контейнера (ОРМІКОН), який являє собою шар субстрату, що покриває поверхню бульби і залишається до посадки. Протягом цього часу речовини, які містяться в субстраті і здійснюють безпосередній вплив на точки росту бульб, стимулюють їх проростання, утворення й живлення кореневої системи. Складовими ОРМІКОНОу є органічні речовини на основі торфу і коксового волокна, клеючі речовини, макро- і мікроелементи, корисні мікроорганізми, гормони, поліпептиди, термопротектори, регулятори росту і, якщо необхідно, — пестициди. Встановлено, що використання ОРМІКОНОу прискорює з'явлення сходів на 5–7 діб. У погодних умовах 2012–2013 рр. було досягнуто збільшення врожайності ранньої картоплі на 20–25%, товарність її при цьому становила 88–90%.

УДК 635.25:631.16:[658.159+658.155.2]

2014.2.215. РАННЯ ЦИБУЛЯ — РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ТА ПРИБУТОК / Москальов Є. // Овощеводство. — 2014. — № 1. — С. 18–19.

Цибуля рання, рентабельність, прибуток, сорти ранньої цибулі, вирощування ранньої цибулі.

Обґрунтовано рентабельність і прибутковість вирощування ранньої цибулі, яка характеризується прискореним досягненням і формує врожай за 13–15-годинного дня. Висока рентабельність ранньої цибулі досягається за рахунок простоти вирощування, гарантованості одержання густоти стояння рослин на гектар порівняно з озимою цибулею (ОЦ), вищої врожайності (70–90 кг/га) порівняно з ОЦ, високої ціни реалізації (з 1 липня по 15 серпня), коли основний врожай звичайної цибулі ще не сформувався та менша вартість гектарної норми насіння (на 50–60%) порівняно з вартістю насіння ОЦ. Вдалим вибором для одержання раннього врожаю цибулі є гібрид Спеніш Медальйон F₁ (відома японська компанія SaKata). Результати її високої врожайності та раннього досягнення відомі фермерам-овочівникам не лише південних регіонів України, а й Запорізької, Дніпропетровської і Харківської областей. Спеніш Медальйон F₁ є дуже раннім гібридом із періодом досягнення 90 діб від появи сходів. Урожай одержують з кінця червня, коли ціна реалізації цибулі максимальна, і отримують високу рентабельність за вирощування цієї культури. Цибуля іспанського типу вирізняється сильнішим ароматом, солодшим (слабогострий) смаком та соковитістю, що є неабиякою перевагою для споживачів. Гібрид має середню стійкість до рожевої гнилі коренів та гнилі денця, що дає змогу виростити здорову рослину й одержати високий врожай. Наведено короткі рекомендації щодо вирощування ранньої цибулі (норми висіву, удобрення, застосування засобів захисту рослин і режим поливу).

УДК 635.25:631.67:631.82(477.8)

2014.2.216. ЕФЕКТИВНІСТЬ ХІМІЧНОЇ МЕЛІОРАЦІЇ ЦИБУЛІ / Дишлюк В.С., Мелашич А.В., Мелашич Т.А. // Агроном. — 2014. — № 1. — С. 182–184.

Цибуля ріпчаста, вирощування цибулі, меліорація цибулі хімічна, зрошення краплинне, удобрення цибулі.

Досліджувався вплив заходів збереження родючості ґрунту на врожайність і якість продукції цибулі ріпчастої (ЦР) в умовах краплинного зрошення (КЗ) водою підвищеної мінералізації та визначалася економічна доцільність застосування хімічної меліорації. Площі посіву ЦР в умовах КЗ на Півдні України займають друге місце серед овочевих культур, проте ефективність меліоративних заходів збереження родючості ґрунту вивчено недостатньо. Результати проведення досліджень засвідчили, що за КЗ водами підвищеної мінералізації (з несприятливим співвідношенням 1- та 2-валентних катіонів), застосування фосфогіпсу в стрічку сівби на фоні внесення добрив (кальцієва селітра) із розрахунку на запропонований урожай і з урахуванням вмісту в ґрунті елементів мінерального живлення забезпечує найвищу продуктивність ЦР. При цьому частка впливу добрив і меліоранта на її врожайність становила 19,1%. Застосування меліоранта в стрічку сівби на фоні розрахункової дози мінеральних добрив на запланований урожай, де азотним добривом є кальцієва селітра, підвищує рентабельність виробництва ЦР на 9–47% і знижує собівартість продукції на 17–119 грн/т.

УДК 635.615:631.5(477.7)

2014.2.217. АРБУЗ — ВИЗИТНАЯ КАРТОЧКА ЮГА УКРАЇНИ / Майданюк В., Брытик О. // Овощеводство. — 2014. — № 4. — С. 44–49.

Кавун, вирощування кавуна, попередники кавуна, насіння кавуна, догляд за посівами кавуна, захист рослин кавуна, сорти кавуна.

Висвітлено питання щодо біологічних особливостей, технології вирощування і збирання врожаю кавуна (К.) на Півдні України. Зазначено, що К. є теплолюбивою і жаростійкою культурою. Оптимальною температурою для росту і розвитку рослин є 25–30°C. Дуже високі температури, коли ще не сформувалася потужна коренева система, також пригнічують рослину. Кавун — теплолюбива рослина нейтрального дня. За рахунок дуже розвинутої кореневої системи і високої всмоктувальної сили коренів К. є засухоустійкою культурою. За вирощування К. в незрошуваних умовах Півдня України лімітуючим чинником є волога, яка зумовлює формування врожаю і його товарність. Зазначено, що К. запилюється перехресно, і на одній рослині є чоловічі і жіночі різновиди і двостатеві, тобто гермафродитні, квітки. Технологія вирощування К. має відповідати вимогам національного стандарту ДСТУ 5045:2008 "Кавун, диня, гарбуз. Технологія вирощування. Основні положення". Кавуни вирощують на всіх типах ґрунтів — з умовою, що вони добре аеровані, а рН ґрунтового розчину є близькою до нейтральної (6,5–7,0). Кращими попередниками є озима пшениця, багаторічні трави, зернобобові, кукурудза на силос і зелений корм. Кавун добре реагує на внесення добрив, забезпечуючи при цьому високі прирости врожаю. Економія мінеральних добрив без значного зниження врожаю плодів досягається локальним їх внесенням у ряди. На формування 1 т плодів К. витрачається азоту 2,5 кг, фосфору — 0,81, калію — 2,86 кг. Проти хвороб і шкідників насіння протравлюють препаратами згідно з діючим "Переліком пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні". Оптимальна глибина заделки насіння дрібнонасіньних сортів К. становить 4–6 см, великонасіньних — 6–8 см. У державний реєстр сортів рослин, придатних для розповсюдження в Україні, на 2014 р. включено 43 сорти і 33 гібриди. Наведено характеристики сортів К., створених науковцями Південної державної с.-г. дослідної станції Ін-ту водних проблем і меліорації НААН: Ранок F₁, Красень, Чарівник, Княжич, Альянс і Сніжок.

УДК 635.63:631.5

2014.2.218. ЯКІСНИЙ ҐРУНТОВИЙ ОГІРОК / Непорожніє Є. // Плантатор. — 2014. — № 2. — С. 26–28.

Огірок ґрунтовий, вирощування ґрунтового огірка, збирання огірка.

Розглянуто питання щодо вирощування якісних ґрунтових огірків (ГО) — слабо сприйнятливих до пероноспорозу вітчизняних гібридів, виведених саме для кліматичних і ґрунтових умов України: Трой, Льюша, Водограй, Смак, Слобожанський, Ксана, Соловей, Голубчик, Круїз, Зубрьонко та

ін. За умови обрання для виробництва цих ранньостиглих гібридів, потрібно створити сприятливі умови для розвитку рослин, щоб забезпечити їх від пероноспорозу. Зазначено, що основну сівбу ГО у відкритий ґрунт проводять коли мине загроза uszkodження проростків заморозками. Оптимальна температура для проростання насіння ГО 25–30°C. За таких умов і достатньої вологості ґрунту сходи з'являються на 4–5-ту добу. Оптимальна температура для росту й розвитку ГО 25–30°C вдень і 16–20°C вночі. В умовах такої температури рослини добре ростуть і плодоносять за вологості ґрунту не нижче 80% найменшої вологості. У зоні Степу до цвітіння буває достатньо не більше двох поливів, а в інших зонах — ще менше. Поливи дощуванням необхідно проводити з нормою 250–300 м³/га води до цвітіння й 350–400 м³/га в період плодоношення, а норма за краплинним зрошенням — 25–30 та 60–70 м³/га відповідно. Краплинне зрошення дає змогу підживлювати рослини відповідно до потреб, що змінюються з їх розвитком. Значно поліпшують режим температури і вологості куліси з високостеблових рослин. Слід зазначити, що кислі ґрунти з pH 5 і нижче та засолені є непридатними для вирощування ГО. На ранніх стадіях розвитку рослин ГО особливо небезпечним є фосфорне голодування. У періоді інтенсивного формування вегетативних органів і під час цвітіння та плодоношення першорядного значення набувають азотні і калійні добрива. Надлишок азотного живлення особливо небезпечний для ГО. На кожен тону ГО необхідно приблизно 2,8 кг азоту, 1,3 фосфору, 4 калію, 2,4 кальцію та 0,6 кг магнію. Під час цвітіння та плодоношення ГО добре реагує на внесення мікроелементів. Висвітлено особливості збирання врожаю ґрунтового огірка.

УДК 635.63:631.531.02:631.674:631.17(477.5)

2014.2.219. ЕНЕРГЕТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ОГІРКА НА НАСІННЄВІ ЦІЛІ У СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Вітанов О.Д., Солдатенко О.В., Урюпіна Л.М. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 1. — С. 10–13. — Бібліогр.: 12 назв.

Огірок, вирощування огірка, насінництво огірка, ефективність енергетична, зрошення краплинне, фертигація, добрива (локальне внесення).

Наведено результати досліджень з вивчення ефективності краплинного зрошення (КЗ) огірка (О.) за вирощування його на насіннєві цілі порівняно з поливом дощуванням, визначення ефективності способів застосування мінеральних добрив на фоні різних способів зрошення; розрахунку енергетичної ефективності досліджуваних елементів технології. Встановлено, що за культивування О. на насіння на чорноземі опідзоленому середньосуглинковому лучнуватору в умовах Східного Лісостепу України оптимальним способом зрошення є краплинний. За КЗ добрива потрібно вносити в ґрунт локально із розрахунку $N_{30}P_{60}K_{45}$ і проводити фертигацію двічі за вегетаційний період по N_{15} . Зазначені елементи технології дають змогу заощадити 50% мінеральних добрив, 46% води і сприяють одержанню врожайності кондиційного насіння (188 кг/га) за найменшої витрати енергії (352,7 МДж) на формування

1 кг насіння та найбільшого коефіцієнта енергетичної ефективності (0,053).

УДК 635.63:631.531.027:631.01:632.934:631.147

2014.2.220. ДОСЛІДЖЕННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПРЕПАРАТУ ЕКОТОН ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИРОЩУВАННЯ ОГІРКА / Опришко Н.О. // Агробіологія: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2013. — Вип. 11(104). — С. 104–107. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542192.

Огірок, екотон, екологічно безпечні технології вирощування огірка, стимулятор росту, обробка насіння огірка перед посівом.

Проведено дослідження з метою обґрунтування екологічної та агрономічної доцільності використання препарату екотон на основі солі полігексаметиленгуанідин гідрохлориду (ПГМГ) для передпосівної обробки насіння огірка (О.). Встановлено, що препарат екотон стимулює ріст рослин О. у діапазоні концентрацій 0,1–0,5% за д.р. та пригнічує розвиток епіфітної мікрофлори насіння, не спричиняючи фітотоксичності ґрунту. У польовому досліді з'ясовано, що екотон, незалежно від погодних умов, підвищував польову схожість насіння О. на 5,0–9,9% і знижував чисельність мікроміцетів ризосфери на 15–50% відносно контролю. Встановлено, що за внесення діючої речовини препарату екотон на основі ПГМГ у ґрунт (концентрація 0,2–9,6 г/кг ґрунту), вона не викликає істотної гальмівної дії на ріст коренів тест-культури.

УДК 635.656:631.526.32:631.524.7.01:631.531.01(477.41)

2014.2.221. ОЦІНЮВАННЯ СОРТІВ ГОРОХУ ОВОЧЕВОГО (PISUM SATIVUM L.) ЗА ПОКАЗНИКАМИ ЯКОСТІ ЗЕЛЕНОГО ГОРОШКУ ТА НАСІННЯ / Стригун В.М. // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. — 2014. — № 1. — С. 28–30. — Бібліогр.: 8 назв.

Горох овочевий, горошок зелений, насіння гороху овочевого, сорти гороху овочевого, селекція гороху овочевого.

Вивчалися біохімічні й технологічні властивості 450 сортосразків колекції сортів гороху овочевого (ГО) з метою одержання високоякісного вихідного матеріалу для селекції нових сортів. За результатами дослідження виділено сорти-джерела з високим умістом як окремих біохімічних речовин, так і їх комплексу. Виділені сорти було включено в процес гібридизації, внаслідок чого одержано вихідний матеріал для селекції нових сортів ГО консервного використання, у яких зелений горошок (ЗГ) не перестигав упродовж тривалого часу, забезпечуючи довгий період надходження ЗГ високого гатунку на консервні заводи. З колекції виділено також сорти ГО з високими показниками якості насіння в біологічній стиглості. На основі таких сортів як Ранній грибовський 11, Адагумський, Askonid, Kornel, Первенец, Fuga, Frimento було створено сорти ГО Гермес (внесений до Реєстру сортів рослин України в 1994 р., а Росії, Білорусії у 1995 р.), Перас (1995), Селена (1996), Віолена (1997), Салют ДТР і Стригун (2005), що забезпечують конвеєрне надходження ЗГ на переробні підприємства.

635.9 Декоративні культури. Квітництво

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 635.922:925:582.717.4:581.11/12:631.529.581.45

2014.2.222. ВОДНИЙ РЕЖИМ ЛИСТКІВ ІНТРОДУКОВАНИХ ВИДІВ І КУЛЬТИВАРІВ РОДУ HYDRANGEA L. / Коркуленко О.М. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 187, ч. 1. — С. 75–80. — (Сер. Лісівництво та декоративне садівництво). — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 542173.

Гортензія, водний режим листків гортензії, інтродукція гортензії, дефіцит водний, здатність водозатримувальна.

Висвітлено результати дослідження водного режиму листків видів роду *Hydrangea* L., інтродукованих в умовах Києва. Визначено загальний вміст води в листках, її дефіцит та водо-

затримувальну здатність. Результати досліджень засвідчили, що гортензії (Г.) в умовах м. Києва є середньопосухостійкими рослинами. Найнижчою посухостійкістю Г. була у *H. bretschneideri* — 3 бали, а найвищою — у *H. paniculata*, *H. paniculata* "Grandiflora" та *H. paniculata* "Limelight" — 4,3 бала. Нетривалі посушливі періоди рослини переносять без помітних морфологічних пошкоджень або із в'яненням листків у денні години. З подовженням посушливого періоду знижується загальний вміст води в листках і значно зростає водний дефіцит. Зазначено, що Г. мають здатність відновлювати обводненість тканин за послаблення стресового фактора. За умови використання Г. в озелененні необхідно дотримуватись агротехнічних заходів, спрямованих на збереження

вологи в ґрунті: проводити регулярні поливи, мульчування ґрунту навколо рослин тощо.

УДК 635.922:582.916.21:581.145.1

2014.2.223. ИЗУЧЕНИЕ БИОЛОГИИ ЦВЕТЕНИЯ И ОПЫЛЕНИЯ СОРТОВ И ЛИНИЙ КАРЛИКОВОГО ЛЬВИНОГО ЗЕВА (*ANTIRRHINUM MAJUS* L.) / Ханбабаева О.Е., Богданова В.Д., Заренкова Е.Г. // Известия Тимирязевской сельскохозяйственной академии. — 2013. — № 5. — С. 92–100. — Библиогр.: 4 назв.

Антиринум (ротики), гейтеногамне запилення, лінії антиринума, біологія цвітіння антиринума, гаметофітна самонесумісність.

Досліджувалася біологія цвітіння і запилення сортів і ліній ротики (*Antirrhinum majus* L.) із групи карликові — *nanum*. Зазначено, що карликові ротики (КР) характеризуються тривалим і рясним цвітінням. Чим довше цвіте одна квітка і все суцвіття, тим вище декоративність у досліджуваних сортів і ліній. На швидкість розкриття квіток за добу в одному суцвітті істотно впливає генотип рослини, а також умови року. Велика швидкість розкриття (2 квітки за день) спостерігалась у гібридів і ліній з темним забарвленням квіток. Середня тривалість цвітіння квіток без запилення становить 4–9 днів і залежить від генотипу рослини і впливу умов року. Селекційний процес із сортами і лініями КР слід здійснювати на основі гейтеногамного запилення (ГЗ) забарвлених пуп'янків за день до розкриття квітки. Зазначено, що зав'язуваність насіння за ГЗ пуп'янків залежить від генотипу лінії та умов року, а в середині ліній істотно не розрізняється і становить 1–16 шт. на коробочку. Щоб унеможливити вплив умов року, ГЗ пуп'янків рекомендується здійснювати в захищеному ґрунті.

УДК 635.925:582.998.16

2014.2.224. АЙСТРИ ОДНОРІЧНІ: КОЛЬОРОВА ГАМА КВІТОК / Алексєєва Н.М. // Квіти України. — 2014. — № 1. — С. 11–13.

Айстра однорічна, сорти айстри, кольорова гама айстри.

Охарактеризовано низку найпоширеніших і найновіших сортів айстр (А.) із класу язичкових, згрупованих за забарвленням квітки. У групі білих А. сортів усього 9: Аполло, Лелека, Наречена, Звезда Полесья, Саша, Ізоolda, Сванхільд, Юбілейная белая та Екзотика белая. Нині в Україні

виросшують сорти: Лелека, Наречена, Звезда Полесья, Саша, Ізоolda та Невеста, а решта майже виродилися і від них залишилися лише назва. Найпоширенішою групою сортів є рожеві та рожево-бузкові А. Серед сортів, створених у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка, вирізняються такі А. як Ніна, Праздничная, Ранкова зоря і Вереснева. Сорти селекції Ін-ту садівництва: Нежность, Юлія, Саманта й Анжеліка. В Уманському с.-г. ін-ті виведено сорти: Дарунок матері, Уманська світло-розовка, Соната. Дуже ефектно виглядають сорти А. закордонної селекції, а саме: Брунхільда, Камео, Люкс, Шиншила, Розамунда (Німеччина) та Наїна і Русская красавица (Росія). Останній сорт дуже рідкісний і належить до групи Американская кустовая. Кущ високий, розлогий, суцвіття густо-рожевого кольору, махрове, діаметром 12–14 см.

УДК 635.925:582.998.16

2014.2.225. НОВОБЕЛЬГІЙСЬКІ АЙСТРИ / Кулаков В. // Дім, сад, город. — 2014. — № 3. — С. 16–17.

Айстра новобельгійська, сорти айстри новобельгійської, вирощування айстри новобельгійської.

Наведено біологічну характеристику й висвітлено особливості агротехніки вирощування айстри новобельгійської (АНБ) або віргінської. Зазначено, що АНБ — кореневищний багаторічник, який росте у вигляді куща обернено пірамідальної форми з потужними, сильно розгалуженими густо облистненими пагонами заввишки до 150 см. Кущики, висаджені на невеликій відстані один від одного, утворюють щільні бордюри. Цінується АНБ за надзвичайно рясне й дуже пізнє (з вересня) цвітіння. Квітки й бутони витримують приморозки до -5°C , і якщо після них триває тепла погода, цвітуть навіть у дні, коли випадає короточасний сніг. Зазначено, що АНБ висаджують на сонячних місцях із захистом від холодних вітрів. Догляд за АНБ дуже простий: підтримання ґрунту в пухкому стані, видалення бур'янів і регулярні поливи за сухої погоди. Крім поділу куща, айстри можна розмножувати насінням і зеленими живцями, проте це менш ефективні способи. Слід зауважити, що АНБ схильні до типових для всіх айстр захворювань, зокрема борошнистої роси, проти якої застосовують препарати топаз, хорус та ін. Сортове різноманіття дуже велике: *Beech wood Rival* (пурпурово-червоні квіти), *Cassy* (білосніжні), *White Ladies* (білі), *Chequers* (фіолетові), *Elina* (насичено-рожеві) та ін.

636/639 ТВАРИННИЦТВО

636.0 Загальні питання

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.082:001:004.4

2014.2.226. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЕНОФОНДУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН В УКРАЇНІ / Гузєв І.В., Бірюкова О.Д., Вишневський Л.В., Резнікова Н.Л., Костенко О.І. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 13–23. — Бібліогр.: 24 назви. Шифр 06 542600.

Генофонд с.-г. тварин, кріобанк, збереження біорізноманіття, національний центр, селекція тварин, ВРХ, ДРХ, свині, коні.

Висвітлено сучасні стратегічні напрями щодо збереження біорізноманіття тваринного світу в Україні. Представлено уніфіковану структуру інформаційної бази даних різноманіття свійських тварин. Загальнодержавна програма селекції у тваринництві спрямована на інтенсифікацію селекційного процесу і ґрунтується на переважному використанні найбільш конкурентоспроможного племінного матеріалу порід, типів і кросів с.-г. тварин. Поряд із цим наголошується і на збереженні місцевих (аборигенних) порід, які вирізняються

високою адаптованістю, відтворювальною здатністю, міцною конституцією та резистентністю до хвороб. Генетичний моніторинг є складовою програми збереження і раціонального використання генофонду тварин. Ця програма спрямована на реалізацію основних положень Конвенції про охорону біологічного різноманіття, яку ратифіковано Верховною Радою України ще у 1994 р. Зазначено, що в Україні зникло 16 вітчизняних порід і порідних груп (14,3% світового списку) п'яти видів с.-г. тварин (клас ссавців), а саме: 4 породи коней (германо-бессарабська, ногайська, стрілецька, торпан), 4 породи свиней (дніпровська, кролевецька, подільська, українська локальна популяція європейської коротковухої свині), 3 породи ВРХ (чорно-ряба подільська, гуцульська, українська білоспинна), 3 породи овець (чунтук, мазаєвський меринос, решетилівська) і 2 породи кіз (асканійська мохерова і кримська). У племінному тваринництві лише 118 (19,8%) порідних популяцій перебувають поза зоною ризику суттєвого зменшення поголів'я. Представлено Банк генетичних ресурсів тварин, який створено в Ін-ті розведення і генетики

тварин НААН, біотехнологічні напрацювання та інформаційні системи. У висновках підкреслено, що з метою координації заходів зі збереження генетичного різноманіття с.-г. тварин, в Україні необхідно створити Національний центр генетичних ресурсів тварин, що є обов'язковим для кожної країни згідно з Глобальним планом дій та Інтерлакенською декларацією.

УДК 636.082:60:575.113

2014.2.227. МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНІ ТА БІОТЕХНОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА / Подоба Б.Є., Копилов К.В., Ковтун С.І., Копилова К.В., Подоба Ю.В., Добрянська М.Л. / за ред. Зубця М.В. — К., 2013. — 248 с. — Бібліогр.: 645 назв. Шифр 542798.

ВРХ, вівці, свині, тварини с.-г., спадкова інформація, молекулярна генетика, біотехнологія у тваринництві, відтворення тварин, генофонд тварин, ДНК-маркери.

Генетичні ресурси тваринного світу постійно перебувають під загрозою скорочення внаслідок безсистемного схрещування, відсутності чітких селекційних стратегій і програм, тиску штучного добору, природних і соціальних катаклізмів, кон'юнктури ринку. На стан генофонду впливають і інтенсифікація виробництва, заміщення одних порід іншими, штучне осмєнення і трансплантація ембріонів. Висвітлено науково обґрунтовані принципи застосування молекулярно-генетичних (МГ) та біотехнологічних (БТ) досліджень у системі збереження біорізноманіття тварин. Узагальнено методичні підходи до використання ДНК-маркерів у племінному тваринництві України. Охарактеризовано ДНК-діагностику, методологію генетичного маркування за МГ досліджень на індивідуальному та популяційному рівнях. Велика увага приділяється генетичному аналізу бугаїв-плідників різних порід, біоматеріал яких зберігається у Банку генетичних ресурсів тварин Ін-ту розведення і генетики тварин НААН. Представлено результати МГ моніторингу ВРХ і свиней. Конкретизовано генетичні методи дослідження раннього ембріогенезу с.-г. тварин. Зазначено, що Україна має незаперечні пріоритети і вагомі напрацювання з БТ досліджень і їхнього практичного застосування. Наголошується, що у програмах збереження генетичних ресурсів різних видів тварин необхідно використовувати БТ напрями заморожування епідідимальних сперматозоїдів малочисельних зникаючих порід і видів с.-г. тварин, а також методи кріоконсервування яйцуклюваних гамет самців, одержання ембріонів від тварин-донорів, кріоконсервування ооцитів, одержання ембріонів *in vitro* та заморожування їх. Нині відпрацьовується методика одержання, підтримання в культурі і заморожування ембріональних стовбурових клітин ВРХ, овець і свиней. Сучасний рівень репродуктивних технологій надає можливості щодо відновлення багатьох видів і порід тварин, навіть якщо не залишилось жодного живого представника, а лише в генетичних кріобанках збереглися їхні ооцити, сперматозоїди, ембріони, ДНК і стовбурові клітини.

УДК 636.1+636.3(470)

2014.2.228. ПЕРСПЕКТИВИ СОЧЕТАНИЯ ОВЦЕВОДСТВА С ПРОДУКТИВНЫМ КОНЕВОДСТВОМ В МАЛЫХ

СЕМЕЙНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ / Филатова А.Л., Мильчевский В.Д. // Зоотехния. — 2014. — № 2. — С. 30–32. — Библиогр.: 14 назв.

Вівці, коні, пасовища, м'ясо, вовна, кумис, конедні, підприємство мале (сімейне), моделі господарств.

З давніх-давен галузі вівчарства і конярства взаємовигідно доповнювали одна одну. Представлено моделі малих сімейних вівчарських підприємств у комплексі з конярством (досвід Росії), що свідчать про економічну ефективність ведення такого господарства. Так, модель 1 (707 овець і 245 коней, кумис не виробляється) порівняно з моделлю 2 (одне вівчарство — 1528 гол.) дає додаткове виробництво 51 ц м'яса (44310–39219) або на 13% більше. Модель 3 (800 овець і 190 коней, кумис виробляється) порівняно з моделлю 2 (1528 овець) дає прибуток м'яса 16 ц (40824–39219) або на 4,1% більше. Наведено інші моделі, на прикладі яких показано, що оптимальний підбір кількості овець і коней дає господарству велику виручку та має переваги над чистим розведенням одних овець. Отже, конструювання моделей комплексного розведення овець і коней, розрахованих на кількість працівників не більше 10, має перспективу і доцільність у малих сімейних підприємствах.

УДК 636:001.003.1

2014.2.229. ПУТИ РЕШЕНИЯ НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМ В ЗООТЕХНИЧЕСКОЙ НАУКЕ / Козырь В. // Тваринництво України. — 2014. — № 1. — С. 6–9.

Реформи, наука зоотехнічна, фінансування, тваринництво, галузь, перспективи тваринництва.

Ключовим акцентом статті є те, що без суттєвої фінансової підтримки держави тваринництво України ніколи не відродиться, а без наукового супроводу галузі неможливі позитивні зрушення. Необхідно орієнтуватись на провідні зарубіжні країни, де на науку держава витрачає більше коштів і не скорочує кількість наукових установ. Окреслено заходи для розвитку зоотехнічної науки на перспективу. Наголошується, що при органах виконавчої влади необхідно створити консультативні структури з досвідчених учених і спеціалістів для розробки та пропаганди напрямів, а також методів розвитку галузі. Окрім державних переваг у регіонах потрібно організувати інноваційний фонд її розвитку за рахунок місцевих бюджетів, інвестицій промислових підприємств, потужних агроформувань, спонсорських внесків бізнесменів, політичних партій, мажоритарних народних депутатів, часткових відрахунків роаялті. Фонд використовувати для підтримки скотарства у населення, яке сьогодні є основним постачальником молока та яловичини. Необхідно визначити чіткий статус дослідних господарств, які мають бути експериментальною базою, а не показовими господарствами. У міністерстві, аграрній академії, інститутах потрібно ініціювати прийняття закону про підвищення ефективності використання науково-технічних досягнень зоотехнічної науки, створити підрозділи менеджерів для взаємозв'язку науки з виробництвом. Державні органи мають якнайшвидше визначити національні пріоритети відродження тваринництва — основи продовольчої безпеки України.

636.1 Конярство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.1.082.12:575.113.1

2014.2.230. ОЦЕНКА МЕЖПОРОДНОЙ ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ КОНЕЙ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ІSSR-МАРКЕРІВ / Куриленко Ю.Ф., Костенко С.О., Супрун І.О. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2013. — Вип. 10(105). — С. 101–105. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 542817.

Коні, генофонд коней, спадкова інформація, інформативність ІSSR-маркерів, диференціація коней міжпородна, ДНК-маркери.

Досліджували зразки біологічного матеріалу від 112 представників п'яти популяцій коней: арабська, новоолександрівська ваговозна (Ягільницький кінний завод), орловська рисиста (Київський державний іподром), чистокровна верхова (Дніпропетровський кінний з-д), коні Пржевальського (Біосферний заповідник "Асканія-Нова"). Геномну ДНК виділяли з крові та волоссяних фолікулів коней. Міжпородну диференціацію проводили з 4 породами (2 верхові, 1 рисиста, 1 ваговозна) та кінсьми Пржевальського за використання двох ІSSR-систем на основі праймерів (AGC)6G (маркерної системи S1) та

(ACC)6G (м.с. S2). Наведено результати, які свідчать, що поліпосуні спектри ISSR-PCR маркерів мають виражену породну специфічність. Їх поліморфізм залежить від фрагмента мікросателітного локусу, що використовується як праймер і дає змогу виявити як специфічні особливості поліморфізму різних генетичних ділянок, так і консервативні за довжиною фрагмента ДНК. Найбільш поліморфною за обома маркерними системами виявилась новоолександрівська ваговозна порода. Рідкісними алелями для породи є 800 і 370 п.н. за їх 100% наявності у представників інших досліджених коней. Зазначено, що ДНК-фрагменти розміром 820, 760, 650, 620 і 530 п.н., які зустрічались з частотою відповідно 0,500, 0,500, 0,625, 0,750 і 1,000 за використання маркерної системи S1, можуть бути надійним критерієм ідентифікації у коней новоолександрівської ваговозної породи. Ці фрагменти в інших досліджених популяціях коней не зустрічались взагалі.

УДК 636.1.084:612.3

2014.2.231. ФІЗІОЛОГІЯ ЖИВЛЕННЯ І ГОДІВЛЯ КОНЕЙ: НАУК.-ПРАКТ. ПОСІБНИК / Жуковський О.М., Ібатуллин І.І., Волков Д.А. та ін.; за ред. Жуковського О.М. — К.: Аграр. наука, 2013. — 352 с. — Бібліогр.: 36 назв. Шифр 542927. (Присвяч. пам'яті академіка Богдана Григорія Олександровича).

Коні, годівля і живлення коней, фізіологія коня, корми коней, пасовища, норми і раціони, хвороби коней.

Узагальнено матеріал з морфології та фізіології травної системи коней залежно від віку та продуктивності. Розглянуто кількісний і порідний склад коней в Україні. Охарактеризовано біологічні та господарські особливості порід. Науково обґрунтовано фізіологічну потребу їх в енергії та поживних речовинах з огляду на зміни у травній системі впродовж еволюції виду та сучасну систему годівлі й утримання. Еволюція коней як нежуйних травоядних тварин, у яких основне перетравлення кормів відбувається у кишковоки, здійснювалась у напрямі пристосування до частого споживання грубих, волокнистих кормів маленькими порціями. Джерелом проблем зі здоров'ям і поведінкою цих тварин є невідповідна фізіологічним потребам годівля. Дано оцінку сучасних кормів і пасовищ. Наведено норми годівлі, раціони для кобил (холодних, жеребних, підсисних, дійних), жеребців-плідників та молодняку. Розглянуто фактори розвитку здорового коня. Висвітлено особливості вагітності і лактації кобил, росту повноцінних лоша, а також потребу їх у протеїні, вугле-

водах, жирах, мінеральних речовинах і вітамінах. Зокрема, охарактеризовано годівлю поні, ослів та мулів, спортивних коней і тих, яких використовують як продуцентів гіперімунних сироваток, а також для виробництва конини. Наведено розрахунки необхідної концентрації компонентів у раціоні, а також питної води, зокрема за годівлі сухими кормами, для коня спортивного чи робочого навантаження. Описано хвороби, пов'язані з неправильною годівлею, відповідні лікувальні заходи та дієти.

УДК 636.15.082.2

2014.2.232. СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НОВООЛЕКСАНДРІВСЬКОЇ ВАГОВОЗНОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ / Волков Д.А., Лютих С.В. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 10. — С. 33–36. — Бібліогр.: 4 назви.

Коні (новоолександрівський ваговоз), молоко кобил, селекція коней ваговозів, племенні господарства коней.

У племенних господарствах України зосереджено цінне поголів'я коней новоолександрівської ваговозної породи (КНВ), а саме: СТОВ "Ланн" Донецької обл., ДП "Дібрівський кінний завод" Полтавської, ДП "Новоолександрівський кінний завод" Луганської, СТОВ "Вікторія" Сумської, ФГ "Голд Сад" Одеської, БАТ "Русь" Черкаської, СТОВ "Агро-Дібрівка" Київської, ПРТ "Райз-Максимко" Тернопільської, ТОВ АФ ім. Суворова Івано-Франківської областей. Визначено, що для збереження та розвитку КНВ необхідно: збільшити чисельність племінного ядра і розширити можливості селекційної роботи з провідними лініями 1390 Тантала і 935 Кокетливого; кількість маток у породі збільшити (на 2014 р.) до 200 голів за рахунок введення до відтворювального складу Новоолександрівського кінного заводу — 12 кобил, Дібрівського — 10, ТОВ "Агро-Дібрівка" — 10 шляхом "саморементу"; удосконалювати селекцію щодо бажаного типу будови тіла, екстер'єру, міцності конституції, плодючості і роботоздатності. Потрібно скорегувати технологію утримання, вирощування та використання КНВ у кінних заводах і репродукторах з урахуванням господарсько-економічних і географічних особливостей кожного підприємства. У висновках підкреслено, що одним з найважливіших господарських напрямів використання КНВ є одержання кобилячого молока та переробка його на кумис (СТОВ "Ланн", Дібрівський кінний завод та СТОВ "Агро-Дібрівка", де продуктивність дійних кобил становить 1700–3200 кг молока за 5–6 міс. лактації).

636.22/.29 ВРХ. Скотарство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.22/.28.033.084.522.2

2014.2.233. М'ЯСНА ПРОДУКТИВНІСТЬ БИЧКІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ РІЗНИХ ТИПІВ ВІДГОДІВЛІ / Бурака В.А., Мамченко В.Ю. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2013. — Вип. 5 (78). — С. 18–22. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542072.

ВРХ укр. чорно-ряба молочна, яловичина, бички на відгодівлі, силос, жом, корми бичкам, м'ясне скотарство.

Дослідження проведено у ФГ "Ялинівське" Червоноармійського р-ну Житомирської обл. у 2012 р. на бичках української чорно-рябої молочної породи (3 групи по 10 гол.). Підготовчий період дослідів становив 15 днів, обліковий — 90. Тваринам у підготовчий період згодовували основний раціон, потім 1-й д.гр. відгодівлю (В.) проводили на силосі, 2-й — на жомі, а 3-й — комбіновано. На силосній В. раціон містив меншу кількість крохмалю, більшу — кальцію, фосфору, заліза, каротину, вітаміну D і E, що забезпечувало тварин необхідними поживними речовинами. Відгодівля на жомі була незбалансованою за сухою речовиною, жиром, каротином, протеїном, цукром, крохмалем; вище норми був кальцій, фосфор, натрій, залізо, марганець, вітаміни D і E. Комбінована В. мала раціон, який за структурою майже відповідав вимогам, окрім концентрованих кормів, яких на 3% було менше.

Результати засвідчили, що В. бичків на силосі і комбінованих кормах в умовах фермерського господарства дала змогу одержувати високі середньодобові прирости — 870–923 г (при жомі — 641 г). Аналіз економічної ефективності показав, що загальні витрати на корми у 1-й гр. становили 9646 грн, 2-й — 8712 і 3-й — 11392 грн. Умовно чистий прибуток становив відповідно 6354 грн, 3088 та 5608 грн.

УДК 636.22/.28.034.003.1(477.44)

2014.2.234. ІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ / Недбалюк О.О. // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. — Мелітополь, 2013. — № 1(21), т. 3: Екон. науки. — С. 159–167. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 541916.

ВРХ, молочне скотарство Вінниччини, кооперативні об'єднання.

Розглянуто окремі аспекти розвитку молокопродуктового підкомплексу у Вінницькій обл. Відзначається, що скорочення загального обсягу поголів'я корів в області вплинуло і на обсяги виробництва молока (ВМ), які за останні 16 років зменшилися на 99,6 тис. тонн. Розміщення ВМ є фактором, що впливає на поліпшення організації галузі в с.-г. підприємствах Вінниччини, яка потребує цілеспрямованої

регіональної політики щодо вдосконалення розміщення молокопродуктового підкомплексу. Нині найбільший ріст ВМ у Тульчинському (66,7%), Літинському (36,4%), Муровано Курилівському (27,3%) районах. Зменшуються обсяги ВМ у Барському (спад 37,5%), Жмеринському (80,0%), Могилів-Подільському (25,0%). Домінуюче положення в постачанні сировини на молокопереробні підприємства займають господарства населення (у 2011 р. — понад 83% молока; у 1995 р. — 46%). Господарі залишаються віч-на-віч з вимогами ринку, проблемами збуту молока тощо. Тому доцільно розвивати досвід щодо створення кооперативів виробників молока. Створення кооперативних об'єднань дасть змогу дрібним виробникам отримувати певні послуги стосовно випуску худоби, механізації вирощування кормових культур, збуту молока, ветеринарії, штучного осіменіння корів тощо. Першим кроком у створенні молочарського кооперативу районного рівня має стати організація заготівельних пунктів, обладнаних холодильними установками для збереження молока, що дасть змогу господарствам району зменшити витрати на пально-мастильні матеріали, які у структурі витрат займають значну частку.

УДК 636.22/28.034.082.23/25

2014.2.235. ВПЛИВ ВНУТРІШНЬОПОРІДНОГО [ДОБОРУ] З ВИКОРИСТАННЯМ СПОРІДНЕНОГО РОЗВЕДЕННЯ І МІЖЛІНІЙНИХ КРОСІВ НА МОЛОЧНУ ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ: монографія / Гиль М.І. — Миколаїв: МНАУ, 2013. — 137 с. — Бібліогр.: 171 назва. Шифр 542874.

ВРХ (черв. степ., англєрська), зональний тип (дніпропетр., запорізький), молочне скотарство, селекція ВРХ.

Вперше, на основі генетико-популяційних досліджень ВРХ Півдня України, вдосконалено методологію породотворювального процесу в молочному скотарстві. Доведено ефективність внутрішньопорідного добору з використанням спорідненого розведення і міжлінійних кросів за умови застосування вдосконалених прийомів їх оцінювання, аналізу ознак продуктивності корів різних генеалогічних категорій породи. Обґрунтовано стратегію розвитку української популяції червоної степової (ЧС) породи та розроблено нові методичні підходи до підвищення генетичного потенціалу молочної продуктивності (МП) корів ЧС та англєрської порід. Доведено можливість збільшення надою за лактацію на $30 \pm 235 \dots 752 \pm 243$ кг молока та на $0,08 \pm 0,04 \dots 0,19 \pm 0,09$ жиру за чистопорідного розведення ЧС породи шляхом використання виявлених оптимальних міжлінійних кросів та аутбредного добору. Найефективнішими за рівнем МП є тварини лінії Візита КГН-26 (6049 кг — 4,06% — 246 кг). Добір худоби ліній Златоуса ДН-29 та Фукса ЗАН-11 бажано використовувати для закріплення високої молочності з одночасною спрямованістю добору за вмістом жиру. Лінія Казбека ЗАН-60 характеризується високою жирністю молока ($4,08 \pm 0,06\%$). Установлено дискретність ліній ЧС породи, що є генетичною основою прояву в наступних поколіннях гетерозисного ефекту в міжлінійних кроссах за умови спрямованого добору, а мінливість ознак МП корів зумовлена онтогенетичними факторами. Визначено, що віддалений інбридинг та аутбредний добір покращує показники надою і жиромолочності у тварин на 7,39, 16,34% та 6% відповідно. Виявлено негативну залежність між одночасним зменшенням рівня розвитку ознаки та збільшенням коефіцієнта гомозиготності і варіабельності ознак МП з віком тварини. Висвітлено ефективні кроси ліній, які сприяють підвищенню рівня МП. Встановлено загальну та специфічну комбінаційну здатність поєднуваності окремих ліній запорізького і дніпропетровського загальних типів ЧС породи з найкращими комбінаціями. У висновках підкреслено, що вдосконалення ЧС породи доцільно проводити з використанням міжлінійних кросів, виявлених оптимальних поєднань її структурних одиниць.

УДК 636.22/28.034.082/084

2014.2.236. ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МОЛОКА ТА ПРОДУКТИВНОСТІ ЛАКТУЮЧИХ КОРІВ НА ОСНОВІ ЕТОЛОГІЧНИХ ПРИНЦИПІВ / Букалова Н., Приліпко Т. // Тваринництво України. — 2013. — № 4. — С. 15–18. — Бібліогр.: 10 назв.

Молочне скотарство, корови лактувальні, турбота про тварин, якість молока, продуктивність тварин, годівля корів, відтворення ВРХ, лікарські трави.

Показано шляхи поліпшення якості молока та підвищення продуктивності корів. Ключовим акцентом є створення для тварин комфортних умов життя: формування рефлексу імпринтингу, спрямованої годівлі, наявності у раціонах смакових, дієтичних, профілактичних та лікувальних фітодобавок, попередження адинамії, стрес-факторів тощо. Дуже важливо правильно формувати групи тварин для спільного утримання за етологічними, анатомо-фізіологічними і породними особливостями. Посилення рефлексу молоковіддачі досягається за видоювання корів "у своєму домі", тобто на постійному місці її перебування. Відомо, що молоко диких тварин тривалий час зберігає свій первісний смак і має подовжений термін зберігання. Стабільність його залежить від пригнічення активності мікрофлори речовинами бактеріцидної дії. Це зумовлено тим, що дикі тварини мають можливість у природних умовах віднаходити необхідні рослини, які сприяють їхньому здоров'ю, збереженню приплоду і популяції. Експериментально доведено, що за додавання с.-г. худобі до раціону трави деревію, еулеурококу, буркуну лікарського, борщівника Сосновського, левзеї сафлороподібної, зніту вузьколистого (іван-чай), материнки звичайної, обліпихи крушиноподібної, зеленої маси і насіння кропу, анісу і кмину значно подовжується бактеріостатична фаза молока. А цукорій дикий підвищує надой і поліпшує якість молока. Ці трави посилюють апетит, біохімічні процеси перетравлення корму у передшлунках, сичузі і кишечнику, нормалізують бактеріальні і ферментативні процеси в шлунково-кишковому тракті, підсилюють фітоестрогенами гормональні функції лактувальних корів. Описано особливості попередження стресових станів у тварин, зокрема охорони звичного режиму, виключення примусових дій тощо.

УДК 636.22/28.034.084.412

2014.2.237. НОВА СИСТЕМА ОЦІНКИ КОРМІВ І РАЦІОНІВ ДЛЯ КОРІВ У ПРОДУКЦІЇ МОЛОКА ЗА СИРИМ ПРОТЕЇНОМ, КРОХМАЛЕМ ІЗ ЦУКРОМ І СУХИМИ РЕЧОВИНАМИ / Скотарська О.І.; за ред. Кулика М.Ф. — Вінниця, 2013. — 424 с. — Бібліогр.: С. 394–420. Шифр 542815.

Молочне скотарство, годівля ВРХ, корми і раціони (оцінка), ВРХ, корови високопродуктивні, нормування годівлі, метаболізм у ВРХ, пасовищні травостої, поживність кормів.

В історичному аспекті проаналізовано світові наукові основи і методи оцінки кормів та раціонів для с.-г. тварин, зокрема ВРХ. Обґрунтовано нову систему оцінки кормів і раціонів корів (К.) для продукції молока: за сирим протеїном, крохмалем із цукром і сухими речовинами. Ця система для К. різного рівня продуктивності повинна бути конкретною в умовах господарств, базується на потребі тварин у сухій речовині, сирому протеїні, сирій клітковині та крохмалі із цукром з урахуванням коефіцієнта депресивної дії клітковини оцінюваного корму у складі раціону. Для високопродуктивних К. потреба в сирому протеїні концентрованих кормів є меншою в 1,6–1,8 раза, ніж для низькопродуктивних. Зазначено, що депресивна дія клітковини в процесах ферментації поживних речовин у передшлунках і товстому кишечнику тварин та протилежний вплив неструктурних вуглеводів на синтез замісних амінокислот, як важливого фактора підвищення продуктивності дії будь-якого виду корму, є підставою для перегляду існуючих норм годівлі відгодівельного молодняку ВРХ. У нормах годівлі К. і відгодівельного молодняку потреба в сухих речовинах мусить диференціюватись за показниками сирого протеїну, структурних вуглеводів (нейтрально-детергентна клітковина: целюлоза, геміцелюлоза і лігнін), неструктурних вуглеводів (водорозчинні цукри, крохмаль і легкогідролізовані вуглеводи), суми органічних кислот (оцтова, молочна й інші), сирого жиру, сирій золи і баластових сполук (смоли, воски і невідзначені речовини). Висвітлено оцінку вмісту в 1 кг продукції молока сухих речовин трави природних угідь і пасовищ, зеленої маси багаторічних бобових трав, озимих культур, силосу з кукурудзи, коренебурболоплодів, концентрованих кормів, кормової сировини цукрової промисловості тощо. Показано, що використання нових підходів до годівлі тварин дає змогу не лише підвищити молочну продуктивність К., а й ефективніше використовувати земельні ресурси.

УДК 636.22/28.034.084.412

2014.2.238. УМОВИ ГОДІВЛІ, УТРИМАННЯ ТА ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ

ЧОРНО-РЯБОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ МОЛОЧНИХ ПОРІД / Романенко Т.Д., Вдовцов М.М. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2013. — Вип. 5(78). — С. 202–207. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 542072.

Молочне скотарство, ВРХ укр. чорно- і червоно-рябі, молочна продуктивність корів.

Дослідження проведено на поголів'ї стада ВРХ ЗАТ ПК "Поділля" філії "Передовик" (с. Довжок, 2012–2013 рр.). Порівнювали продуктивність корів української чорно-рябої і української червоно-рябої молочних порід — 85 та 58 гол. відповідно, яким створили нормативні умови годівлі та утримання. Наведено основні технологічні положення ведення молочного скотарства у господарстві. Молочна продуктивність корів характеризується порівняно високим надоем молока (≈ 6028 кг за лактацію, жирністю 3,65% і вмістом білка 3,30%). Результати дослідження показали перевагу за першою лактацією корів-первісток укр. чорно-рябої молочної породи над укр. червоно-рябою молочною — на 9,5%, за другою — на 20,4% і за третьою і старше — на 5,3%. Отже, економічна доцільність розведення корів укр. чорно-рябої молочної породи доведена вищими рівнями рентабельності (+6%), прибутком на 13,2% та оплатою кормів молоком — 12% порівняно з укр. червоно-рябою молочною.

УДК 636.22/28.034.084/085

2014.2.239. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ РЕМОНТНИХ ТЕЛИЦЬ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ / Добрянський С.А., Шаловило С.Г., Голуб О.М. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 3. — С. 60–67. — (Сер. С.-г. науки. Вет. науки). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542223.

ВРХ укр. чорно-ряба молочна, телиці ремонтні, кормосуміші телицям, утримання телиць, раціон ВРХ, молоко заміників.

Дослідження проведено в приватно-орендному с.-г. підприємстві ім. Шевченка Горохівського р-ну Волинської обл. на новонароджених телицях української чорно-рябої молочної породи, з яких сформували 3 групи: контрольну і дві дослідні. Контрольним тваринам упродовж 6 місяців згодовували кормосуміш № 1: макуха соняшникова (10%) і соєва (13%), дерть ячмінна (30%) і пшенична (45%), крейда і сіль — по 1%. Тваринами 1-ї дослідної групи — кормосуміш № 2: цільне зерно кукурудзи (20%), макуха соняшникова (10%) і соєва (15%), дерть ячмінна (23%) і пшенична (30%), крейда і сіль (по 1%). Другій дослідній групі — кормосуміш № 3: цільне зерно кукурудзи (20%), макуха соняшникова (10%) і соєва (15%), площені — ячмінь (23%) і пшениця (30%), крейда і сіль (по 1%). Результати засвідчили, що включення до схеми годівлі кормосуміші з цільним зерном кукурудзи та площеними пшеницею й ячменем забезпечило вищу на 9,6% рентабельність вирощування ремонтних телиць. Завдяки використанню "бобово-горохово-кукурудзяного" заміника молока у годівлі телиць, вдалося підвищити товарність молока. При цьому рентабельність вирощування зросла на 22,4%, а собівартість 1 ц приросту знизилась на 323,8 грн. Показано, що спосіб утримання тварин у клітках покращеної конструкції, з подальшим їх групуванням по 8 гол., позитивно вплинув на ефективність вирощування ремонтних телиць української чорно-рябої молочної породи. Рівень рентабельності при цьому зріс на 6,4%. Отже, запропоновані технології є економічно вигідними.

УДК 636.22/28.034.084:637.12

2014.2.240. РІЗНІ РІВНІ БІЛКА ТА ЖИРУ / Прітикін М. // The ukrainian farmer. — 2014. — № 2. — С. 170–171.

Молочне скотарство, ВРХ, корови, молочна залоза, раціон корів, ацидоз, кетоз, якість молока, корми грубі, концентрати.

Акцентується увага на тому, що з метою підвищення молочної продуктивності корів за відсутності необхідної кількості якісних грубих кормів господарники молочних ферм додають до раціонів багаті на енергію концентрати, надлишок яких призводить до закислення вмісту рубця у тварин та порушення його моторики. Якщо погана якість грубих кормів супроводжується недостатністю споживання клітковини, що

знижує тривалість жуйки — природного механізму захисту корови від ацидозу. За аналізом молока корови щодо вмісту жиру, білка, сечовини та природними особливостями породи можна визначити помилки в годівлі. Високий вміст жиру (понад 5%) та низький — білка у молоці в перші 2–4 тижні після отелення часто є сигналом можливого кетозу. Проте така реакція спостерігається і у тварин, яких перегодували в попередній лактації та під час сухоостою. Раціони з високим рівнем концентратів (понад 45–50% сухої речовини) знижують синтез оцтової кислоти в рубці та кількість жиру в молоці, а надмірний вміст протеїну в раціоні збільшує вміст сечовини (верхньою межею вважається 30 мг/100 мл молока). Співвідношення жир:білок не має бути нижчим за 1,2:1. Зазначено інші фактори впливу раціонів на метаболізм корів та якість молока. Наприклад, жирномолочність може зменшуватись за збільшення жиру в раціоні на понад 6%, а також за підвищеного рівня зеленої маси хрестоцвітних культур. Позитивно впливають на синтез жиру в молочній залозі оптимальні кількості кальцію, фосфору, йоду, цинку, кобальту, каротину, вітаміну Е в раціонах корів.

УДК 636.22/28.034.085

2014.2.241. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ КОНСЕРВОВАНИХ КОРМІВ ЗА ПРІОРИТЕТНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ ЇХ ЗАГОТІВЛІ В ГОДІВЛІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ / Гноєвий І.В. // Агропромислове виробництво Полісся: зб. наук. пр. — Житомир, 2013. — Вип. 6. — С. 122–124. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542578.

ВРХ, корми для ВРХ, силос комбінований, кукурудза, соя, вика, зернофуражні культури, молочне скотарство.

Відзначається, що основною силосною культурою є кукурудза, проте, з огляду на економію енергоресурсів і з метою раціонального використання землі, все більшого значення набуває заготівля силосу зі злаково-бобових сумішей озимих і ярих зернофуражних культур (ЗФК) та сумісних посівів кукурудзи із соєю. На прикладі господарства Харківської обл. показано, що для високопродуктивних корів застосовують цілорічно такий високопоживний енергозаспокоєвувальний корм, який сприяє зростанню надоїв молока у корів та приростів живої маси у ремонтного молодняку. Заміна у раціоні телиць половини кукурудзяного силосу на силос із суміші злаково-бобових ярих ЗФК сприяла підвищенню енергетичної цінності їх раціону до 4,7 к. од., вмісту перетравного протеїну — до 476 г (більше на 9,2%). Середньодобові прирости живої маси у дослідних телиць підвищилися на 22,4% порівняно з контрольними. При цьому затрати кормових одиниць з розрахунку на 1 кг приросту ж.м. знижувались від 9,83 до 8,21 або на 16,5%. Заміна в раціоні дійних корів кукурудзяного силосу на силос із 4-компонентної суміші злаково-бобових ЗФК (ячмінь, овес, горох і яра вика) збільшила середньодобові надої молока від 17,9 до 20,5 кг або на 14,5%. При цьому вміст жиру в молоці зріс на 0,05%. Зауважується, що кращі господарства Харківської обл. заготовляють із сировини силос з підвищеним вмістом сухої речовини за вологості 60–65%.

УДК 636.22/28.034:637.115

2014.2.242. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМ ДОЇННЯ В УКРАЇНІ / Зволейко Д. // Тваринництво України. — 2013. — № 11. — С. 39–42. — Бібліогр.: 4 назви.

Молочне скотарство, роботизовані системи, доїння корів, молоко, мастити в корів, технології у скотарстві.

В Україні у 2012 р. розроблено проект і організовано молочну ферму на 500 корів, де їх доїння здійснюється упродовж доби, завдяки автоматизованій системі. У новій технології "мотиваційне доїння" здійснюють не за визначеним розпорядком, а за бажанням самої тварини, коли її готовність до реалізації рефлексу молоковіддачі мотивується фізіологічними функціями. Встановлено, що за використання роботизованої системи доїння найбільша кількість доїнь припадає на перші 3 місяці лактації і становить 2,57–2,6 раза/добу. При цьому захворюваність корів на мастит зменшується і має рівень лише 2,9% проти 12,6% за використання найдоконалішої доїльної установки типу "Паралель", а якість молока значно краща (бактеріальне обсіменіння у 7 разів менше). Таке молоко можна використовувати для виготовлення продуктів дитячого харчування. Надзвичайно важливим фактором

роботизованих систем є виключення затрат праці на забезпечення операції доїння, яка є складною як для людини, так і тварини. Отже, молочна ферма на 500 корів з роботизованою системою доїння може слугувати базовою моделлю для створення сучасного вискооефективного ресурсощадного підприємства з виробництва молока в Україні.

УДК 636.22/28.082.12/.26

2014.2.243. АНАЛІЗ ДАНИХ СВІТОВОГО ГЕНЕТИЧНОГО БАНКУ: ОДНОНУКЛЕОТИДНІ ПОЛІМОРФІЗМИ МІТОХОНДРІАЛЬНОГО ГЕНОМУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ ПОРІД ШАРОЛЕ ТА ЛІМУЗИН / Подоба Ю.В. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 73–80. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 06 542600.

ВРХ (шароле і лімузин), генетико-селекційний моніторинг.

Представлено результати порівняльного аналізу послідовностей мітохондріального геному великої рогатої худоби порід шароле та лімузин (*Bos taurus*) із Світового генетичного банку. Аналіз доступних 29 сиквенсів мітохондріальної ДНК (мт ДНК) породи шароле та 27 сиквенсів мт ДНК породи лімузин дав змогу ідентифікувати їх за належністю до європейської та африканської гаплогруп та походженням мітохондріального геному. Вивчення одонуклеотидних замінів у гіперваріабельному районі мт ДНК тварин шаролезької та лімузинської порід ВРХ показало, що більшість з них належить до європейської гаплогрупи Т3. За одонуклеотидними поліморфізмами послідовностей мт ДНК виявлено три тварини породи шароле й одну — породи лімузин, які за мт ДНК належать до гаплогрупи Т1а африканського походження. Встановлено ідентичність характеру розщеплення мт ДНК помісних і чистопорідних тварин, узгодження з материнським типом успадкування мітохондріального геному. Подібність гаплотипів вихідних чистопорідних і помісних тварин підкреслює збереження інтактною материнської основи при міжпорідних схрещуваннях у гібридів у низці поколінь, що впливає на оцінку генетичної гетерогенності. Зазначено, що серед 29 представлених генотипів породи шароле виявлено 16 тварин, які за дослідженим гіперваріабельним районом мт ДНК ідентичні референтній послідовності мт ДНК породи герефорд (V00654).

УДК 636.22/28.082.14/.084

2014.2.244. МЕХАНІЗМИ ПРИСТОСУВАННЯ ХУДОБИ ДО ВИСОКИХ І НИЗЬКИХ ТЕМПЕРАТУР / Жукорський О.М. // Ефективне тваринництво. — 2014. — № 2. — С. 21–23. — Бібліогр.: 11 назв. Закінчення. Початок у № 1.

ВРХ, стрес у худоби, адаптивні механізми у ВРХ, терморегуляція у ВРХ, корми, годівля ВРХ, мікроклімат у тваринницьких приміщеннях.

Розглянуто терморегуляційну поведінку великої рогатої худоби за високих і низьких температур навколишнього середовища, зокрема у літній і зимовий, а також у весняний та осінній періоди. Акцентується увага, що найважливішим механізмом зігрівання є кількість спожитих кормів (СК) та підвищена активність тварин. За великої кількості грубих СК тварини виділяють більше тепла під час травлення, ніж при згодовуванні їм концентратів. Так, у спекотні літні місяці рекомендується зменшувати їх кількість у раціонах, а концентратів збільшувати. Стрес за високих і низьких температур посилюється при високій вологості. Вітер, дощ, бруд також значно знижують адаптивні механізми і продуктивність худоби. Дослідженнями встановлено, що за неналежної вентиляції взимку у приміщеннях тварини частіше хворіють і втрачають масу, а утримання їх на відкритому зимовому майданчику значно поліпшує гематологічні показники крові (гемоглобін вище на 14,5%, насиченість киснем — на 16,7%) та середньодобові прирости (на 8,76%). Бруд на майданчиках знижує середньодобові прирости на 25–37%, водночас і потреба в кормах на 1 кг приросту збільшується на 20–33%. Показано вплив на обмін енергії у тварин сонячної радіації та інфрачервоного випромінювання. Зазначено, що фізіологічний і продуктивний статус худоби при температурних стресах також залежить від виду, віку та породи.

УДК 636.22/28.082.232.453.52

2014.2.245. ВПЛИВ УМІСТУ МАЛОНОВОГО ДИАЛЬДЕГІДУ ТА РІВНЯ АКТИВНОСТІ ФЕРМЕНТІВ АНТИОКСИДАНТНОГО ЗАХИСТУ В ЕЯКУЛЯТАХ БУГАЇВ НА ЯКІСТЬ

СПЕРМИ / Цехмістренко С.І., Коберська В.А. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2013. — Вип. 10(105). — С. 5–8. — Бібліогр.: 17 назв. Шифр 542817.

Бугаї-плідники, оцінка сперми бугаїв, спермопродукція, пероксидне окиснення ліпідів, антиоксидантні параметри, кров бугаїв, гомеостаз бугаїв, малоновий диальдегід.

Дослідження проведено на базі Української генетичної компанії "VGC" та Ін-ту біології тварин НААН. Встановлено, що якість сперми бугаїв-плідників (СБП) взаємопов'язана зі станом антиоксидантного захисту їх організму. Розлад механізмів регуляції процесів вільнорадикального окиснення ліпідів може бути одним із патогенетичних чинників порушення репродуктивної функції плідників. Ефективність функціонування ензимної антиоксидантної системи захисту, ключовими ферментами якої є супероксиддисмутаза, каталаза та глутатіонпероксидаза, має важливе значення для збереження структурної цілісності сперми, виживання спермів та запобігання перебігу в ній процесів ПОЛ. Доведено наявність негативної кореляційної залежності між активностями супероксиддисмутази і каталази СБП. Підвищення вмісту МДА у СБП зумовлює зниження активності антиоксидантних ферментів (каталаза, глутатіонпероксидаза), що погіршує показники якості сперми, а саме: зменшення рухливості спермів, їх концентрації і виживаності та збільшення кількості патологічних і мертвих форм (табл.).

УДК 636.22/28.082.453/.455

2014.2.246. ВІДТВОРЮВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ КОРІВ ЗА ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНО АКТИВНОГО ПРЕПАРАТУ "СТИМУЛІН-ВЕТ" / Ґрунтковський М.С., Шеремета В.І., Чернега М.А. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2013. — Вип. 10(105). — С. 41–43. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542817.

ВРХ, відтворювальна здатність корів, препарат "Стимулін-вет", осіменіння корів штучне, стимуляція статевих функцій, корови, заплідненість корів.

Дослідження проведено у ТОВ АФ "Крюковщина" Київсько-Святошинського р-ну Київської обл. на коровах української чорно-рябої молочної породи (ж.м. — 520–550 кг, 6700–7500 кг молока). Дослідним тваринам після 1-го осіменіння у 1-шу статево охоту через 12 та 24 год вводили підшкірно в ділянку лопатки 2 ін'єкції препарату нейротропно-метаболічної дії "Стимулін-вет" у дозі 20 мл. Контрольні корови — 20 мл фізіологічного розчину. Результати засвідчили позитивний вплив препарату на відтворювальну здатність корів, який проявився підвищенням заплідненості та овуляції фолікулів на яєчниках на 20,0 та 25,0% відповідно. Ця різниця між контрольними і дослідними тваринами забезпечила заплідненість останніх після 1-го осіменіння на рівні 65%, що має важливе економічне значення, оскільки зменшились витрати праці та кошти на закупівлю сперми.

УДК 636.22/28.086:612.3

2014.2.247. ВПЛИВ СОНЯШНИКОВОЇ ТА РІПАКОВОЇ ОЛІЙ НА ФЕРМЕНТАТИВНІ ПРОЦЕСИ У РУБЦІ ВРХ IN VITRO ЗА РІЗНОГО РН СЕРЕДОВИЩА / Гультьєва О.В., Петрук А.П., Вудмаска І.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3 (57), ч. 3. — С. 42–46. — (Сер. С.-г. науки. Вет. науки). — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 542223.

ВРХ, рубець, годівля ВРХ, жирові добавки, метаболізм у жуйних, олії у кормах, ацидоз у ВРХ, бікарбонат натрію, карбонати кальцію і магнію.

Жирові добавки до раціону корів підвищують його енергетичну цінність, не змінюючи при цьому співвідношення грубих кормів та концентратів. Вони зменшують втрати енергії на терморегуляцію, метаноутворення та запобігання виникненню ацидозу, позитивно впливають на надой. У представленому дослідженні вивчали спрямованість та інтенсивність метаболічних процесів у рубці жуйних тварин при інкубуванні його вмісту з мікрораціонами, відмінними за вмістом жиру залежно від рН середовища. Показано вплив рослинних олій та суміші бікарбонату натрію, карбонатів кальцію та магнію на рубцеву ферментацію *in vitro*. За інкубування з ріпаковою олією целюлозолітична активність вмісту рубця була меншою, ніж

за інкубування із соняшниковою. Показники азотного обміну в рубці, куди вводили соняшникову або ріпакову олію, були майже однаковими, за винятком меншої кількості аміаку в інкубатах з ріпаковою олією. Введення до інкубатів вмісту рубця, крім олій, бікарбонату натрію та карбонатів кальцію

та магнію, посилювало розщеплення клітковини, підвищувало концентрацію білкового азоту та знижувало концентрацію аміаку. При цьому рН вмісту рубця вірогідно зростав ($P < 0,05 - 0,01$), що очевидно і було причиною виявлених змін інтенсивності перебігу ферментативних процесів (табл.).

636.32/.39 Вівчарство. Козівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.32/.39:637(477.8)

2014.2.248. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ОВЕЦЬ І КІЗ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ / Диндин М.Л. // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. — Мелітополь, 2013. — № 1(21), т. 2: Екон. науки. — С. 59–66. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541915.

Вівці, кози, відродження вівчарства і козівництва, молоко ДРХ, м'ясо ДРХ, вовна, шерсть, перспективи скотарства (ДРХ).

Констатується, що вівчарство є найменш енерговитратною галуззю. Вівця, завдяки своїм біологічним особливостям, споживає близько 600 видів рослин, у т.ч. післяжнивні та післяякісні рештки, перетворюючи їх у високоцінні продукти і сировину. За оплатою корму та кількістю одержаної продукції на одиницю витрачених кормів вівці не поступаються великій рогатій худобі, а за вовною — переважають усі інші види тварин, з яких одержують вовну. Кози дають молоко, м'ясо, вовну (ангорські — могер), пух і шкури. Доглядати за ними набагато легше, ніж за коровами, виробництво молока дешевше, а витрати корму на тваринництво 1 ц козячого молока менші в 1,75 раза, затрати ж праці — у 2,5 раза. Вони добре пристосовуються до різних кліматичних умов. Вівчарство і козівництво (В. і К.) сприяє підвищенню ефективності використання с.-г. угідь, особливо в посушливих степових і гірських районах. Висвітлено причини занепаду галузі та напрями зростання і відновлення. Наведено показники ефективності виробництва та реалізації м'яса овець і кіз в с.-г. підприємствах Закарпатської, Івано-Франківської та Львівської областей за 2009–2011 рр. Визначено, що для відродження В. і К. в с.-г. підприємствах західних областей України необхідно: не допустити подальший спад поголів'я тварин; створити умови для його розширеного відтворення; перевести галузь на інтенсивний шлях розвитку; підвищити конкурентоспроможність продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Потрібно вдосконалити інфраструктуру ринку продукції В. і К., сформувати ціновий механізм щодо неї в нових ринкових умовах. Доцільно розвивати вівчарство комплексного м'ясо-вовново-молочного напрямку, залучаючи високоефективні породи овець з світового генотипу; довести частку вівцематок у племгосподарствах до 50%, а в товарних — до 60%; в районах, де розводять гірськокарпатських, каракульських, цигайських і кросбредних овець, налагодити виробництво овечого молока, переробку його на тверді та м'які сири в спеціалізованих молокопереробних цехах, з подальшим фасуванням готового продукту в тару одноразового використання. Оперативно запровадити систему стандартизації продукції згідно з вимогами європейського ринку.

УДК 636.38.082.26:637.5'63.07

2014.2.249. ЯКІСТЬ І ХІМІЧНИЙ СКЛАД М'ЯСА ОВЕЦЬ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ / Похил В.І., Похил О.М. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 3. — С. 411–421. — (Сер. С.-г. науки. Вет. науки). — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 542223.

Вівці ТОВ "Шаролезька вівця", схрещування овець, м'ясо овець помісних.

Дослідження проводили на базі ТОВ "Шаролезька вівця" Новомосковського р-ну Дніпропетровської обл. Використовуючи баранів-плідників породи олібс та дніпропетровського типу здійснили штучне осіменіння 2 груп маток (по 300 гол.

у кожній) і одержали чистопорідний та помісний молодняк. Установлено, що за калорійністю м'яса помісі переважають чистопорідних одноліток, зокрема, у 4-міс. віці — на 10,6%, у 6-міс. — 19,6, у 12-міс. — на 18,6% на користь помісей за олібсом. Наведено хімічний та амінокислотний склад м'яса. Визначено, що білки м'яса дослідних тварин характеризуються високою біологічною цінністю і мають оптимальний якісний і кількісний склад амінокислот. При цьому м'ясо помісних овець, особливо 6-міс. віку, відрізняється вищою концентрацією незамінних амінокислот і є більш повноцінним порівняно з чистопорідними однолітками.

УДК 636.38.082:001.003.1(477)

2014.2.250. ВІВЧАРСТВО УКРАЇНИ У СВІТЛІ ТЕНДЕНЦІЙ СВІТОВОГО РОЗВИТКУ / Ібатуллін І.І., Жуковський О.М., Вдовиченко Ю.В., Жарук П.Г., Кудрик Н.А., Жарук Л.В. // Ефективне тваринництво. — 2014. — № 2. — С. 12–16. — Бібліогр.: 5 назв.

Вівчарство України, країни світу (вівчарство), племінна база вівчарства, субсидії у вівчарстві.

Відзначається, що з давніх-давен — понад вісім тисячоліть — вівчарство супроводжувало життєдіяльність людини і було вагомим засобом виживання і розвитку народного господарства. Проте за останні десятиліття воно переживає занепад. У світі спостерігається стійка тенденція до зменшення поголів'я овець, синтетичні волокна витісняють виробництво вовни. Навіть у провідних країнах цього промислу виробництво вовни значно зменшилось: в Австралії — на 45%, Новій Зеландії — на 30%, де поголів'я зазнало втрат на 37 і 9 млн голів відповідно. Нині лідерами з імпорту живих овець у світі є Саудівська Аравія та Італія. За останні роки приріст поголів'я спостерігався в Китаї — на 35%. Станом на 1.01.2013 р. в Україні налічувалось лише 1073 тис. гол. овець з генотипом 7 основних вітчизняних порід та 16 внутрішньопорідних типів. Наведено динаміку світового поголів'я та виробництва продукції овець за останні півстоліття, а також нинішній стан вівчарства в Україні в розрізі регіонів та за напрямками продуктивності. Відмічено проблеми галузі, особливо, племінної бази вітчизняного вівчарства, яка у структурі поголів'я налічує лише 4,9%, що є недостатнім для розширеного відтворення. Окрім того, через фінансову неспроможність господарства не використовується і цей потенціал. Проте наявний сьгодні генотип порід овець в Україні за генетичною якістю здатний конкурувати і задовольняти вимоги не тільки внутрішнього, але й зовнішнього ринку. Сьогодні ринок вимагає переорієнтації галузі на виробництво баранини. Визначено технологічні шляхи цього напрямку, зокрема кластерний тип господарювання. Наголошується на нагальній потребі державної фінансової підтримки такої важливої галузі тваринництва як вівчарство. Наведено приклади інтенсивного розвитку його у Франції, яка має 8 млн гол. поголів'я (6,2 млн вівцематок, у т.ч. 4 млн м'ясного напрямку продуктивності) та субсидує кошти на потреби галузі (16 євро/гол. і 220 євро/га с.-г. угідь).

УДК 636.38.082:637.5'63

2014.2.251. ПЛЕМІННА РОБОТА У ТОНКОРУННОМУ ВІВЧАРСТВІ ПРИ ФОРМУВАННІ М'ЯСНОСТІ / Похил В.І., Завийборода Д.І. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 3. — С. 171–174. — (Сер. С.-г. науки. Вет. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542223.

Вівці ФГ "Золоте руно", схрещування овець, м'ясна продуктивність овець.

При проведенні міжпородного схрещування у фермерському господарстві "Золоте руно" Дніпропетровської обл., було здійснено відбір вівцематок асканійської тонкорунної породи таврійського типу за походженням, настрогом вовни, плідністю, живою масою, материнською якістю, екстер'єром і конституцією. Баранів-плідників породи олібс оцінювали за порідністю, фенотипом, плідністю та інтенсивністю росту і розвитку нащадків. Схрещування цих тварин дало помісне поголів'я, яке за рівнем продуктивних ознак (жива маса, ріст і розвиток) переважало чистопорідних однопородників на 12–21%. Помісний молодняк F_1 (АС×ОЛ) до 60-доб. віку мав середньодобові прирости — 235–250 г, тоді як чистопорідний (АС) — 165–185 г. Селекційний диференціаль становив 65 г/добу, але він також залежав від рівня бракування тварин, які не відповідали вимогам селекції.

УДК 636.38/39.082.085.16:619:615.357

2014.2.252. РОЗРОБКА ВІТАМІННО-ГОРМОНАЛЬНИХ ПРЕПАРАТІВ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ РЕПРОДУКТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ОВЕЦЬ І КІЗ / Склярів П.М., Кошевой В.П. // Сучасна ветеринарна медицина. — 2013. — № 3. — С. 56–60.

Вівці, кози, репродуктивність овець і кіз, вітамінно-гормональні засоби, препарати ("Кагадін", "Каплаестрол" і "Каплагонін").

Розроблено і випробувано препарати "Кагадін", "Каплаестрол" і "Каплагонін" (Харківська державна зооветеринарна академія, Ін-т проблемної ендокринної патології ім. В.Я. Данилевського і Державний наук.-дослідний контрольний ін-т вет. препаратів та кормових добавок — Львів), які здатні забезпечити реструктуризацію органів репродукції в овець та кіз, їх регуляцію при порушеннях. Зокрема, "Кагадін" призначається для профілактики і лікування при гіпо- та авітамінозі А, а також для посилення репродуктивної здатності. Він нормалізує стан ембріонів і плодів, профілактує приховані аборти і патологічні роди, підвищує показник запліднюваності та кількість новонароджених з високим потенціалом розвитку. "Кагадін" входить до складу інших препаратів, у т.ч. до "Каплаестролу" та "Каплагоніну". Наведено їх склад та результати комплексної терапії овець і кіз з гіпогонадизмом та гіполотеїзмом, а також показники, які характеризують новонароджених ягнят і козенят.

УДК 636.38*313*(477)

2014.2.253. ВІВЧАРСТВО УКРАЇНИ МАЄ ВСІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ШАНС НА ВІДРОДЖЕННЯ / Туринський В.М. // Сучасна ветеринарна медицина. — 2013. — № 4. — С. 52–54.

Вівчарство конкурентоспроможне, відродження вівчарства, породи с.-г. тварин, інвестиції у вівчарство, племінна база вівчарства.

Повідомляється, що за даними ФАО (2006 р.) у світі існує 1229 порід овець усіх типів, 1102 породи ВРХ, 599 порід свиней і понад 600 порід кіз усіх напрямів продуктивності. Лише в Європі разом з Кавказом розводять 584 породи овець, 47 з них мають міжнародне і світове значення. Загалом у світі 100 порід овець ефективно впливають на формування конкурентоспроможного продуктивного світового вівчарства за 5 основними напрямками продуктивності: вовновий, м'ясний, молочний, багатоплідний і комбінований. Наголошується, що нині в Україні з'явилась низка позитивних передумов і аргументів щодо розвитку вівчарства. Запропоновано "Структурну схему формування конкурентоспроможного виробництва і переробки продукції вівчарства". Перші паростки від українських інвесторів є в АР Крим, Одеській, Закарпатській, Чернівецькій, Хмельницькій, Львівській та Дніпропетровській областях. Розпочато активну діяльність щодо формування потужних високотехнологічних вівчарських підприємств від 5 до 10 і навіть 100 тис. голів. Вони активно імпортують генотипи високоцінного світового генофонду, сперму та ембріони спеціалізованих м'ясних, молочних та багатоплідних порід овець. Водночас необхідна державна підтримка цього "прориву" в галузі, стабільна і прозора інноваційна та інвестиційна політика для вітчизняних і закордонних інвесторів.

УДК 636.39.082:612.62

2014.2.254. МОРФОЛОГІЧНИЙ ТА ЦИТОГЕНЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ООЦИТ-КУМУЛЮСНИХ КОМПЛЕКСІВ СВІЙСЬКИХ КІЗ / Зюсюн А.Б. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 103–110. — Бібліогр.: 23 назви. Шифр 06 542600.

Кози, біотехнологія кіз, селекція кіз, відтворення кіз, цитогенетика кіз, ембріони кіз.

Відзначається, що кози привертають все більшу увагу у зв'язку з реальною можливістю їхнього використання як джерела лікувальних білків нового покоління. Генетично модифіковані кози здатні продукувати молоко з білком лактоферином, функція якого полягає в захисті новонародженої дитини від кишкових хвороб до становлення в неї власного механізму захисту. Відпрацювання методичних підходів з одержання *in vitro* ембріонів кіз для їх подальшого генетичного модифікування потребує великої кількості якісного вихідного біологічного матеріалу у вигляді ооцит-кумулясних комплексів (ОКК). Наведено результати досліджень одержання ОКК кіз, придатних до подальших біотехнологічних експериментів із застосуванням методу їхнього зажиттєвого оцінювання за станом кумулюсу та ооплазми. Встановлено, що в середньому з одного яєчка кози можна вилучити 35 ОКК, з яких придатні до культивування *in vitro* 77%. Результати цитогенетичного аналізу показали, що хроматин в усіх ОКК, вилучених з яєчників кіз, перебуває на стадії диплоти профази лейкозу I, а найбільша кількість хроматину ооцитів — на стадії диплоти дифузної. Отже, доведено перспективність ембріологічних і генетичних досліджень кіз для подальшого збереження та раціонального використання їх генофонду.

УДК 636.39.084:619:616.33/34—008.711.2

2014.2.255. ПЕРВАЯ ДОВРАЧЕБНАЯ ПОМОЩЬ ПРИ ТИМПАНИИ КОЗ / Сополинь Л.Н. // Сучасна ветеринарна медицина. — 2013. — № 1. — С. 46–48.

Кози, годівля кіз, тимпанія в кози, корми кози, рубець (здуття і прокол), асфіксія.

Хвороби органів травлення у кіз виникають часто через нестачу грубих кормів у зимовий період, а також унаслідок розвитку тимпанії (здуття рубця) та деяких інших захворювань: маститів, ендометритів, отруєнь тощо. Тимпанія (Т.) спостерігається при згодовуванні козам легкобродильних кормів (горох, хліб, кукурудза, падалка яблук), а також за перегодовлі незапареними комбікормами, випасання кіз після дощу на бобових травах або по росі, годівлі зеленою масою, що тривалий час знаходилась у купах і почала "горіти", з наступним напуванням водою. Наведено симптоми Т. Якщо хвороба виявлена своєчасно і викликана порушенням годівлі, а не інфекційним процесом, лікування буде ефективним, а без нього тварина загине від асфіксії. Перша допомога лікаря — це відновлення моторики передшлунків (масаж лівої здухвини проти годинникової стрілки впродовж 10–20 хв; "проводка" — до 30 хв (активний моціон до появи дефекації). Детально описано особливості застосування препаратів, які запобігають газоутворенню, мають антисептичну та румінааторну дію, а також посилюють секрецію і перистальтику ШКТ, послаблюють тонус сфінктерів передшлунків. За умов запізнення першої допомоги необхідне термінове втручання ветеринарного спеціаліста. Описано техніку проколу рубця та заходи і методи лікування кози при тимпанії.

УДК 636.39.087.8:611/612:616.078

2014.2.256. ГУМОРАЛЬНІ Й КЛІТИННІ ФАКТОРИ НЕСПЕЦИФІЧНОГО ЗАХИСТУ КІЗ НА ФОНІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБІОТИКІВ / Наливайська Н.М. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 1(55), ч. 4. — С. 147–151. — (Сер. С.-г. науки. Вет. науки). Шифр 542224.

Кози, резистентність кіз, пробіотики, препарати "Лактоаміловорин" і "Споробактерин".

Об'єктом дослідження були кози зааненської породи — 3 групи по 4 гол. у кожній, яким для підвищення природної резистентності організму вводили пробіотичні препарати, виготовлені на основі живих культур бактерій роду *Bacillus* і лактобацил. Перша група кіз одержувала "Лактоаміловорин"

у дозі 3,0 г/тварину/добу, а друга — “Споробактерин” у цій же дозі. Препарати мали розрахунок 500 млн мікробних тіл на кг маси. Відбір проб крові проводили через 7, 14 і 21 день від початку застосування пробіотиків та через 10 днів після закінчення курсу їх призначення. Наведено і проаналізовано динаміку факторів неспецифічного захисту організму (НЗО) кіз (БАСК, ЛАСК, β -літична активність, %). На піддослідних тварин дані препарати чинили позитивну дію щодо поліп-

шення показників НЗО, що проявилось у благотворному впливі на бактерицидну, лізоцимну та β -літичну активність сироватки крові, а також у рості нейтрофілів крові. Найвищий показник клітинного НЗО спостерігали у кіз, які одержували “Лактоаміловорин” — 2,89 г мікробних тіл/мл, що на 0,15 г більше, ніж у тих, яким застосовували “Споробактерин”, і на 0,51 г мікробних тіл/мл, ніж у контрольних тварин (без пробіотиків).

636.4 Свинарство

Науковий референт — РУЧКО Т.В.

Науковий консультант — академік НААН РИБАЛКО В.П.

УДК 636.4.033.082

2014.2.257. ЗАБІЙНІ ТА М'ЯСНІ ЯКОСТІ В'ЄТНАМСЬКИХ ВИСЛОЧЕРЕВНИХ СВИНЕЙ / Усачова В.Є. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 1. — С. 178–183. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 543603.

Свині, порода свиней в'єтнамська вислочеревна, м'ясистість свиней, властивості свиней забійні, склад туш свиней морфологічний.

Наведено результати забійних і м'ясних якостей свиней в'єтнамської вислочеревної породи (ВВ) та їх помісей з великою білою породою (ВВ×ББ) порівняно з миргородською (М.) і великою чорною породами (ВЧ). Встановлено, що за показниками забійного виходу спостерігалась максимальна відмінність між дослідними підсвинками ВВ, які перевершували аналогів М. на 9,0% ($P<0,01$), та мінімальна — між підсвинками ВВ та ВЧ — 4,9%. У помісного поголів'я ВВ×ББ спостерігалась тенденція до підвищення забійного виходу — 71,8%. Визначено, що підсвинки ВВ за показником довжини півтуші поступалися показникам аналогів всіх дослідних груп, а помісі ВВ×ББ переважали тварин ВВ на 8,4 см, а М. та ВЧ на 3,3 та 1,2 см відповідно. Встановлено, що найкращий показник площі “м'язового вічка” у підсвинків М., який перевершив аналогів ВВ на 22,1% ($P<0,05$), а тварини ВВ×ББ переважали тварин ВВ на 10,3%. За виходом м'яса та сала спостерігалась незначна різниця між підсвинками ВВ та ВЧ відповідно на 4,95 та 7,30% ($P<0,05$), а вихід кісток у тварин ВВ дорівнював 8,8% і був найнижчим серед усіх дослідних генотипів. За результатами досліджень товщини шпигу виявилось, що, як і в інших порід, для ВВ характерна висока осаленість у надхребтовій частині, особливо в холці та на рівні 6–7 грудних хребців (46,5 мм). При цьому у ВВ спостерігається різке спадання шпигу в лопатково-реберній частині туші, а також низький вихід сала із задньої третини півтуші, що пояснює високий вихід м'яса у цих тварин. Отже, встановлено, що схрещування свинок ВВ з плідниками ББ позитивно впливає на показники м'ясності помісей та підтверджує ефективність їх розведення.

УДК 636.4.033:637.51

2014.2.258. ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ СВИНИНИ РІЗНОЇ ЯКОСТІ / Стріха Л.О., Савчук С.С. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 2. — С. 242–247. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543606.

Свинина, вади свинини, показники свинини органолептичні та біохімічні.

Оцінено якісні біохімічні і органолептичні показники свинини якостей NOR (нормальна), PSE (бліда), DFD (бордова, темно-червона) після забою та під час її охолодження та заморожування. Встановлено, що найвищий показник активної кислотності через 60 хв після забою був притаманний свинині з вадами DFD. Свинина якості NOR характеризувалась найвищою вологоутримувальною здатністю, найменшими втратами маси при варінні і смаженні та найкращими показниками деугстаційної оцінки. Аналіз корелятивної залежності між якісними показниками свинини показав наявність співвідносної мінливості різного ступеня і спрямованості. Встановлено, що вади свинини негативно впливають на її

якісні, фізико-хімічні та органолептичні показники порівняно із свининою з нормальним розвитком автолізу. Визначено, що значні відхилення у властивостях м'яса потребують рішення проблеми за виробництва м'ясопродуктів при сортуванні по групах властивостей та подальшому зберіганні м'ясної сировини.

УДК 636.4.08

2014.2.259. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СВИНАРСТВА / Волощук В.М. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 2. — С. 17–20. — Бібліогр.: 15 назв.

Свинарство, технологічні рішення, ефективність виробництва, перспективи розвитку свинарства.

Розглянуто характеристику обсягів виробництва свинини у динаміці років і проведено аналіз галузі свинарства в Україні, розкрито напрями та технологічні підходи до ефективного ведення цієї галузі. Дослідженнями встановлено, що подальший розвиток галузі свинарства можливий лише за умов постійної державної підтримки вітчизняного виробника, активного впровадження енерго- і ресурсоощадних інноваційних технологій та проведення ефективної реконструкції застарілих свинарських підприємств. Наведено приклад ефективного застосування нових технологічних рішень у галузі свинарства, окреслено напрями можливого розвитку та державної підтримки власного товаровиробника.

УДК 636.4.082.453.5

2014.2.260. ПЛІДНЕ ОСІМЕНІННЯ ЗАВДЯКИ ДВОМ КНУРАМ-ПРОБНИКАМ? / Ціммер К., Хой Ш. // Agroexpert. — 2014. — № 5. — С. 80–82.

Кнури, стимуляція свиноматок, осіменіння, свиноматки.

Досліджено позитивний вплив присутності двох кнурів (дослідна група) під час штучного осіменіння на дію стимуляції, рефлекс допускання кнура свиноматкою, також відтворну здатність порівняно з присутністю лише одного кнура (контрольна група). В ході досліджень оцінювали поведінку свиноматок, проводили контроль охоти. Розглядається схема розташування індивідуальних станків для свиноматок та розташування кнура перед головами свиноматок (по завершенні осіменіння групи з чотирьох свиноматок перший кнур проходив перед другою групою, а другий кнур для повторної стимуляції запліднених свиноматок фіксувався перед першою групою). На основі відеозаписів було оцінено різні параметри поведінки свиноматок, після завершення штучного осіменіння було додатково визначено, як часто та як довго вже запліднена свиноматка проявляє рефлекс допускання кнура чи нерухомості, та чи повторює їх. Встановлено, що відсоток прохолостів за використання додаткового кнура для молодих свиноматок є більше стресом, ніж стимуляцією. Визначено, що тварини дослідної групи мали менший розмір гнізд та кількість новонароджених, ніж контрольної.

УДК 636.4.082.453.52

2014.2.261. ВІДТВОРНА ЗДАТНІСТЬ КНУРІВ ПОРОДИ ЛАНДРАС ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ СЕЛЕКЦІЙ /

Стрижак Т.А., Мартинюк І.М., Мірошнікова О.С. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 3. — С. 33–35. — Бібліогр.: 10 назв.

Кнури, порода ландрас, спермопродукція, здатність кнурів запліднювальна.

Вивчали спермопродуктивність кнурів різних генотипів. Протягом 2013 р. у племінному репродукторі ТОВ “Агросервіс ЛТД” було проведено тестування і моніторинг показників спермопродукції основних кнурів-плідників породи ландрас різних селекцій: української (ЛУ), датської (ЛД), англійської (ЛА) і французької (ЛФ). Установлено, що максимальним об’ємом еякуляту характеризувались кнури ЛД ($295,54 \pm 1,370$ см³), мінімальним — кнури ЛУ ($257,77 \pm 2,354$ см³). Найвище значення показника концентрації спермій в еякуляті мала сперма кнурів породи ЛА, переважаючи в 1,3 раза (на 21,5%) кнурів ЛД, у яких цей показник був найменшим ($0,237 \pm 0,004$ млн/см³). Рухливість спермій у нативній спермі кнурів піддослідних генотипів була найвищою у тварин ЛФ (96,5%), а найнижчою — у ЛУ (90,0%). У кнурів ЛФ найкраща виживаність сперми дорівнювала $83,03 \pm 0,779$ год, а найгірша — $64,46 \pm 0,65$ год. Визначено, що найвищу запліднювальну здатність за загальною кількістю запліднених свиноматок мали кнури ЛУ (86,59%), найнижчу — кнури ЛД (84,04%). Встановлено, що найвищий показник виходу поросят на один опорос мали кнури ЛФ.

УДК 636.4.082.454

2014.2.262. ВЕЛИКІ ОПОРОСИ — ВЕЛИКІ ВТРАТИ ПОРОСЯТ? / Гой Штефен // Agroexpert. — 2014. — № 4. — С. 96–99.

Поросята, свиноматки, втрати поросят, опорос.

Розглядається проблема зростання у багатьох країнах загальної кількості народжуваних за опорос поросят і кількості серед них живих. Визначено, що втрати перевищують 15%. Слід приділити увагу стану тварин, забезпечити баланс між високою плодючістю свиноматок без екстремально великих гнізд (за можливості з малими втратами поросят) і високою продуктивністю свиноматок у вирощуванні поросят. При цьому потрібно виявити межі селекції щодо великих розмірів опоросів, для цього треба забезпечити такі умови: у свиноматки має бути 15–16 робочих сосків, втрати поросят повинні бути меншими за середні втрати у господарстві (середній показник 14%), під власною матір’ю слід вирощувати якомога більше поросят, догляд за свиноматкою та поросятами має бути якнайкращий. Встановлено, що середній показник 17 і більше народжених поросят за опорос слід вважати критичним і сприймати як межу селекції на високу продуктивність. Визначено причини втрат поросят: 60% усіх втрат трапляються в перші три дні після народження, 80% — на першому тижні життя. Втрати поросят мають багато причин: 1) до опоросу — через інфекції за відмову від вакцинації свиноматок, помилки в утриманні та менеджменті поросних свиноматок, у годівлі; 2) занадто тривалий опорос, наявність мертвонароджених, нежиттєздатних поросят, задавлювання, “синдром метрит-мастит-агалактия” (ММА) у свиноматки, занижкі температури і неправильне облаштування гнізда, а також травмонебезпечна підлога. Отже, визначено заходи для зменшення втрат поросят: 1) зниження “порога” (підвищене місце для свиноматок у станку) — за кращого доступу поросят до сосків можна скоротити втрати на 3,6%; 2) різне облаштування підлоги у станку для опоросів — найкращою виявилась пластикова підлога (втрати поросят на рівні 10,8%), а найбільші втрати спостерігали у станках з бетонною підлогою у передній частині станка — 20,3%; 3) встановлення оптимальної висоти нижньої балки місця для свиноматки (вона може прикривати верхній ряд сосків, ускладнюючи поросят доступ до їжі); 4) вплив “контролю опоросів” — завдяки йому стало можливим зменшення на 40% кількості мертвонароджених поросят.

УДК 636.4.082:616.15

2014.2.263. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕМАТОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ КНУРІВ-ПЛІДНИКІВ / Мельник В.О. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 1. — С. 115–120. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543603.

Кнури-плідники, показники крові кнурів, породи свиней.

Проведено дослідження морфологічних та біохімічних показників крові кнурів у порідному та віковому аспекті (табл.). Дослідження гематологічних показників проводили на кнурах великої білої породи зарубіжної селекції (ВБЗ), червоної білопоясої породи (ЧБП) і дюрк української селекції (ДУ), відібраних за принципом аналогів в умовах племзаводу ПП “Техмед-Юг” Миколаївської області. Кров для дослідження брали у тварин з вушної вени у 2-, 4-, 6-, 8-, 10-, 12-місячному віці. Подібну тенденцію за морфологічними та біохімічними показниками крові кнурів у міжпорідному та віковому аспекті встановлено у всіх досліджуваних порід. Виявлено, що показник кількості еритроцитів у крові кнурів ЧБП переважає аналогічний показник у кнурів порід ВБЗ і ДУ відповідно на 0,89 і 0,93 млн/мл ($P < 0,001$), що забезпечує більшу інтенсивність окислювально-відновних властивостей крові. Кількість лейкоцитів у кнурів ВБЗ істотно не відрізнялась, проте спостерігалась тенденція до їх збільшення у кнурів ДУ порівняно з ВБЗ та ЧБП. Доведено, що вміст β -ліпопротеїдів і загального холестерину у сироватці крові вірогідно зростає у кнурів старшого віку порівняно з молодими і має породні особливості.

УДК 636.4.082:619:612.8

2014.2.264. ВПЛИВ СТРЕСОСТІЙКОСТІ І СТЕСОЧУТЛИВОСТІ КНУРІВ НА РІВЕНЬ УМОВНО-РЕФЛЕКТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОКАЗНИКИ СПЕРМОПРОДУКТИВНОСТІ / Зотько М.О. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 2. — С. 135–138. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543606.

Кнури-плідники, стресостійкість кнурів, стресочутливість кнурів, рефлексії умовні в кнурів, спермопродуктивність кнурів.

Наведено дані про стресостійкість і стресочутливість кнурів-плідників різних порід та їх вплив на умовно-рефлекторну діяльність і показники спермопродуктивності. Дослідження проводились в умовах промислового комплексу на кнурях-плідниках великої білої, полтавської м'ясної, ландрас та породи дюрк. Аналіз проведених досліджень показує, що найбільшу кількість стресочутливих тварин виявлено серед кнурів-плідників порід ландрас та велика біла — 40,0 та 36,5% відповідно. Так максимальну кількість стресостійких тварин виявлено в породи ландрас (70,5%), а мінімальну — у породи велика біла (58,5%). Частина перевірених кнурів проявила сумнівну реакцію: дюрк та велика біла породи — 6%, полтавська м'ясна — 12,5%. Встановлено, що у стресостійких тварин порівняно зі стресочутливими перші умовні рефлексії садки на чучело виникають швидше. Визначено, що стресостійкі переважали стресочутливих кнурів за об'ємом еякуляту на 42,9–82,2% та концентрацією сперматозоїдів в 1 мл сперми на 3,4–21,7%.

УДК 636.4.083.1

2014.2.265. ЗАВИСИМОСТЬ ОТКОРМОЧНЫХ КАЧЕСТВ СВИНЕЙ ОТ ПОКАЗАТЕЛЕЙ МИКРОКЛИМАТА / Рыбалко В., Бирта Г., Бургу Ю. // Свиноводство. — 2014. — № 2. — С. 58–59.

Свині, утримання свиней, мікроклімат, продуктивність свиней, витрати корму свиней.

Зважаючи на наявність суперечливих даних щодо впливу температурно-вологісних показників повітря свинарника на продуктивність тварин на відгодівлі і відсутності зв'язку цих показників з нормуванням площ лігвищ і кубатури повітря, виникла необхідність проведення відповідних експериментальних досліджень. Для цього було відібрано три групи одноівкових підсвинків червоної білопоясої породи. Досліджували показники температури, вологості і швидкості руху повітря, а також вміст у ньому вуглекислого газу та аміаку. Встановлено, що площа лігва і кубатура повітря істотно впливають на стан мікроклімату, продуктивність і гематологічні показники крові тварин. Отже, оптимальними показниками використання площі лігвища і кубатури повітря в секціях виявились 0,5 і 0,7 м² за 1,5 і 2,1 м³ повітря на одну тварину. Визначено, що зі зменшенням щільності розміщення тварин у лігвищах і збільшенням кубатури повітря на одну голову покращується санітарно-гігієнічний режим секцій, збільшуються середньодобові прирости тварин, підвищується оплата корму і знижується собівартість приросту. Середньодобові прирост-

ти за період дослідження становили: 1-ша група — 452 г, 2-га — 488 і 3-тя — 407 г. Витрати кормів на 1 кг приросту були у прямій залежності від щільності кубатури повітря на одну тварину: 1-ша гр. — 6,1 кг, 2-га — 5,7 і 3-тя — 6,8 кг. Оплата корму в 2-й групі була кращою порівняно з 1-ю (на 10,7%) і 3-ю (на 11,8%).

УДК 636.4.084.74

2014.2.266. ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ І КОНСТРУКТИВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРИГОТУВАННЯ ТА РОЗДАВАННЯ КОРМІВ НА ЗООТЕХНІЧНІ ПОКАЗНИКИ ВИРОЩУВАННЯ ПОРОСЯТ ВІКОМ ВІД ОДНОГО ДО ТРЬОХ МІСЯЦІВ У РІЗНИХ ПІДДОСЛІДНИХ ГРУПАХ / Сікун М.В. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 2. — С. 59–64. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543606.

Поросята, корми поросяткам (роздавання), приріст поросят середньодобовий, жива маса поросят.

Розглянуто вплив технологічних і конструктивних особливостей приготування та роздавання кормів на зоотехнічні показники вирощування поросят полтавської м'ясної породи віком від одного до трьох місяців, що дасть змогу простежити динаміку росту живої маси та показники продуктивності тварин. Проведено науково-виробничу перевірку у господарстві Харківської області. Для цього за методом пар-аналогів сформовано три групи (по 30 гол.): дослідна (Д.) група — поросят розміщували по 10 гол. у станку і годували кормами вологістю 45–53% з розрахунку 900 г/гол. на добу за допомогою розробленої технологічної лінії та засобів механізації упродовж двох місяців; 1-ша контрольна група — за аналогічного розміщення, годували вручну кормами вологістю 10–15% по 600 г/гол. на добу; 2-га контрольна група — годували вручну кормами вологістю 55–63% по 950 г/гол на добу. Визначали такі показники, як: середньодобовий приріст, жива маса (у кінці кожного тижня), середньодобове споживання та витрати корму і води, продуктивність, середньодобова поведінка поросят, показники мікроклімату в групових станках, витрати часу оператора на обслуговування. Один раз на два тижні до загальної кількості корму у кожній групі додавали концентрати. Встановлено, що вирощування полтавської м'ясної породи з використанням розробленої технологічної лінії для приготування та роздавання вологих кормів сприяло підвищенню живої маси тварин Д. групи на 13,5%, зниженню витрат корму на 1 кг приросту на 7,9% порівняно з традиційною технологією утримання (ручне роздавання кормів у контрольних групах). Визначено, що середньодобовий приріст тварин Д. групи був на 44 г (13,7%) вищим за приріст 1-ї контрольної ($P<0,05$) і на 29 г (93,1%) — за приріст тварин 2-ї контрольної групи ($P<0,001$).

УДК 636.4.084:636.085.2

2014.2.267. ПРОДУКЦІОННІ НАРУШЕННЯ У СВИНЕЙ, СВ'ЯЗАНІ З НЕДОБРОЯКІСНИМИ КОРМАМИ АБО ЇХ ФАЛЬСИФІКАЦІЕЙ / Подобед Л.І., Руденко Е.В., Солдатов А.А., Берестова Л.Е., Сапрыкин В.А., Жайворонок В. // Ефективне тваринництво. — 2014. — № 3. — С. 45–47.

Свині, годівля свиней, корми свиней, отруєння свиней і поросят.

Визначено, що отруєння — це гострі, підгострі та хронічні захворювання тварин, які проявляються в масових фізіологічних розладах, втраті продуктивності і відході поголів'я. Встановлено, що причинами отруєнь є: присутність у кормах суттєвих концентрацій рослинних і хімічних отрут; розвиток у складі корму патогенних бактерій, грибів і дій їх токсинів; вплив шкідливих газів, які накопичуються в приміщенні із-за незадовільної роботи системи мікроклімату. Визначено, що кормові отруєння носять незаразний характер, і їх негативний ефект швидко припиняється після видалення із раціону патогенного агента. Розглядаються причини, ознаки, профілактика і заходи щодо усунення патології кормових отруєнь поросят, пов'язаних з недоброякісними зерновими компонентами комбікорму.

УДК 636.4.085.12

2014.2.268. ОСТАННІ ДНІ ВІДГОДІВЛІ БЕЗ МІНЕРАЛЬНОГО КОРМУ? / Ліндермайер Г., Прайссінгер В. // Agroexpert. — 2014. — № 5. — С. 84–85.

Свині, відгодівля свиней, корми мінеральні свиней, продуктивність свиней.

Проведено детальний аналіз застосування мінеральних кормів на фінішному етапі відгодівлі (свині живою масою від 100 кг) та визначення межі. Дослідження проводили в двох групах тварин: 1-ша група — контрольна, 2-га — дослідна, мінеральний корм повністю вилучали з раціону після досягнення тваринами середньої маси 100 кг або щонайпізніше в останні три тижні відгодівлі. Встановлено, що повна відмова від мінерального корму на фінішному етапі відгодівлі не впливає на якість відгодівлі та забійні показники, хоча втрати продуктивності виникають не обов'язково, а пов'язані з ними витрати «не помітні». Проте відмова на фінішному етапі відгодівлі від мінерального корму, хоч і заощаджує кошти, але на три дні збільшує термін відгодівлі. Визначено, що більш доцільно зменшити кількість мінерального корму в раціоні у період відгодівлі шляхом багатозадачної годівлі.

УДК 636.4.087.24:612.1

2014.2.269. ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ СВИНЕЙ ПРИ ЗГОДОВУВАННІ СОЛОДОВИХ РОСТКІВ ЯЧМЕНЮ / Бідак О.М. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1 (83), т. 1. — С. 3–7. — (Сер. С.-г. науки) — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 543603.

Свині, годівля свиней, солодові пагони ячменю (свині).

Досліджували вплив на гематологічні показники крові свиней за використання у концентратному раціоні солодових пагонів ячменю. Дослід проведений на 4 групах-аналогах молодняку свиней породи ландрас по 10 гол. у кожній з початковою живою масою 31,1–31,6 кг. Свині 1-ї контрольної групи у період відгодівлі одержували основний раціон (ОР); свиням 2-ї дослідної групи в ОР 5% дерті пшеничної і 5% ячмінної замінили на 10% солодових ростків ячменю від маси; свиням 3-ї дослідної групи в ОР 10% дерті пшеничної і 10% ячмінної замінили на 20% солодових ростків ячменю; свиням 4-ї дослідної групи в ОР 15% дерті пшеничної і 15% ячмінної замінили на 30% солодових ростків ячменю. Визначено, що середньодобові прирости 1-ї групи становили 647 г, 2-ї — 722, 3-ї — 793 і 4-ї — 705 г, а жива маса у кінці досліду, коли був проведений контрольний забій і відібрані зразки крові для досліджень, у свиней 1-ї групи була 103,4 кг, 2-ї — 112,1, 3-ї — 119 і 4-ї — 110,9 кг. Результати досліджень показали, що включення до складу раціону свиней солодових ростків не мало вірогідного впливу на гематологічні показники (табл.), але у 3-й гр. спостерігається тенденція до збільшення кількості еритроцитів на 3,38%, у 2-й і 4-й гр. на 4,66 та 5,70% відповідно збільшується кількість лейкоцитів. Спостерігається незначне зменшення білка у крові контрольних груп на 3,4–6,6% відносно контролю, що, можливо, пов'язано з покращанням транспортної функції крові. Встановлено, що солодові ростки ячменю у досліджених дозах можна використовувати при відгодівлі свиней з метою здефінитивізації собівартості кормосуміші і підвищення показників продуктивності.

УДК 636.4.087.7

2014.2.270. БАЛАНС МІКРОЕЛЕМЕНТІВ У МОЛОДНЯКУ СВИНЕЙ ЗА РІЗНИХ ПРЕМІКСІВ У ПОВНОРАЦІОННОМУ КОМБІКОРМІ / Новгородська Н.В. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 1. — С. 42–48. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 543603.

Свині, годівля свиней, баланс мікроелементів у кормах, мікроелементи, премікс, поживність і перетравність кормів (свині).

Вивчали ефективність використання удосконалених преміксів у раціонах молодняку свиней в умовах геохімічної зони Вінницького Прибужжя, де було проведено два науково-господарські досліді та виробничу перевірку. Розглядали вплив на баланс заліза і міді в організмі тварин стандартного вітамінно-мінерального преміксу П 52, 55-1-89, а також за збільшення в ньому рівня марганцю та селену у відповідності з нормами. Для дослідів відбирали тварин за принципом пар-аналогів. Тваринам 1-ї контрольної групи давали основний раціон (ОР) — повнораціонний комбікорм без преміксів; 2-ї гр. — до ОР додавали стандартний премікс П 52, 55-1-89;

3-ї гр. — до ОР додавали удосконалений премікс (УП1), який містив у своєму складі стандартний премікс П 52, 55-1-89 із збільшеною в ньому дозою марганцю від 300 до 1350 г/т преміксу; 4-ї гр. — до ОР додавали удосконалений премікс (УП2), який містив УП1 із збільшеною в ньому дозою селену (селеніт натрію) в дозі 22 г/т преміксу. Встановлено, що стандартний премікс П 52, 55-1-89, хоча і справляє позитивний вплив на продуктивність молодняку порівняно з контролем, проте не повністю задовольняє його потребу у марганці і селені в умовах Вінницького Прибужжя. Використання ОР+УП2 помітно підвищує відкладання заліза у тілі тварин до 46,81% відносно спожитої кількості міді — 33,78%. Визначено, що висока ефективність застосування УП2 вказує на доцільність і необхідність проведення в подальшому наукових досліджень з розробки та удосконалення застосовуваних на практиці преміксів, у яких не повністю враховані регіональні особливості складу та поживності кормів раціонів свиней різних статевовікових груп.

УДК 636.4.087.7:591.34.5:51.465

2014.2.271. ВПЛИВ ЗГОДОВУВАННЯ БАКТЕРІАЛЬНИХ ПРЕПАРАТІВ НА МАСУ СТАТЕВИХ ОРГАНІВ СВИНОК / Кучерявий В.П. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1 (83), т. 1. — С. 32–37. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 543603.

Свині, годівля свиней, пробіотики, статеві системи свиней.

Вивчалась продуктивність та розвиток органів статеві системи (піхва, матка, роги матки, яєчники) свинок при згодовуванні бактеріальних препаратів протягом трьох місяців. До складу раціону молодняку свиней вводили бактеріальні препарати лактину К-10 та К-1, лактину К-1 з мацератою і лактоміном, препарату БіоПлюс2Б, що містить спеціально відселекціоновані штами бактерій *Bacillus licheniformis* та *Bacillus subtilis*. Встановлено, що середньодобові прирости збільшувались від 7,9% (лактин К-10) до 21,6% (лактин К-1), витрати корму на 1 кг приросту зменшувались на 7,3–17,7%. Визначено, що згодовування свинкам бактеріальних препаратів викликає невірогідне зменшення маси статевих органів (табл.).

УДК 636.4:619:578.832.1

2014.2.272. ГРИП СВИНЕЙ / Морару І. // Agroexpert. — 2014. — № 5. — С. 86–89.

Свині, хвороби свиней, грип свиней, вірус, захворювання.

Наведено визначення хвороби грип свиней, описано збудник хвороби *Influenzavirus A suis* (вірус грипу свиней), перебіг хвороби, розмноження вірусу в організмі та стійкість до умов зовнішнього середовища. Розглянуто епізоотологічні дані, джерело збудника, шляхи передачі вірусу. Описано клінічні прояви захворювання (інкубаційний період, перебіг хвороби), поведінку хворих тварин. Перелічуються патологоанатомічні зміни в організмі хворих тварин при гострому, хронічному та ускладненому перебігу хвороби.

УДК 636.44:[573.6.086.83+577.21]:616-089.843

2014.2.273. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТРАНСГЕННЫХ GAL-KO СВИНЕЙ В КСЕНОТРАНСПЛАНТАЦИИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ / Зиновьева Н.А., Мелерзанов А.В., Петерсен Е.В., Климчук Н., Волкова Н.А., Дух А.С., Трусова И.А., Вольф Э., Брем Г. // Сельскохозяйственная биология. Сер. Биология животных. — 2014. — № 2. — С. 42–49. — Библиогр.: 43 назв.

Свині трансгенні, GAL-KO свині, ксенотрансплантація, клонування ембріонів.

Описано термін ксенотрансплантації (міжвидова трансплантація) та її потенціал для вирішення проблеми нестачі внутрішніх органів, тканин і клітин для пересадження людини. Розглянуто можливість використання генетично модифікованих свиней в якості донорів таких органів і тканин. Надано короткий опис процесу надгострої реакції відторгнення (НРВ). Одним із способів запобігання НРВ може стати створення свиней, у яких відсутні α -1,3-Gal епітопи — основні ксеноантигени при пересадці органів від свиней приматам. Проаналізовано результативність робіт по таргетингу гена α -1,3-галактозилтрансферази (GGTA1) в клітинах свиней за допомогою різних методів: ефективність таргетингу GGTA1 (частина одержаних життєздатних поросят з нокаутом GGTA1 від числа пересаджених клонованих ембріонів) між різними лабораторіями розрізнялася і варіювала від 0 до 5%. Стисло описані технології, які використовуються при отриманні трансгенних свиней з “виключеним” геном GGTA1 (GAL-KO свині). Розглянуті можливості використання органів і тканин GAL-KO свиней у ксенотрансплантації. Показано переваги використання шкіри GAL-KO свиней як матеріалу для тимчасового покриття опікових ран порівняно зі шкірою звичайних свиней та алогеною трансплантацією. Розглядається можливість використання GAL-KO свиней в якості донорів серцевих клапанів. Обговорюються перспективи подальших досліджень.

636.52/.59 Птахівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН САХАЦЬКИЙ М.І.

УДК 636.5.082.12/.25:575.224.4

2014.2.274. “ГЕНЕТИЧНИЙ ТЯГАР” / Прокудіна Н. // Наше птахівництво. — 2014. — № 3. — С. 24–28.

Кури, гуси, качки, перепели, індики, страуси, генетичні аномалії с.-г. птиці, мутагенез у птиці.

Розглянуто генетичні аномалії в популяціях різних видів с.-г. птиці. Зазначено, що domestикація птиці неминує супроводжується вищепленням у популяції рецесивних летальних генів, які виникають унаслідок мутаційного процесу і мають назву “генетичний тягар”. Частота мутацій в одиничному локусі постійна і становить величину $\approx 10^{-5}$ – 10^{-7} . Показано, що чим триваліший термін domestикації у виду птиці (у курей ≈ 5250 років, перепелів ≈ 950 , індиків ≈ 450 років), тим більший і різноманітніший рівень генетичних аномалій. Так, у курей ~ 105 ембріональних аномалій генетичного походження, індиків — 9, гусей — 7, качок — 4. Охарактеризовано і зображено різні спадкові дефекти та ембріональні вроджені. За близькості родичності лінійного розведення птиці кількість вроджених і різноманітних аномалій може сягати 30% і більше. А за тісного інбридингу — понад 40% летальних вроджених і приблизно 20% нелетальних відхилень у розвитку передаються спадково як рецесивна ознака, проявляючи себе тільки в гомозиготних особин. Останнім часом розши-

рився спектр одиничних ембріональних вроджень і проявів ембріопатології у вигляді “сіамських близнюків” — полімелії (додаткові кінцівки, приєднані до різних ділянок тіла птиці: торакомелія, пігомелія, нотомелія). Найчастіше полімелія трапляється в курей. Механізм формування “генетичного тягара” в стадах страусів ще не з’ясований. Проте той факт, що частота прояву генетичних аномалій серед загинувших ембріонів і добогих страусенят по стаду впродовж 4 відтворювальних сезонів не перевищувала 2,1%, свідчить, що їх рівень залежить від тривалості одомашнення виду. В умовах подальшої інтенсифікації галузі птахівництва рекомендується застосовувати високопродуктивні кроси і породи з низьким рівнем “генетичного тягара”, що сприятиме підвищенню продуктивності птиці на 15–20%.

УДК 636.52/.58.033.087.7:615.3:612.017.1

2014.2.275. ІМУННИЙ СТАТУС КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ ЗА ВПЛИВУ ПРЕПАРАТІВ МІКРОБНОГО β -КАРОТИНУ / Шевченко Л.В. // Сучасне птахівництво. — 2013. — № 10. — С. 12–14. — Бібліогр.: 4 назв.

Курчата-бройлери, біологічно активні добавки, вітаміни, препарати “Вітатон” і “Вітадепс”, імунітет курчат, мікробний β -каротин, лімфоцитопенія.

Дослідження проведено на поголів'ї курчат-бройлерів кросу "Кобб-500". Сформували 7 груп по 10 гол.: контроль і 6 дослідних. Птиці впродовж усього періоду вирощування (42 доби) згодовували препарати "Вітатон" (ВТ) і "Вітадепс" (ВД), як джерела природного β -каротину, без та з умістом антиоксиданту бутілгідрокситолуолу (БГТ). Так, контрольним курчатам згодовували основний раціон (ОР); 1-й дослід. гр. — ОР + 0,1 г ВТ з БГТ на 1 кг корму; 2-й д. гр. — ОР + 0,7 г ВТ з БГТ/кг корму; 3-й д. гр. — ОР + 0,1 г ВТ/кг корму; 4-й д. гр. — ОР + 0,7 г ВТ/кг корму; 5-й д. гр. — ОР + 0,93 г ВД з БГТ/кг корму; 6-й д. гр. — ОР + 5,6 г ВД з БГТ/кг корму. Наведено показники неспецифічного імунітету птиці. Відзначено, що згодовування вищевказаних препаратів у різних дозах з різним умістом БГТ не зумовлювало розладів травлення, дихання, кровообігу та ін. патологічних змін, не спостерігалось захворювань інфекційного і неінфекційного характеру. Використання ВТ з БГТ у дозі, що перевищувала потребу в перерахунку на еквівалент вітаміну А навіть у 7 разів, не викликало порушень імунологічного гомеостазу організму птиці, тоді як ВТ без БГТ та ВД у дозах, які перевищували потребу птиці в β -каротині у 7 разів у перерахунку на еквівалент вітаміну А, пригнічували імунітет у курчат-бройлерів. Так, у 4- і 6-й дослідних групах спостерігали лімфоцитопенію.

УДК 636.52/58.033.087.74

2014.2.276. ВИКОРИСТАННЯ ТРИПТОФАНУ У КОРМАХ ДЛЯ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ / Ібатуллин І., Кривенко М., Ільчук І. // Тваринництво України. — 2013. — № 10. — С. 18–22. — Бібліогр.: 6 назв.

Курчата-бройлери, кормові добавки, амінокислоти, триптофан.

Констатується, що рівні триптофану (Т.) у раціонах для курчат-бройлерів, рекомендовані вітчизняними і зарубіжними вченими, мають широкий діапазон: 0,17–0,48%. Незамінна амінокислота Т. — одна з найважливіших у годівлі птиці, її дефіцит може спричинити зміни у використанні азоту корму, негативно позначитись на рівні гемоглобіну і білків плазми, транспортуванні ліпідів печінки у кров тощо. Показано результати дослідження з визначення оптимальних рівнів Т. у повнораціонних комбікормах для курчат-бройлерів різного віку (1–10, 11–22, 23–42 діб) кросу "Кобб-500" (400 гол.). Курчат утримували на підлозі (12 гол./м², фронт годівлі — 2,5 см, а напування — 1,5 см). Комбікорм згодовували 2 рази на добу. Рівень Т. у раціонах регулювали введенням до комбікорму синтетичного препарату "L-триптофан". Встановлено, що підвищення вмісту Т. у комбікормі до 0,24% у 1-й віковий період (до 10 діб) та до 0,23 і 0,26 відповідно у 2- і 3-й, зумовило збільшення споживання курчатами кормів. Водночас на 4-й тижень життя жива маса (ж.м.) їх почала збільшуватися інтенсивніше, ніж на контролі. У наступні вікові періоди різниця між птицею у ж.м. стала помітною і становила 1,5–6,3%. Курчата дослідних груп, які споживали найнижчий рівень Т., мали найменшу живу масу. Показник витрати кормів на одиницю приросту істотно не змінився, проте з підвищенням рівня Т. він зменшився на 1,6–2,7%.

УДК 636.52/58.034.087.72

2014.2.277. ВПЛИВ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ ТА КЛИНОПТИЛОЛІТУ НА СТАН КИСНЕВО-ТРАНСПОРТНОЇ ФУНКЦІЇ КРОВІ ПТИЦІ / Вахуткевич І.Ю., Снітинський В.В. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 1. — С. 8–15. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543603.

Кури-несучки, важкі метали, кормові добавки, сорбенти, мінерали (клиноптилоліт), годівля курей, кров курей, корекція важких металів у раціонах.

Дослідження проведено в хіміко-токсикологічній лабораторії кафедри Львівського національного аграрного ун-ту і в лабораторії ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок на курах-несучках кросу Хайсекс білий (32 гол.). Установлено, що введення у раціон курей сульфатів хрому і кадмію вірогідно зменшує гематокрит, уміст гемоглобіну в крові та середню концентрацію цього білка в еритроцитах. Це зумовило порушення в системі кислотно-лужного балансу крові. За умови введення до раціону клиноптилоліту Сокирницького родовища Закарпатської обл. (3% від маси корму) навіть на фоні забруднення корму важкими металами у крові птиці

зріс уміст гемоглобіну, покращився стан системи еритроцитів, що вплинуло на гематокритний показник крові та її кислотно-лужний баланс. Також природний сорбент клиноптилоліт виявив позитивний вплив на киснево-транспортну функцію крові за наявності в раціоні підвищених концентрацій іонів хрому і кадмію.

УДК 636.52/58.085.3:619:616–099:615.355

2014.2.278. ТРИХОТЕЦЕНИ: КАК МОЖНО НЕЙТРАЛИЗОВАТЬ ЭТИ НЕАДСОРБИРУЕМЫЕ И ОПАСНЫЕ МИКОТОКСИНЫ? / Лохов В., Штаркль В. // Сучасне птахівництво. — 2013. — № 2. — С. 16–17.

Годівля птиці, зерно, мікотоксини, трихотецени, імунітет птиці, хвороби птиці, ферменти, адсорбція мікотоксинів.

Трихотецени (Т.) належать до групи мікотоксинів, яка має у своєму складі 170 різновидів, схожих за структурою. Кожна Т. — це мікотоксин, що має подвійну кон'юговану кільцеву систему. Тип А, в основному, містить токсин Т-2, токсин НТ-2 і діацетоксискирпенол (ДАС) — це речовини, які в 10 разів токсичніші, ніж трихотецени типу В-деоксиниваленол (ДОН, інша назва — вомітоксин), ніваленол і фузаренон Х. Ознаки токсичності Т. у бройлерних курчат: геморагії, відкладання солей сечової кислоти, нервова токсичність, розлад шлунково-кишкового тракту. Здатність Т. затримувати синтез білка зумовлює зміни імунної функції. Описано вплив Т. на імунний статус птиці, що послаблює її резистентність до інфекційних хвороб (кандіди, криптококи, лістерії, сальмонели, мікобактерії, герпес). Показано, що адсорбція Т. як мінералами, так і манановими олігосахаридами, неможлива. Лише застосування специфічних ферментів серії продуктів "Мікофікс® Плюс" може гарантувати нейтралізацію токсичної дії поширення таких Т. як ДОН і Т-2.

УДК 636.52/58.086.1:612.015.3

2014.2.279. ТРИТИКАЛЕ В ГОДІВЛІ ПТИЦІ / Братишко Н.І., Іонов І.А., Ібатуллин І.І., Притуленко О.В. // Ефективні корми та годівля. — 2014. — № 2. — С. 33–42. — Бібліогр.: 5 назв.

Кури, годівля курей, тритикале, вітаміни, мінерали, лізин, полісахариди некрохмалисті, алкілрезорциноли, метаболізм у птиці.

Окреслено цінні біологічні та агротехнічні якості тритикале (Т.). Проте недоліком Т. є наявність у ньому антипоживних компонентів — некрохмалистих полісахаридів (НПС), переважно пентозанів та алкілрезорцинолів. Розглянуто основні НПС злакових, які знижують активність травних ферментів, деяких поживних речовин, негативно впливають на морфологічну структуру слизової оболонки тощо. Для порівняння наведено вміст поживних й антипоживних речовин у різних сортах злакових культур. Кормова цінність Т. залежить від сорту, агротехнічних умов вирощування. Охарактеризовано особливості впливу Т. на процеси метаболізму в організмі курей-несучок та молодняку. Частка Т. у комбікормі, що перевищує 20%, може негативно вплинути на вміст вітамінів у яйцях, а більше 36% (особливо ярого Т.) зумовлює зниження рівня фосфору та кальцію в сироватці крові курчат і курей-несучок, особливо за нестачі їх у раціоні. Тривале застосування птиці кормів з підвищеним умістом озимого Т. призводить до активації ліпідного обміну, надмірного накопичення абдомінального жиру і ліпідів у печінці, її ліпідного переродження. Додаткове ж збагачення комбікорму лізином (+10% понад норми) запобігає надмірному синтезу ліпідів через нормалізацію білково-ліпідного обміну і сприяє підвищенню продуктивності курей. Добавка метіоніну не дала такого ефекту. За тривалого згодовування птиці кормів з високим умістом тритикале рекомендується для контролю періодично досліджувати показники мінерального і ліпідного обміну в організмі, а також вітамінну забезпеченість.

УДК 636.58:637.4

2014.2.280. КУРИ, ЯКІ НЕСУТЬ БЛАКИТНІ ЯЙЦЯ / Базилівка С.М. // Сучасне птахівництво. — 2013. — № 9. — С. 16–17.

Кури араукана, яйця блакитні, нащадки дикої птиці.

Окреслено історичні відомості про м'ясо-яєчних курей породи араукана, які мають південно-американське походження.

ня. Ще в 1526 р. їх описав іспанський генерал і натураліст Кабот. На сьогодні за європейським стандартом визнаються лише безхвості араукани (хоча існує кілька типів), яких поділяють на три підтипи: 1) з пір'яними пучками (ПП) — "помпонами" по боках голови (вони мають бути однаковими і симетричними); 2) з ПП та бороною; 3) без ПП, але з бороною. Кури породи араукана несуть яйця (за рік ≈ 180 яєць середньою масою 50 г) із забарвленням шкаралупи переважно блакитним, іноді — рожевим, оливково-зеленим, бірюзовим або крапчастим, з характерною для них міцністю. Птиця має спокійний темперамент, легко і швидко адаптується, вирізняється вишуканим зовнішнім виглядом. Забарвлення оперення — чорне, червоно-чорне, сріблясте, біле, блакитне, зозулясте та ін. Жива маса півнів становить 2–2,5 кг, курок — 1,6–2 кг. При паруванні півня породи араукана з курками, які відкладають білі яйця, одержують дочок-несучок з яйцями блакитної шкаралупи. В Україні цю птицю розводять лише птахівники-аматори.

УДК 636.59:598.221.1.082

2014.2.281. ЕКСПРЕС-МЕТОД / Сахацький М., Осадча Ю. // Наше птахівництво. — 2014. — № 2. — С. 24–25.

Страуси, селекція страусів, оцінка страусів, відтворення страусів.

Констатується, що у страусів (С.) інтервал між поколіннями становить 5–6 років, натомість у курей чи індиків — не більше року. Тому не всі методи та прийоми селекції на підвищення несучості, які застосовують у традиційному птахівництві, є ефективними у страусівництві. Підґрунтям для розробки нової методики добору С. став фактор високого кореляційного зв'язку між кількістю знесених яєць за перші 4 тижні відтворювального сезону та за весь репродуктивний сезон, який тривав 14 тижнів. Представлено результати досліджень, проведених на С. чорношиїгого (50 самок) та блакитношиїгого (25 самок) підвидів племінного стада спеціалізованої страусино-ферми ПрАТ "Агро-Союз". У таблиці наведено прогноз перебігу селекційного процесу на підвищення несучості С. у разі застосування запропонованої нової та традиційної методик оцінки й відбору самок за несучістю. Показано, що рання оцінка їх за несучістю забезпечує скорочення інтервалу між поколіннями на 2 роки та зростання темпу селекції на 0,4 яйця у рік (або 1,6 яйця за генерацію). При відборі С. для племінного використання за результатами їх несучості протягом перших 4 тижнів відтворювального сезону у селекціонера є достатньо часу (10 тижнів) для відводу від самки мінімально необхідної кількості нащадків. Так, від кожної самки, оціненої та відібраної в селекційне ядро стада, за решту 10 тижнів можна одержати 16–21 яйця, або ж не менше 8–10 страусенят, а від самця — у 2 рази більше. Окрім того, у разі потреби одержання більшої кількості нащадків, відтворювальний сезон для С., відібраних у селекційне ядро, можна подовжити до 24–36 тижнів. Розглянуто параметри селекційного диференціалу та коефіцієнти успадкованості несучості в популяціях чорношиїх та блакитношиїх страусів. Позитивний ефект ранньої оцінки досягається завдяки виявленню кращих за несучістю С. за перші 4 тижні відтворювального сезону та формуванню чергової генерації їхніми нащадками, яких одержали впродовж цього ж сезону.

УДК 636.592.082.23:636.061.8

2014.2.282. АНАЛІЗ ПАРАМЕТРІВ ФОРМУВАННЯ ЖИВОЇ МАСИ В ІНДИКІВ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ / Катеринич О.О. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 1. — С. 34–37. — Бібліогр.: 11 назв.

Індики, селекція індиків, прогнозування в індиківництві, жива маса індиків.

Дослідження проведено у відділі птахівництва Ін-ту тваринництва НААН. Використано дані вирощування ремонтного молодняку вихідних ліній індиків 5 ($n=200$) і 6 ($n=200$) кросу "Харківський" за розведення в собі та за схрещування з індиками кросу "Big 6" — 7×5 ($n=87$) і 7×6 ($n=155$). Виявлено статеві та генетичні відмінності за характером формування живої маси (ж.м.) між батьківськими лініями індиків кросу "Харківський". Встановлено рівень зв'язку між показниками формування ж.м. за 4 та 8 тижнів життя з показниками у 16-тижн. віці. Максимальний рівень інформативності для індексу напруги (ІН) росту ж.м. виявлено у самців ($r=0,72$;

–0,60). Загальні величини ІН росту ж.м. за 16 тижнів майже вдвічі нижчі порівняно з величиною за перші 4 тижні. У самців та самок батьківської лінії 5 ж.м. 7841,2 та 5805,0 г вірогідно перевищує відповідні показники лінії 6 (7630,0 та 5631,7 г). Прилиття крові до батьківської лінії (7×5) призвело до вірогідного зниження ж.м. самців до 7630,6 г та самок до 5766,7 г. При цьому для материнської лінії — навпаки, ж.м. у гібридів вірогідно зростала: для самок до 7804,1 та для самців до 6434,5 г. За результатами порівняльного аналізу, більший індекс напруги росту ж.м. відзначено у самців лінії 5 ($n=114,63$) лише за 4-тижн. період. Подібна закономірність із протилежним характером відмічена для самок із більшим значенням для лінії 6 ($n=147,56$).

УДК 636.592.087.7:619:616.995–085

2014.2.283. ЛІКУВАННЯ ІНДИКІВ "АМПРОЛІНСИЛОМ" І "БРОВІТАКОКЦИДОМ" ЗА ЕЙМЕРІОЗО-ГІСТОМОНОЗНОЇ ІНВАЗІЇ / Харів І.І. // Науковий вісник Луганського національного аграрного університету. — Луганськ, 2013. — № 49. — С. 158–162. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 542213.

Індики, інвазія еймеріозо-гістомонозна, препарат "Ампролінсил", розторопша плямиста, ампроліум, комбікорм для індиків.

Дослідження проведено на 458 індичатах, спонтанно уражених еймеріозо-гістомонозною інвазією, яких розділили на 2 групи (гр.) по 229 особин. Індичат лікували різними препаратами: 1-шу гр. "Ампролінсилом", 2 г/кг корму; 2-гу — "Бровітакокцидом", 2 г/кг корму. Препарати згодовували з вологим комбікормом 5 діб поспіль. Контролем слугували клінічно здорові індичата-аналоги. Результати засвідчили наступне: застосування "Ампролінсилу" при еймеріозо-гістомонозній інвазії в індичат сприяє відновленню гемопоетичної функції (ГФ) кісткового мозку на 5-ту добу лікування. Складові препарату, зокрема ампроліум, діють еймеріоцидно, нейтралізуючи дію токсинів паразитів на кістковий мозок та відновлюючи ГФ; плоди розторопші плямистої безпосередньо впливають на синтез гемоглобіну та утворення еритроцитів й активізують процеси гемопоєзу — протизапальна дія силімарину, що входить до її складу, ліквідує подразнювальний вплив продуктів запалення. Порівняно з "Бровітакокцидом" препарат "Ампролінсил" проявляє кращу фармакологічну дію на нормалізацію морфологічних показників крові індиків.

УДК 636.597/.598:631.227

2014.2.284. ВІТЧИЗНЯНЕ ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ СПРЯМОВАНОГО ВИРОЩУВАННЯ ТА ВІДГОДІВЛІ ВОДОПЛАВНОЇ ПТИЦІ / Івко І.І., Рябініна О.В., Мельник О.В. // Ефективне птахівництво. — 2014. — № 1. — С. 43–48. — Бібліогр.: 10 назв.

Пташники, обладнання для водоплавної птиці, дробарка, змішування кормів, електропостачання, гуси, качки, муларди.

Запропоновано вдосконалений вітчизняний комплекс обладнання для промислових господарств з виробництва продукції для утримання водоплавної птиці. Описано механізм дії дробарки зернових компонентів та їх змішувача, конструкцію кліткової батареї, пристрій для примусової годівлі і відгодівлі, який розширює можливості і за перебоїв електропостачання. Зазначено, що продуктивність дробарки становить 240–290 кг/год. За норми видачі корму на гол./добу 0,8–1,0 кг за зміну (7 год) можна приготувати кормосуміш для 2 тис. голів дорослої птиці для примусової годівлі та для близько 4 тис. за годівлі "самокльовом". Комплект можна використовувати і за тестування птиці і при відгодівлі на м'ясо чи на велику жирну печінку великого поголів'я гусей, мускусних качурів чи мулардів. Запропонована кліткова батарея порівняно з аналогом значно простіша за конструкцією і дає змогу вирощувати молодняк качок і гусей з добового віку. Використання нової вітчизняної технології примусової відгодівлі водоплавної птиці дає змогу не тільки "гуманізувати" сам процес, але й скоротити період відгодівлі на 5–10 днів, з одержанням продукції, збагаченої біологічно активними речовинами, а також з лікувально-профілактичними властивостями.

УДК 636.598.034:57.082.14

2014.2.285. ОПИСОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ НЕСУЧОСТІ ГУСЕЙ РІЗНОГО ПОХОДЖЕННЯ / Хвостик В.П. // Збірник

наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 1. — С. 142–148. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543603.

Гуси, несучість (прогнозування), математичне моделювання, селекція гусей.

Висвітлено результати застосування математичних моделей (ММ) Т. Бріджеса та Ф. Річардса для опису несучості гусей різного генезису. Показано доцільність їх застосування для досліджуваних генотипів (велика сіра, рейнська) щодо опису динаміки яйцекладки протягом 5 місяців. У цілому, за ММ Т. Бріджеса середній відсоток відхилень емпіричних значень несучості від теоретичних був невисоким — 2,31–4,37%, за ММ Ф. Річардса він становив 2,47–5,07%. Найбільшу відповідність фактичних значень несучості з теоретично визначеними за 2 моделями виявлено в гусей другого покоління — 2,31% за ММ Т. Бріджеса та 2,47% — за ММ Ф. Річардса.

У гусей великої сірої породи встановлено найвищий відсоток відхилень між фактичними даними і теоретично визначеними: за ММ Т. Бріджеса — 4,37%, за ММ Ф. Річардса — 5,07%. За аналізу коефіцієнтів ММ встановлено, що найвища значуща швидкість росту теоретичної кривої яйцекладки при таманна гускам першої та другої генерації. За функцією Т. Бріджеса найнижчою вона була у нащадків 3-го покоління і створеної диморфної популяції, тоді як за Ф. Річардса — у гусей вихідних родинних форм. Початкова швидкість нарощування теоретичної кривої несучості за ММ Т. Бріджеса виявилася у гібридній птиці 3-ї генерації, рейнських гусей та диморфної популяції. Тоді як за функцією Ф. Річардса — у гібридній птиці F_1-F_2 і також у рейнської породи. Вищу апроксимацію несучості виявлено у птиці 1- та 2-ї генерації. Гуси вихідних родинних форм характеризуються найменшими значеннями коефіцієнтів детермінації.

636.92/.93 Домашні кролі. Хутрові звірі

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

УДК 636.92.03.084(477.8)

2014.2.286. ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ВПЛИВУ РІЗНИХ ТИПІВ ГОДІВЛІ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ КРОЛІВ У ПРИКАРПАТТІ / Дармограй Л.М., Лучин І.С., Мігдал В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 1(55), ч. 2. — С. 81–85. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542225.

Кролі, кролематки, комбікорм гранульований, полова конюшини, репродуктивні показники кролематок.

Здійснено порівняльну оцінку змішаного і сухого типів годівлі кролів (К.). Установлено продуктивну дію повнораціонних гранульованих комбікормів (ГКК), до складу яких входила полова конюшини, на репродуктивні показники кролематок (КМ), якість приплоду та інтенсивність росту К. місцевої шиншили. Результати проведених досліджень засвідчили, що включення до складу повнораціонного ГКК полов конюшини для КМ у кількості 35% і молодняку К. 30% та 65–70% концентрованих кормів, не викликало негативного впливу на функціональний стан організму, а навпаки, сприяло поліпшенню репродуктивних властивостей КМ, особливо збереженості на 5,1% ($P<0,05$) та підвищенню інтенсивності росту К. на 6,0% ($P<0,05$). Доведено, що використання повнораціонних гранульованих комбікормів, до складу яких входила польова конюшина, у годівлі кролів є ефективним та економічно виправданим.

УДК 636.92.085.11/12.086.783:612.015

2014.2.287. СТАН АНТИОКСИДАНТНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗМУ КРОЛЕМАТОК ЗА УМОВ ТРИВАЛОГО ВИПОЮВАННЯ СУСПЕНЗІЇ ХЛОРЕЛИ, СУЛЬФАТУ НАТРІЮ, ХЛОРИДУ І ЦИТРАТУ ХРОМУ / Лесик Я.В., Федорук Р.С., Кропивка С.Й. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 2. — С. 210–215. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 542222.

Кролі, ензими антиоксидантного захисту, хлорела (супензія), сульфат натрію, хлорид хрому, цитрат хрому, сірка.

Висвітлено результати досліджень впливу тривалого застосування в раціоні кролематок (КМ) супензії хлорели, сульфату натрію, хлориду і цитрату хрому на активність ензимів системи антиоксидантного захисту, вміст гідропероксидів ліпідів (ГПЛ), ТБК-активних продуктів та вітамінів А і Е в їх крові. З'ясовано, що введення в раціон добавок сірки та сполук хрому вірогідно зменшувало вміст ГПЛ і ТБК-активних продуктів у крові КМ на 20-ту добу лактації порівняно з контрольною групою. Зазначено, що тривале застосування в раціоні КМ сульфату натрію, хлориду і цитрату хрому супроводжувалося вірогідним підвищенням активності ензимів антиоксидантного захисту, збільшенням вмісту вітаміну А і Е в їх крові та кількості продуктового молока за 20 діб лактації порівняно з контролем.

УДК 636.92.085.12.55:636.92.03

2014.2.288. ЗАСТОСУВАННЯ СОРБЕНТІВ ПРИ ВИРОЩУВАННІ КРОЛІВ / Мотко Н.Р., Мицук О.А., Мідяний С.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 2. — С. 249–252. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542222.

Кролі, сорбенти, цеоліт, комбікорм, клітковина.

Проведено дослідження з метою визначення оптимальної дози цеолітового туфу шляхом його введення в повнораціонний комбікорм для відгодівельного молодняку кролів (К.). Установлено, що добавки цеоліту (Ц.) до комбікормів позитивно впливають на метаболічні процеси в організмі та прирости живої маси кролів. Добавки Ц. у кількості 1 і 3% від маси комбікорму для відгодівельного молодняку віком 50–100 діб забезпечує достовірне (при $P>0,999$) підвищення на 9,4 і 8,1% живої маси К. до кінця відгодівлі і на 2 та 5% збереження молодняку при зниженні затрат корму на 1 кг приросту порівняно з контролем на 13 і 6,3%. Щодо інших доз Ц., то їхнє введення в раціон К. не мало істотного впливу на перетравлення поживних речовин порівняно з цими показниками на контролі. Органолептична оцінка крілятини не виявила розбіжностей між контрольною і дослідними групами. Якість шкурок від контрольного забою відгодівельного молодняку К. у віці 150 діб свідчить, що від дослідної групи тварин (середня жива маса 2,9 кг) одержано шкурок 1- і 2-го сортів на 25% більше (21 шт. проти 7 на контролі) за приблизно рівного виходу особливо великих шкурок (відповідно 23 і 21 шт.).

УДК 636.92.085.15.55

2014.2.289. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОМБІКОРМІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ КЛІТКОВИНИ У ГОДІВЛІ МОЛОДНЯКУ КРОЛІВ / Голубев М.І., Позняковський Ю.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 1(55), ч. 2. — С. 41–46. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 542225.

Кролі, комбікорм, клітковина, годівля молодняку кролів, жива маса кролів.

Висвітлено результати досліджень щодо визначення оптимального рівня сирової клітковини в комбікормі (КК) для молодняку кролів (К.). Проаналізовано показники росту, споживання КК та його витрати на 1 кг приросту молодняку К. 42–84-добового віку залежно від рівня клітковини в повнораціонному гранульованому КК. Експериментально доведено доцільність використання повнораціонних гранульованих КК з рівнем 18% сирової клітковини. З'ясовано, що згодовування кролятам у 43–84-добовому віці КК з умістом 18% сирової клітковини сприяє збільшенню їх живої маси на 2,8% та підвищенню середньодобового приросту за період вирощування відповідно на 5,2%. Витрати корму на 1 кг приросту молодняку К., який споживав КК з умістом 18% сирової клітковини, були на 2,6% нижчі за показник молодняку контрольної групи.

Кроленята, яким згодовували КК з умістом сирової клітковини 10% та 16% поступалися за живою масою відповідно на 2,1 та 1,7% від тварин, що одержували КК з умістом 14% сирової клітковини.

УДК 636.92.085.55:612.35:576.76:546.76

2014.2.290. ОСОБЛИВОСТІ ГІСТОАРХІТЕКТОНІКИ ПЕЧІНКИ У КРОЛІВ ПРИ ЗГОДОВУВАННІ КОМБІКОРМУ З РІЗНИМ ВІСТОМ ХРОМУ / Горальський Л.П., Ібатуллин І.І., Волківський І.А., Махно К.І., Гуральська С.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.С. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 2. — С. 53–58. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 542222.

Кролі, печінка кроля, комбікорм, хром у годівлі кролів, гістоархітектологія печінки кроля.

Наведено результати вивчення особливостей гістоархітектологіки печінки у кролів (К.) за умови згодовування їм комбікорму з різним вмістом хрому. Сформували 4 групи, які одержували: 1-ша (контрольна) — основний раціон (ОР); 2-га дослідна група — ОР + 0,4 мг Cr/kg комбікорму, 3-тя д. гр. — ОР + 0,8 мг Cr/kg, 4-та д.гр. — ОР + 1,2 мг Cr/kg комбікорму. Встановлено, що мікроскопічна будова печінки К. дослідних груп порівняно з контрольною не змінилася. Морфометричними дослідженнями печінки встановлено незначну тенденцію до зростання об'єму цитоплазми гепатоцитів, особливо у тварин дослідної групи з умістом 0,8 мг Cr/kg комбікорму порівняно з контролем, що свідчить про підвищення метаболічних процесів у печінці дослідних тварин, можливо унаслідок позитивної дії на організм кролів сполук хрому в цілому.

УДК 636.92.087.72:546.23:591.111

2014.2.291. ВПЛИВ ПРЕПАРАТУ “Е-СЕЛЕН” ТА БІОМАСИ ДРІЖДЖІВ *PHAFFIA RHODOZYMA* НА ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ОБМІН В ЕРИТРОЦИТАХ КРОЛІВ ЗА УМОВ ПЕРОРАЛЬНОГО НАДХОДЖЕННЯ КАЛІЮ БІХРОМАТУ / Антоняк Г.Л., Скаб О.Б. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.С. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 1(55), ч. 2. — С. 3–9. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 23 назви. Шифр 542225.

Кролі, селен, біомаса дріжджів, хром (VI), еритроцити, вітамін Е, ферменти.

Наведено результати дослідження впливу хрому (VI) у формі калію бихромату, препарату “Е-селен” та біомаси паротипогенних дріжджів *Phaffia rhodozyma* на піруваткіназу, лактатдегідрогеназу та глюкозо-6-фосфатдегідрогеназу активності в еритроцитах кролів (К.) 3-місячного віку. З'ясовано, що надходження $K_2Cr_2O_7$ у дозі 5 мг/кг маси впродовж 14 діб зумовлює інгібування каталітичної активності зазначених ферментів у клітинах крові К. Зазначено, що застосування препарату “Е-селен” та дріжджів *Phaffia rhodozyma* на фоні інтоксикації К. бихроматом сприяє нормалізації піруваткінази та глюкозо-6-фосфатдегідрогенази активності еритроцитів і підвищує ці показники порівняно зі значеннями,

виявленими в клітинах тварин, яким вводили лише $K_2Cr_2O_7$. Установлено, що вплив зазначених чинників на метаболічну активність еритроцитів може бути однією з важливих ланок у механізмах коригувальної дії препарату “Е-селен” та дріжджів *Phaffia rhodozyma* в організмі кролів, які зазнають впливу 6-валентного хрому.

УДК 636.92:575.113

2014.2.292. ГЕНЕТИЧНА ОЦІНКА КРОЛІВ НОВОЗЕЛАНДСЬКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ ЗА ПОЛІМОРФНИМИ ВАРІАНТАМИ С34Т ГЕНА *MSTN* ТА G2464A ГЕНА *PGR* / Шевченко Є.А., Копилов К.В., Федота О.М. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 93–102. — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 06 542600.

Кролі, селекція кролів, новозеландська біла порода кролів, генотипування кролів, продуктивність кролів, прогестероновий рецептор, міостатин.

Висвітлено результати генотипування кролів (К.) новозеландської білої породи за поліморфними варіантами С34Т гена міостатину (*MSTN*) та G2464A гена прогестеронового рецептора (*PGR*). Розподіл частот алелів досліджуваних генів становив: С — 0,471 і Т — 0,529, G — 0,433 і А — 0,567. Виявлено вплив генотипу К. за генами *MSTN* і *PGR* на прояв господарські корисних ознак — середньодобового приросту, багатоплідності, диференційної адаптивності до інфекційних захворювань. Обґрунтовано висновок, що в господарствах найефективнішим напрямом селекції К. новозеландської білої породи за поліморфним варіантом С34Т гена *MSTN* буде добір на користь гетерозигот СТ.

УДК 636.934.57.082.453

2014.2.293. ВПЛИВ ВІКУ САМОК НОРОК РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ СКАНДИНАВСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ НА ПОКАЗНИКИ ПЛОДЮЧОСТІ / Яремич Н.В. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 1. — С. 38–40. — Бібліогр.: 6 назв.

Норка, селекція скандинавської норки, самки норки, плодючість норки, кольоровий тип норки.

Наведено результати дослідження показників плодючості самок норки (Н.) генотипів скандинавської селекції залежно від тривалості їхнього використання для розмноження в господарстві. Встановлено, що достовірно вищі показники плодючості в Н. генотипів *Pearl* та *Scanblack* спостерігались у самок третього року використання — 6,25–6,42 щенят ($P>0,95$ –0,999). У тварин типу *Scanglow* максимальний показник багатоплідності зареєстровано у дворічних самок — 5,48 гол., у трирічних даних показник був нижчим на 5,5%. Виявлено високовірогідний позитивний кореляційний зв'язок між показниками загальної кількості народжених норчень у народжених живими ($r=0,36$ і $r=0,39$), ($P>0,999$). Результати досліджень засвідчили: незалежно від генотипу в самок Н. з віком зростають показники відтворювальної здатності, що зумовлює вірогідне збільшення в стаді частки 2–3-річних самок.

638.1/.2 Бджільництво. Шовківництво

Науковий референт — Ручко Т.В.

УДК 638.12:595.799:638.123

2014.2.294. ЩОДО СТАНДАРТУ КАРПАТСЬКИХ БДЖІЛ / Пилипенко В., Кейтель Е. // Пасіка. — 2014. — № 5. — С. 12–15.

Бджоли карпатські, стандарт, ознаки біологічні та господарсько корисні.

Наведено морфологічний стандарт карпатських бджіл (за В. Губіним). Перераховано основні породні ознаки карпатських робочих бджіл, маток і трутнів: кубітальний індекс, дискоїдальне зміщення, форма крайньої межі воскового дзеркала 5-го стерніта, індекс опущення 4-го тергіта, довжина волосків 5-го тергіта, довжина хоботка, довжина крила, сума довжин 3- і 4-го тергітів, забарвлення опущення грудей, забарвлення тергітів, маса, характер поведінки на щільниках, ступінь миролюбства, печатка меду, використання прополісу.

Розглянуті біологічні та господарсько корисні ознаки — медова та воскова продуктивність, рійливість, зимостійкість, плодючість маток, інтенсивність весняного розвитку, стійкість проти захворювань та інше.

УДК 638.123:638.145

2014.2.295. НОВИЙ СПОСІБ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПОРОДЫ ПЧЁЛ / Димов В.Т., Межов В.О., Толстомятов Л.П. // Пчеловодство. — 2014. — № 5. — С. 54–55. — Библиогр.: 3 назв.

Бджоли, породи бджіл, кубітальний індекс, дискоїдальний зсув.

Надано порівняльну оцінку методів ідентифікації породи бджіл за правими передніми крилами з використанням вітчизняної методики В.В. Алпатова і програми “Порода по крильям”. Для встановлення породи бджіл використовують

переважно три екстер'єрні ознаки: довжину хоботка і два показники жилкування крила — кубітальний індекс і дискоїдальний зсув, за якими породи найбільш сильно відрізняються між собою. Встановлено, що програма "Порода по крильям" дає більшу точність у визначенні належності бджіл до породи.

УДК 638.124.2:636.082.47

2014.2.296. ЗАВИСИМОСТЬ ЖИРОКИСЛОТНОГО СОСТАВА ТКАНЕЙ ПРЕДУКОЛОК ОТ ТЕМПЕРАТУРЫ ИНКУБАЦИИ РАСПЛОДА / Ковальский Ю.В., Кирилев Я.В. // Пчеловодство. — 2014. — № 5. — С. 21–23. — Библиогр.: 4 назви.

Бджоли медоносні, інкубація розплоду, жирні кислоти, липоліз.

Досліджували вплив зниження температури інкубації розплоду на співвідношення розплоду та жирних кислот в організмі передлялечок та лялечок медоносних бджіл. Виявлено, що в період передлялечки у тканинах медоносних бджіл міститься найбільша кількість ліпідів, але за час зігрівання вміст загальних ліпідів зменшується (у контрольній групі на 42,18%). Визначено, що жирокислотний склад тканин передлялечки представлений 16 кислотами. В значній кількості виявлено пальмітинову і олеїнову кислоти (77–79%), в той час як у дослідній групі пальмітинової кислоти виявлено у 1,12 раза менше, а олеїнової — в 1,16 раза більше, ніж у контрольній. Встановлено, що зниження температури інкубації розплоду до 32°C у період передлялечки призвело до зниження в тканинах вмісту чотирьох жирних кислот: миристинової, пальмітинової, стеаринової, бегенової. Зниження температури на 2°C супроводжується зростанням вмісту трансізомерів олеїнової і ліноленої кислот в 1,27 і 1,24 раза відповідно. Визначено, що вже на другу добу інкубації розплоду та під час утримання бджолиних сімей порушення параметрів мікроклімату призводить до зниження інтенсивності процесів ліполізу жирних кислот у тканинах передлялечок медоносних бджіл.

УДК 638.124.5

2014.2.297. СОТЫ — ОСНОВА ГНЕЗДА ПЧЕЛИНОЙ СЕМЬИ / Касьянов А.И., Лебедев В.И. // Пчеловодство. — 2014. — № 4. — С. 52–55. — Библиогр.: 5 назв.

Мед бджолиний, мінеральні речовини, макро- і мікроелементи, ботаничне походження.

Описано будову та фізичні показники бджолиних стільників. Наведено показники старіння стільника: після кожної виведеної бджоли змінюється товщина, форма та об'єм, а також колір стільника. Свіжовидбудований стільник має розмір 435×300 мм, важить близько 140 г. Маса стільника збільшується у 2 рази після виводу в ньому 6 поколінь, в 3 рази — після виводу 17 поколінь бджіл. Кількість воску в старіючому стільнику поступово зменшується і досягає 40–55%. Наведені теплозахисні якості бджолиних стільників. Вік і якість стільника має значний вплив на швидкість кристалізації меду. Описано переваги використання якісних стільників.

УДК 638.124.5:57.04

2014.2.298. ТЕМПЕРАТУРНАЯ ЗАВИСИМОСТЬ ИЗМЕНЕНИЯ МАССЫ ТЕЛА И СОДЕРЖАНИЯ В НЕМ ВОДЫ У ПЧЕЛ (*APIS MELLIFERA* L.) ПРИ АНЕСТЕЗИИ ДИОКСИДОМ УГЛЕРОДА / Еськов Е.К., Еськова М.Д., Спасик С.Е. // Сельскохозяйственная биология. — 2014. — № 2. — С. 89–93. — Библиогр.: 11 назв.

Бджола медоносна, маса, анестезія, діоксид вуглецю, температура.

Досліджували вплив на бджіл гіпо- та гіпертермії в умовах гіпоксії. Дослідження здійснено на різновікових бджолах весняно-літніх генерацій. Для кожного досліді відбирали із вуликів в ентомологічні садки по 150–200 особин із одних і тих же сімей. Для анестезії використовували хімічно чистий діоксид вуглецю, після чого розміщували бджіл на 2–3 год при заданій температурі у термостаті або у холодильній камері. Вивчали вплив різної тривалості дії діоксиду вуглецю на масу головних, грудних і черевних відділів тіла, а також вміст води в тілі бджоли. Встановлено, що тривалість життя анестезованих бджіл літніх генерацій при 25°C — 7 год (маса головних відділів зменшувалась у середньому на

11,5%, грудних — на 6,0 і черевних — на 6,1%) при 35°C — 5 год (маса вказаних відділів зменшувалась відповідно на 13,5; 7,4 і 7,6%), в стані холодового заціпеніння при 0°C — 3 доби (маса головних відділів зменшувалась у середньому на 1,5%, грудних — на 1,8 і черевних — на 1,3%). Наведено динаміку (0, 3, 7, 24, 48 год) змін маси різних відділів тіла і вмісту води у них під впливом анестезії діоксидом вуглецю при 0°C (табл.). Отже, встановлено, що анестезія стимулює різке зменшення маси тіла бджіл, а збільшення температури (висока активність бджіл) інтенсифікує зменшення маси тіла і втрати води. Визначено, що в стані холодового заціпеніння анестезія уповільнює динаміку зменшення маси і вмісту води в різних відділах тіла бджіл. Оскільки в стані холодового заціпеніння і анестезії дихальна функція призупиняється, транспорт води проходить переважно через покриви тіла.

УДК 638.145.54

2014.2.299. МИГРАЦИЯ СПЕРМЫ ТРУТНЕЙ В ПОЛОВЫХ ПУТЯХ МАТОК / Броварский В.Д. // Пчеловодство. — 2014. — № 4. — С. 20–22. — Библиогр.: 6 назв.

Матка бджоли, штучне осіменіння, яйцепровід, сперма.

Досліджували міграцію сперми різних трутнів у статевих шляхах матки та її розміщення в спермотеку. Для цього використовували гістологічний метод (трутнів маркують флуоресцентними мембранними зондами). Описані результати використання загальноприйнятої технології штучного осіменіння — одноразової ін'єкції сперми в непарний яйцепровід. У досліді використано 120 маток і досліджено 14 тис. гістологічних препаратів. Установлено, що сперма різних трутнів в яйцепровадах одразу ж після введення розміщується пошарово у вигляді вкладених одна в одну неправильної форми чашечок, повернених основою до виходу. Відокремлене розміщення сперми кожного трутня спостерігається як у яйцепровадах, так і в спермотеку бджолиної матки. Змішування шарів і утворення гомогенної маси не виявлено, лише у зонах контакту спостерігалась незначна дифузія в обидві сторони. Таке відокремлене розміщення сперми в спермотеку матки дає змогу регулювати одержання потрібного потомства в різні періоди репродуктивної діяльності самок. Отже, використання методу прижиттєвого маркування сперми трутнів флуоресцентними мембранними зондами дає можливість вивчати питання фізіології, анатомії і патології міграції сперми в статевих шляхах бджолиної матки.

УДК 638.15:616-036

2014.2.300. РОСЛИННИ ПРЕПАРАТЫ ПРОТИ КЛЩА / Приймак Г.М. // Пасіка. — 2014. — № 5. — С. 19.

Бджоли, вароатоз, кліщ вароа, лікування бджіл, препарати рослинного походження.

Описано препарати рослинного походження для лікування бджіл від вароатозу. Проти кліща використовують: розчин лавандової олії (2,5 мл) в 0,5 л етилового спирту; тимол у вигляді пари; чебрець (який містить тимол) по 100 г на 3–5 днів; суміш тимолу з евкаліптовою олією; гель-Anigra. Використовують проти кліщів вароа корені та листя хрону, суцвіття піжми (увечері обкурюють димом вулики з бджолами). Гніздо накривають марлею, зверху розкладають листя помідорів чи багна звичайного, додають 2–3 столові ложки подрібненого часнику, закривають плівкою, утеплюють (процедуру повторюють через 4–5 днів). Кліщів, що осипаються, фіксують на папері, змащеному вазеліном чи смальцем з олією, і покладають під гніздо на дно вулика. Для профілактики обробляють стільники димом з багна звичайного. Описано використання для весняної противароатозної обробки обпудрення бджіл сумішшю ароматизованого крохмалю з 1/4 чайної ложки перемеленого полину і чебрецю. З цією метою використовують також інші пилкоподібні речовини: тальк, глюкозу, цукрову пудру, висушений подрібнений квітковий пилок, борошно, сухе молоко тощо. Розглянуто використання (згодовування з сиропом) ефективних засобів проти кліща, які ще й добре стимулюють розвиток бджолиних сімей, зокрема це: хвойний екстракт, лепеха звичайна (аір болотний, татарське зілля), КАС-81.

УДК 638.15-022.6:616-03

2014.2.301. МЕШОТЧАТЫЙ РАСПЛОД — УГРОЗА ПЧЕЛОВОДСТВУ / Сотников А.Н., Королев А.В. // Пчеловодство. — 2014. — № 5. — С. 30–32. — Библиогр.: 2 назв.

Бджоли, хвороби бджіл, вірус мішечкуватого розплоду.

Описано хворобу бджіл, викликану вірусом мішечкуватого розплоду. Наведено дані про шляхи розповсюдження хвороби, її клінічні ознаки та перебіг. Описано діагностику хвороби та методика лікування.

УДК 638.152:638.154.6

2014.2.302. ЭТИОЛОГИЯ И ПРОФИЛАКТИКА КОЛЛАПСА ПЧЕЛИНЫХ СЕМЕЙ / Галатюк А.Е. // Пчеловодство. — 2014. — № 4. — С. 64–66.

Бджоли, колапс бджолиних сімей, фактори, клінічні симптоми, заходи запобігання.

Описано таке явище, як колапс бджолиних сімей (КБС). Наведено клінічні симптоми КБС, основні його етіологічні фактори виникнення. Визначено, що жоден фактор самостійно не викликає КБС, синдром зумовлений різними факторами, що діють у поєднанні або синергічно. Стрімка глобалізація, ведення промислового бджільництва з порушенням технології утримання призводять до зниження резистентності бджолиних сімей, а надалі — і до КБС. Основні етіологічні фактори можна розподілити за важливістю в наступному порядку: 1) максимальне вилучення натурального меду і заміна його на зиму інвертуванням цукром або цукровим сиропом (елемент промислового бджільництва); 2) відсутність доброї кормової бази, тривале використання бджіл на запиленні рослин одного виду; 3) масове використання штучного осіменіння маток; 4) вароатоз; 5) масове отруєння бджіл при використанні пестицидів для захисту рослин; 6) застосування антибіотиків. Розписано заходи для запобігання КБС.

УДК 638.16:638.178.2

2014.2.303. МЕТОДИКА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПЫЛЬЦЫ В МЕДЕ / Халько А.Н. // Пчеловодство. — 2014. — № 5. — С. 56–57. — Библиогр.: 3 назв.

Мед, пилок, пилкові зерна, експрес-метод визначення наявності пилкових зерен у меду.

Розроблено експрес-метод виявлення наявності пилкових зерен у меду. Метод базується на визначенні розміру і форми, характерних для пилкових зерен, з метою встановлення ботаничного походження, відповідності заявленим характеристикам досліджуваного меду і значною мірою — щоб робити висновки щодо натуральності продукту. У фальсифікованому меду пилкові зерна відсутні або зустрічаються у дуже малій кількості.

УДК 638.162

2014.2.304. МИНЕРАЛЬНЫЙ СОСТАВ МЕДА РАЗНОГО БОТАНИЧЕСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ / Акимова Н.С., Лапынина Е.П. // Пчеловодство. — 2014. — № 4. — С. 56–57. — Библиогр.: 6 назв.

Мед бджолиний, мінеральні речовини, макро- і мікроелементи, ботаничне походження.

Досліджували мінеральний склад меду різного ботаничного походження (табл.). У всіх досліджених зразках був визначений високий вміст солей калію, особливо багатий на них мед липи і чорноклену. Встановлено, що мед з каштану, липи і гречки має високу концентрацію мінеральних речовин. Сумарне значення мінеральних елементів меду липи і чорноклену становило 2796,78 мг/кг, каштану — 2705,22, з гречки — 1158,59 мг/кг, з гречки і різнотрав'я — до 1823,34 мг/кг. Найнижче сумарне значення мінеральних речовин відмічено у меду з фацелії і буркуну — 953,31 мг/кг. Також досліджували

наявність токсичних елементів: свинцю, кадмію, миш'яку. У всіх зразках ці елементи були відсутні.

УДК 638.162.1/3

2013.2.305. ВОДОРАСТВОРИМЫЕ ВИТАМИНЫ В МЕДЕ / Акимова С.Н., Харитонов М.Н. // Пчеловодство. — 2014. — № 5. — С. 58.

Мед, вітаміни водорозчинні, походження меду.

Наведено дані досліджень вмісту водорозчинних вітамінів у меду. Вміст вітамінів у меду визначали методом електрофорезу. Встановлено, що мед різного географічного і ботаничного походження суттєво відрізняється за кількістю вітамінів. Виявлено, що каштановий мед найбільш багатий на вітаміни В₁ і В₂, в той час як у зразках з липи, акації, буркуну, фацелії їх не виявлено. Визначено, що вітамін В₆ був присутній у всіх досліджуваних зразках, а вітаміни С і РР — не виявлено.

УДК 638.19:638.132.2

2013.2.306. ПРОДУКТИВНОСТЬ ОСЛИННИКА ДВУХЛЕТНЕГО РАЗНЫХ ЭКОТИПОВ / Савин А.П. // Пчеловодство. — 2014. — № 5. — С. 24–26. — Библиогр.: 3 назв.

Ослинник дворічний, екотипи, медопродуктивність.

Досліджено медопродуктивність ослинника дворічного (*Oenothera biennis*) різних екотипів (середньоросійський, кавказький, центральноєвропейський) та наведено дані їх біометричних показників і медопродуктивності. Встановлено, що екотипи розрізняються за строками початку і закінчення цвітіння, а також за його тривалістю (найдовша фаза цвітіння у центральноєвропейського екотипу — 75 діб). Медопродуктивність центральноєвропейського екотипу найвища — 151,1 кг/га. Мед, одержаний з ослинника дворічного — темно-жовтого кольору з зеленкуватим відтінком, бджоли на ньому добре зимують. Пилок жовтого кольору, дуже липкий і бджоли його не збирають.

УДК 638.2.082.26:575.16:591.162

2014.2.307. ПАРТЕНОГЕНЕТИЧЕСКОЕ КЛОНИРОВАНИЕ В ГЕНЕТИКЕ И СЕЛЕКЦИИ ТУТОВОГО ШЕЛКОПРЯДА / Клименко В.В., Лысенко Н.Г., Хаюянь Лян // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 40–56. — Библиогр.: 27 назв. Шифр 542600.

Шовківництво, партеноклонування, шовкопряд тутовий, селекція.

Викладено проблеми і перспективи селекційного процесу у тутового шовкопряду на сучасному етапі розвитку репродуктивних технологій у науковому шовківництві. У роботі використовувався матеріал із лабораторної колекції тутового шовкопряду, яка нараховує 22 клони і 10 ліній. Наведено дані про виведені нові клони, в яких відновлено здатність продукувати безплетальних дигаметодних самців, втрачену старими рекордними клонами внаслідок спонтанного мутагенезу. Розглянуто джерела внутрішньоклональної мінливості і шляхи її використання в селекції. Представлено метод послідовної поліплоїдизації для створення двостатевої тетраплоїдної раси тутового шовкопряду. Встановлено, що традиційні методи селекції в поєднанні з методами клонування, отримання поліплоїдних форм і елімінації летальних підходять для створення відкритої партенозиготної популяції тутового шовкопряду, оптимальної для вирішення завдань українського шовківництва.

639.2/.6 Рибне господарство. Аквакультура

Науковий референт — Ручко Т.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ТРЕТЯК О.М.

УДК [639.371.215:631.8]

2014.2.308. ВИРОЩУВАННЯ ЦЬОГОЛІТОК КОРОПА В СТАВАХ ІРКЛІВСЬКОГО РИБОРОЗПЛІДНИКА РОСЛИНОЇДНИХ РИБ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТРАДИЦІЙНИХ ОРГАНІЧНИХ ДОБРІВ / Кражан С.А., Коба С.А., Рибак А.І. // Рибогосподарська наука України. — 2014. — № 1. — С. 16–24. — Бібліогр.: 11 назв.

Короп (живлення цьоголіток), добрива органічні в рибництві, кормова база риб природна, рибопроодуктивність.

Наведено результати досліджень з вирощування цьоголіток нивківського лускатого коропа в полікультурі з рослиноїдними рибами із застосуванням традиційних органічних добрив — пташиного посліду і перегною ВРХ в умовах вирощувальних ставів Ірклівського риборозплідника. Визначено

параметри розвитку бактеріо-, фіто-, зоопланктону, зообентосу та показники росту коропа з водопостачанням ставів із Кременчуцького водосховища. Встановлено, що якісний, кількісний розвиток кормових організмів та динаміка споживання їх досліджуваними рибами були схожі; природна пожива в харчових грудках цьоголіток коропа досягала 40%, цей показник збільшувався у червні та липні. Вихід цьоголіток коропа від посаджених підрощених личинок був у межах 60–62%, цьоголіток гібрида товстолобиків — 68–70, білого амурса — 74–76%. Загальна рибопродуктивність становила відповідно по ставах 1612 та 1500 кг/га; середня маса цьоголіток коропа дорівнювала відповідно $51 \pm 4,39$ г та $47 \pm 4,10$ г; використано комбікорму для годівлі цьоголіток коропа відповідно по ставах 2,69 та 2,88 т/га, витрати якого становили 2,2 і 2,6 кг на 1 кг приросту живої маси риби. Вихід цьоголіток коропа від підрощених личинок в обох ставах був у межах рибницьких норм. Визначено, що економічно доцільним є використання пташиного посліду із розрахунку 0,12 т/га та перегною ВРХ — 3 т/га.

УДК 639.3.032.211:575.222.2

2014.2.309. ВАРИАНТ ЖЕЛТОЙ ОКРАСКИ У ФОРЕЛІ РОФОР / Никанов В.Я., Шиндавіна Н.И., Голод В.М., Терентьева Е.Г. // Рыбное хозяйство. — 2014. — № 2. — С. 95–98. — Библиогр.: 21 назв.

Райдужна форель, колір тіла і м'яса, селекція форелі, усадкування ознак форелі.

Представлено результати дослідження форелі Рофор мутантного жовто-коричневого забарвлення. На початку дослідження було відібрано ремонтну групу форелі породи Рофор, виведену в результаті масових схрещувань. При схрещуванні відібраних плідників між собою отримано перше покоління селекції. Наведено результати порівняльної оцінки риб з різними формами забарвлення та господарсько корисними ознаками, а також дані особливостей усадкування мутантного забарвлення у риб вихідного стада і першого покоління селекції. Визначено п'ять основних фенотипних кольорових морф (темно-жовто-коричнева — 21,3%, світло-жовто-коричнева — 34,0, яскраво-коричнево-золота — 11,7, сіро-коричнева — 16,0, світло-сіра — 17,0%). Досліджено білковий поліморфізм у однорічок першого покоління селекції, для чого було взято зразки тканин печінки, м'язів і очей. Досліджували 7 білкових і ферментних систем, які кодуються 17 генними локусами. Встановлено, що у жовтій форелі поліморфними є тільки 4 локуси, тоді як у породи Рофор — 9, інші показники також свідчили про різке зниження гетерогенності відносно вихідної породи. Визначено, що характерною особливістю одержаних риб є більш інтенсивне помаранчеве забарвлення м'яса порівняно з рибами нормального фенотипу завдяки підвищеному вмісту каротиноїдів; самці і самки характеризуються високою потенцією росту; усадкуваність забарвлення рецесивна. При відтворенні маточних стад нового породного типу для схрещування необхідно використовувати тільки риб з мутантним забарвленням.

УДК 639.3.032:575.15

2014.2.310. МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНІ МАРКЕРИ ТА МЕТОДИ ЇХ ІДЕНТИФІКАЦІЇ У СУЧАСНОМУ РИБНИЦТВІ (ОГЛЯД) / Грициняк І.І., Залоїло О.В., Залоїло І.А., Борисенко Н.О. // Рибогосподарська наука України. — 2014. — № 1. — С. 52–67. — Библиогр.: 62 назви.

Маркери молекулярно-генетичні, методи молекулярно-генетичні у рибництві (ПЛР), ДНК, мікросателіти.

Розглянуто основні типи варіабельних ділянок ДНК, які можуть використовуватися як молекулярно-генетичні маркери при встановленні рівня загбридизованості стада, проведенні генетичної інвентаризації популяції та вирішенні інших проблем у сучасному рибництві. Наведено огляд основних сучасних методів, які використовуються для ідентифікації молекулярно-генетичних маркерів: мінісеквенування; алельспецифічна ПЛР; метод TaqMan; метод FEN (Flapendonuclease); метод застосування ДНК-лігаз; гібридизація ДНК; рестрикційний аналіз; електрофоретичні методи; мас-спектрометрія; широкомасштабне секвенування. Наведено огляд перерахованих методів, їх принцип дії та призначення, а також описано вагомні досягнення у рибництві при їх застосуванні.

УДК 639.3.04:597.55(477.7)

2014.2.311. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ВИРОЩУВАННЯ ЦЬОГОЛІТОК КОРОПОВИХ ВИДІВ РИБ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Коваленко В.О., Воліченко Ю.М., Шерман І.М. // Рибогосподарська наука України. — 2014. — № 2. — С. 46–54. — Библиогр.: 9 назв.

Рибопродуктивність, стави вирощувальні, оптимізація вирощування рибопосадкового матеріалу коропових риб, прогнозування в рибництві.

Розробляли шляхи оптимізації та обґрунтованого прогнозування вирощування рибопосадкового матеріалу коропових риб. Для дослідження використовували виробничі вирощувальні стави Херсонського виробничо-експериментального заводу з розведення частикових риб. Предметом дослідження слугували показники фізико-хімічного і гідробіологічного режимів водойм, технологічні складники вирощування цьоголіток коропових риб в умовах півдня України. Багаторічні дані (2010–2013) щодо вирощування рибопосадкового матеріалу було згруповано та сформовано в три варіанти: 1-й — мінімальні показники, 2-й — середні значення, 3-й — максимальні показники, при цьому основним критерієм оцінки була густина посадки. Також аналізували вихід цьоголіток з вирощувальних ставів та їх середню масу. Проведено розрахунки за допомогою регресивних та логарифмічних рівнянь. Установлено, що за збільшення густоти посадки личинок коропа понад 60 тис. екз./га та рослинодних риб — 100 тис. екз./га вирощування стає малоефективним з економічної точки зору. Використані в дослідженні розрахунки дають змогу визначити граничні значення оптимальної густоти посадки окремих видів риб для вирощування в рибогосподарствах півдня України. Показано, що застосування рівнянь регресії, які враховують мінеральні та органічні добрива, густоту посадки рибопосадкового матеріалу, дає можливість прогнозувати рибопродуктивність із задовільною точністю.

УДК 639.3.043:639.211(282.2)

2014.2.312. ЖИВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ХАРИУСА (THYMALLUS THYMALLUS L.) РІЧОК ЗАКАРПАТТЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ / Хандожівська А.І., Кражан С.А., Мрук А.І., Коба С.А. // Рибогосподарська наука України. — 2014. — № 2. — С. 22–30. — Библиогр.: 14 назв.

Європейський хариус, живлення хариуса, індекс наповнення шлунка хариуса, річки Закарпаття.

Визначали спектр живлення, якісний та кількісний склад харчової грудки 28 особин з різновікових груп (трилітки, дво-літки, цьоголітки) європейського хариуса (*Thymallus thymallus*) річок Тересва та Теребля закарпатського регіону. Встановлено, що хариус споживає здебільшого безхребетних донної фауни, віддаючи перевагу амфібіонтичним організмам класу *Insecta*. Другорядне значення мають імаго повітряно-наземних комах, кількість цих організмів у живленні цьоголіток хариуса менша, ніж у дво-літок та триліток, де цей показник був у 2–3 рази більшим. У живленні три-, дво- та цьоголіток хариуса були спільними організми родів *Diptera*, *Trioptera*, *Plecoptera*, *Coleoptera*, *Ephemeroptera*, *Odonata*, *Amphipoda*. Визначено, що індекс наповнення шлунка у цьоголіток хариуса середньою масою $12,3 \pm 0,72$ г був більшим та становив у середньому $384,54 \pm 114,01\%$, ніж у дво-літок середньою масою $29,53 \pm 2,14$ г та триліток масою $91,4 \pm 11,42$ г, який досягав у середньому відповідно $177,75 \pm 16,41$ та $168,49 \pm 25,44\%$. Встановлено, що коефіцієнт вгодованості у різновікових груп європейського хариуса був дещо вищим у трилітніх особин ($1,42 \pm 0,05$), ніж у дво-літок та цьоголіток — відповідно $1,38 \pm 0,04$ та $1,25 \pm 0,08$. Отже, при аналізі особливостей живлення різновікових груп європейського хариуса річок Тересва та Теребля визначено, що його специфіка вказує на характер бентофагії.

УДК 639.3.09:597–12:576.85.08

2014.2.313. МОЛЕКУЛЯРНА ДІАГНОСТИКА YERSINIA RUCKERI / Рудь Ю.П., Циганюк І.О. // Рибогосподарська наука України. — 2014. — № 2. — С. 69–78. — Библиогр.: 25 назв.

Експрес-діагностика ПЛР, бактерії Y. ruckeri, збудник ерсиніозу, економічні збитки в аквакультурі.

Розроблено метод на основі ПЛР молекулярної експрес-діагностики бактерії *Yersinia ruckeri* — збудника ерсиніозу

або ентеричної хвороби “червоного рота”, що спричиняє значні економічні збитки в аквакультурі лососевих риб. У ході досліджень було проаналізовано нуклеотидні послідовності гена 16S рРНК вірулентних штамів *Y. ruckeri*. Визначено, що досліджені специфічні олігонуклеотидні праймери продукують амплікони розміром 600 пар нуклеотидів. Продукти ПЛР досліджено секвенуванням та показано, що праймери фланкують ділянку мішені ампліфікації. Встановлено, що за використання ампліфікації фрагмента гена 16S рРНК *Y. ruckeri* ці бактерії ідентифікуються безпосередньо зі зразків тканин ураженої риби або із зразків крові, взятих прижиттєво для виявлення хронічної інфекції навіть за безсимптомного перебігу захворювання. Отже, розроблений метод експрес-діагностики дає змогу ідентифікувати збудника — бактерію *Y. ruckeri* та здійснювати профілактичні або лікувальні заходи у рибогосподарських підприємствах України.

УДК 639.3:574.583

2014.2.314. АКТИВІЗАЦІЯ РОЗКЛАДУ ФІТОМАСИ ВИЩИХ ВОДЯНИХ РОСЛИН У РИБОВОДНИХ СТАДАХ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЯ РОЗВИТКУ КОРМОВОЇ БАЗИ / Мушит С.О., Гуцол А.В. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 1. — С. 38–41. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543603.

Кормова база ставів, фітомаса, ферментація фітомаси корму риб, білий амура.

Розглядаються заходи щодо покращання природної кормової бази ставів, що позитивно відображається на рибопродуктивності та економічній ефективності виробництва риби. Поставлена мета досягалась за рахунок обробки скошеної вегетувальної маси 20%-м розчином аміачної води, що дає змогу скоротити термін розкладу фітомаси в органічний субстрат та підвищити його удобрювальний ефект. Таким чином, після 20-добової експозиції одержано ферментовану фітомасу, яку можна використовувати як корм, що містить мінеральні і органічні компоненти, а вода відповідає нормативам для рибницьких ставів. Вивчали живлення цьоголіток білого амура у рибгоспі ТОВ “Меркурій” Вінницької обл. Виявлено, що у вмісті харчової грудки 95–98% припадає на вищу водяну рослинність, яка була добре перетравлена, та 2–5% — на фітопланктонні організми. Серед фітопланктонних організмів 79,0% — діатомових, 12,0% — зелених, 11,8% — евгленових та 2,5% — синьозелених водоростей. Встановлено, що індекс наповнення травного тракту знаходився у межах від 517,85 до 955,22‰, що свідчить про високу нагодованість цьоголіток білого амура.

УДК 639.3:575.113

2014.2.315. МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В РИБНИЦТВІ: монографія / Тарасюк С.І., Грициняк І.І. — К.: Аграр. наука, 2013. — 312 с. — Бібліогр.: 482 назви. Шифр 543645.

Маркери молекулярно-генетичні, методи генетичні, риба.

Розглянуто основні молекулярно-генетичні маркери, які використовуються для оцінки генетичної мінливості риб; проаналізовано їхні переваги й недоліки, наведено приклади застосування їх у селекційно-плеємній роботі та результати проведених досліджень. Описано методичні основи оцінки ДНК-поліморфізму (залежно від поставлених цілей), а також ті, які використовують у дослідженнях на різних рівнях

генетичної мінливості. Висвітлено генетичні методи аналізу геномної та мітохондріальної ДНК, які у багатьох випадках дають змогу виявити генетичні відмінності, не розпізнані методами електрофорезу білків. Розкрито особливості генетичного аналізу різних видів риб за допомогою молекулярно-генетичних маркерів. Охарактеризовано наукові основи комплексного генетичного моніторингу племінних стад риб на популяційному рівні, які є необхідною умовою подальшого ефективного розвитку аквакультури. Встановлено, що представлени напрямки досліджень мають як фундаментально-теоретичний, так і прикладний характер: вони дають змогу розв'язати проблеми генетичної паспортизації, ідентифікації риби та рибних продуктів, прискорити темпи породоутворення, контролювати селекційний процес і генетичні зміни в популяціях риб. Застосування сучасних методів наукових досліджень та впровадження їх у повсякденну практику дадуть можливість брати участь у міжнародних проектах, отримувати конкурентоспроможну продукцію рибництва та буде корисним у збереженні генетичних ресурсів різних видів риб.

УДК 639.311.03:[631.86/.87+639.4/.5]

2014.2.316. ЕФЕКТИВНІСТЬ СУМІСНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІЧНИХ ДОБРИВ ТА КУЛЬТИВОВАНИХ БЕЗХРЕБЕТНИХ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РИБОПРОДУКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАЛЬНИХ СТАВІВ / Тучапська А.Я. // Рибогосподарська наука України. — 2014. — № 1. — С. 25–36. — Бібліогр.: 10 назв.

Удобрення ставів, інтродукція маточної культури безхребетних, цьоголітки коропа, кормова база природна, рибопродуктивність ставів.

Досліджували рибницько-біологічні показники цьоголіток коропа при поєднанні удобрення ставів, інтродукції маточної культури *Daphnia magna Straus*, підгодівлі цьоголіток культивованими зоопланктонними організмами та оцінювали ефективність заходів для підвищення забезпеченості цьоголіток любінського лускатого коропа природними кормами. Дослідження проводили у трьох ставах дослідного господарства “Великий Любін” Львівської дослідної станції Інституту рибного господарства, у поліській зоні рибництва. У дослідні стави вносили маточну культуру *Daphnia magna Straus*, для підгодівлі у липні–серпні використали 65 кг/га зоопланктону. Встановлено, що середньосезонні показники біомаси зоопланктону дослідних ставів перевищували у 3,9–4,8 раза біомасу контрольного ставу. Визначено, що природний корм у харчовій грудці коропів дослідних ставів у червні становив 64,7–71,3%, протягом липня зменшився до 48,0, у серпні — до 15,0–2,0%, у цьоголіток контрольного ставу він становив у червні 92,3%, у липні — 20,6–2,1, у серпні — 1,1–0,4%. Рибопродуктивність дослідних ставів становила 733–805 кг/га і була вищою на 35,2–48,5%, ніж контрольного ставу. Природна рибопродуктивність зросла у 1,6–1,9 раза. Витрати зернового корму на приріст цьоголіток коропа у контрольному ставу становили 3,2 одиниці, у дослідних — були нижчими на 12,5–15,6%. Середня маса цьоголіток досягала 35,1–37,9 г проти 26,2 г у контролі. Встановлено, що прибуток від вирощування цьоголіток коропа в дослідних ставах був у 2,9–3,7 раза вищим, ніж у контрольному і становив 3955,2–5153,0 грн/га. Рентабельність вирощування цьоголіток із застосуванням заходів інтенсифікації була у 2,6–3,2 раза вищою проти контрольного ставу.

619 ВЕТЕРИНАРІЯ

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН БУСОЛ В.О.

УДК 619:614.31:623.454.836:63

2014.2.317. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВЕТЕРИНАРНОГО РАДІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ СИРОВИНИ ТВАРИННОГО ТА РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ / Прокопенко Т.О. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 4. — С. 100–103. — Бібліогр.: 5 назв.

Ветсанекспертиза, радіологічний моніторинг, стронцій, цезій, сировина с.-г., методи моніторингу.

Висвітлено застосування удосконаленої системи ветеринарного радіологічного моніторингу (ВРМ) радіоактивного забруднення сировини тваринного та рослинного походжень згідно з “Методичними вказівками” Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України 2011 р. Вказано об'єкти,

які підлягають ВРМ. У методичних вказівках регламентовано місця відбору для дослідження на вміст ^{137}Cs і ^{90}Sr , дози γ -випромінювання на місцевості, де знаходиться об'єкт ветеринарного нагляду та інші параметри моніторингу. Визначено контрольні пункти, їх кількість залежно від місця знаходження та географічних умов. Вказано на відповідальність за розробку графіків відбору проб, а також контрольні господарства, обрані з урахуванням географічних, ґрунтово-кліматичних умов, структури тваринництва в регіоні, радіаційної ситуації і розташування радіаційно небезпечних об'єктів. Наведено графіки з конкретними термінами відбору проб для радіологічних досліджень, а також вимоги щодо використання приладів для відповідних досліджень сировини тваринного і рослинного походження. З метою встановлення чіткої підпорядкованості в ході звітування, запропоновано схему звітності щодо ВРМ. Конкретизація та посилення відповідальності за повноту, своєчасність і достовірність переданої інформації удосконалення системи ВРМ сприяє захисту життєво важливих екологічних чинників для людини і суспільства, збереженню природних екосистем, відверненню кризових змін екологічного стану довкілля та запобіганню надзвичайним екологічним ситуаціям.

УДК 619:614.31:637.12:615.33

2014.2.318. З'ЯСУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ БЕЗПЕЧНОСТІ МОЛОКА КОРІВ ПІСЛЯ ЛІКУВАННЯ ЇХ ПРЕПАРАТОМ "ЦЕФТІОКЛИН" / Цибульський Д.В., Розпутній М.В., Левченко А.Г. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — Вип. 22: присвяч. 20-літтю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 654–659. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541902.

Корови, антибіотики, препарат "Цефтіоклін", молоко корів, ветсанекспертиза молока.

Представлено результати випробування безпечності експериментальної серії препарату "Цефтіоклін", у якому основною діючою речовиною є цефтіофура гідрохлорид (ЦГ). Механізм дії ЦГ полягає у пригніченні синтезу клітинної стінки бактерій. Належність ЦГ до групи цефалоспоринових антибіотиків 3-го покоління визначає широкий спектр бактерицидної дії відносно грампозитивних і грамнегативних бактерій, включаючи види, які продукують бетагалактазу, а також окремих анаеробів. Молоко від хворих корів досліджували після лікування їх препаратом "Цефтіоклін". Упродовж 7 діб моніторингу залишків ЦГ у молоці не спостерігалось. З огляду на аналогічні дані зарубіжних дослідників, зроблено висновок, що за парентерального застосування "Цефтіокліну" лактувальним коровам у рекомендованих виробником НВФ "Бровафарма" дозах, встановлювати терміни каренції на їх молоко немає підстав.

УДК 619:615.37:661.158(094)

2014.2.319. ВЕТЕРИНАРНІ ІМУНОБІОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ: довідник / за ред.: Головка А.М. та Ушкалова В.О. — Х., 2012. — 684 с. Шифр 542767.

Імунобіологічні засоби, вакцини, інфекції емерджентні, тварини с.-г., діагностикуми, законодавство ветеринарне.

У 2-му фундаментальному науковому виданні (1-ше вийшло у 2004 р.) доповнено й оновлено значну кількість ветеринарних імунобіологічних засобів (ВІЗ), чисельність яких з року в рік зростає. Розширення міждержавних господарських зв'язків та лібералізація торгівлі зумовлюють підвищення ризиків виникнення інфекційних хвороб тварин і людини у світі. Еволюція епізоотичного процесу, посилення вірулентності та утворення полірезистентних до антимікробних засобів рас умовно-патогенних мікроорганізмів, спалахи емерджентних інфекцій, підвищення вимог до безпеки продукції тваринництва — все це спонукає вчених до конструювання нових засобів специфічної профілактики. Нині в Україні зареєстровано і використовуються для діагностики і профілактики захворювань вірусної, бактеріальної та інвазійної етіології понад 700 ВІЗ. У цінному методичному посібнику зібрано сучасні дані про вітчизняні та закордонні ВІЗ, зареєстровані в Україні, а також нормативно-правові документи щодо розробки, впровадження, транспортування, зберігання та реалізації ВІЗ. Препарати диференційовано за розділами, видами тварин та діагностичним призначенням.

УДК 619:616.1:636.1

2014.2.320. ПОШИРЕНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ХВОРОБ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ В КОНЕЙ / // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 1. — С. 182–186. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 29 назв. Шифр 542221.

Серцево-судинна система, коні спортивні, хвороби серця (коні).

Представлено аналіз захворювань серцево-судинної системи в коней. Так, в умовах іподромного тренінгу внаслідок фізичного перенавантаження міокардіодистрофію діагностували у 34,2% рисистих коней. Найчастіше — у 4-річних (56,7%). За нерационального тренінгу гіпертрофію міокарда лівого шлуночка реєстрували у 28%, гіпертензію в малому колі кровообігу — 21, ішемію — 30, дистрофію міокарда — у 90%. У коней із сильним та невідновленим типом нервової системи захворювання спостерігали у 61,6%, сильним і врівноваженим — 38,4%. Щодо вікового фактора, то патологію серцево-судинної системи виявлено у 55% коней віком 10–17 років, у 48% — 6–7, у 20% — 3–4 та 5% у 2-річних тварин. Часто хворіли коні чистокровних порід — 50%. У 81,1% спортивних коней за допомогою аускультативної реєстрували серцеві шуми. Описано клінічні ознаки порушень за активного тренінгу. Зауважується, що запалення серцевого м'яза в коней виникає за бактеріальної, вірусної інфекції та паразитарної інвазії. Міокардит може зумовлюватися ускладненням перикардиту, ендокардиту, є наслідком використання фармакологічних препаратів і результатом прояву реакції гіперчутливості. Також у коней реєструють дилатаційну кардіоміопатію, яка є її первинною формою. Причини захворювання є міокардит, токсичний інсульт, отруєння монометалом і важкими металами. До менш поширених причин належать гіпоксичний або ішемічний інсульт, нестача вітаміну Е, селену, купруму. За прогресування дилатаційної кардіоміопатії в організмі відбуваються зміни, спрямовані на компенсацію зменшеного серцевого викиду, що призводить до розвитку вторинної дисфункції міокарда. Наголошується на необхідності своєчасної діагностики хвороб серця в коней, розробці методів їх лікування та профілактики.

УДК 619:616.24-002:[615.33+577.164.2]

2014.2.321. ВПЛИВ ОФЛОКСИЦИНУ ПРИ СУКУПНОМУ ЗАСТОСУВАННІ З АСКОРБІНОВОЮ КИСЛОТОЮ НА ІМУННУ СИСТЕМУ ТЕЛЯТ, ХВОРИХ НА КАТАРАЛЬНУ БРОНХОПНЕВМОНІЮ / Павлів О.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 1. — С. 239–241. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 542221.

Бронхопневмонія, телята, препарат "Офлоксацин", аскорбінова кислота, імунітет гуморальний і клітинний.

Досліди проведено на 10 телятах чорно-рябкої породи віком 3–4 місяці, спонтанно хворих на катаральну бронхопневмонію. У телят спостерігали пригнічений стан гуморальної і клітинної ланок імунної системи. Так, у сироватці крові були знижені показники: БАСК на 27,9%, ЛАСК — 15,2 та ФАП — на 13,7%, а також підвищені циркулюючі імунні комплекси (ЦІК) та серомукоїди на 17,9 та 17,6% відповідно. Застосування для лікування тварин препарату "Офлоксацин" сприяло нормалізації стану клітинної ланки імунітету на 7-му добу, а вже на 10-ту — частково і гуморальної ланки. При цьому знизився, але вірогідно високим залишився рівень ЦІК і серомукоїдів у сироватці крові. За 2-го варіанта — лікування "Офлоксацином" сукупно з аскорбіновою кислотою дало можливість швидше (на 7-му добу) нормалізувати показники гуморальної і клітинної ланок імунної системи.

УДК 619:616.7-085:615.849.19:636.1

2014.2.322. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ УЛЬТРАФІОЛЕТОВОГО ІНТРАВАСКУЛЯРНОГО ЛАЗЕРНОГО ОПРОМІНЕННЯ КРОВІ ЗА ЛІКУВАННЯ КОНЕЙ ІЗ ТРАВМАМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ / Скриль В.Ю. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 4. — С. 104–106. — Бібліогр.: 7 назв.

Коні тракенської породи, опорно-руховий апарат, травми в коней (лікування), лазерна терапія.

Коням тракенської породи (Чутівський кінно-спортивний комплекс) із травматичними ушкодженнями опорно-рухового апарату проведено інтраваскулярне (яремна вена) ультрафіолетове лазерне опромінення крові (ІЛОК) у поєднанні з локальним втиранням крему для суглобів "Алезан". Для опромінення крові застосовували апарат "Матрикс-ВЛОК" з лазерною головкою КЛ-ВЛОК, випромінюючою УФ з довжиною хвилі 0,365 мкм, потужністю 2,0 мВт (1 мВт на виході зі світловоду). Ці маніпуляції проводили дослідним тваринам (n=3) раз на добу впродовж 5 днів, тривалість сеансу — 10 хв, а контрольним (n=3) здійснювали лише локальні втирання крему "Алезан" в ураженій ділянці 3 рази/добу до клінічного одужання. Результати засвідчили швидше одужання жеребців у дослідній групі — зникнення кульгавості на 2 доби раніше (11,3%) та ознак запальної реакції на 3–4 доби (21,2%), ніж у контролі.

УДК 619:616.831-02-07

2014.2.323. УДОСКОНАЛЕННЯ ІМУНОГІСТОХІМІЧНОГО МЕТОДУ ДІАГНОСТИКИ ГУБЧАСТОПОДІБНОЇ ЕНЦЕФАЛОПАТІЇ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ (ГЕ ВРХ) / Ложкіна О.В. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр. — К., 2012. — Вип. 172, ч. 3. — С. 149–154. — (Сер. Вет. медицина, якість і безпека продукції тваринництва). Шифр 542162.

Губчастоподібна енцефалопатія, ВРХ, гістологічні дослідження, діагностика ГЕ ВРХ.

У Державному НДІ з лабораторної діагностики і ветеринарно-санітарної експертизи розроблено імуногістохімічний метод діагностики ГЕ ВРХ. Описано послідовність проведення досліджень, починаючи з відбору матеріалу і закінчуючи інтерпретацією отриманих результатів. Впроваджено метод діагностики в роботу патоморфологічного відділу ДНДІ ЛДВСЕ. Запропоновану методику схвалено Європейською референтною лабораторією з діагностики трансмісивних спонгіформних енцефалопатій м. Вейбридж (Англія). Вона може бути впроваджена в діагностичній мережі як арбітражна (для встановлення остаточного діагнозу на ГЕ ВРХ).

УДК 619:616.98.578.828.11Л:615.371

2014.2.324. ЗМІНИ В ПОПУЛЯЦІЇ РЕТРОВІРУСУ ЛЕЙКОЗУ В КРОВІ ХВОРИХ КОРІВ ПІСЛЯ ІМУНІЗАЦІЇ ВАКЦИНОЮ "ЛЕЙКОЗАВ" / Завірюха Г.А., Афанасьєва К.В., Бурлакова Н.О. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 1. — С. 92–98. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 542221.

Лейкоз ВРХ, корови, методи діагностики (РІД, ІФА, ПЛР), вакцина "Лейкозав".

Дослідження проведено на 150 коровах молочного стада, яких досліджували методами РІД, ІФА та ПЛР, використовуючи сучасне обладнання для лабораторних досліджень. Показано, що вилучення з неблагополучного щодо лейкозу (Л.) стада РІД-позитивних тварин, хворих у продромальній стадії, не гарантує одужання його від вірусу Л. у цілому. Це лише стримує активність розвитку інфекційного процесу Л. серед чутливих тварин. Після видалення РІД-позитивних тварин джерелом вірусу Л. у стаді залишаються 10–20% тварин з латентним перебігом інфекції, які не виявляються за РІД та ІФА. За перебування здорових корів серед невиявлених упродовж 8–12 місяців, здійснюється їх спонтанне зараження вірусом лейкозу. Запропоноване щеплення вакциною "Лейкозав" формує поствакцинальний імунітет у корів, що виражається у зменшенні в 4 рази кількості копій ДНК-прівірусу в плазмі крові. У таблиці показано, що через вісім місяців після щеплення вакциною в окремих тварин кількість копій ДНК-прівірусу зменшилась у 8–10 разів. Під кінець досліді 60% корів цієї групи були здоровими за показниками серологічних досліджень.

УДК 619:616.98:578.832.1Г:636.5

2014.2.325. УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ЗАСОБІВ СПЕЦИФІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ГРИПУ ПТИЦІ В РЕАКЦІЇ ЗАТРИМКИ ГЕМАГЛЮТИНАЦІЇ / Музика Д.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 1(55), ч. 1. — С. 161–167. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542220.

Грип птиці, діагностика грипу, віруси грипу, тест-системи, антитіла, птахи, метод РЗГА.

Відзначається, що на початку епізоотії грипу птиці Н5Н1 в АР Крим у 2005–2006 рр. однією з проблем в Україні була відсутність вітчизняних діагностичних тест-систем для швидкої діагностики цього захворювання. Упродовж 2007–2012 рр. у відділі вивчення хвороб птиці ННЦ "ІЕКВМ" розроблено й апробовано на практиці вітчизняні тест-системи для виявлення антитіл до вірусу грипу птиці за допомогою РЗГА. "Тест-система "АвіФлу Тест Н5Н1" та "Тест-система для виявлення антитіл до вірусу грипу А підтипів Н1-Н14 в РЗГА" пройшли державні випробування, їх зареєстровано на території України та використовують у практиці лабораторій ветеринарної медицини. У 2010–2011 рр., за результатом широкомасштабного епізоотологічного моніторингу диких птахів, ізолювано віруси грипу птиці підтипів Н5Н2, Н7Н3, Н15Н7, Н16Н3. Дослідження патогенності, біологічних та молекулярно-генетичних властивостей показали перспективність їх використання як виробничих вірусів для виготовлення діагностичних тест-систем. З метою вдосконалення специфічної серологічної діагностики грипу в РЗГА запропоновано додатково ввести до складу зазначених тест-систем нові інактивовані віруси підтипів Н5Н2, Н7Н3, Н15Н7, Н16Н3.

УДК 619:616.98:578.833.21Лк

2014.2.326. БЛУТАНГ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ І ДИКИХ ЖУЙНИХ ТВАРИН / Сорока Н.М., Козачок В.С. // Ветеринарна медицина України. — 2014. — № 3. — С. 13–16. — Бібліогр.: 12 назв.

Блутанг, вівці, кози, ВРХ, птахи, мокреці, інфекційні хвороби, епізоотії, катаральна лихоманка.

Блутанг (інфекційна катаральна лихоманка овець) — небезпечна інфекційна хвороба, яка характеризується катарально-геморагічним і некротичним ураженням слизової оболонки носової і ротової порожнини, язика, шлунково-кишкового тракту, органів дихання, епітелію вівчачки основи шкіри копит, а також дегенеративними змінами у скелетних м'язах. За виникнення блутангу ветеринарна адміністрація відповідної країни за 24 год після встановлення діагнозу повинна повідомити МЕБ для прийняття термінових заходів щодо обмеження поширення його в інші держави. Переносниками блутангу (Б.) є мокреці *Culicoides imicola*, *C. sanorensis*, *C. devulfi* та ін. Збудник Б. є високовірulentним вірусом, що належить до роду орбовірусів, штами вірусу мають 24 серотипи. У Європі виявлено їх 6 (1, 2, 4, 8, 9 і 16-й), найпоширеніший 8-й серотип. Вірус Б. зберігається в крові овець 3–4 місяці, а у ВРХ — 1–2 роки. Вірусоносіями у міжепізоотичний період можуть бути кози, олені, лосі, деякі гризуни та ін. Птахи можуть переносити збудник на значні відстані. Можлива передача вірусу через сперму до самиці, а потім через плаценту до плода. Описано перебіг хвороби, який має свої відмінності. Розмноження вірусу в плодах та ембріонах, особливо 5–6-тижневого віку, спричиняє аборт, гіпоплазію головного мозку, вкорочення кінцівок або народження нежиттєздатних. Перебіг Б. у с.-г. і диких тварин буває гострий і підгострий, абортивної форми, а за певних умов — атиповий. Специфічного лікування не розроблено. У разі виникнення Б. хворіє 70–100% тварин (летальність — 90%), у стаціонарних осередках 10–30% (летальність — 30%). Окреслено заходи боротьби та профілактики блутангу.

УДК 619:616.98:578.833.31Ч:636.4

2014.2.327. УЧАСНИКИ ЕПІЗОТИЧНОГО ПРОЦЕСУ ПРИ АФРИКАНСЬКІЙ ЧУМІ СВИНЕЙ І НАСЛІДКИ ЇХ ВЗАЄМОДІЇ / Прискока В.А., Неволько О.М., Свідерський В.С., Сковпень В.М., Скороход С.В., Даценко Р.А. // Ветеринарна медицина України. — 2014. — № 2. — С. 14–19. — Бібліогр.: 29 назв.

Африканська чума свиней, епізоотії, вірус АЧС, антитіла, свині, вакцина (проблема створення).

В епізоотичному процесі при захворюванні тварин на африканську чуму свиней (АЧС) беруть участь: вірус (агресор), свині (жертва) та кліщі роду *Ornithodoros* (жертва). Гетерогенність популяцій вірусу, кліщів і свиней призводить до циркуляції різних за вірулентністю штамів під час епізоотії. Висвітлено гіпотези, які пояснюють відсутність продукування захисних антитіл у відповідь на вторгнення вірусу АЧС в

організм тварини. Зазначено, що знищення свиней, уражених високовірулентними та помірно вірулентними штамами, сприяє селекції низьковірулентних фракцій вірусу АЧС. Низьковірулентний вірус, не викликаючи видимих уражень і клінічних проявів захворювання, має потенційні можливості для поширення в епізоотичному просторі. Для епізоотології АЧС визначальною є відсутність (або наявність незначної кількості) продукування віруснейтралізуючих антитіл, що не дає змоги створити імунний прошарок тварин під час епізоотії й унеможлиблює виготовлення вакцини. Залишається можливість боротьби з АЧС лише через депопуляцію тварин. Зроблено висновок, що наявність штамів вірусу АЧС з різною вірулентністю й відсутність продукції захисних антитіл мають враховуватись при оцінці ризику.

УДК 619:616.98:578.833.314:636.4

2014.2.328. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СВОЙСТВ ИЗОЛЯТОВ ВИРУСА АФРИКАНСКОЙ ЧУМЫ СВИНЕЙ / Варенцова А.А., Ремыга С.Г., Гаврилова В.Л., Жуков И.Ю., Пузанкова О.С., Власова Н.Н., Шевцов А.А., Груздев К.Н. // Ветеринария. — 2013. — № 12. — С. 27–32. — Библиогр.: 9 назв.

Свині, чума свиней африканська (АЧС), вірус АЧС, вірулентність ізолятів вірусу АЧС.

Зауважується, що Російська Федерація неблагополучна щодо африканської чуми свиней (АЧС) з 2007 р. До 2013 р. в країні зареєстровано понад 500 спалахів інфекції. З організму хворої тварини вірус АЧС виділяється із сечею, калом, слизом, контамінує корми, воду і навколишнє середовище. Зберігається вірус АЧС: у воді ≈ 175 днів, ґрунті ≈ 112 , кліщах ≈ 360 , сечі ≈ 87 , фекаліях ≈ 159 , крові ≈ 2230 , кістковому мозку ≈ 188 , лімфатичних вузлах ≈ 160 , замороженій свинині ≈ 1598 , ковбасі ≈ 930 днів. Збуднику властивий високий ступінь мілливості, що є причиною значної кількості популяцій вірусу АЧС, які володіють вираженою гетерогенністю. Показано достовірні відмінності в культурально-біологічних властивостях 2 ізолятів вірусу АЧС, виділених від дикого кабана (04/2013, Кашинський р-н, Тверська обл.) та свійської свині (06/2013, с. Красногоровка, Богучарський р-н, Воронежська обл.). Порівняльний аналіз інфекційного процесу у свиней за різних доз зараження визначено гетерогенність їх складу. Подальше вивчення нуклеотидних послідовностей геномів уможливило взаємозв'язок змін геному з відхиленнями, які відбулися в культурально-біологічних властивостях збудника. Наведено серологічні дані досліджень у РНГА сироватки крові експериментально заражених поросят, а також патологоанатомічні зміни у них.

УДК 619:616.98:579.852.13:636.2

2014.2.329. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ГНІЙНОГО ПОДОДЕРМАТИТУ В КОРІВ / Хомин Н.М. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 1. — С. 351–356. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 542221.

ВРХ, корови, годівля й утримання корів, пододерматит гнійний.

Дослідження проведено на коровах чорно-рябої породи віком 4–5 років, яких утримували на перфорованій залізобетонній підлозі за низького рівня годівлі, недостатнього моціону та інсоляції. Показано, що за таких умов у тварин відбувалось недостатнє надходження в організм поживних і мінеральних речовин з кормом, порушення обмінних процесів та погіршення якості копитцевого рогу, що зумовлювало розвиток гнійного пододерматиту. Так, у тварин проявлялась диспротеїнемія (зменшення вмісту альбумінів на 5,4% на тлі зростання концентрації α -глобулінів), зниження рівня γ -глобулінів на 7,4%, кальцію — на 10,2, фосфору — 6,4%, а також вітамінів А і Е на 16,2 і 11,4% відповідно. Про порушення обміну речовин у хворих на гнійний пододерматит свідчило зменшення вмісту у копитцевому розі кальцію на 14,0%, сірки — на 13,6%, золи, жиру, білка, а також збільшення концентрації вологи на 3,4%.

УДК 619:616.98:579.852.13Кл:636.4

2014.2.330. ЗБУДНИК CLOSTRIDIUM NOVI — РЕАЛЬНА ЗАГРОЗА ЧИ МІФ? / Іващенко О., Бех О. // Сучасна ветеринарна медицина. — 2013. — № 5. — С. 42–45.

Клостридіози, свині (раптова загибель), діагностика Clostridium novyi.

Однією з причин раптової загибелі свиноматок може бути бактеріальний збудник клостридіозу *Clostridium novyi*. Вищий рівень захворюваності реєструється влітку. Раптова смерть і відсутність інших клінічних ознак пояснюється здатністю *Clostridium novyi* в активному стані продукувати А-токсин, що призводить до загибелі тварини через 4–6 год після початку інфекційного процесу. У загиблих тварин спостерігали посинення живота, підгруддя, кінцівок (у деяких випадках — буряковий колір). Здуття трупів частіше відбувалось через 2–3 год після загибелі. Описано зміни в органах тварин при патологоанатомічному та гістологічному дослідженні. Зазначено, що особливості мікроорганізму збудника ускладнюють діагностику і потребують комплексних методів. Основною причиною переходу *Clostridium novyi* зі стану спори до вегетативного вважається стрес організму тварини різної етіології. Для отримання інформативних результатів досліджень обов'язковим є аналіз патологоанатомічних змін та відбір проб не пізніше 6 год після загибелі тварини для лабораторної діагностики (зразки печінки і кишковика на ПЛР, гістологічне дослідження, мазки-відбитки з печінки).

УДК 619:616.98:579.873.21Т:637.12.07

2014.2.331. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОЦІНКИ БІОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МОЛОКА КОРІВ, ІНФІКОВАНИХ ЗБУДНИКОМ ТУБЕРКУЛЬОЗУ / Власенко В.В., Лисенко О.П., Власенко І.Г., Михайлович Е.А. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 3. — С. 289–293. — (Сер. С.-г. науки. Вет. науки). — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 542223.

Ветсанекспертиза, корови, молоко, діагностика туберкульозу, туберкульоз, туберкулін, поживне середовище "Влаконт", мікробіологічні дослідження.

Метою роботи було створення надійного, науково обґрунтованого методу розпізнавання в сирому молоці корів (МК) стадійного розвитку збудника туберкульозу (ЗТ) після проведення туберкулізації у стаді. Розроблено експрес-метод оцінки безпеки молока з використанням комп'ютерної системи для виявлення ЗТ. Метод полягає в тому, що до МК у кількості 10 мл додають таку ж кількість препарату ВКБ і підігрівають до 50–60°C. Після охолодження вміст виливають у центрифужні пробірки, центрифугують при 1500 об./хв упродовж 25–30 хв, надосадну рідину зливають, а з осаду роблять бактеріологічні посіви на тонкі мазки, які висушують, фіксують і фарбують за Ціль-Нельсеном. За бактеріологічного дослідження до осаду додають стимулятор росту в співвідношенні 1:1 і витримують у термостаті 48 год при $t=37-38^\circ\text{C}$, з наступним посівом на поживне середовище (п.с.) "Влаконт". Мікроскопію мазків проводили за загальноприйнятою методикою за допомогою іммерсійної системи з використанням комп'ютерних технологій мікроскопування, які запатентовані в Україні авторами. Встановлено, що п.с. "Влаконт" придатне для контролю якості МК і молокопродуктів тому, що дає можливість виявляти поліморфні форми ЗТ, які викликають специфічне туберкульозне ураження внутрішніх органів морських свинок. Культури музейного штаму *M. bovis* 8, *M. bovis* BCG та з МК, одержані на п.с. "Влаконт" і Левенштейна-Йенсена, є ідентичні за мікроскопічною картою. Впровадження у практику комп'ютерної мікроскопії і п.с. "Влаконт" значно прискорить виявлення мікобактерій туберкульозу і зменшить витрати на дослідження при визначенні безпеки харчових продуктів. Підкреслено, що туберкулін ППД для савців Сумської біофабрики сер. 45 і 80 містить живі ЗТ. Після введення його в організм він може викликати характерні патологічні зміни лише у 8% випадків.

УДК 619:616.98:579.873.21Т–07

2014.2.332. ИСПЫТАНИЕ ОЧИЩЕННОГО СПЕЦИФИЧЕСКОГО АЛЛЕРГЕНА (ОСА) НА КРУПНОМ РОГАТОМ СКОТЕ / Притыченко А.Н., Лысенко А.П., Власенко И.Г., Власенко В.В. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2013. — Вип. 5(78). — С. 259–268. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 542072.

Туберкульоз, ВРХ, воли, діагностика туберкульозу, алергени.

Відзначається, що незважаючи на те, що методи стандартизації туберкулінів постійно вдосконалюються, вони залишаються досить суб'єктивними. Завищення активності туберкуліну (Т.) може призвести до гіпердіагностики і забою здорової тварини, а зниження її на 30% достовірно зменшує чутливість проби і підвищує ризик поширення хвороби через недовиявлення інфікованих тварин. Спроби вирішити проблему в рамках фізико-хімічних методів очищення Т. не дали успіху. У предстваленій статті запропоновано мембранні технології очищення специфічного алергену (ОСА) — видоспецифічного Т. Експериментальні випробування ОСА на великій рогатій худобі, сенсифікованій сумішшю нетуберкульозних мікобактерій та інфікованих *M. bovis*, а також на тваринах у стадах з високою ймовірністю туберкульозної інфекції, показали, що ОСА володіє вираженою активністю і достовірно більшою видовою специфічністю, ніж ППД-туберкулін для ссавців. Реакції на ОСА відмічались лише в проблемних стадах, де ймовірність туберкульозної інфекції була високою. У висновках визначено, що подальші дослідження необхідно спрямувати на ідентифікацію збудника туберкульозу у стадах з інфекцією *M. bovis* та *M. tuberculosis*.

УДК 619:616-099:546.173:636.2

2014.2.333. ВПЛИВ УРСОВІТ-АДЕС ТА СЕЛЕНІТУ НАТРІЮ НА РІВЕНЬ ПРОДУКТІВ ПЕРЕКИСНОГО ОКИСНЕННЯ ЛІПІДІВ У КРОВІ БИЧКІВ ПРИ ГОСТРОМУ НІТРАТНО-НІТРИТНОМУ ТОКСИКОЗІ / Губерук В.О., Гутий Б.В., Гуфрій Д.Ф. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 1(55), ч. 1. — С. 38–42. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542220.

Нітратно-нітритний токсикоз, бички, токсикологія, препарат "Урсовіт-АДЕС", селеніт натрію.

Дослідження проведено на бичках 6-міс. віку, з яких сформували 3 групи по 5 гол. Першій групі (контроль) однократно згодовували з кормом нітрат натрію у дозі 0,45 г NO_3^- на кг маси тіла тварини. Другий — нітрат натрію у цій же дозі, а через 3 год внутрішньом'язово ввели препарат "Урсовіт-АДЕС" у дозі 4 мл. Третій — аналогічно другій групі, але додавали 0,5% розчин селеніту натрію у дозі 1 мл. Результати експерименту засвідчили, що розвиток нітратно-нітритного токсикозу супроводжується утворенням великої кількості продуктів перекисного окиснення ліпідів. Так, за гострого нітратно-нітритного токсикозу рівень дієнових кон'югатів у крові зріс на 42%. При введенні тваринам препарату "Урсовіт-АДЕС" та селеніту натрію рівень дієнових кон'югатів, починаючи від 1-ї години до 8-ї, поступово знижувався. Через 2 год після вве-

дення антиоксидантів рівень дієнових кон'югатів у крові бичків дослідних груп став нижчим порівняно з контролем на 17,6 та 19,5% відповідно. Найнижчим цей показник був у дослідних групах через 8 год — на 34,8 та 36,1% відповідно. Уміст гідроперекисів ліпідів у крові бичків дослідних груп також знижувався: через годину — на 18%, 2 год — на 27, 3 год — на 36, 6 год — на 46% (відносно контролю), а через 8 год — досяг початкових величин у 1-й дослідній групі. Щодо показників малонового діальдегіду (МДА), то спад його рівня відповідно до дослідних груп мав таку картину: через годину — на 12 і 14%, 2 год — 14,6 і 16,2, 3 год — 18 і 20%, на 6-ту год досліді рівень кінцевих продуктів ПОЛ становив у 1-й д. гр. $0,264 \pm 0,011$ мкмоль/л та у 2-й д. гр. $0,257 \pm 0,010$ мкмоль/л. На 8-му год показник МДА майже наблизився до початкового рівня досліді (до згодовування нітрату натрію). Зроблено висновок, що за гострого нітратно-нітритного токсикозу найефективніше сукупне введення "Урсовіту-АДЕС" та селеніту натрію.

УДК 619:618.19-002-085:636.2

2014.2.334. ПОБІЧНІ ЕФЕКТИ НЕСТЕРОЇДНИХ ПРОТИЗАПАЛЬНИХ ПРЕПАРАТІВ ЗА МАСТИТУ В КОРІВ / Краєвський А.Й. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — Вип. 22: присвяч. 20-літтю наук.-вироб. фірми "Брова-фарма". — С. 264–269. — Бібліогр.: 21 назв. Шифр 541902.

Корови, молочне скотарство, мастити в корів, антибіотики, нестероїдні препарати, аборти, відтворюваність корів.

У досліджуваному господарстві захворюваність корів (чорно-ряба молочна порода, продуктивність 5000–6000 кг молока) на клінічний і субклінічний мастит сягала 25–30% у весняно-літній період року (1–2 місяці після отелення). Застосування антибіотиків, з огляду на стійкість до них мікрофлори (*in vitro*) в молочній залозі хворих тварин, поєднували у комплексній терапії з нестероїдними препаратами (д.р. — кетопрофен). При цьому ефективність лікування хворих на мастит корів зросла: швидко зникли його клінічні ознаки, нормалізувалась кількість соматичних клітин у молоці. Проте досить часто у цих тварин знову виникали рецидиви захворювання впродовж місяця або декількох тижнів і доводилось повторювати курс лікування. Після одужання коровам проводили стимуляцію і синхронізацію статевих циклічності. У корів, які переохворіли маститом, запліднюваність знизилась на 13–14% і зросла частота субклінічних абортів на 3–4%. Показники відтворення виявились кращими у тих, яких лікували лише антибіотиками. Зроблено висновок, що при застосуванні нестероїдних протизапальних препаратів для лікування корів, хворих на мастит, необхідно передбачити негативну дію на різні ланки метаболізму арахідонової кислоти, а також на запліднюваність та перебіг тільності.

663/665 ХАРЧОВА І ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ 637 ПРОДУКТИ ТВАРИННИЦТВА

Науковий референт — Ручко Т.В.

Науковий консультант — академік НААН ЛУКАНІН О.С.

УДК 637.065.524:637.5.035

2014.2.335. ПОДАВЛЕННЯ РОСТА ПЛЕСЕНИ НА СУХИХ КОЛБАСАХ / Пипек П., Рохлик Б., Лойкова А., Старух В., Вербицкий С. // Мясной бизнес. — 2014. — № 3. — С. 36–38. — Библиогр.: 15 назв.

Цвіль, ковбаси сухі, засоби протигрибкові, натаміцин, оболонки ковбасні.

Проведено порівняльне дослідження впливу двох протигрибкових засобів — натаміцину і сорбіту калію — на ріст цвілі на поверхні сухих ковбас (як підданих теплової обробці, так і сировопчених). Досліджено ріст цвілі на ферментованій ковбасі "Прешпорська салама" і на підданій теплової обробці "Височина" після закінчення процесу виробництва, а також під час визрівання і зберігання. Було підготовлено

зразки: два зразка, оброблених натаміцином (0,1 і 0,2%), і один — сорбатом калію (2%); контрольний зразок не був оброблений. На всі зразки наносили спори *Penicillium nalgiovense* та контролювали їх проростання і розвиток. Найбільш ефективним засобом для пригнічення росту цвілі виявився натаміцин, що є натуральним протигрибковим засобом, отриманим при ферментації бактерій *Streptomyces natalensis*, але він не проявляє антимікробних властивостей. Визначено, що обробка поверхні ковбас розчином натаміцину в невеликій концентрації порушує проникність клітинних мембран грибів. Розглянуто різні способи обробки ковбас натаміцином: занурення, обприскування, шляхом попередньої обробки оболонок або за допомогою спеціальних гелів.

УДК 637.1

2014.2.336. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ МОЛОКА В УКРАЇНІ / Трусова Т.Ю., Руденко Є.В., Грицина О.Г., Ємельянова Н.С. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 3. — С. 29–32. — Бібліогр.: 10 назв.

Молоко, моніторинг, обсіменіння бактеріальне, господарства.

Наведено результати моніторингу відповідності якості молока коров'ячого сирого незбираного вимогам національних і міжнародних нормативних документів за загальним бактеріальним обсіменінням та наявністю залишків протимікробних препаратів. Встановлено, що за загальним бактеріальним обсіменінням до 63% досліджених зразків молока коров'ячого незбираного сирого, виробленого у господарствах різних форм власності, не відповідають вимогам ДСТУ 3662. Визначено, що залишкові кількості протимікробних препаратів виявлено скринінговими методами у 75% досліджуваних зразків молока коров'ячого незбираного сирого, виробленого у господарствах різних форм власності, і в 23,5% зразків молока питного пастеризованого з торговельної мережі. Запропоновано впровадити систему постійного моніторингу якості та безпечності молока коров'ячого сирого на рівні виробників, а також системи аналізу та управління ризиками та принципи належної виробничої практики у господарствах різних форм власності та типорозмірів.

УДК 637.112

2014.2.337. ОЦЕНКА БИОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛНОЦЕННОСТИ БЕЛКОВ МОЛОКА / Камиль Аль-Бази Мезхер, Прудников В.Г., Шарапов С.О., Ионов И.А., Руденко Е.В., Русько Н.П. // Эффективное животноводство. — 2014. — № 3. — С. 26–28. — Бібліогр.: 17 назв.

Білок молока, цінність білків біологічна.

Сьогодні задоволення потреб людства у білку, розширення джерел його виробництва, підвищення повноцінності — одна з найбільш актуальних проблем. Сьогодні немає єдиних універсальних підходів, які забезпечують 100%-ву об'єктивну оцінку біологічної цінності (БЦ) білків. У наукових колах продовжується пошук методів, методик і критеріїв визначення БЦ білків. Визначено, що методика розрахунку "видимої" перетравності білка за скоректованим амінокислотним скором (АКС) PDCAAS дає змогу оцінити БЦ білків з врахуванням їх збалансованості, перетравності і утилітарності. Встановлено, що білок молока досліджуваних порід ВРХ має високу біологічну цінність як за вмістом незамінних амінокислот, так і за їх співвідношенням щодо грам азоту. Експериментально доведено, що збалансованість білків молока корів досліджуваних порід ВРХ різна. Найбільш високий показник PDCAAS встановлено для білків молока чорно-рябкої породи (88–92% за коефіцієнта утилітарності (U) 93–96%), середній (відповідно PDCAAS 84,6% і U=88,7%) для білка молока симентальських тварин і відносно порівняно найнижчий (PDCAAS — 76% і U=80%) для білків молока червоно-рябих корів.

УДК 637.333

2014.2.338. ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ НЕОБХІДНУ ЯКІСТЬ СИРИВ / Новаленко Н.О. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1, т. 1. — С. 167–172. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543603.

Сир, закваска, ферменти, якість сирів.

Проведено аналіз теоретичних і практичних аспектів формування якості сирів: вплив процесу виробництва сиру на його якість; аналіз ефекту того чи іншого варіанта технологічного процесу; вивчено органолептичні показники якості сирів (смак, запах, консистенція, рисунк, колір тіста, зовнішній вигляд, пакування і маркування). Проаналізовано вади сирів які виникають при переробці молока зниженої якості чи недотримання технологічного режиму виробництва. Розглянуто інгредієнти, які використовуються при виробництві різних видів сирів. Виявлено, що кількість та якість молока, яке виробляється сьогодні в Україні, не відповідає вимогам ринку. Основними причинами цього є виробництво молока переважно у господарствах населення, постійне скорочення молочного поголів'я, відсутність економічних та соціальних стимулів покращання організації праці у молочному тваринництві тощо. Встановлено, що виправлення сиропридатності

молока призводить до змін параметрів технологічного процесу, які покращують обробку сирного згустку, але в подальшому викликають вади органолептичного характеру, зокрема грубу, тверду консистенцію готового продукту.

УДК 637.344

2014.2.339. ПЕРЕРАБОТКА МОЛОЧНОЇ СЫВОРОТКИ В АЛЬБУМИН МОЛОЧНЫЙ / Гетманев В.Н. // Продукты & ингредиенты. — 2014. — № 5. — С. 22–23. — Бібліогр.: 3 назв.

Сыворотка підсирна, альбумін молочний, показники альбуміну органолептичні та фізико-хімічні, біологічна цінність.

Розглянуто ефективність переробки підсирної сироватки в альбумін молочний. Сировиною для виготовлення молочного альбуміну була підсирна сироватка, одержана за виробництва сиру "Російський". Аналіз якості сироватки показав, що в ній вміст білка становив 0,9%, молочного жиру — 0,2%, кислотність — 20°Т. Для утворення зерен альбуміну сироватку витримували при температурі 93–95°С протягом 60 хв, що сприяло стійкості продукту при тривалому зберіганні. Потім проводили виокремлення сироватки, яка не містить білок. Отриманий сирий альбумін розкладали на фільтр-тканину на 1–2 год для стікання сироватки до вмісту сухих речовин не менше 15%, потім охолоджували до температури не більше 8°С. Проведене тестування альбуміну молочного за органолептичними та фізико-хімічними показниками свідчить, що всі показники відповідають нормі. Визначено, що енергетична цінність альбуміну молочного становить 75 ккал. Отже, промислова переробка молока у сир на принципах безвідходної технології є важливим резервом зниження витрат сировини і підвищення ефективності виробництва. За рахунок молочної сироватки можна частково вирішити проблеми дефіциту сировини.

УДК 637.5.037

2014.2.340. ТЕХНОЛОГИИ ПЕРЕРАБОТКИ ЗАМОРОЖЕНОГО МЯСНОГО СЫРЬЯ / Веретов Л.А. // Мясной бизнес. — 2014. — № 3. — С. 62–63. — Бібліогр.: 4 назв.

Сировина заморожена, м'ясо, розмороження, замороження, зберігання.

Розглянуто питання пов'язані з технологією переробки замороженої сировини: механізм і температура замерзання вологи у м'ясі, механізм кристалоутворення, динаміку швидкого та повільного заморожування, перебіг різних процесів у замороженому м'ясі. Описано зміни, які проходять у м'ясі при зберіганні та розморожуванні. Наведено характеристику замороженого, розмороженого і охолодженого м'яса. Розглядаються способи розморожування м'ясної сировини: на повітрі при 18–22°С, у пароповітряному середовищі при 20–25°С, у воді — занурення або зрошування, у розсолі, в середовищі насиченого пару за пониженого тиску и температури 17–19°С.

УДК 637.5.037

2014.2.341. ИДЕНТИФИКАЦИЯ ТЕРМИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ МЯСНОГО СЫРЬЯ. ОСОБЕННОСТИ ТЕХНОЛОГИИ ПЕРЕРАБОТКИ БЛОЧНОГО МЯСНОГО СЫРЬЯ / Веретов Л.А. // Мясной бизнес. — 2014. — № 6. — С. 53–55. — Бібліогр.: 4 назв.

Сировина м'ясна, сировина м'ясна блочна, температурні режими, методи ідентифікації.

Розглянуто різні методи ідентифікації термічного стану м'ясної сировини. Описано такі методи: органолептичний, визначення показників окисного псування, гістологічний, визначення розчинності білків, фракційного складу білків, спектроскопічний, мультисенсорний, визначення змін ДНК, визначення полімеразно-ланцюгової реакції (ПЛР), визначення ферментів, визначення активності води, визначення електропровідності. Описано особливості технології переробки блочної м'ясної сировини. Розглянуто температурні режими та різні способи переробки замороженої м'ясної сировини. Визначено, що температура готового фаршу за всіх варіантів переробки блочної сировини повинна бути 7–12°С.

УДК 637.512'62.072:619:614.31

2014.2.342. ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ КОВБАСИ "САЛЯМІ" ЗАЛЕЖНО ВІД ОБОЛОНКИ / Прилипко Т.М., Дереш О.М., Булатович О.М., Букалова Н.В. // Збірник наукових праць Він-

ницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1, т. 1. — С. 173–177. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543603.

Ковбасні вироби "Салями", мікрофлора, оболонка, вологість, калорійність, дегустація.

Вивчали якісні показники сирокоченої ковбаси "Салями" залежно від виду упаковки в умовах ПП "Рикун", Хмельницька обл. Проведено органолептичну оцінку, визначено фізико-хімічні показники та встановлено вміст мікроорганізмів у ковбасних виробах. Об'єктом дослідження була партія ковбаси, виготовлена за одну зміну — "Салями Київська" у білкозіновій оболонці і "Салями Посольська" у п'ятишаровій поліамідній оболонці. Відмічено відносно високі темпи зниження органолептичних показників усіх дослідних зразків ковбаси у білковій оболонці в ході зберігання, зокрема оцінка зовнішнього вигляду знизилася на 3 бали. Загальна органолептична оцінка зразків у поліамідній оболонці суттєво не знижувалася майже весь період зберігання. Експериментально встановлено, що за однакової маси фаршу вихід зразків у поліамідних оболонках на 15–18% вищий, ніж у зразках у білкозіновій оболонці, що є підтвердженням високих бар'єрних властивостей п'ятишарової поліамідної оболонки. Встановлено, що застосування п'ятишарової поліамідної оболонки при виробництві сирокочених ковбасних виробів гальмує розвиток мікрофлори, сприяє зменшенню втрати маси і вмісту вологи, а також мінімізує погіршення консистенції і мікробіологічних характеристик досліджених ковбас під час їх зберігання.

УДК 637.513.8

2014.2.343. ЗАМОРАЖИВАНИЕ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ В ВОЗДУШНЫХ СКОРОМОРОЗИЛЬНЫХ АППАРАТАХ / Войтко А.М., Толмачев И.П., Войтко А.А., Войтко Д.А., Патлатий Ю.Г. — Херсон: ОЛДИ-ПЛУС, 2013. — 226 с. — Библиогр.: 47 назв. Шифр 543618.

Заморожування харчових продуктів, плоди, овочі, ягоди.

Представлено матеріали досліджень процесів заморожування харчових продуктів у безперервно діючих повітряних швидкозаморозювальних апаратах. Проведено аналітичні дослідження процесів заморожування плодів, ягід та овочів. Наведено аналітичні залежності, які дають змогу визначити тривалість процесів заморожування плодів або овочів на всіх термодинамічних етапах (охолодження перед підморожуванням, підморожування, доморожування, охолодження замороженого продукту). Запропоновано програму, а також прості емпіричні залежності для визначення тривалості процесів заморожування кулястих плодів та овочів. Проведено аналіз енергетичних, теплотехнічних і аеродинамічних параметрів при заморожуванні плодів і овочів у псевдозрідженому і щільному шарах. Відмічено особливості тепловіддачі від плодів і овочів до охолодженого повітря при переході від щільного шару до псевдозрідженого. Досліджені умови доморожування плодів і овочів у щільному шарі. Розглянуто загартування морозива у конусоподібних стаканчиках. Досліджувались тепловіддача і аеродинаміка при омиванні потоком повітря конусоподібних стаканчиків. Наведено довідкові дані з теплотехнічних параметрів харчових продуктів. Проведено перевірку заморожування розробленим методом інтенсивного теплообміну між продуктами і повітрям у вигляді повітряних потоків, реальних продуктів у промислових умовах (пельмені, вареники, листкове тісто).

УДК 637.524:633.863

2014.2.344. БЕЗНІТРИТНЕ ВИРОБНИЦТВО КОВБАСНИХ ВИРОБІВ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ: монографія / Молоканова Л.В., Квасніков А.А., Орешкіна О.О., Попова Я.А. — Донецьк: Ноулідж, 2014. — 194 с. — Бібліогр.: 268 назв. Шифр 543440.

Вироби ковбасні, барвники синтетичні, барвники натуральні, ковбаси варені.

Розглянуто проблеми кольороутворення ковбасних виробів у сучасних умовах дефіциту м'ясної сировини і тотального використання синтетичних барвників. Наведено результати особистих досліджень щодо одержання натуральних барвників з кизилу в терену, їх застосування для формування типового кольору варених ковбас за умови вилучення з їх рецептур нітриту натрію, можливості ідентифікації даних барвників у ковбасах. Здійснено науково-технічне обґрунту-

вання використання нетрадиційної сировини у виробництві ковбасних виробів. Проведено оцінку джерел формування кольору варених ковбасних виробів в Україні. Розроблено технології виробництва та вивчено властивості барвників з рослинної сировини. Висвітлюється оцінка можливості використання лактату натрію у виробництві варених ковбас. Наведено моделювання якісних характеристик варених ковбас без нітриту натрію, проведено товарознавчу оцінку їх якості, а також товарознавчо-експертні особливості реалізації цих варених ковбас, зокрема сортів "Ліановська" і "Мальва".

УДК 663.125:663.525.4:582.282.23

2014.2.345. ВЛИЯНИЕ ДРОЖЖЕЙ НА АРОМАТ И ФЕНОЛЬНЫЕ ВЕЩЕСТВА В КРАСНЫХ ВИНАХ / Каболе Д., Дюкассе М.-А., Рой А., Даган Л., Спарроу С., Пеллирин Ф., Шнайдер Р. // Напитки. Технологии и инновации. — 2014. — № 4. — С. 26–28. — Библиогр.: 4 назв.

Вино, раси дріжджів, аромат, фенольний склад.

Досліджували вплив дріжджів на колір і аромат червоних вин. Було випробувано сім рас дріжджів на сортах винограду Шираз і Мерло. Проаналізовано колір і аромат чотирнадцяти вин. Встановлено суттєву відмінність між расами дріжджів як за алкогольного, так і яблучно-молочного бродиння, а також їх вплив на фенольний і ароматичний профілі дослідженого вина. Визначено, що у винах Мерло і Шираз всі дріжджі зберігали сортовий аромат і характерний фенольний склад, особливо такі раси дріжджів, як: 1) ANCHOR Exotics SPH — виробляє найбільшу кількість етилгексаноату і 3-меркаптогексанола у Мерло і більше октанату, етилдеканоату і 2-фенилетанола у винах із Шираз — ці компоненти надають винам велику комплексність разом із фруктовим і свіжим характером; 2) ANCHOR WE 372 — також виділяється на фоні інших, надаючи вину із Шираз фруктового характеру, формуючи складні ефіри і 2-фенилетанол, також у великій кількості виробляє ацетати вищих спиртів, що сприяє багатому фруктовому характеру вина.

УДК 664.1

2014.2.346. ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ ТЕХНОЛОГІЧНИХ РЕЖИМІВ ВИРОБНИЦТВА НА ЯКІСТЬ ЦУКРУ / Скорик К.Д. // Цукор України. — 2014. — № 4. — С. 29–33. — Бібліогр.: 3 назви.

Якість цукру, кольоровість цукру, зола, сторонні домішки, мікробіологія, пластівці.

Розглянуто відхилення від оптимальних умов проведення технологічних процесів, які призводять до погіршення якості цукру. Проаналізовано вплив параметрів на кольоровість цукру, вміст сторонніх домішок та золи. Придільно увагу заходам щодо попередження мікробіологічного забруднення білого цукру та зменшення утворення пластівців у підкислених розчинах. Проведено моніторинг цукрової галузі України за 2012–2013 рр. Отже, визначено, що з метою забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного цукру слід довести його показники до рівня, що відповідають, як мінімум, другій категорії якості згідно з вимогами ДСТУ на цукор білий. Для цього потрібно використовувати кондиційну сировину, здійснювати процеси в оптимальних умовах, застосовувати сучасні технології та обладнання, попереджувати виникнення причин та порушень технологічних регламентів, які призводять до погіршення якості білого цукру. Всі вказані заходи дають змогу підняти рівень цукрової промисловості та забезпечити високу якість цукру.

УДК 664.13.16

2014.2.347. САХАРА И ОЦЕНКА ИХ КАЧЕСТВА ПО КОМПЛЕКСНОМУ ПОКАЗАТЕЛЮ / Дорохович Н.А., Кохан Е.А., Божок А.В. // Продукты & ингредиенты. — 2014. — № 5. — С. 22–24. — Библиогр.: 4 назв.

Цукор, розчинність, глікемічний індекс, термостійкість, солодкість.

Розглянуто основні властивості найбільш використовуваних і перспективних у використанні цукрів. Визначено, що більшість цукрів добре розчиняються у воді і при збільшенні температури їх розчинність збільшується. Серед цукрів найбільшу розчинність має моносахарид фруктоза — 78% (показує смакові якості продуктів, затримує процес черствіння виробів та збільшує термін їх зберігання), найменшу лактоза — 16%.

Встановлено, що найбільшим значенням глікемічного індексу (ГІ) характеризуються мальтоза (105%) та глюкоза (100%), тому ці цукри не рекомендовані для людей хворих на цукровий діабет, у свою чергу найменший ГІ у тагатози (3%), що робить її дуже перспективною для виробництва діабетичних кондитерських виробів. Визначено, що калорійність усіх цукрів практично однакова і становить 4 ккал/г, за виключенням тагатози — 1,5 ккал/г (це дає можливість виготовляти низькокалорійні продукти). Термостійкість різних сахаридів неоднакова: найменша температура плавлення — 104°C — у фруктози, найбільша — у лактози, а саме у її β-форми — 252°C, поряд знаходиться трегалоза — 210°C. Встановлено, що солодкість (С.) має важливе функціональне значення при виробництві кондитерських виробів, зокрема найбільшу С. мають фруктоза — 1,5 од., сахароза — 1 од. та тагатоза — 0,92 од., найменшу — лактоза і мальтоза 0,35 і 0,4 од. відповідно. Отже, за результатами комплексної оцінки тагатоза має унікальне сполучення важливих технологічних характеристик і властивостей покращувати здоров'я людини, що робить її найбільш перспективним цукром при розробці і виробництві функціональних харчових продуктів.

УДК 664.14:664.681

2014.2.348. РОЗРОБЛЕННЯ БІСКВІТНИХ ВИРОБІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЦУКРОЗАМІННИКА МАЛЬТИТОЛА / Дорохович В.В., Абрамова А.Г., Макарюк О.М. // Хлебный и кондитерский бизнес. — 2014. — № 4. — С. 34–35. — Библиогр.: 2 назви.

Цукрозамінник, мальтітол, тісто бісквітне, калорійність.

Наведено результати досліджень впливу мальтітолу на піноутворювальну здатність (ПЗ) меланжу для виготовлення бісквітів. Мальтітол має невисоку калорійність — 2,4 ккал і низький порівняно з цукром глікемічний індекс — 30%, солодкість його наближається до солодкості цукру і дорівнює 0,9 SES. Установлено, що максимальна ПЗ меланжу у разі застосування мальтітолу досягає 232%, цукру — 227%. За одержаними даними можна прогнозувати позитивний вплив мальтітолу на якісні показники бісквітних виробів. Дослідження показали, що бісквітне тісто із застосуванням мальтітолу як за технологією основного бісквіту (на 7%), так і бісквіту "буше" (на 9%) має меншу густину, ніж тісто на цукрі. Встановлено, що пористість бісквітів на цукрі і мальтітолі майже однакова, але питомий об'єм бісквітів на мальтітолі дещо вищий, що свідчить про гарну розпушеність (висока пористість та рівномірний розподіл пор). Органолептична оцінка показала, що вони мають чистий солодкий смак, за інтенсивністю аналогічний до бісквітів на цукрі, та запах характерний для бісквітних виробів. Розрахунок енергетичної цінності показав, що калорійність бісквітів на мальтітолі на 14% менша, ніж на цукрі, що позитивно. Встановлено доцільність застосування мальтітолу при виготовленні бісквітних виробів, що за органолептичними і структурними показниками аналогічні до бісквітів на цукрі, але мають меншу калорійність і глікемічність.

УДК 664.726

2014.2.349. ИССЛЕДОВАНИЯ РАЗЛИЧНЫХ СПОСОБОВ ИНТЕНСИФИКАЦИИ УВЛАЖНЕНИЯ ЗЕРНА ПЕРЕД ПОМОЛОМ / Бузоверов С.Ю., Лобанов В.И. // Хлебный и кондитерский бизнес. — 2014. — № 2. — С. 28–29. — Библиогр.: 4 назв.

Зерно, пшениця, волога, борошно, вакуум.

Досліджували процес розподілення вологи у зерні пшениці при різних способах зволоження задля виявлення із них такого, який прискорюватиме відволоження зерна за виробництва борошна. Вивчали два способи зволоження: шляхом занурення зерна у воду (імєрсійне зволоження) і за додавання до зерна обмеженої кількості води. Метою застосування обох способів зволоження було одержання кінцевої вологості близько 16%. У кожному зі способів розглядали три варіанти зволоження зерна пшениці: шляхом занурення зерна у воду при атмосферному тиску; на установці, яка знаходилась під вакуумом, після чого зерно залишали в робочій камері, де

щогодини протягом шести годин створювали додатковий вакуум і знижували його до вихідного. Зерно пшениці зволожували водою, яку підфарбували метиленовим синім індикатором (2,5%-й розчин у відповідності з методикою). Встановлено, що зі збільшенням ступеня зволоження зерна загальний вихід борошна і борошна вищого ґатунку зокрема — зростає, досягаючи максимуму при вологості 15,8% (при підвищенні вологості посилюється розпушення ендосперму без помітної втрати ним крихких властивостей, але подальше підвищення переводить ендосперм у більш пластичний стан та погіршує вимолочування оболонки, що призводить до значного зниження виходу борошна). Встановлено, що білість борошна спочатку підвищується, досягаючи максимуму при вологості 15,8% а потім практично не змінюється. За показниками білості борошно, одержане за проходження через сито № 45/50 ПА, відповідає вищому ґатунку. Визначено, що зі збільшенням ступеня розрідженості повітря у вакуумній камері загальний вихід борошна і борошна, що проходить через сито № 45/50 ПА, збільшується, досягаючи максимуму при вакуумі від 0,04 до 0,05 МПа (білість також досягає максимуму, що відповідає борошну вищого ґатунку), а при вакуумі, що перевищує це значення, — знижується. Отже, зроблено висновок, що найкращі результати за виходом борошна і більшості показників його якості одержано при вологості зерна 15,5–16,0%. Аналіз одержаного борошна показав, що воно відповідає хлібопекарському пшеничному борошну вищого ґатунку за всіма показниками, окрім сирової клейковини (27,1%). Відповідно цей тип борошна віднесено до борошна загального призначення М 55-23.

УДК 664.762:664.69

2014.2.350. ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВА МАКАРОННОЙ МУКИ ИЗ ЗЕРНА ТРИТИКАЛЕ И ПРИМЕНЕНИЕ ПРОДУКТОВ ЕГО ПЕРЕРАБОТКИ ПРИ ИЗГОТОВЛЕНИИ МАКАРОННЫХ ИЗДЕЛИЙ / Урубков С.А., Смирнов С.О. // Хранение и переработка зерна. — 2014. — № 2. — С. 34–38. — Библиогр.: 3 назв.

Тритикале, борошно тритикалеве макаронне, крупка тритикалева, технологія макаронного борошна.

Розроблені технологічні рішення, спрямовані на створення ефективного і дешевого способу виробництва борошна для макаронних виробів або крупки із зерна тритикале, спрощення технологічного процесу виробництва, зниження собівартості виготовлення, покращання споживчих властивостей і розширення асортименту готової продукції. Для збільшення виходу крупки з однорідною структурою за крупністю з використанням запропонованого способу виробництва борошна макаронного із зерна тритикале, на першій системі подрібнення одержують продукт з розмірами часток 670–950 мкм, об'єднують з продуктами, одержаними на другій драній системі з розміром часток 670–850 мкм і третій драній системі з розміром часток 670–710 мкм. Такий прийом дає змогу максимально витягти ендоспермові частини зерна більш високої якості. Помол здійснюється за скороченою схемою: 4–5 драних; 3–4 шліфувальних; 2 розмельних (всього 9–11 систем). Оцінку впливу борошна із зерна тритикале на технологічні властивості основної сировини для виготовлення макаронних виробів проводили за вмістом і якістю клітковини, автолітичною активністю і реологічними властивостями тіста. Органолептичний аналіз зварених макаронних виробів, вироблених за використанням лінії 3478/09, показав покращання структури готового продукту (зростала пружність, було відсутнє злипання). Визначено, що є можливість використання продуктів переробки зерна тритикале різних сортів, зокрема Трібун, лінія 3478/09, при виготовленні макаронних виробів. Експериментальними дослідженнями підтверджено, що при істотному скороченні схеми помелу за рахунок раціональної побудови технологічного процесу спосіб дає змогу одержувати із зерна тритикале макаронного борошна або крупки 45–55% загального виходу, борошна 2 сорту — 25–30% загального виходу, висівки — 20–25% загального виходу. Дослідження показали, що для здійснення запропонованого способу не потрібна розробка нового обладнання, оскільки використовується типове серійне обладнання.

630 ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.
Науковий консультант — професор ГОЙЧУК А.Ф.

УДК 630*:504.064.3(477)

2014.2.373. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЛІСІВ ICP-FORESTS В УКРАЇНІ / Матусяк М.В., Гуляр М.В., Бондарчук О.В. // IV Всеукраїнський з'їзд екологів з міжнародною участю (Екологія / Ecology — 2013), 25–27 верес. 2013 р.: зб. наук. ст. — Вінниця, 2013. — С. 221–223. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542203.

Моніторинг лісів, екосистеми лісові, дефоліація деревостанів, біорізноманіття, пошкодження деревостанів.

Наведено результати дослідження стану лісових екосистем за програмою моніторингу ICP-FORESTS. Зазначено, що впровадження функціонального екологічного моніторингу (ЕМ) лісів з використанням індикаційних властивостей різних об'єктів біологічного різноманіття, що є складовими природних екосистем лісонасаджень, дає змогу об'єктивно вирішувати подальші проблеми підтримки ландшафтного й відтворення видового різноманіття флори на території України. Аналіз динаміки коливань захворюваності деревних порід, зокрема їх дефоліації, залежно від року року, сприяє встановленню головних закономірностей зміни умов утворення нових масивів деревних насаджень, що дуже важливо для формування майбутніх лісових екосистем. Наголошено, що внаслідок недостатньої лісистості території України значна кількість точок ЕМ не потрапляє в лісові масиви, а тому в багатьох випадках не є репрезентативною. Слід зазначити, що впровадження даної системи моніторингу на території України є досить складним процесом, який знаходиться на початковій стадії розробки і потребує значних капіталовкладень.

УДК 630*15:639.12(477.83)

2014.2.352. САРНА ЄВРОПЕЙСЬКА (CAPREOLUS CAPREOLUS L.) В МИСЛИВСЬКИХ УГІДДЯХ ЛЬВІВЩИНИ [Текст]: монографія / Хоєцький П.Б. — Л., 2013. — 224 с. — Бібліогр.: 308 назв. Шифр 542125.

Лісівництво, сарна європейська, мисливство, фауна лісової, популяція сарни.

Наведено теоретичні узагальнення й аналіз експериментальних даних з актуальних питань ведення лісомисливського господарства щодо сарни європейської (СЄ) — *Capreolus capreolus* L. Досліджувалася динаміка чисельності СЄ в мисливських угіддях Львівщини. Проаналізовано вплив на чисельність виду чинників середовища й антропогенного пресингу. Розглянуто питання щодо структури популяції виду, особливостей формування стад, біотопічного поширення та живлення СЄ, а також її впливу на деревно-чагарникову рослинність. Обґрунтовано напрями відтворення й раціонального використання ресурсів СЄ у мисливських угіддях Львівської обл. та суміжних регіонів. Факторами, які стримують ефективність заходів з інтенсифікації мисливсько-господарської діяльності щодо сарни, є, зокрема, наявність хижаків, значна кількість облавних та колективних полювань; браконьєрство, відсутність системної біотехніки, недостатня якість обліків та обліки без виявлення вікової та статевий структури стад; фактор турбування, пов'язаний з полюванням на інші види мисливських тварин, та активність населення, спрямована на заготівлю недержавної продукції лісу. Слід активізувати зусилля з нейтралізації негативних наслідків цих чинників.

УДК 630*161.03.18:577.34:539.16

2014.2.353. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ, ЗАБРУДНЕНИХ РАДІОНУКЛІДАМИ / Краснов В.П., Ландін В.П. // Збалансоване природокористування. — 2013. — № 2/3. — С. 33–39. — Бібліогр.: 9 назв.

Лісові екосистеми, радіоактивне забруднення лісів, реабілітація лісових екосистем, лісгосподарська діяльність, радіаційний контроль.

Обґрунтовано критерії й методологію реабілітації лісових екосистем, забруднених аварійними викидами Чорнобилької

АЕС. Установлено, що за 27 років після аварії радіологічна ситуація на забруднених територіях унаслідок фізичного розпаду основних біологічно значущих радіонуклідів ^{134}Cs , ^{137}Cs та ^{90}Sr істотно покращилась. Площа лісових екосистем (ЛЕ) зі щільністю забруднення ^{137}Cs понад 37 кБк/м² зменшилась від 1,23 до 0,833 млн га. На цих площах необхідно здійснювати заходи щодо реабілітації, тобто відновлювати господарську діяльність та використання продукції лісового господарства (ЛГ) у повному обсязі. Основними критеріями при плануванні та проведенні реабілітації лісів є: щільність радіоактивного забруднення ґрунту, питома активність радіонуклідів у продукції ЛГ та можлива сумарна річна доза опромінення працівників ЛГ. Зазначено, що реабілітація ЛЕ і лісгосподарського виробництва має базуватися на принципах виключення невинуватеного опромінення працівників ЛГ і місцевого населення внаслідок господарської діяльності в лісах, використання останніх з рекреаційною метою або для заготівлі недержавної продукції; виключення виробництва продукції ЛГ, яка не відповідає державним гігієнічним нормативам.

УДК 630*17:582.632.1(477.41/42)

2014.2.354. ВІЗЕРУНЧАСТА ПЕРЛИНА УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ / Ткачук В., Тарасевич О. // Лісовий і мисливський журнал. — 2014. — № 1. — С. 10–12.

Береза візерунчаста, деревина берези візерунчастої, локалізація зростання берези візерунчастої.

Висвітлено питання збереження єдиного, унікального насадження берези візерунчастої (БВ) в Українському Поліссі. У листопаді 1995 р. у лісових екосистемах Словечанського лісгоспу, який займає частину Словечансько-Овруцького кряжу Житомирщини, було виявлено 50 беріз, що відрізнялися за формами росту (дерева, кущі) і мали ознаки візерунчастої текстури деревини. Цю форму берези завислої назвали березою українською (БУ), таксономічний статус якої слід уточнити. У результаті досліджень встановлено, що в насадженнях, де переважає береза зависла з домішками сосни та дуба низькорослого, за повноти 0,4–0,6 в умовах свіжого субору росте саме цей різновид берези. Генетичний аналіз зразків підтвердив, що БУ сформована на базі місцевого генотипу берези завислої і є деревною породою, приуроченою виключно до Словечансько-Овруцького кряжу. Слід зазначити, що за габітусом, візерунчастою деревиною вона близька до берези карельської. Місцева поліська назва БУ — “кручанка” — увійшла до переліку подібних народних назв беріз із візерунчастою деревиною, вживаних народами Північної Європи. Одним з результатів досліджень було створення заказника місцевого значення “Березовий” на території ДП “Словечанське ЛГ” загальною площею 36 га (2000 р.). У зв'язку з тим, що сьогоденний стан дерев БУ далеко не оптимальний, необхідно детально вивчити ситуацію й розробити заходи зі збереження єдиної, унікальної популяції берези візерунчастої.

УДК 630*17:582.632.2:630*231:630*18(477.51)

2014.2.355. ПРИРОДНЕ ПОНОВЛЕННЯ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО ТА ТЕРИТОРІЇ НОВГОРОД-СІВЕРСЬКОГО ПОЛІССЯ / Скляр В.Г. // Питання біоіндикації та екології: [зб. наук. ст.]. — Запоріжжя, 2013. — Вип. 18, № 2. — С. 56–70. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 543152.

Дуб звичайний, поновлення дуба природне, фітоценоз лісовий.

Проаналізовано представленість молодого покоління дуба звичайного в різних лісових угрупованнях Новгород-Сіверського Полісся. На території регіону природне поновлення дуба представлено під наметом різноманітних лісів: соснових, березово-соснових, дубово-соснових, дубових, березових та осикових. Ступінь сприятливості еколого-ценотичних умов різних угруповань для природного поновлення (ПП) дуба можна оцінити за результатами комплексного популяційного аналізу

на основі врахування в когорті молодого покоління цього виду таких характеристик, як їх щільність, розмірна, вікова та валітетна структура. Когортам молодого покоління дуба у регіоні досліджень притаманне значне варіювання значень усіх популяційних ознак. За результатами оцінки сукупності популяційних характеристик установлено, що умови більшості лісових фітоценозів регіону мало сприятливі для ПП дуба. До їх числа належать й угруповання формації *Querceta roboris*, що свідчить про ускладненість сталого і довготривалого існування чистих дубових лісів, які у своїй більшості є осередками раритетного фіторізноманіття. У зв'язку з малосприятливими умовами для ПП дуба на території Новгород-Сіверського Полісся, необхідно розробити систему заходів сприяння цьому процесу в різних лісових фітоценозах регіону, зокрема в лісах формації *Querceta roboris*.

УДК 630*17:582.632.2:631.524.85.01(477.41)

2014.2.356. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНТРОДУКЦІЙНИХ ПОПУЛЯЦІЙ *QUERCUS RUBRA* L. НА ТЕРИТОРІЇ КИЇВСЬКОГО ПОЛІССЯ / Блінкова О.І. // Питання біоіндикації та екології: [зб. наук. ст.]. — Запоріжжя, 2013. — Вип. 18, № 2. — С. 42–55. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 543152.

Дуб червоний, інтродукційні популяції, сосна звичайна.

Наведено результати оцінки особливостей адаптації інтродукційних популяцій дуба червоного (північний) на модельних ділянках території Київського Полісся. Зазначено, що інтродукційні популяції ДЧ вищезгаданих ділянок мають високий адаптивний потенціал до складних умов довкілля. Кульмінація поточного приросту за висотою в ДЧ настає у 8–15 років, за діаметром — у 15–25 років. Динаміка санітарного стану насаджень ДЧ протягом 1995–2013 рр. свідчить про поліпшення стану інтродукованих популяцій, наближення їх до "здорових". Виявлено, що всі досліджені насадження ДЧ (1995–2013 рр.) мали середньозважений індекс стану деревостану, який не перевищував $I_c=1.9$. Сучасний віталітетний аналіз (за Крафтом) показав, що розподіл "усихаючих" особин ДЧ наближений до природного відпаду. Значне насіннєве та порослеве поновлення дуба на всіх досліджених ділянках, швидкий ріст та подекуди пригнічення сосни звичайної свідчать про високу конкурентоспроможність і ранню стиглість інтродуцента, особливо в молодому віці. Змішані та чисті насадження ДЧ на території досліджуваного регіону потребують якісного проведення вибіркових рубок для зменшення міжвидової конкуренції серед головних деревних порід за ресурси. Перспективним напрямом подальшого дослідження в цьому питанні може стати аналіз особливостей формування фундаментальної екологічної ніші та адаптація інтродукційних популяцій дуба червоного та аборигенного виду дуба звичайного в природних лісах та культурфітоценозах.

УДК 630*228.3.004.12:630*17:582.632.2(292.485)(477)

2014.2.357. ЛІСІВНИЧІ ВЛАСТИВОСТІ СУПУТНИХ ПОРІД У ДУБОВИХ ЛІСОСТАНАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Карпенко В.І. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 187, ч. 1. — С. 248–253. — (Сер. Лісівництво та декоративне садівництво). Шифр 542173.

Діброви, супутні деревні породи, граб звичайний, клен гостролистий, липа серцелиста, підгінні лісові породи, кореневі системи деревних порід.

Оцінювалися деякі лісівничі властивості основних підгінних порід для дуба звичайного (ДЗ), їхній вплив на стан та інтенсивність росту і продуктивність дубово-грабових, дубово-кленових і дубово-липових насаджень. Лісівничі властивості граба звичайного (ГЗ), клена гостролистого (КГ) та липи серцелистої (ЛС) вивчали у свіжих дібровах, де ці породи виявляють найвищу конкурентну спроможність. З'ясовано, що в органічному опаді ЛС більше золи, азоту, фосфору, калію і кальцію, ніж в опаді КГ та ГЗ. У мішаних насадженнях ЛС не витісняє коріння ДЗ і ясеня звичайного з верхніх у нижні шари ґрунту, а КГ, і особливо ГЗ, при сумісному рості з дубом та ясенем витісняють їх коріння в нижні, менш родючі, шари ґрунту.

УДК 630*232(477)

2014.2.358. СТАН ТА ЯКІСТЬ РОБІТ ІЗ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОКРАЩЕННЯ / Маурер В.М.,

Пінчук А.П. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 187, ч. 1. — С. 328–334. — (Сер. Лісівництво та декоративне садівництво). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542173.

Відтворення лісів в Україні, лісовідновлення штучне, садивний матеріал, приживлюваність саджанців, якість лісових культур.

Наведено й проаналізовано основні показники, що характеризують обсяги створення та якості лісових культур у розрізі лісорослинних зон України в останні роки. Окреслено основні шляхи й першочергові завдання з покращання відтворення лісів. Сучасне вдосконалення лісів, враховуючи природне різноманіття України та головну мету сталого розвитку — багатогалузеве лісове господарство, має бути зорієнтоване на активне, гармонійне запровадження, поряд з традиційними типами лісових культур, адаптаційних та економіко-технологічних підходів до відтворення лісових ресурсів, які сприятимуть забезпеченню прогнозованих функцій створених лісів і систем лісовирощування (ЛВ). Збільшення питомої частки плантаційного ЛВ у загальних обсягах відтворення лісових ресурсів не тільки сприятиме зростанню економічної компоненти лісів, а й істотно зменшить антропогенний тиск на інші насадження. Проте активне впровадження економіко-технологічного підходу в практику ведення лісового господарства (ЛГ) країни стримується недостатнім обґрунтуванням його доцільності та відсутністю ефективних, апробованих технологій створення й експлуатації лісових плантацій. Дуже важливим у контексті покращання стану і якості відтворення лісових ресурсів є збільшення в загальних обсягах питомої частки природного лісовідновлення з урахуванням зонування території України за успішністю природного поновлення та лісівничого потенціалу відведених лісових ділянок. Необхідно розглянути окремі концептуальні напрями щодо виробництва садивного матеріалу, насамперед розширити асортимент і обсяги вирощування окремих порід, зокрема сіянців дерев-піонерів та кущів, а також запровадити промислові методи виробництва садивного матеріалу лісотвірних порід із закритою (не травмованою) кореневою системою. Це дасть змогу не лише підвищити ефективність використання селекційного насіння й розширити строки їх садіння, що вкрай важливо для лісорозведення в Степу, а й створить передумови для закладання лісових культур на нелісових землях мікоризованим садивним матеріалом.

УДК 630*266:630*116.1:631.115(477)

2014.2.359. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОЛІСІВНИЦТВА В УКРАЇНІ / Гладун Г.Б., Гладун Ю.Г. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 2. — С. 165–170. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство). — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 542777.

Агрорісівництво, лісонасадження захисні, лісопасовищні угіддя, лісопольові угіддя, лісові ферми.

Обґрунтовано доцільність поширення позитивного європейського досвіду з агорісівництва й представлено основні напрями його застосування в умовах багатогалуздового сільського господарства на теренах України. Агрорісівництво (АЛ) (*agroforestry*) є відносно новим напрямом господарювання, який поєднує в собі одночасне вирощування на одній і тій самій ділянці дерев (чагарників) і с.-г. (садових) культур або с.-г. тварин. При цьому одержують деревину та іншу с.-г. продукцію й водночас захищають місця їхнього розташування від несприятливих природно-антропогенних впливів. Запровадження АЛ сприяє підвищенню біорізноманіття, підтриманню на певному рівні економічних, екологічних, соціальних і природних ресурсів. Використання в Україні АЛ на принципово новій комерційній основі дасть змогу не лише покращити забезпечення с.-г. угідь відповідним захистом від негативних факторів природно-антропогенного походження, але й одержати прибуток від додаткової конкурентоспроможної продукції, що може використовуватись у різних галузях народного господарства. Зазначено, що у зв'язку з розвитком фермерського господарства і наявністю чисельної ланки середніх за розмірами площ землекористування с.-г. товаровиробників АЛ повинно активно розвиватися, оскільки екологічні й економічні вигоди від його впровадження є очевидними й визнаними світовою спільнотою.

УДК 630*431:551.58(234.86)

2014.2.360. КЛИМАТИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ И ДИНАМИКА ПОЖАРОВ В ЛЕСАХ ГОРНОГО КРЫМА / Коба В.П., Жигалова Т.П. // Лесоведение. — 2014. — № 2. — С. 52–58. — Библиогр.: 18 назв.

Ліси Гірського Криму, пожежі лісові, кліматичні фактори, температурний режим, опади.

Вивчався вплив кліматичних факторів на частоту виникнення і площу поширення пожеж (П.) у лісах Гірського Криму. Оцінка періодичності П. за трьохсотлітній період засвідчила, що їх кількість у регіоні в ХХ ст. значно збільшилась, і ця тенденція зберігається й донині. У 90-ті роки ХХ ст. і перше 10-ліття ХХІ ст. на території Гірського Криму частота лісових П. порівняно з попередніми десятиріччями зросла в 2–3 рази, а величина середньої площі збільшилась на порядок. В умовах південного макросхилу Головної гряди Кримських гір температурний режим найпомітніше впливає на реалізацію пірогенного чинника, дія ж атмосферних опадів проявляється на рівні тенденції. Погіршення в останнє 10-річчя пожежонебезпечної ситуації в лісах південного макросхилу Головної гряди Кримських гір, поряд з підсиленням негативного антропогенного впливу, значною мірою пов'язане із зміною температурного режиму в цьому регіоні.

УДК 630*443:630*17:582.632.2

2014.2.361. БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ЗБУДНИКІВ СТОVBУРОВИХ ГНИЛЕЙ У ДУБОВИХ НАСАДЖЕННЯХ (НА ПРИКЛАДІ ДП “БЕРЕЗНІВСЬКЕ ЛГ”) / Максимчук Н.В. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 187, ч. 1. — С. 266–271. — (Сер. Лісівництво та декоративне садівництво). — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 542173.

Дубові насадження, стовбурові гнилі, шкодочинність стовбурових гнилей.

Наведено результати досліджень особливостей поширення збудників стовбурових гнилей (СГ), їхнього видового складу і шкодочинності. З'ясовано, що причиною ослаблення дубових насаджень є дереворуйнівні гриби, а саме: несправжній дубовий трутовик (*Phellinus robustus* (Karst.)), дубовий трутовик (*Inonotus dryophilus* (Berk.) Murr.), сірчано-жовтий трутовик (*Laetiporus sulphureus* (Bull. et Fr) Bond. et Sign.), трутовик справжній (*Fomes fomentarius* (L. Fr.) Gill.). Зрідка зустрічалися дубова губка (*Daedalea quercina*) та плодові тіла печіночниця звичайної (*Fistulina hepatica* (Bull. et Fr.) Bond.). Відсоток їх поширення в насадженні був дуже незначний. У пошкоджених ожеледицею деревостанах, у яких очікується спалах збудників хвороб лісу, необхідно вчасно і високоякісно проводити роботи з ліквідації наслідків стихійного лиха, а саме: у першу чергу здійснювати прибирання заха-раченості та вибіркові і суцільні санітарні рубки.

УДК 630*585:528.837

2014.2.362. ЛІСОВІ БЕЗПІЛОТНИКИ / Шевченко М., Яроцький В., Горб О. // Лісовий і мисливський журнал. — 2013. — № 6. — С. 18–19.

Лісові безпілотники, обстеження лісу, аерофото- і відеозйомки лісу.

Обґрунтовано доцільність використання безпілотних літальних апаратів (БЛА) як нового інструменту для дослідження лісів, оскільки для ефективного управління ними потрібно мати актуальну та своєчасну інформацію про стан і процеси, що в них відбуваються. Одним із методів збору точних і актуальних даних є аерофотозйомка з використанням авіаційної техніки. Цей вид збору даних досить дорогий, та й організаційні труднощі ускладнюють проведення довгострокових та регулярних обстежень певних ділянок лісу. Проте технології щороку вдосконалюються. Альтернативою цивільній авіації можуть стати портативні БЛА, оснащені необхідними датчиками й приладами (фото- і відеокамери, GPS-приймачі тощо) і пультом керування. Апарати за типом поділяють на крилаті і гвинтові, останні з яких поширеніші і практичніші. За допомогою БЛА можна проводити аерофото- і відеозйомки, а також спостереження в реальному часі. Використання БЛА з шістьма гвинтами (гексакоптери) дає змогу здійснювати моніторингові дослідження лісу у важкодоступних місцевостях, а також досліджувати радіоактивно забруднені ліси. Гекса-

коптери можна використовувати для оперативного виявлення осередків усихання дерев, моніторингу лісових пожеж, контролю додержання заповідного режиму в заповідниках та національних парках, а також обліку мисливських тварин і виявлення браконьєрів. Наведено технічні характеристики і функціональні переваги гексакоптера Aibot X6 (Німеччина), за допомогою якого можна збирати дані у важкодоступних місцевостях (під лініями електропередач чи кронами дерев), швидко картографувати певні ділянки території, створювати 3D-моделі місцевості, оцінювати стан рослинного покриву, здійснювати відеозйомки з висоти тощо.

УДК 630*6.001.76(477)

2014.2.363. НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНІ ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ЛІСОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ: зб. рекомендацій. Вип. 1, ч. 1 / Наук.-дослід. ін-т лісівництва та декоративного садівництва, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України; Лакида П.І., Олексійченко Н.О. (відп. за вип.). — К., 2013. — 442 с. Шифр 542229.

Лісовий комплекс України, інновації в лісовому господарстві, сертифікація лісова, менеджмент маркетинговий, таксація лісова, екосистеми лісові, ландшафти лісоагтарні.

Висвітлено найважливіші результати фундаментальних і прикладних досліджень учених НДІ лісівництва й декоративного садівництва та НУБіП України з пріоритетних напрямів науки, виконаних згідно з планом наукових досліджень (2008–2012 рр.). Розглянуто питання з актуальних проблем лісівничої науки, садово-паркового господарства та охорони довкілля, підвищення продуктивності лісових екосистем та оптимізації лісоагтарних ландшафтів, зокрема запровадження лісової сертифікації ГІС-технологій, маркетингового менеджменту, стратегії екологічно збалансованого лісоресурсного розвитку лісового комплексу України тощо.

УДК 630*6.001.76:630*8:630*228.7(477)

2014.2.364. НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНІ ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ЛІСОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ: зб. рекомендацій. Вип. 1, ч. 2 / Наук.-дослід. ін-т лісівництва та декоративного садівництва, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України; Лакида П.І., Олексійченко Н.О. (відп. за вип.). — К., 2013. — 405 с. Шифр 542230.

Лісове господарство України, інновації в лісовому комплексі, екосистеми лісові, лісорозведення захисне, дендрорізноманіття, плантаційне лісовирощування, технологія деревообробки.

Наведено результати фундаментальних і прикладних досліджень щодо використання нетрадиційних і відновлювальних видів енергії, зокрема одержаних із біомаси. Висвітлено шляхи підвищення продуктивності енергетичних плантацій тополі та верби методами лісової селекції, а також впорядкування захисних лісових насаджень лінійного типу і розташованих у смугах відведення каналів, залізниць, автодоріг тощо. Розглянуто питання щодо збереження й збагачення дендрорізноманіття, випробування методу термотесту в селекційній практиці з деревними рослинами. Викладено науково-практичні рекомендації стосовно технології сушіння низькосортної деревини в конвекційних “водяних” лісосушарках, які характеризуються наявністю вибору режимів, що забезпечують необхідну якість сушіння й метод розрахунку тривалості сушіння з урахуванням мінливості властивостей деревини і розсіювання теплових полів сушарок.

УДК 630*61(075.8)

2014.2.365. ЛІСОВПОРЯДКУВАННЯ: підручник / Гірс О.А., [Новак Б.І.], Кашпор С.М. — К., 2013. — 435 с. Шифр 542196.

Лісовпорядкування, організація лісового господарства, лісокористування, інвентаризація лісів, стиглість лісу, політика лісова.

Висвітлено на сучасному рівні теоретичні й практичні питання лісовпорядкування (ЛВ), пов'язані зі стиглістю лісу, віком головної рубки, розміром лісокористування, організацією лісогосподарської і лісовпорядної діяльності, а також проектуванням господарських заходів. Згідно зі статтею 45 Лісового кодексу України (2006): “Лісовпорядкування включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної організації та науково-обґрунтованого ведення лісового гос-

подарства (ЛГ), охорони, захисту, раціонального використання й підвищення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, культури ведення ЛГ, отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України. Лісовпорядкування детально вивчає зв'язки ЛГ з лісовою, деревообробною, целюлозно-паперовою промисловістю, сільським господарством та іншими галузями з метою подальшого поліпшення організації господарської діяльності лісокористувача". Зазначено, що ЛВ не є чимось сталим і незмінним, воно постійно розвивається в унісон з науково-технічним прогресом. У сучасних умовах надзвичайно важливим є здійснення лісового моніторингу, тобто систематичного нагляду за станом лісів з метою попередження в них негативних процесів. Вперше розглянуто питання Національної інвентаризації лісів. Загальнодержавний масштаб інвентаризації веде до встановлення відповідного національного статусу даних, тобто оцінки точності одержаних результатів, що дає змогу використовувати їх у процесі розробки й реалізації заходів національної лісової політики.

УДК 630*618:630*17:582.632.2:556.51(282.247.364)

2014.2.366. ТАБЛИЦІ ПРОДУКТИВНОСТІ МОДАЛЬНИХ ДУБОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ У D₂-КЛ D ВОДОЗБОРІВ ПРИТОК РІЧКИ СІВЕРСЬКИЙ ДОНЕЦЬ / Горошко В.В. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 2. — С. 196–199. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство). — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 542777.

Дуб, діброва кленово-липова, водозбір приток Сіверського Дінця, продуктивність дубових деревостанів, екологічні функції лісів.

Наведено результати дослідження продуктивності модальних дубових деревостанів у свіжій кленово-липовій діброві (D₂-кл D) на водозборах приток річки Сіверський Донець. Результати досліджень запасів модальних дубняків (МД) у D₂-кл D засвідчили, що продуктивність насаджень на різних водозборах у межах одного типу лісу є різною. Це зумовило необхідність розробки і впровадження таблиць продуктивності МД у домінуючому типі лісу на водозборах приток середньої течії річки Сіверський Донець. Аналіз запасів природних МД у свіжій D₂-кл D за окремими водозборами підтвердив виявлену закономірність щодо продуктивності МД. Зокрема, у віці стиглості найбільші запаси МД природного походження характерні для водозбору р. Велика Бабка, найменші — для водозбору р. Лопань. Різниця в запасах МД, що ростуть на досліджуваних водозборах, сягає 60 м³/га або близько 24% запасу.

УДК 630*907.32:504.064.3:630*18(477.87)

2014.2.367. ФОНОВИЙ МОНІТОРИНГ ПРАЛІСІВ ЗАКАРПАТТЯ ЯК ЕТАЛОННИХ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ / Сухарев С.М., Симканич О.І., Сухарева О.Ю. // IV Всеукр. з'їзд екологів з міжнар. участю (Екологія / Ecology — 2013), 25–27 верес. 2013 р.: зб. наук. ст. — Вінниця, 2013. — С. 226–228. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542203.

Праліси Закарпаття, екосистеми еталонні природні, лісистість Закарпаття, важкі метали, радіонукліди.

Наведено результати проведення фоновий моніторингу (ФМ) букових і смерекових пралісів Закарпаття, розташованих у межах територій природно-заповідного фонду області,

які можна розглядати як еталонні природні лісові екосистеми. Критеріями моніторингових досліджень обрано сполуки важких металів (ВМ) та гамма-активні радіонукліди, що дає змогу оцінити рівень антропогенного навантаження на довкілля, виявити особливості геохімічних умов територій, встановити міграційні процеси. Вивчення розподілу сполук ВМ та гамма-активних радіонуклідів у ґрунтових горизонтах пралісів показало, що має місце рівномірно-дисперсійний розподіл ВМ, більшість яких зосереджено в алювіальному горизонті (20–50 см) з достатньо високим співвідношенням вмісту кислоторозчинних форм ВМ до їх валового вмісту (КФ/ВВ). На основі цього було зроблено висновок про їхнє ендегенне походження, за винятком сполук свинцю, які зосереджено переважно в гумусовому горизонті (до 20 см) з найбільшим показником КФ/ВВ, що свідчить про їх екзогенне походження. На відміну від ВМ, розподіл гамма-активних радіонуклідів у ґрунтових горизонтах пралісів з урахуванням топографічних умов носить стрибкоподібний характер, і хоча питомою активністю забезпечує переважно ⁴⁰K, активності природних ізотопів рядів ²³⁸U та ²³²Th істотно різняться навіть у межах одного Національного природного парку і між ґрунтовими горизонтами. Одержані дані ФМ використано для встановлення нормативів стану лісових екосистем даного регіону, картографування й паспортизації пралісів Закарпаття за цими параметрами.

УДК 630*907.32:630*17:582.765.2

2014.2.368. ДЕМОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ЦЕНОПОПУЛЯЦІЙ РЕЛІКТОВОГО ЕДИФІКАТОРА АРИДНИХ ЛІСІВ *PISTACIA MUTICA* FISCH. ET MEY. В КАРАДАЗЬКОМУ ПРИРОДНОМУ ЗАПОВІДНИКУ / Кузнецов М.Є. // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 5. — С. 193–200. — (Сер. 20. Біологія). Шифр 542623.

Реліктовий едифікатор, фісташка туполиста, ліси аридні, фітоценоз лісовий, ценопопуляція.

Досліджувалася демографічна структура ценопопуляцій реліктового едифікатора аридних лісів — фісташки туполистої (ФТ), занесеної до Червоної книги України, в умовах Південного берега Криму (Карадазький природний заповідник), оскільки ці дослідження створюють основу для виявлення еколого-фітоценотичних особливостей видів і їх конкурентоспроможності в різних за складом та структурою угрупованнях. Зазначено, що ФТ сьогодні чи не найбільше потерпає від надмірного рекреаційного навантаження. Способи ведення лісового господарства в недалекому минулому (до введення заповідного режиму) призвели до того, що всі ценопопуляції ФТ на території Карадазького заповідника сьогодні втрачають свої фітоценотичні позиції. Встановлено, що їхні вікові спектри в усіх вивчених ценозах мають правосторонню форму, на що вказує перевага генеративних вікових груп над іншими. Спостерігається також поступове накопичення сенільних (S) дерев. Виявлено, що практично всі насадження за участю досліджуваного виду досі перебувають у стані дигресії, незважаючи на те, що з моменту введення на Карадазі заповідного режиму пройшло понад 30 років. Зауважується, що накопичення підросту інших видів деревної флори в складі деревостанів може призвести до втрати фісташкою туполистою своєї едифікаторної ролі в аридних фітоценозах Карадазького заповідника.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

А

Абрамова А.Г. 348
Авраменко С.В. 67
Адамень Ф.Ф. 191
Акімова Н.С. 304
Акімова С.Н. 305
Акімова Р.В. 63
Алексєєва Н.М. 224
Алєша А.Н. 205
Андрєєва Н.М. 112
Анеляк М.М. 37
Антонів С.Ф. 180
Антоняк Г.Л. 291
Арсланова Л.Е. 191
Афанасєєва К.В. 324
Афанасєєва О.Г. 126

Б

Бабич А.О. 2
Бабушкіна Т.В. 157
Бавол А.В. 148
Базиволяк С.М. 280
Бакина Л.Г. 55
Баранова Н.В. 205
Барун М.В. 112
Безвугляк Л.І. 179
Бездушна Ю.С. 25
Бейбулатов М.Р. 206
Белолипский В.А. 59
Бердніков О.М. 107
Берестовая Л.Е. 267
Бех О. 330
Беленький О. 208
Бирта Г. 265
Бідяк О.М. 269
Бірюкова О.Д. 226
Блінкова О.І. 356
Блюм Я.Б. 129
Бовсуновський В.В. 14
Богданова В.Д. 223
Божок А.В. 347
Бойко І.А. 126
Бойко Л.В. 12
Болотін В.І. 147
Бондар О.І. 114
Бондарчук О.В. 351
Борисенко Н.О. 310
Боровська І.Ю. 157
Бородай В.В. 128
Бочкарьов А.М. 146
Братишко Н.І. 279
Братишко В.В. 36
Брем Г. 273
Броварский В.Д. 299
Брытик О. 217
Бузоверов С.Ю. 349
Буйвал Р.А. 206
Букалова Н.В. 236, 342
Булатович О.М. 342
Бургу Ю. 265
Бурлака В.А. 233
Буракова Н.О. 324
Бутилко А.П. 203
Быкин А.В. 103

В

Вакараш В.В. 27
Вакараш В.М. 27

Вамболь С.А. 115
Варенцова А.А. 328
Васильченко О.В. 107
Василіук П.М. 1
Василіука Н.Д. 107
Вахуткевич І.Ю. 277
Вдовенко О.С. 25
Вдовиченко Ю.В. 250
Вдовцов М.М. 238
Ведмедева Е.В. 192
Векленко Ю.А. 173, 179
Венедіктов О.О. 73
Вербицкий С. 335
Вервейко А.П. 28
Вергунов В.А. 1, 4, 5
Веретов Л.А. 340, 341
Виговський І.В. 173
Виновець В. 190
Вислободська М. 97
Вишневська О.А. 99
Вишневський Л.В. 226
Вірówka В.М. 84
Вітанов О.Д. 219
Віщур О.І. 139
Власенко В.В. 331, 332
Власенко І.Г. 332
Власенко І.Г. 331
Власова Н.Н. 328
Вовкодав В.В. 146
Воевода Г.Я. 104
Вожегова Р.А. 82
Войновський В. 35
Войтко А.А. 343
Войтко А.М. 343
Войтко Д.А. 343
Воліченко Ю.М. 311
Волківський І.А. 290
Волков А.І. 111
Волков Д.А. 231, 232
Волкова Н.А. 273
Володка М. 70
Волощук В.М. 259
Вольф Э. 273
Ворожко С.П. 136
Ворона Л.І. 163
Востріков В. 90
Вудмаска І.В. 247
Выпова А.А. 207

Г

Габриель А.Й. 50, 61
Гаврилова В.Л. 328
Гайдєнко О.М. 36
Галатіук А.Е. 302
Ганжело О. 187
Ганженко О. 185
Гвоздік В.Б. 63
Гевко І.Б. 30
Гера О.М. 84
Герілович А.П. 147
Германович О.М. 50, 61
Гетманєє В.Н. 339
Гетя А.А. 14
Гжибовский С.А. 92
Гиль М.І. 235
Гірс О.А. 365
Гладкіх Є.Ю. 49
Гладун Г.Б. 359
Гладун Ю.Г. 359

Глазко В.И. 137
Гноєвий І.В. 241
Головко А.М. 319
Голод В.М. 309
Голод Р. 70, 81
Голуб О.М. 239
Голубєв М.І. 289
Гончарук Н. 162
Горайчук І.В. 147
Горальський Л.П. 290
Горб О. 362
Горошко В.В. 366
Грабовець А.И. 164
Гриник І.В. 195
Грицина О.Г. 336
Грициняк І.І. 310, 315
Грищенко О.М. 136, 186
Гром'як Т.Д. 17
Груздев К.Н. 328
Грунтковський М.С. 246
Губерук В.О. 333
Гудзенко В.М. 169
Гузєв І.В. 226
Гузь М. 160
Гуль'єєва О.В. 247
Гуляр М.В. 351
Гуменюк Е.В. 103
Гуральська С.В. 290
Гутій Б.В. 333
Гуфрій Д.Ф. 333
Гуцалюк Л.С. 60
Гуцол А.В. 314

Д

Даган Л. 345
Данилюк В. 97
Данілко́ва Т.В. 128
Дармограй Л.М. 286
Даценко Р.А. 327
Дашлюк В.С. 121
Дегтярьов В.В. 48
Дегтярьов Ю.В. 54
Демидас Г.І. 174
Демиденко О.В. 64
Демцюра Ю.В. 174
Демчак І.М. 10
Дем'яненко С.И. 15
Дерев'я́нко Д.А. 39, 40
Дереш О.М. 342
Джус П.П. 142
Димов В.Т. 295
Диндин М.Л. 248
Дишлюк В.Є. 216
Дієспєров В.С. 24
Дмитрук О.Ю. 119
Добрянська М.Л. 142, 227
Добрянський С.А. 239
Довгаль З.М. 126
Донець О. 208
Дорохович В.В. 348
Дорохович Н.А. 347
Другак В.М. 113
Друзяк В. 162
Дубовик О.О. 167
Дубровна О.В. 148
Дудич Г.М. 23
Дудка Д.В. 154
Дудченко В.І. 173

Дух А.С. 273
Дыдив А. 210, 211
Дыдив И. 210, 211
Дыдив О. 210, 211
Дюкассе М-А. 345
Дягун А.Є. 30

Е

Еськов Е.К. 298
Еськова М.Д. 298

Є

Ємельянова Н.С. 336
Єрмаков О.Ю. 27
Єщенко В. 69

Ж

Жайворонок В. 267
Жарук Л.В. 250
Жарук П.Г. 250
Женченко К.Г. 80
Жигалова Т.П. 360
Жидяк О.Р. 13
Жук В.М. 25
Жуков И.Ю. 328
Жукорський О.М. 231, 244, 250
Журавлєв А. 96
Жученко А.А.-мл. 68

З

Завалєвська В.О. 10
Завийборода Д.І. 251
Завірюха Г.А. 324
Загній Д.М. 28
Задорожний В. 74
Задубинна Е.В. 84
Заєць В.В. 89
Заєць С.О. 82
Зайцева Т.Б. 55
Залоїло І.А. 310
Залоїло О.В. 310
Заморський В.В. 198
Запрута О.А. 180
Зарєнкова Е.Г. 223
Заришняк А.С. 82, 121
Захаренко В.А. 125
Захаров А.И. 161
Захарченко Е. 71
Зволейко Д. 242
Зиков П. 185
Зинов'єва Н.А. 273
Зінченко М.О. 148
Змарко Т. 177
Золотарєва А.М. 149
Зотько М.О. 264
Зубець М.В. 227
Зуєва Н.В. 140
Зюзюн А.Б. 254

И

Иванченко В.И. 205
Ионов И.А. 337

І

Ібатуллін І.І. 14, 231, 250, 276, 279, 290

Ібатуллін М.І. 12
Іванишин В.В. 12
Іванкевич М. 44
Іванюк В.Я. 124
Іващенко О. 330
Івко І.І. 284
Ілляшенко С.М. 120
Ільчук І. 276
Інютін С. 31
Іонов І.А. 279
Іщенко Т.Д. 10
Іщук О.В. 163

К

Каболе Д. 345
Каленская С.М. 188
Каленский В.П. 188
Калетнік Г.М. 93
Калинина О.Я. 159
Каміль Аль-Бази
Мезхер 337
Карабинеш С. 72
Карась С.І. 139
Карелов А.В. 129
Кармазіна Л.Є. 99
Карпенко В.І. 357
Касьянов А.І. 297
Катеринич О.О. 282
Качмар О.Й. 121, 124
Кашпор С.М. 365
Квасніков А.А. 344
Кейтель Е. 294
Кирилив Я.В. 296
Кирпа М.Я. 166
Кишак Е.А. 200
Клендій В.М. 30
Клименко В.В. 307
Клименко М.О. 118
Клименко О.М. 118
Климчук Б.П. 114
Коба В.П. 360
Коба С.А. 308, 312
Коберська В.А. 245
Коваленко А.М. 82
Коваленко В.О. 311
Коваленко В.П. 174
Ковалишина Г.М. 130
Коваль В.В. 56
Коваль Н.І. 29
Коваль С.І. 62
Ковальський Ю.В. 296
Ковальчук Д. 158
Ковальчук Н.А. 139
Ковальчук О. 34
Ковальчук С.Я. 123
Ковбасюк П. 178
Ковтун К.П. 179
Ковтун С.І. 227
Козачок В.С. 326
Козуб Н.О. 129
Козырь В. 229
Козяр Т. 44
Коковіхін С.В. 82
Колесников А.В. 42
Колесников В.А. 42
Колісник С.І. 180
Колтунов В.А. 128
Колядинський М.І. 114
Комаренко В. 45
Комарова І.Б. 189, 190

Кондратенко П.В. 197
Кондратенко Т.Є. 197
Коновальчук В.В. 180
Копилов К.В. 142, 227, 292
Копилова К.В. 227
Коркуленко О.М. 222
Корниенко Е.В. 137
Корниенко С. 214
Корнієнко С.І. 209
Корнійчук О.В. 2, 73, 74
Королев А.В. 301
Корсакова С.П. 205
Корчагина И. 155
Косовский Г.Ю. 137
Косолап Н. 78
Косолапов В.М. 68
Костенко О.І. 14, 226
Костенко С.О. 230
Костирко І.Г. 17
Костюнін М. 45
Котвицький Б.Б. 104
Котяш І.О. 172, 175
Кохан Е.А. 347
Кошевой В.П. 252
Краєвський А.Й. 334
Кражан С.А. 308, 312
Краснов В.П. 353
Кривенок М. 276
Крикун Р. 72
Кропивка С.Й. 287
Кудрик Н.А. 250
Кузнецов М.Є. 368
Кузьменко А.С. 204
Кузьменко С.І. 204
Кузьмич А.Я. 37
Кулаков В. 225
Кулик М.Ф. 237
Кунах В.А. 141
Куницький В.В. 3
Куриленко Ю.Ф. 230
Курило В. 185
Кустов С.О. 37
Кутова А.М. 100
Кухаренко В. 95
Кучер Л.І. 52, 53
Кучерявий В.П. 271

Л

Лавриненко Ю.О. 82
Лаврова Г. 187
Лагуш Н. 97
Лазаренко О.В. 60
Лазер П.Н. 183
Лакида П.І. 363, 364
Ландін В.П. 353
Лапынина Е.П. 304
Лебедев В.И. 297
Левченко А.Г. 318
Лесик Я.В. 287
Леус Т.В. 192
Лисенко О.П. 331
Литвин О.П. 133
Литвиненко М. 165
Литовченко О.М. 195
Лихвенко С.П. 46
Лиховской В.В. 205
Лікар С.П. 129
Ліндермайер Г. 268
Лісова Г.П. 126
Лісовий М.П. 126

Лобанов В.И. 349
Логвинов И.В. 79
Ложкіна О.В. 323
Лойкова А. 335
Лопушняк В.І. 101, 102, 106
Лохов В. 278
Лук'яненко П.В. 38
Лучин І.С. 286
Лучна І.С. 157
Лысенко А.П. 332
Лысенко Н.Г. 307
Лютых С.В. 232

М

Мазуренко А.М. 41
Майданюк В. 217
Макарюк О.М. 348
Макарявичене В.З. 188
Маклюк О.І. 63
Максимчук Н.В. 361
Малярчук М.П. 82
Мамченко В.Ю. 233
Маркіна Т.А. 193
Мартинюк І.М. 261
Марущак Л.В. 145
Марченко В.А. 14, 160
Маслак О. 152, 153
Матусяк М.В. 351
Матчина І.Г. 205
Матюха Р.А. 206
Маурер В.М. 358
Махно К.І. 290
Машак Я.І. 171
Медведев А.М. 7
Медведева Т.В. 138
Межов В.О. 295
Мелашич А.В. 216
Мелашич Т.А. 216
Мелерзанов А.В. 273
Мельник А.В. 167, 214
Мельник В.О. 263
Мельник О.В. 140, 284
Мельничук Б.В. 11
Мельничук С.Д. 140
Мешка Б. 199
Микитенко С. 88
Миколайко В.П. 117
Мильчевский В.Д. 228
Митрофанов Ю.И. 85
Михайлович Е.А. 331
Михайлов С.В. 206
Мицук О.А. 288
Мищенко Н.А. 91
Мігдал В. 286
Мідяний С.В. 288
Мізерник Д.І. 171
Мізюк Б.М. 19
Мілютенко Т.Б. 109
Міненко О.В. 56
Мірошнікова О.С. 261
Місюк М.В. 22
Міщенко Ю. 71
Молдован Ж.А. 170
Молоканова Л.В. 344
Морару І. 272
Москальов Є. 215
Мотьюк Н.Р. 288
Мрачковська Н.К. 18
Мрук А.І. 312
Музика Д.В. 325

Музиченко А.О. 12
Мулярчук О.І. 184
Муравьёв В. 214
Мушит С.О. 314

Н

Наварчук В.П. 180
Найдьонова О.Є. 63
Наливайська Н.М. 256
Наталочка В.О. 56
Небольсина З.П. 55
Неволько О.М. 327
Недбалюк О.О. 234
Непорожна Є. 218
Никандов В.Я. 309
Ніколаєв А. 88
Новак Б.І. 365
Новаленко Н.О. 338
Новгородська Н.В. 270

О

Оверковська Т.К. 123
Олейников Н.П. 205
Олексійченко Н.О. 363, 364
Олійник Т.І. 16
Оліфір Ю.М. 50, 61
Оліфірович В.О. 176
Ольгаренко Д.Г. 87
Ольховик О. 90
Ольшанский В.П. 43
Ольшанский С.В. 43
Омельченко І.К. 195
Опалко А.І. 150
Опанасенко О.Г. 84
Опришко Н.О. 220
Орешкіна О.О. 344
Оробінський В. 40
Осадча Ю. 281
Осецька А.С. 51

П

Павлів О.В. 321
Павловська Л.Д. 18
Палиенко В.П. 116
Панасюк С.С. 66
Панахид Г.Я. 172, 175
Парій М.Ф. 146
Патлатий Ю.Г. 343
Пашко Д.В. 20
Пеллирин Ф. 345
Первушина Н.К. 85
Петерсен Е.В. 273
Петренко А.М. 99
Петренкова В.П. 157
Петриченко В.Ф. 2
Петрова Л.І. 85
Петрук А.М. 118
Петрук А.П. 247
Пилипенко В. 294
Пипек П. 335
Писаренко П.В. 82
Пінчук А.П. 358
Пінчук О. 90
Подоба Б.Є. 227
Подоба Ю.В. 142, 143, 227, 243
Подобед Л.І. 267
Подуст Ю.І. 77

Пожидаєв С.П. 32
Позняковський Ю.В. 289
Половинчук О.Ю. 186
Поляк С.І. 73
Помітун І.А. 14
Понятишин Г. 70, 81
Попов С.І. 67
Попова Я.А. 344
Потапенко Л.В. 107
Похил В.І. 249, 251
Похил О.М. 249
Похилько О.В. 173
Прайссінгер В. 268
Предко О.І. 84
Приймак Г.М. 300
Приймачук Т.Ю. 151
Прилипка Т.М. 342
Приліпка Т. 236
Прискока В.А. 327
Притуленко О.В. 279
Притыченко А.Н. 332
Приходько Н.В. 89
Прітикін М. 240
Прокопенко Т.О. 317
Прокудіна Н. 274
Прохорук О.Г. 104
Прудников В.Г. 337
Пузанкова О.С. 328

Р

Радченко Л.А. 80
Радченко О.Д. 29
Ревтьє А.В. 49
Резнікова Н.Л. 226
Резніченко В.П. 181
Ремыга С.Г. 328
Рибак А.І. 308
Рибалка О. 156
Рибалко С. 213
Рожкован В. 190
Розпутній М.В. 318
Рой А. 345
Рокочинський А.М. 89
Романенко Т.Д. 238
Романова Л.В. 26
Ромашенко М.І. 82, 96
Рохлик Б. 335
Рубан С.Ю. 14
Руденко Е.В. 267, 337
Руденко Є.В. 14, 336
Рудик Р.І. 98, 151
Рудік О.Л. 183
Рудник-Іващенко О.В. 154
Рудник-Іващенко О.І. 135
Рудь Ю.П. 313
Русакова І.В. 65
Русько Н.П. 337
Рыбалко В. 265
Рыбалко Е.А. 205
Рябий В.Я. 138
Рябініна О.В. 284

С

Саблук В.Т. 136, 186
Савин А.П. 306
Савчук С.С. 258
Сало Я. 44
Сальніков С.М. 105
Сапрыкин В.А. 267

Сахацький М. 281
Сахненко В.В. 127
Свидинюк І. 94
Свідерський В.С. 327
Седіло Г.М. 121
Семёнов Д.О. 57
Семёнова Е.А. 159
Семибратская Т. 214
Сенджикене Э.А. 188
Сеник І. 177
Сербенюк В.О. 84
Сивак Л.М. 50
Сиваш А.А. 149
Симканич О.І. 367
Сипко А.О. 86, 108
Ситник К.С. 146
Сікун М.В. 266
Січкач В. 187
Скаб О.Б. 291
Скидан В.О. 168
Скидан М.С. 168
Скляр В.Г. 355
Скляров П.М. 252
Сковпень В.М. 327
Скорик К.Д. 346
Скоромна О.І. 237
Скорород С.В. 327
Скриль В.Ю. 322
Слепцов Ю. 212
Слипченко М.В. 43
Слюсар І.Т. 83, 84
Смирнов С.О. 350
Снітинський В.В. 277
Собко М.Г. 167
Соболев С.М. 42
Созінов І.О. 129
Созінов О.О. 129
Сокол Т.В. 157
Солдатенко О.В. 219
Солдатов А.А. 267
Соловиченко В.Д. 79
Солодянкін О.С. 147
Солоха М.О. 194
Соляник О.П. 83, 84
Сопильняк Л.Н. 255
Сорока Н.М. 326
Сорокина Л.Ю. 116
Сотников А.Н. 301
Спарроу С. 345
Спасик С.Е. 298
Спиридонов В.Г. 140
Старух В. 335
Сташук В.А. 82
Сторожук В.В. 163
Сторчоус І. 131
Стригун В.М. 221
Стрижак Т.А. 261
Стрілець О.П. 86
Стріха Л.О. 258
Супрун І.О. 230
Сухарев С.М. 367
Сухарева О.Ю. 367
Суша С.К. 6

Т

Танчик С.П. 105
Тарасевич О. 40, 354
Тарасенко О.А. 84
Тарасенко О.П. 39

Тарасюк С.І. 139, 315
Терентьева Е.Г. 309
Тихомирова Н.А. 206
Тищенко Л.Н. 43
Ткаченко О.В. 205
Ткаченко С.К. 56
Ткачов В.О. 84
Ткачов О.І. 84
Ткачук В. 354
Ткачук В.П. 163
Ткачук О.П. 182
Тодосюк Є.А. 202
Толмачев І.П. 343
Толстомятов Л.П. 295
Толстушко М.М. 37
Томашівський З. 75
Третяк А.М. 113
Трофимов І.А. 68
Трояновська І.П. 32
Трусова Т.Ю. 336
Трусова І.А. 273
Тряпичина Н.В. 138
Тургенюк В.О. 89
Туриський В.М. 253
Тучапська А.Я. 316
Тютюнов С.І. 79

У

Удовиченко К.М. 144
Уліганець С.І. 119
Улянич К.Ф. 26
Уминський С. 31
Урубков С.А. 350
Урюпіна Л.М. 219
Усата Р.Ю. 48
Усачова В.Є. 257
Ушкалов В.О. 319

Ф

Фатеев А.І. 196
Федоренко В.Н. 133
Федорук Р.С. 287
Федосій І. 212
Федота О.М. 292
Филатова А.Л. 228
Фіщук В.П. 73
Фоменко М.А. 164
Фомічова О.В. 151
Фридель Р. 90

Х

Халько А.Н. 303
Ханбабаева О.Е. 223
Хандожівська А.І. 312
Харак Р.М. 46
Харенко М. 44
Харитонova М.Н. 305
Харів І.І. 283
Харук К.Б. 19
Харченко Ф.М. 43
Харчук А.С. 173
Хвостик В.П. 285
Хіврич О. 185
Хоецький П.Б. 352
Хой Ш. 260
Холзаков В.М. 159
Хоменко Т.М. 10
Хомин Н.М. 329
Хомич В.С. 116

Ц

Цандур М. 162
Ценюх Я. 34
Цехмайстрок М.Г. 67
Цехмістренко С.І. 245
Цибульський Д.В. 318
Циганюк І.О. 313
Цигічко Г.О. 63
Цилюрик О.І. 76
Ціммер К. 260
Ціхановська В.М. 21
Ціхановська О.М. 21

Ч

Чайка Т.О. 122
Чебановська Г.Ф. 132
Черевичний Ю. 96
Черевко Г.В. 23
Черкасов А.В. 68
Черкес В. 8
Чернега М.А. 246
Чернелівська Л.І. 73
Черняева І.М. 157
Чохлов В.В. 58
Чугунова М.В. 55

Ш

Шаловило С.Г. 239
Шапка В.П. 76
Шапран В.С. 86
Шарапов С.О. 337
Шарипова В.Б. 161
Шатковский А. 96
Шатковский А. 94
Шатров Р.В. 33
Швайка О.В. 163
Шевцов А.А. 328
Шевченко Є.А. 292
Шевченко Л.В. 275
Шевченко М. 362
Шедей Л.О. 63
Шейченко В.О. 37, 38
Шельов А.В. 140
Шеремета В.І. 246
Шерман І.М. 311
Шиндавіна Н.І. 309
Шкарівський Г.В. 47
Шкільов О.В. 12
Шмуля С.А. 9
Шнайдер Р. 345
Штаркль В. 278
Шубала Г. 70
Шульц П. 134

Ю

Юник А.В. 188

Я

Яремич Н.В. 293
Ярмолюк М.Т. 172, 175
Яроцький В. 362
Яхимович Л.Б. 201
Яхимович О.В. 201
Ященко Л.А. 51

АЛФАВІТНО-ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

аборти 334
абрикос 195
аграрна реформа 17
аграрна сфера економіки 27
аграрне виробництво України 123
агроекологічний стан ґрунтів 62
агроландшафт 117, 121
агролісівництво 359
агротехнології 59
агрофітоценоз 105
агрофітоценози бобово-злакові 177
агрохімічні показники 54
агроценози 64
аґрус 195
адаптивні механізми у ВРХ 244
адаптивність 187
адаптивність ячменю 169
адсорбція мікотоксинів 278
ад'ювант 207
аерозольне зволоження 92
аеромоніторинг садів 194
аерофото- і відеозйомки лісу 362
азот 49
азот (фракції) 106
азотний режим ґрунту 50
айстра новобельгійська 225
айстра однорічна 224
активи підприємства 25
алель 129, 140
алергени 332
алича 195
алкілрезорциноли 279
альбумін 139
альбумін молочний 339
аміак безводний 49
амінокислоти 276
ампліфікація 141
ампроліум 283
аналіз конструктивно-географічний 119
анестезія 298
антибіотики 318, 334
антиоксидантні параметри 245
антиринум (ротики) 223
антитіла 325, 327
Антонець С.С. — академік-агроеколог 8
антропогенний вплив 61
аромат 345
аскорбінова кислота 321
аспіраційний канал 40
асфіксія 255
африканська чума свиней 327
ацидоз 240
ацидоз у ВРХ 247

Б

багатофазні дисперсні структури 115
бактеризація 107
бактерії *Y. ruckeri* 313
баланс калію 53
баланс мікроелементів у кормах 270
барвники натуральні 344

барвники синтетичні 344
баштанництво 209
бджільництво України 9
бджола медоносна 298
бджоли 295, 300–302
бджоли карпатські 294
бджоли медоносні 296
безпека екологічна 114, 115, 123
бензин (сумішевий, товарний) 31
береза візерунчаста 354
бички 333
бички на відгодівлі 233
бікарбонат натрію 247
білий амур 314
білок молока 337
біодеструктор 103
біодизель 188
біоенергетична оцінка 95
біологізація землеробства 79
біологічна активність 65
біологічна активність ґрунту 58, 61
біологічна цінність 339
біологічно активні добавки 275
біологія гусені 134
біологія цвітіння антиринума 223
біомаса дріжджів 291
біопрепарати 171, 207
біорізноманіття 351
біотехнологія кіз 254
біотехнологія у тваринництві 227
біохімічні маркери 139
блутанг 326
бобові трави 6
борошнista роса 126
борошно 349
борошно тритикалеве макаронне 350
ботанічне походження 297, 304
бронхопневмонія 321
бугаї-плідники 245
бульбочкові довгоносики 133
бура іржа 126
буряки цукрові 94, 97, 105, 185, 186
буряковий довгоносик 136
бурякозбиральні машини 41
бур'яни 75, 127, 131, 135
бухгалтерський облік 11

В

вади свинини 258
важкі метали 114, 204, 277, 367
вакуум 349
вакцина (проблема створення) 327
вакцина "Лейкозав" 324
вакцини 319
валкоутворювач 41
вапнування 55
вапнування ґрунту 50, 182
вароатоз 300
ваточник сирійський 131
велика рогата худоба 142, 147
вертикальні циліндричні решета 43
ветсанекспертиза 317, 331
ветсанекспертиза молока 318
вживання пшениці безмірне 156

видовий склад 174
вика 241
вимоги до органічного землеробства 66
вино 345
виноград 88, 204, 207
виноградарство Криму 205
виноградники 203
виноградники Криму 206
випробування сівалки 34
вироби ковбасні 344
виробництво біопалива 185
виробництво серійне 34
виробничий потенціал 18
виросування айстри новобельгійської 225
виросування ґрунтового огірка 218
виросування кавуна 217
виросування картоплі 85
виросування молоді пучкової моркви 212
виросування овочевих і баштанних культур 209
виросування огірка 219
виросування ранньої цибулі 215
виросування розсади селери 211
виросування селери коренеплідної 210
виросування цибулі 216
висота стеблостою 38
витрати корму свиней 265
вихід біопалива 184
вихідний матеріал для селекції 157
вишня 138
вібровідцентрова зерноочистка 43
вібросепаратор 43
вівці 227, 228, 248, 252, 326
вівці ТОВ "Шаролезька вівця" 249
вівці ФГ "Золоте руно" 251
вівчарство конкурентоспроможне 253
вівчарство України 250
відгодівля свиней 268
відкритий ґрунт 96
відродження вівчарства 253
відродження вівчарства і козівництва 248
відтворення ВРХ 236
відтворення кіз 254
відтворення лісів в Україні 358
відтворення страусів 281
відтворення тварин 227
відтворювальна здатність корів 246
відтворюваність корів 334
вірулентність ізолятів вірусу АЧС 328
вірус 272
вірус АЧС 327, 328
вірус мішечкуватого розплоду 301
віруси грипу 325
віруси хлоротичної плямистості 144
вірусна діарея 147
вітамін Е 291
вітаміни 275, 279
вітаміни водорозчинні 305

вітамінно-гормональні засоби 252
 vitality свиней забійні 257
 внутрішньогрунтове краплинне
 зрошення 95
 вовна 228, 248
 водний режим листків гортензії 222
 водний та поживний режим
 (регулювання) 84
 водозбір приток Сіверського
 Дінця 366
 водоспоживання рису 89
 воли 332
 волога 349
 вологість 342
 вологість ґрунту 71, 77, 80, 88
 вологозабезпечення 183
 врожай 190
 врожайність 6, 71, 73, 75, 76, 80,
 170–173
 врожайність коренеплодів 94
 врожайність пшениці 162, 167
 врожайність травосумішей 178
 врожайність цукрових буряків 104
 врожайність ячменю 168, 169
 врожайність ячменю і жита 159
 ВРХ (черв. степ. Українська) 235
 ВРХ (шароле і лімузин) 243
 ВРХ 143, 226, 227, 234, 237,
 240, 241, 244, 246, 247, 323,
 326, 329, 332
 ВРХ укр. чорно- і червоно-рябі 238
 ВРХ укр. чорно-ряба молочна 233,
 239
 всівання насіння в травостій 171
 втрати 44
 втрати ґрунту
 від розбризкування 59
 втрати поросят 262
 вчені видатні 5

Г

гаметофітна самонесумісність 223
 гвинтовий транспортер-
 змішувач 30
 гейтеногамне запилення 223
 ген капсидного білка 144
 ген колпаїну 142
 генетика 150, 209
 генетико-селекційний
 моніторинг 243
 генетична стабільність 146
 генетичні аномалії с.-г. птиці 274
 генетично модифіковані
 організми 122
 генетично модифіковані
 рослини (ГМР) 146
 гени стійкості 130
 геном рослин 141
 генотипування 139, 140, 147
 генотипування кролів 292
 генофонд коней 230
 генофонд с.-г. тварин 226
 генофонд тварин 227
 гербіциди 132
 гербіцидне навантаження 132
 гичкозбиральні машини 41
 гібриди 154, 165

гібриди кукурудзи 158
 гібриди смородини
 (Зах. Лісостеп) 202
 гібридизація 150
 гідравлічний розрахунок 90
 гідродинамічна установка 31
 гідролітична кислотність ґрунту 108
 гідротехнічні споруди 114
 гірчак повзучий 132
 гістоархітектоніка печінки
 кроля 290
 гістологічні дослідження 323
 глікемічний індекс 347
 гниль картоплі (мокра
 бактеріальна) 128
 годівля ВРХ 237, 244, 247
 годівля й утримання корів 329
 годівля і живлення коней 231
 годівля кіз 255
 годівля корів 236
 годівля курей 277, 279
 годівля молодняку кролів 289
 годівля птиці 278
 годівля свиней 267, 269–271
 гомеостаз бугаїв 245
 горіхоплідні 195
 горох 133, 157
 горох овочевий 221
 горошок зелений 221
 гортензія 222
 господарства 336
 граб звичайний 357
 грип птиці 325
 грип свиней 272
 грошові потоки 29
 групова стійкість 126
 груша 144, 195
 губчастоподібна
 енцефалопатія 323
 гумідна зона 83, 84
 гумус (забезпечення ґрунтів) 56
 гумус і NPK (групи ґрунтів) 54
 гумус лабільний 49
 гумус (лабільний і стабільний) 102
 гуси 274, 284, 285
 густина рослин 136

Ґ

ґрунт (деградація
 і відновлення) 56
 ґрунт лучно-чорноземний 48, 52, 53
 ґрунт лучно-чорноземний
 карбонатний 51
 ґрунт сірий лісовий
 опідзолений 108
 ґрунт темно-сірий опідзолений 97,
 101, 102, 106
 ґрунт (фізична стиглість) 60
 ґрунт ясно-сірий лісовий 61
 ґрунти (відтворення родючості) 203
 ґрунти (тип використання) 54
 ґрунти в садах 196
 ґрунти дерново-підзолисті 109
 ґрунти еродовані 124
 ґрунти осушені торфові 62
 ґрунти у виноградниках 204
 ґрунтозахисне землеробство 64

Д

дегустація 342
 дендрорізноманіття 364
 депресія фотосинтезу 92
 деревина берези візерунчастої 354
 державна апробація 146
 державна комісія із
 сортовипробування 1
 державна підтримка 3, 4
 державне регулювання 23
 дефекація 86, 108
 дефіцит водний 222
 дефоліація деревостанів 351
 джерела стійкості 130
 динаміка сполук фосфору 51
 динаміка цін 10
 дискоїдальний зсув 295
 диференціація коней
 міжпородна 230
 діагностика *Clostridium novyi* 330
 діагностика ГЕ ВРХ 323
 діагностика грипу 325
 діагностика рослин 104
 діагностика туберкульозу 331, 332
 діагностика у виноградарстві 206
 діагностиками 319
 діброва кленово-липова 366
 діброви 357
 діоксид вуглецю 298
 ДНК 310
 ДНК-маркери 227, 230
 ДНК-транспозони 141
 добрива 66, 100, 190
 добрива азотні 106, 134
 добрива (Акварин) 206
 добрива (локальне внесення) 219
 добрива мінеральні 103, 107, 109,
 171, 172, 175
 добрива органічні
 в рибицтві 308
 добрива органічні і мінеральні 97
 добрива органо-мінеральні 86
 догляд за посівами кавуна 217
 доїння корів 242
 досвід історичний 3
 дослідна справа 5
 дощування 87
 дренаж 85
 дробарка 284
 ДРХ 226
 дуб 366
 дуб звичайний 355
 дуб червоний 356
 дубові насадження 361

Е

еволюція 3
 екологізація АПК 123
 екологізація систем 207
 екологізація сільського
 господарства 122
 екологічна продукція 120
 екологічні вимоги 131
 екологічні регіональні
 проблеми 111
 екологічні ризики 112

екологічні функції лісів 366
 екологія 83
 екологія АПК 121
 екологія землекористування 113
 екологобезпечні технології
 вирощування огірка 220
 економіка АПК 123
 економіка овочівництва 209
 економічна ефективність 73, 181
 економічна ефективність
 (пшениця) 162
 економічна ефективність
 (ячмінь) 168
 економічні збитки
 в аквакультури 313
 екосистеми водні 118
 екосистеми еталонні природні 367
 екосистеми лісові 351, 363, 364
 екотиби 306
 екотон 220
 експрес-діагностика ПЛР 313
 експрес-метод визначення
 наявності пилкових зерен
 у меду 303
 електропостачання 284
 елементи живлення (винесення)
 105
 елементи продуктивності 168
 елементи продуктивності
 пшениці 167
 ембріональні стовбурові
 клітини 137
 ембріони кіз 254
 емісія CO₂ 61
 енергетична ефективність 188
 енергозасоби 47
 ензими антиоксидантного
 захисту 287
 ентомофаги 133
 енуклеїнові яйцеклітини 137
 епізоотії 326, 327
 еритроцити 291
 ерозія 124
 ерозія ґрунтів 203
 естераза 139
 етанол 31
 етапи розвитку 5
 ефект глюкози–інсуліну–жиру 156
 ефективність виробництва 259
 ефективність дії інсектицидів 136
 ефективність енергетична 219
 ефективність природо-
 перетворювальних проєктів 112

Є

європейський харіус 312

Ж

жива маса індиків 282
 жива маса кролів 289
 жива маса поросят 266
 живлення винограду 206
 живлення харіуса 312
 жирні кислоти 296
 жирові добавки 247
 жито озиме 159

жом 233

З

забруднення ґрунтів 114
 забруднення ґрунтових
 і підземних вод 114
 забруднення довкілля 114
 забур'яненість 105, 182
 забур'яненість посіву 74
 загибель озимих 161
 заготівля рослинної біомаси 36
 закваска 338
 законодавство ветеринарне 319
 законодавство
 природоохоронне 110
 законодавство України 125
 залуження 124
 замороження 340
 заморожування харчових
 продуктів 343
 заплідненість корів 246
 засоби виробництва 12
 засоби обробітку ґрунту 72
 засоби протигрибкові 335
 захворювання 272
 захист 135
 захист винограду 207
 захист рослин 125, 127
 захист рослин кавуна 217
 захист садів 199
 захист хімічний 132
 заходи запобігання 302
 заходи захисту 190
 заходи контролю 186
 збереження біорізноманіття 226
 збереження родючості 12
 зберігання 340
 зберігання картоплі 128
 збирання врожаю селери 210
 збирання огірків 218
 збирання ріпаку 190
 збудник ерсиніозу 313
 збутова інфраструктура 21
 зворотний осмос 90
 здатність водозатримувальна 222
 здатність кнурів
 запліднювальна 261
 здобутки наукові 2
 земельні відносини 23
 земельні ресурси
 сільгосппідприємств 28
 землекористування 12
 землеробство зрошуване 93
 землеробство органічне 8
 землеустрій 113
 зерно 278, 349
 зерно посівне 160
 зернобобова маса 42
 зернова продукція 10
 зернова суміш 43
 зерновий комбайн 39
 зернозбиральний комбайн
 "Дон-1500" 38
 зернозбиральні комбайни 44
 зернотрав'янопросапна
 сівозмінна 79
 зернофуражні культури 241

злакові 6
 змішування кормів 284
 знаряддя обробітку ґрунту 69
 зола 346
 зональний тип (дніпропетр.) 235
 зразки сафлору 192
 зрошення 88, 168
 зрошення краплинне 93, 94, 96,
 216, 219
 зрошення підґрунтового 90
 зрошувані землі 82

І

ідентифікація 145
 ізоляти 144
 імунітет гуморальний
 і клітинний 321
 імунітет птиці 278
 імунно-ферментний аналіз 147
 імунобіологічні засоби 319
 імунопоез курчат 275
 інвазія 141
 інвазія еймеріозо-гістомонозна 283
 інвентаризація лісів 365
 інвестиційна привабливість 11, 25
 інвестиції 24
 інвестиції в природо-
 перетворювальні проєкти 112
 інвестиції у вівчарство 253
 індекс наповнення шлунка
 харіуса 312
 індекс сукупної факторної
 продуктивності 18
 індики 274, 282, 283
 інкубація розплоду 296
 інновації в лісовому
 господарстві 363
 інновації в лісовому
 комплексі 364
 інновації екологічні 120
 інокуляція 179
 інсектициди 136
 Інститут кормів 2
 інтегрований захист 127
 інтенсивність дощу 87
 інтенсивність проростання 77
 інтенсифікація адаптивна 85
 інтродукційні популяції 356
 інтродукція гортензії 222
 інтродукція маточної культури
 безхребетних 316
 інфекційний фон 157
 інфекційні хвороби 326
 інфекції емерджентні 319
 інформативність
 ISSR-маркерів 230
 інформаційне забезпечення 26
 інформаційно-аналітичне
 забезпечення 11
 іпотечне кредитування 11, 23
 іржа (бура) 129
 історія 2, 9
 історія вивчення 141
 історія землеробства 203
 історія розвитку 1, 6
 ІФА 324

К

кавун 217
 калійний стан ґрунту 52
 калорійність 342, 348
 капіталізація 25
 карантинні об'єкти 135
 карбонати 196
 карбонати кальцію і магнію 247
 картопля 99, 128, 214
 картопля столова 103
 картоплярство України 213
 катаральна лихоманка 326
 качки 274, 284
 кетоз 240
 кислоти гумусові 57
 кислотність чорнозему 86
 клен гостролистий 357
 кліматичні фактори 360
 клінічні симптоми 302
 клітина 149
 клітковина 288, 289
 кліщ вароа 300
 клон 137
 клонові підщепи 138
 клонові підщепи яблуні 197
 клонування ембріонів 273
 кластридіози 330
 кнури 260, 261
 кнури-плідники 263, 264
 ковбаси варені 344
 ковбаси сухі 335
 ковбасні вироби "Саями" 342
 коефіцієнт водоспоживання 94
 коефіцієнт завантаження 30
 кози 248, 252, 254–256, 326
 козлятник східний 181, 182
 колапс бджолиних сімей 302
 колгоспно-радгоспна система 3
 колекція сафлору генетична 192
 колір тіла і м'яса 309
 колоїдні форми гумусу 48
 кольорова гама айстри 224
 кольоровий тип норки 293
 кольоровість цукру 346
 комахи — шкідники рослин 133
 комбайни зернозбиральні 37
 комбікорм 288–290
 комбікорм гранульований 286
 комбікорм для індиків 283
 комплектування агрегатів 47
 конедні 228
 коні 139, 140, 226, 228, 230, 231
 коні (новоолександрівський вагоз) 232
 коні спортивні 320
 коні тракенської породи 322
 конкурентоспроможність 165
 конопля (збирання насіння) 38
 конструктивно-компонувальні схеми 47
 конструкційні зміни 34
 конструкції прес-підбирачів 45
 контроль (методи) 131
 контур листка 189
 концентрати 240
 кон'юнктура ринку 22
 кооперативні об'єднання 234

корекція важких металів у раціонах 277
 кореневі системи деревних порід 357
 корми 244
 корми бичкам 233
 корми грубі 240
 корми для ВРХ 241
 корми і раціони (оцінка) 237
 корми кози 255
 корми коней 231
 корми мінеральні свиней 268
 корми поросятам (роздавання) 266
 корми свиней 267
 кормова база природна 316
 кормова база риб природна 308
 кормова база ставів 314
 кормовиробництво 2, 158
 кормові добавки 276, 277
 кормосуміші телицям 239
 корови 240, 246, 318, 324, 329, 331, 334
 корови високопродуктивні 237
 корови лактувальні 236
 короп (живлення цьоголіток) 308
 короткоротаційні сівозміни 58
 країни світу (вівчарство) 250
 критерій ефективності 24
 критерії стійкості 22
 кріобанк 226
 кров бугаїв 245
 кров курей 277
 кролематки 286
 кролі 286–292
 крупка тритикалева 350
 крупність і посівні якості насіння пшениці 166
 ксенотрансплантація 273
 кубітальний індекс 295
 кукурудза 7, 50, 109, 152, 153, 241
 кукурудза на зелену масу 100
 кукурудза на силос 53
 Ку-лихоманка 145
 культиватори 72
 культивування 138
 культура *in vitro* 138
 культури кормові 98
 культури овочеві 96
 культури (однорічні, злакові, бобові трави) 6
 культури покривні 178
 культури рентабельні 152
 культури с.-г. перспективні 153
 культури цукроносні 185
 кумис 228
 кури 274, 279
 кури араукана 280
 кури-несучки 277
 курчата-бройлери 275, 276

Л

лабільні гумусові речовини 55
 лазерна терапія 322
 ландшафт 119
 ландшафти лісоаграрні 363

ландшафтно-рекреаційні системи 119
 ландшафт-територія 68
 лейкоз ВРХ 324
 липа серцелиста 357
 липоліз 296
 лізиметри 107
 лізин 279
 лікарські трави 236
 лікування бджіл 300
 лімфоцитопенія 275
 лінії антиринума 223
 ліси аридні 368
 ліси Гірського Криму 360
 лісистість Закарпаття 367
 лісівництво 352
 лісове господарство України 364
 лісовий комплекс України 363
 лісові безпілотники 362
 лісові екосистеми 353
 лісові ферми 359
 лісовідновлення штучне 358
 лісовпорядкування 365
 лісогосподарська діяльність 353
 лісокористування 365
 лісонасадження захисні 359
 лісопасовищні угіддя 359
 лісопольові угіддя 359
 лісорозведення захисне 364
 локалізація зростання берези візерунчастої 354
 льон олійний 183, 191
 люцерна посівна 181
 лядвенець рогатий 179

М

макро- і мікроелементи 104, 297, 304
 макроекономічні показники 15
 малина 201
 малоновий диальдегід 245
 мальтітол 348
 маркери молекулярно-генетичні 310, 315
 маркетинг екологічний 120
 маса 1000 насінин 187
 маса 298
 мастити в корів 242, 334
 математичне моделювання 285
 матка бджолина 299
 машини для саду 195
 машини дощувальні 87
 мед 303, 305
 мед бджолиний 297, 304
 медопродуктивність 306
 меліорант 108
 меліоративна мережа 83
 меліоративне розпушування 85
 меліорація хімічна 86
 меліорація цибулі хімічна 216
 мембранні системи 90
 менеджмент маркетинговий 363
 метаболізм у ВРХ 237
 метаболізм у жуйних 247
 метаболізм у птиці 279
 метеорологічні умови 161, 163

метод РЗГА 325
 методи генетичні 315
 методи діагностики (РІД) 324
 методи захисту 133
 методи ідентифікації 341
 методи молекулярно-генетичні
 у рибицтві (ПЛР) 310
 методи моніторингу 317
 механізми банківського
 кредитування 13
 механізми управління 20
 мисливство 352
 міжколісний привід 46
 мікотоксини 278
 мікробіологічні дослідження 331
 мікробіологія 346
 мікробний β -каротин 275
 мікробний ценоз 63
 мікроелементи (рухomi сполуки) 57
 мікроелементи 98, 100, 196, 270
 мікроклімат 265
 мікроклімат у тваринницьких
 приміщеннях 244
 мікроклональне розмноження 138
 мікроорганізми 65
 мікроорганізми ґрунтові 55
 мікросателіти 310
 мікросателіти ДНК 140
 мікрофлора 342
 мілдью 207
 мінерали (клинотиллоліт) 277
 мінерали 279
 мінеральні добрива 76
 мінеральні речовини 297, 304
 міністри сільського господарства 4
 міостатин 292
 мітохондріальна ДНК 143
 мобільні генетичні елементи 141
 мобільні іригаційні комплекси 91
 моделі господарств 228
 модель повороту 32
 моделювання криволінійного
 руху 32
 мокреці 366
 молекулярна генетика 227
 молекулярний маркер 129
 молекулярно-генетичний
 поліморфізм 148
 молоко замітник 239
 молоко 242, 331, 336
 молоко ДРХ 248
 молоко кобил 232
 молоко корів 318
 молочна залоза 240
 молочна продуктивність корів 238
 молочне скотарство 14, 235–238,
 240–242, 334
 молочне скотарство
 Вінниччини 234
 моніторинг 336
 моніторинг біорізноманіття 117
 моніторинг гідроекологічний 118
 моніторинг лісів 351
 моніторинг розвитку шкідників 186
 морква 212
 морозостійкість рослин 161
 мортмаса 65

морфологія 131
 муларди 284
 мульчування 135
 мульчування міжрядь малини 201
 мутагенез у птиці 274
 мутагенез хімічний 189
 мутантний зразок 189
 м'ясна продуктивність овець 251
 м'ясне скотарство 233
 м'ясність свиней 257
 м'ясо 228, 340
 м'ясо ДРХ 248
 м'ясо овець помісних 249
 м'ясомолочна продукція 22

Н

напрями використання
 гібридів кукурудзи
 (ознаки відмінності) 158
 насінневі коноплі 38
 насіннеочисні машини 40
 насінники трав 37
 насінництво 150, 154, 165
 насінництво огірка 219
 насіння гороху овочевого 221
 насіння кавуна 217
 насіння льону олійного
 (вміст мікроелементів,
 олії і золи) 191
 насіння пшениці (сепарування
 і фракції) 166
 натаміцин 335
 наука 150
 наука зоотехнічна 229
 наукова школа Цикова В.С. 7
 національний центр 226
 нащадки дикої птиці 280
 нестероїдні препарати 334
 несучість (прогнозування) 285
 нітратно-нітритний токсикоз 333
 нітрифікаційна здатність 65
 новозеландська біла порода
 кролів 292
 норка 293
 норма висіву 183
 норми висіву ячменю і жита 159
 норми і раціони 231
 нормування 113
 нормування годівлі 237

О

обігрів передпосівний пшениці 166
 обладнання для водоплавної
 птиці 284
 облікове забезпечення 29
 облікові технології 25
 обмолот 42
 обмотування шпагатом 45
 оболонка 342
 оболонки ковбасні 335
 обприскувач МАКСУС 2000/18
 (випробування) 35
 обробіток ґрунту 33, 76
 обробіток ґрунту безполіцевий 59
 обробіток ґрунту мінімальний 52
 обробіток ґрунту основний 49, 60

обробіток ґрунту (поліцевий
 і безполіцевий) 69
 обробка бульб картоплі
 ОРМІКОНОМ 214
 обробка насіння огірка
 передпосівна 220
 обсіменіння бактеріальне 336
 обстеження лісу 362
 община 3
 овес голозерний 107
 овочеві підприємства 26
 овочі 343
 овочівництво України 209
 огірок 219, 220
 огірок ґрунтовий 218
 ознаки біологічні та господарсько
 корисні 294
 ознаки сафлору 192
 оїдіум 207
 окультурення ґрунту 61
 окупність добрив 99
 олігонуклеотидні праймери 145
 олійні ярі культури 188
 олії і золи 191
 олії у кормах 247
 опади 360
 опорно-руховий апарат 322
 опорос 262
 оптимізація вирощування
 рибопосадкового матеріалу
 корокових риб 311
 оптимізація живлення 104
 оптові с.-г. ринки 19
 оранка 59
 органи влади у захисті рослин 125
 організаційно-економічний
 механізм управління 16
 організація лісового
 господарства 365
 організація с.-г. підприємств 24
 органічна продукція 26, 151
 органічна речовина 65
 органічна речовина ґрунтів 57
 органічна речовина торфу 62
 органічна система
 землеробства 63
 органічне агровиробництво 122
 органічне сільське
 господарство 151
 органо-мінеральний контейнер 214
 орендовані землі 12
 орний агрегат 46
 освіта 120, 150
 осіменіння 260
 осіменіння корів штучне 246
 ослинник дворічний 306
 основні засоби
 агровиробництва 16
 осушувачі ґрунту 85
 осушувачі органогенні ґрунту 83
 осушувачі органогенні ґрунту
 (використання) 84
 отруєння свиней і поросят 267
 офіобольоз 148
 охорона довкілля 117
 оцінка водних екосистем
 екологічна 118

оцінка колекційного матеріалу 126
оцінка ризику 146
оцінка сперми бугаїв 245
оцінка страусів 281

П

парки пейзажні 68
партенокловування 307
парша яблуні 199
пасовища 170, 228, 231
пасовищні травостої 237
первопорація 90
перевезення ущільненої соломи 36
перепели 274
переробка картоплі 213
пероксидне окиснення ліпідів 245
перспективи розвитку
свинарства 259
перспективи скотарства (ДРХ) 248
перспективи тваринництва 229
пестициди 66
печінка кроля 290
пилкові зерна 303
пилок 303
підбирання 45
підгінні лісові породи 357
підживлення позакореневе 98, 184
підживлення цільові 104
підприємницька діяльність 26
підприємство мале (сімейне) 228
підтримка розвитку
агросфери 13
підщепи черешні 200
підщепи яблуні 198
післядія добрив у сівозміні 51
плантаційне лісовирощування 364
планування дослідів 146
пластівці 346
племянна база вівчарства 250, 253
племянні господарства коней 232
плівка 135
плоди 343
плодівництво 196
плодові культури 135
плодючість норки 293
площі виноградників (Крим) 205
ПЛР 129, 140, 145, 148
ПЛР у реальному часі 147
ПЛР–ПДРФ аналіз 142
плуг 72
плуг навісний 46
плюрипотентність 137
пневмосепарувальний пристрій 43
поверхнєве краплинне
зрошення 95
повноваження 125
пододерматит гнійний 329
пожежі лісові 115, 360
поживне середовище “Влаконт” 331
поживні елементи 54
поживність і перетравність
кормів (свині) 270
поживність кормів 237
поживність корму 170
показники альбуміну орґано-
лептичні та фізико-хімічні 339
показники крові кнурів 263

показники свинини орґанолептичні
та біохімічні 258
полімеразна ланцюгова
реакція 144
поліморфний варіант
CAPN 1530 142
поліпшення середовищ 68
полісахариди некрохмалисті 279
політика аграрна (адаптація) 15
політика екологічна 110
політика лісова 365
політика сортова 165
політика фінансова 13
політика фітосанітарна 125
полова конюшини 286
положення 125
Полтавське дослідне поле 5
помірна стійкість 129
поновлення дуба природне 355
попередники 80, 81
попередники кавуна 217
популяція сарни 352
пороги шкідливості 127
порода коней чистокровна
верхова 140
порода ландрас 261
порода свиней в'єтнамська
вислочеревна 257
породи бджіл 295
породи ВРХ шароле
і лімузин 143
породи коней верхові
(українська та англійська) 139
породи с.-г. тварин 253
породи свиней 263
поросята 262, 266
посіви насіннєві 180
посіви озимих 161
посівний матеріал 165
посухостійкість 187
потенціал продуктивності 185
потенціал сільського розвитку 17
потужність двигуна 31
походження меду 305
пошарове внесення 108
пошкодження деревостанів 351
праліси Закарпаття 367
премікс 270
препарат “Ампролінсил” 283
препарат “Кагадін” 252
препарат “Офлораксин” 321
препарат “Поліміксобактерин” 107
препарат “Стимулін-вет” 246
препарат “Урсовіт-АДЕС” 333
препарат “Цефтіоклін” 318
препарати “Вітатон”
і “Вітадепс” 275
препарати “Лактоаміловорин”
і “Споробактерин” 256
препарати рослинного
походження 300
прес-підбирач рулонний
напівпричіпний ПРН-145 45
пресування в рулон 45
прибуток 215
прибуток від культури 152
приживлюваність саджанців 358

прилипач Ліпосам 132
приріст поросят
середньодобовий 266
приріст фітомаси яблуні 198
природно-заповідні справа
і фонд 110
природокористування
раціональне 111, 116, 119, 121
природоохоронна діяльність 118
природоперетворювальні
проекти 112
пристрій диференційованої дії
для обмолоту 42
пробіотики 256, 271
прогестероновий рецептор 292
прогноз 127
прогноз фітосанітарного стану 186
прогнозування в індиківництві 282
прогнозування в рибництві 311
програмування рівня врожаю 82
продовольча безпека 20
продовольчі товари 21
продукти бджільництва 9
продуктивна волога 73, 76
продуктивна волога
ґрунту 60, 74
продуктивність 35, 67, 74, 176,
177, 180
продуктивність винограду 88
продуктивність ґрунтів 62
продуктивність дубових
деревостанів 366
продуктивність козлятнику
східного 181
продуктивність кормова 182
продуктивність кролів 292
продуктивність кукурудзи 158
продуктивність культури
і сівозміни 70
продуктивність поля 78
продуктивність свиней 265, 268
продуктивність сівозмін 66
продуктивність тварин 236
продуктивність трав 124
продукція продовольча 20
продукція с.-г. 21
Прокопович П.І. 9
промивний водний режим 60
протеїн сирий 173
протиерозійна стійкість ґрунтів 59
процес відтворення основних
засобів 16
птахи 325, 326
пташники 284
пучкова продукція моркви 212
пшениця 129, 153, 156, 157, 349
пшениця м'яка озима 164
пшениця озима 75, 80, 81, 126,
130, 162, 163, 166, 167

Р

радіаційний контроль 353
радіоактивне забруднення 98
радіоактивне забруднення
лісів 353
радіоекологія 118
радіологічний моніторинг 317

радіонукліди 367
 райдужна форель 309
 раси дріжджів 345
 раціон ВРХ 239
 раціони корів 240
 реабілітація лісових екосистем 353
 режим вологості ґрунту 60
 режим обмолочування 39
 режим руху 32
 режимами використання 176
 режимами зрощення рису 89
 резистентність кіз 256
 результативність селекції 154
 рекомендації щодо вирощування 190
 рекреація 121
 рекреація Закарпаття 119
 реліктовий едіфікатор 368
 рентабельність 215
 репрограмування 137
 репродуктивні показники кролематок 286
 репродуктивність овець і кіз 252
 ресурси води 93
 ресурси генетичні 150
 ретротранспозиції 141, 148
 рефлексії умовні в кнурів 264
 реформи 229
 реформи аграрні 3
 реформування 15
 реформування підприємств 24
 решета комбінованого типу 37
 риба 315
 рибопродуктивність 308, 311
 рибопродуктивність ставів 316
 рижий ярий 189
 ринки 10
 ринки продукції тваринництва 14
 ринкова трансформація 17
 ринкове середовище 27
 ринковий обіг землі 23
 ринок органічної продукції 151
 ринок продовольства 20
 ринок продукції 152
 ринок продукції скотарства 22
 рисова зрошувальна система 89
 рисова сівозмінна 89
 різноманіття ландшафтне і біологічне 110
 ріпак ярий 190
 річки Закарпаття 312
 роботизовані системи 242
 роботоздатність 42
 родючість ґрунтів 8, 79, 97
 родючість земель 56
 родючість чорноземів типових 64
 розвиток рослин 163, 182
 розвиток сільського господарства (історія) 4
 роздрібні продовольчі ринки 21
 розмір орендної плати 28
 розмороження 340
 розсада селери 211
 розторопша плямиста 283
 розчинність 347
 роторно-вилчасті копачі 41
 рубець (здуття і прокол) 255

рубець 247
 рулони 36
 рух повітря 40
 рухомі сполуки 100
 рухомі форми сірки 101

С

сад інтенсивного типу 33
 сади 194, 203
 сади інтенсивні 195, 200
 сади інтенсивні Польщі 208
 сади України 196
 садивний матеріал 358
 садівництво південного регіону 193
 садівництво Польщі 199
 садозміни 203
 самки норки 293
 самозабезпечення регіону 20
 самозаростання схилів природне 124
 сарна європейська 352
 сафлор красильний 192
 свинарство 14, 259
 свинина 258
 свині (раптова загибель) 330
 свині 226, 227, 257, 265, 267–272, 327, 328
 свині трансгенні 273
 свиноматки 260, 262
 світові біржі 10
 селекція 150, 154, 157, 165, 187, 307
 селекція ВРХ 235
 селекція гороху овочевого 221
 селекція гусей 285
 селекція індиків 282
 селекція кіз 254
 селекція клітинна 148
 селекція коней ваговозів 232
 селекція кролів 292
 селекція пшениці 164
 селекція скандинавської норки 293
 селекція страусів 281
 селекція тварин 226
 селекція форелі 309
 селен 291
 селеніт натрію 333
 селера 211
 селера коренеплідна 210
 сепаратор молотильного пристрою 42
 сепарувальна поверхня решіт 37
 септоріоз 126
 сертифікація лісова 363
 серцево-судинна система 320
 сидерат 109
 сила тяги трактора 46
 силос 233
 силос комбінований 241
 силос якісний 158
 сир 338
 сироватка підсирна 339
 сировина заморожена 340
 сировина м'ясна 341
 сировина м'ясна блочна 341
 сировина с.-г. 317
 система землеробства 56

система землеробства органічна 66
 система обробітку ґрунту 73, 74
 система удобрення 58, 99, 102, 106, 109
 системи екологічні 111
 системи землеробства 78, 82
 системи обробітку ґрунту 53, 70
 системи удобрення 48, 101
 системний підхід 18
 сівалка зернова рядкова СЗ-3 34
 сімба сумісна ячменю і жита 159
 сівозмінна 70
 сівозмінна зернопросапна 101, 106
 сівозмінна короткоротаційна 81
 сівозмінна польова 59
 сівозміни 83
 сільське господарство 4, 5
 сільське господарство традиційне 122
 сінокісне використання 172, 173
 сірка 287
 склад ботанічний 175, 176, 179
 склад туш свиней морфологічний 257
 слива 195
 сміттєзвалище 114
 смородина 195
 смородина чорна 202
 собівартість і рентабельність картоплі 99
 солодість 347
 солодові пагони ячменю (свині) 269
 солоністі частинки 37
 соматичне клонування 137
 соняшник 152
 сорбенти 277, 288
 сорго 153
 сорго цукрове 184
 сорт рижію Зевс 189
 сорти 7, 67, 130, 154, 165
 сорти айстри 224
 сорти айстри новобельгійської 225
 сорти винограду 205
 сорти винограду столові 95
 сорти гороху овочевого 221
 сорти і строки сіви пшениці 162, 167
 сорти кавуна 217
 сорти картоплі 99
 сорти пшениці за останні 50 років 156
 сорти пшениці озимої 77
 сорти ранньої цибулі 215
 сорти яблуні 197, 198
 сорти ячменю 169
 сортовипробування 154
 сортовипробування в Україні 1
 сосна звичайна 356
 соціальна сфера 8
 соціальна сфера села 17
 соціальні зобов'язання 24
 соя 152, 187, 241
 спадкова інформація 227, 230
 сперма 299
 спермопродуктивність кнурів 264

спермопродукція 245, 261
 способи обробітку ґрунту 71, 75
 способи поливу 88
 способи сівби 174
 стави вирощувальні 311
 сталий розвиток 112, 120, 122
 стандарт 294
 стандартизація 113
 статевая система свиней 271
 стебловий метелик 134
 стиглість лісу 365
 стимулятор росту 220
 стимуляція свиноматок 260
 стимуляція статевої функції 246
 стійкість (абіотична, морозо-, посухо-) 164
 стійкість до хвороб 157
 стійкість проти бурі іржі 130
 стовбурові гнилі 361
 сторонні домішки 346
 стратегічне управління 19
 стратегія інноваційного розвитку 19
 стратегія розвитку аграрної економіки 15
 страуси 274, 281
 страхування 11
 стрес у худоби 244
 стресостійкість кнурів 264
 стресочутливість кнурів 264
 стрічкові гвинтові робочі органи 30
 строки садіння картоплі 128
 строки сівби 163
 стронцій 317
 субсидії у вівчарстві 250
 сульфат натрію 287
 суміш 30
 суміші трав'яні 6
 суниця 195
 супутні деревні породи 357
 суха маса 172
 суха речовина 170, 174, 177
 схеми садіння яблуні 198
 схожість насіння 77
 схрещування овець 249, 251

Т

таксація лісова 363
 тварини с.-г. 227, 319
 тваринницька галузь 229
 телиці ремонтні 239
 телята 321
 температура 298
 температурний режим 341, 360
 терморегуляція у ВРХ 244
 термостійкість 347
 тест-системи 325
 технічні засоби 36
 технічні засоби для поливу 91
 техногенні регіони 116
 технології 84
 технології ґрунтозахисні 52
 технології у скотарстві 242
 технологічний процес 35, 44, 45
 технологічний цикл 32
 технологічні рішення 259
 технологія no-till 69, 72, 78

технологія вирощування 67, 177, 180, 181
 технологія вирощування буряків механізована 185
 технологія деревообробки 364
 технологія макаронного борошна 350
 тимпанія в кози 255
 тирса 201
 тісто бісквітне 348
 товариства пасічників 9
 токсикологія 333
 тотипотентність 137
 трави багаторічні 79
 трави бобові 66
 трави бобові багаторічні 180
 трави сіяні 124
 травми в коней (лікування) 322
 травмування 39, 40
 травостій бобово-злаковий 176
 травостій довготривалий 175
 травостій лучний старосіяний 172
 травостої багаторічні 173
 травостої вирождені 171
 травосуміші 124
 травосуміші бобово-злакові 178, 179
 травосуміші люцерно-злакові 174
 травосумішки 173
 трактор МТЗ-80 46
 тракторні агрегати 32
 трансгенні рослини 150
 транспірація рослин 92
 трансферин 139
 трансформація агроландшафту 121
 трансформування ландшафтів антропогенне 116
 триптофан 276
 тритикале 279
 тритикале озиме 67
 тритикале 350
 трихотецени 278
 туберкулін 331
 туберкульоз 331, 332
 турбота про тварин 236
 тюки 36

У

удобрення 174, 179
 удобрення винограду 206
 удобрення (гумус) 59
 удобрення кукурудзи 50
 удобрення льону 191
 удобрення ставів 316
 удобрення цибулі 216
 удобрення цукрових буряків 104
 Україна 5
 умови зберігання посівного зерна 160
 умови оренди 12
 управління використанням земельних ресурсів 28
 урожайність 83, 84, 105, 109, 136, 175, 183, 187, 188

урожайність картоплі 99, 213
 урожайність цукрових буряків 97
 успадкування ознак фореї 309
 утримання свиней 265
 утримання телиць 239
 ущільнення соломи 36

Ф

фаза розвитку рослин 134, 155
 фактори 302
 фатальні наслідки 145
 фауна лісова 352
 фенольний склад 345
 ферментація фітомаси корму риб 314
 ферменти 278, 291, 338
 фермерське господарство 3
 фертигація 219
 фізико-хімічні властивості ґрунту 108
 фізіологія коня 231
 філогенетика 144
 філогенетичний аналіз 147
 фінансова безпека 25
 фінансова діяльність 29
 фінансове забезпечення 14
 фінансові складові розвитку агросфери 13
 фінансування 229
 фісташка туполиста 368
 фітол 149
 фітомаса 314
 фітосанітарний стан 127
 фітоценоз лісовий 355, 368
 фомозна 128
 фон живлення 168, 184
 фон мінерального живлення 183
 форми підприємницької діяльності 27
 формування інновацій 26
 фосфор 103, 107
 фосфорний потенціал 51
 фотосинтез 149
 фреза з вертикальною віссю обертання 33
 фульвокислоти 57
 фунгіциди 199, 207

Х

хвороби 127
 хвороби бджіл 301
 хвороби картоплі 128
 хвороби коней 231
 хвороби людини 156
 хвороби птиці 278
 хвороби свиней 272
 хвороби серця (коні) 320
 хелати 206
 хелатне мікродобриво 100
 хліб 156
 хлорела (суспензія) 287
 хлорид хрому 287
 хлоропласт 149
 хлорофіл 149
 хлорофілаза 149
 хлорофілід 149
 хром (VI) 291

хром у годівлі кролів 290

Ц

цвіль 335
 цезій 317
 ценопопуляція 368
 цеоліт 288
 церкоспорельоз 126
 цибуля рання 215
 цибуля ріпчаста 216
 Циков В.С. — академік-селекціонер 7
 цитогенетика кіз 254
 цитрат хрому 287
 цінність білків біологічна 337
 цукор 347
 цукристість 97, 104, 184
 цукрові буряки 136
 цукрозамінник 348
 цьоголітки коропа 316

Ч

частота обертання 30
 частота поливів 92
 черешня 195, 200

чорнозем звичайний 59
 чорнозем опідзолений 49, 63, 100
 чорнозем деградований 86
 чорнозем типовий 54
 чума свиней африканська (АЧС) 328

Ш

швидкорозбірні трубопроводи 91
 шерсть 248
 ширина міжряддя 183
 ширина отворів решіт 40
 шкала ЄС (BVCHN) 155
 шкала Ф. Куперман 155
 шкідник кукурудзи 134
 шкідники 127
 шкодочинність стовбурових гнилей 361
 школи наукові 2
 шлангові барабанні установки 91
 шлейфи 91
 шовківництво 307
 шовкопряд тутовий 307
 штучне осіменіння 299

Щ

щеплення яблуні 198

Я

яблуня 195, 197–199
 ягоди 343
 яйцепровід 299
 яйця блакитні 280
 якість зерна 39, 40, 67, 80, 156
 якість корму 170
 якість лісових культур 358
 якість молока 236, 240
 якість насіння льону 191
 якість поливу 87
 якість рослинної олії 188
 якість сирів 338
 якість цукру 346
 якість ягід винограду 204
 якості зерна посівні й урожайні 160
 якості картоплі смакові 103
 яловичина 233
 ячмінь озимий 169
 ячмінь ярий 53, 71, 76, 159, 168

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ І АБРЕВІАТУР

автореф. автореферат
 аграр. аграрний
 акад. академія
 АПК агропромисловий комплекс
 бібліогр. бібліографія
 бух. бухгалтерський
 бюл. бюлетень
 вет. ветеринарний
 вид-во видавництво
 вип. випуск
 вир-во виробництво
 відп. відповідальний
 вісн. вісник
 вод. водний
 ВРХ велика рогата худоба
 г грам (при цифрах)
 генет. генетичний
 год година (при цифрах)
 госп-во господарство
 грн гривня
 Д. Дніпропетровськ
 ДАУ Державний аграрний університет
 держ. державний
 дис. дисертація
 ДНК дезоксирибонуклеїнова кислота
 довід. довідник
 доп. доповідь
 дослід. дослідний
 д-р доктор
 ДСДС Державна с.-г. дослідна станція
 екон. економічний

журн. журнал
 зб. збірник
 зем-во землеробство
 зерн. зерновий
 ін. інший
 ін-т інститут
 інформ. інформаційний
 К. Київ
 канд. кандидат
 конф. конференція
 КСП колективне с.-г. підприємство
 Л. Львів
 м метр
 машино-буд. машинобудування
 метод. методичний
 міжвід. міжвідомчий
 міжнар. міжнародний
 міс. місяць
 млн мільйон (при цифрах)
 млрд мільярд
 н.-д. науково-дослідний
 НАН Національна академія наук
 НАУ Національний університет біорізноманіття і природокористування
 наук. науковий
 нац. національний
 НДІ Науково-дослідний інститут
 НТБ науково-технічний бюлетень
 О. Одеса
 обл. область

перероб. переробка (ний)
 підгот. підготував
 посіб. посібник
 пр. праці
 пром-сть промисловість
 р. (рр.) рік (и) (при цифрах)
 ред. редактор
 редкол. редакційна колегія (редколегія)
 РЖ реферативний журнал
 РНК рибонуклеїнова кислота
 с секунда (при цифрах)
 с. сторінка
 с.-г. сільськогосподарський
 сер. серія
 сіл. сільський
 ст. стаття
 т. (тт.) том (и) (при цифрах)
 тез. тези (си)
 темат. тематичний
 техн. технічний
 тис. тисяча (при цифрах)
 у (в) т. ч. у (в) тому числі
 НААН Національна академія аграрних наук
 УДК універсальна десятикова класифікація
 уклад. укладач (і)
 укр. український
 ун-т університет
 упоряд. упорядник
 Х. Харків
 хв хвилина (при цифрах)
 ч. частина (при цифрах)

ПОКАЖЧИК ВИКОРИСТАНИХ ПЕРІОДИЧНИХ І ПРОДОВЖУВАНИХ ВИДАНЬ

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

1. **Агроном.** — 2013. — № 4; 2014. — № 1.
2. **Агрохимический вестник.** — 2013. — № 12.
3. **Ветеринария.** — 2013. — № 12.
4. **Ветеринарна медицина України.** — 2014. — №№ 2, 3.
5. **Вісник аграрної науки.** — 2013. — №№ 10 спецвип. (вересень), 11; 2014. — №№ 2, 3, 4.
6. **Вісник Полтавської державної аграрної академії.** — 2013. — № 3; 2014. — № 1.
7. **Водне господарство України.** — 2013. — № 6.
8. **Дім, сад, город.** — 2014. — № 3.
9. **Економіка АПК.** — 2013. — № 12; 2014. — № 1.
10. **Ефективне птахівництво.** — 2014. — № 1.
11. **Ефективне тваринництво.** — 2014. — №№ 2, 3.
12. **Ефективні корми та годівля.** — 2013. — № 10; 2014. — № 2.
13. **Защита и карантин растений.** — 2014. — № 3.
14. **Збалансоване природокористування.** — 2013. — № 2/3.
15. **Земледелие.** — 2014. — № 2.
16. **Зерно і хліб.** — 2014. — № 2.
17. **Зерно.** — 2013. — № 12; 2014. — № 3.
18. **Зоотехнія.** — 2014. — № 2.
19. **Известия Тимирязевской сельскохозяйственной академии.** — 2013. — №№ 5, 6.
20. **Квіти України.** — 2014. — № 1.
21. **Кормопроизводство.** — 2013. — № 9.
22. **Кукуруза и сорго.** — 2013. — № 4.
23. **Лесоведение.** — 2014. — № 2.
24. **Лісовий і мисливський журнал.** — 2014. — №№ 1, 6.
25. **Магарац. Виноградарство и виноделие.** — 2013. — № 4.
26. **Мелиорация и водное хозяйство.** — 2014. — №№ 2, 6.
27. **Мясной бизнес.** — 2014. — №№ 3, 6.
28. **Напитки. Технологии и инновации.** — 2014. — № 4.
29. **Насінництво.** — 2013. — № 12.
30. **Настоящий хозяин.** — 2014. — № 1.
31. **Наше птахівництво.** — 2014. — №№ 2, 5.
32. **Облік і фінанси АПК.** — 2013. — № 4.
33. **Овощеводство.** — 2014. — №№ 1, 3, 4.
34. **Пасіка.** — 2014. — № 5.
35. **Плантатор.** — 2014. — №№ 1, 2.
36. **Почвоведение.** — 2013. — № 12; 2014. — № 2.
37. **Продукты & ингредиенты.** — 2014. — № 5.
38. **Пропозиція.** — 2013. — №№ 10, 11 спецвип: Інтенсивний сад: зарубіжний досвід; 2014. — №№ 3, 4, 5.
39. **Риболовство.** — 2014. — №№ 4, 5.
40. **Рибогосподарська наука України.** — 2014. — №№ 1, 2.
41. **Рыбное хозяйство.** — 2014. — № 2.
42. **Садівництво по-українськи.** — 2014. — № 2.
43. **Садоводство и виноградарство.** — 2013. — № 6.
44. **Свиноводство.** — 2014. — № 2.
45. **Сельскохозяйственная биология. Сер. Биология животных.** — 2014. — № 2.
46. **Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин.** — 2014. — № 1.
47. **Сучасна ветеринарна медицина.** — 2013. — №№ 1, 4, 5.
48. **Сучасне птахівництво.** — 2013. — №№ 2, 9.
49. **Сучасні аграрні технології.** — 2013. — №№ 7, 10.
50. **Тваринництво України.** — 2013. — №№ 4, 10, 11; 2014. — № 1.
51. **Техніка і технології АПК.** — 2013. — № 12; 2014. — №№ 1, 2, 3.
52. **Хлебный и кондитерский бизнес.** — 2014. — №№ 2, 4.
53. **Хранение и переработка зерна.** — 2014. — № 2.
54. **Цитология и генетика.** — 2014. — Т. 48, № 1.
55. **Цукор України.** — 2014. — № 4.
56. **Цукрові буряки.** — 2014. — №№ 2, 3.
57. **Agroexpert.** — 2014. — №№ 1, 2, 4, 5, спецвип.: Семени — золотой фонд урожая.
58. **The ukrainian farmer.** — 2014. — №№ 2, 4.

ПРОДОВЖУВАНІ ВИДАННЯ ТА ІНШІ НАУКОВІ ЗБІРНИКИ

1. **Агробіологія** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, Білоцерк. нац. аграр. ун-т; редкол.: Даниленко А.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Біла Церква, 2009 — **Вип. 11 (104).** — 2013. — 218 с. Шифр 542192
2. **Агропромислове виробництво Полісся** [Текст]: зб. наук. пр. / НААН, Ін-т сіл. госп-ва Полісся; редкол.: Савченко Ю.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Житомир, 2012 — **Вип. 6.** — 2013. — 176 с. Шифр 542578
3. **Агропромислове виробництво Полісся** [Текст]: зб. наук. пр. / НААН, Ін-т сіл. госп-ва Полісся; редкол.: Байбородіна Л. (ред.) [та ін.]. — Житомир, 2012 — **Вип. 6.** — 2013. — 176 с. Шифр 542578
4. **Агрохімія і ґрунтознавство** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Нац. наук. центр "Ін-т ґрунтознавства і агрохімії" ім. О.Н. Соколовського; редкол.: Балюк С.А. (відп. ред.) [та ін.]. — Харків: Аграр. наука, 1966 — **Вип. 80.** — 2013. — 150 с. Шифр 06 542858
5. **Ветеринарна біотехнологія** [Текст]: бюлетень / НААН, Держ. комітет вет. медицини України, Ін-т вет. медицини, Держ. наук.-контрольний ін-т біотехнології і штамів мікроорганізмів; редкол.: Ображей А.Ф. і Ушкалов В.О. (голов. редактори) [та ін.]. — Київ: Дорадо, 2001 — **№ 22.** — 2013. — 702 с. — (присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма"). Шифр 541902 **Вип. 23.** — 2013. — 290 с. Шифр 541903
6. **Вісник Львівського національного аграрного університету** [Текст] / М-во аграр. політики України; ред. рада: Завірюха П.Д. (відп. ред.) [та ін.]. — Львів, 2000 — **№ 17(1): Агрономія.** — 2013. — 223 с. Шифр 542771 **№ 17(2): Агрономія.** — 2013. — 456 с. Шифр 543348
7. **Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів** [Текст] / НАН України, НААН, Укр. тов-во генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова; редкол.: Кунах В.А. (голов. ред.) [та ін.]. — [Київ], 2008 — **Т. 11, № 1.** — 2013. — 204 с. Шифр 542873
8. **Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України; редкол.: Дегтярьов В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Харків, 1997 — **№ 2.** — 2013. — 275 с. — (Сер. ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство). Шифр 542777 **№ 9.** — 2013. — 414 с. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодощовівництво). Шифр 543355
9. **Захист і карантин рослин** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т захисту рослин; редкол.: Борзих О.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Київ: Світ, 1964 — **Вип. 59.** — 2013. — 413 с. Шифр 06 542881
10. **Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Калетнік Г.М. (голов. ред.) [та ін.]. — Вінниця, 1997 — **Вип. 4 (74).** — 2013. — 172 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 541911 **Вип. 5 (78).** — 2013. — 279 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 542072 **Вип. 1 (83), т. 1.** — 2014. — 187 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 543603 **Вип. 1 (83), т. 2.** — 2014. — 257 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 543606
11. **Збірник наукових праць Таврійського державного**

- агротехнологічного університету [Текст] / М-во аграр. політики України, Тавр. держ. агротехнол. ун-т, Навч.-наук. ін-т економіки і бізнесу / редкол.: Рудьєв В.А. (голова) [та ін.]. — Мелітополь, 2009 —
№ 1(21), т. 2: Екон. науки. — 2013. — 396 с. Шифр 541915
№ 1(21), т. 3: Екон. науки. — 2013. — 378 с. Шифр 541916
№ 2(22), т. 6: Екон. науки. — 2013. — 451 с. Шифр 542154
12. **Корми і кормовиробництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т кормів, Вінницький держ. аграр. ун-т; редкол.: Петриченко В.Ф. (відп. ред.) [та ін.]. — Вінниця, 1976 —
Вип. 75. — 2013. — 251 с. Шифр 06 542633
Вип. 76. — 2013. — 315 с. Шифр 06 542041
Вип. 77. — 2013. — 352 с. Шифр 06 543114
13. **Механізація та електрифікація сільського господарства** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Нац. наук. центр "Ін-т механізації та електрифікації сіл. госп-ва"; редкол.: Братішко В.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Глеваха, 1965 —
Вип. 98, т. 1: Сучасні проблеми землеробської механіки: матеріали XIV Міжнар. наук.-техн. конф., присвяч. пам'яті акад. П.М. Василенка. — 2013. — 615 с. Шифр 06 542021
Вип. 98, т. 2. — 2013. — 589 с. Шифр 06 542055
14. **Моніторинг та охорона біорізноманіття агроландшафтів** [Текст]: матеріали Регіональної наук.-практ. конф., Умань, 31 жовт. 2013 р.; редкол.: Миколайко В.П. (голов. ред.) [та ін.]. — Умань, 2013. — 96 с. Шифр 542295
15. **Науковий вісник Луганського національного аграрного університету** [Текст] / М-во аграр. політики України, Луган. нац. аграр. ун-т; редкол.: Ткаченко В.Г. (голова ред. ради) [та ін.]. — Луганськ: Елтон-2, 2009 —
№ 47. — 2013. — 393 с. — (Сер. Техн. науки). Шифр 542215
№ 49. — 2013. — 201 с. — (Сер. Вет. науки). Шифр 542213
16. **Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Гунчак В.М. (голов. ред.) [та ін.]. — Львів, 1998 —
Т. 15, № 1 (55), ч. 1. — 2013. — 431 с. — (Сер. Вет. науки). Шифр 542220
Т. 15, № 1 (55), ч. 2. — 2013. — 270 с. — (Сер. Вет. науки). Шифр 542225
Т. 15, № 1 (55), ч. 4. — 2013. — 248 с. — (Сер. Вет. науки. С.-г. науки). Шифр 542224
Т. 15, № 3 (57), ч. 1. — 2013. — 402 с. — (Сер. Вет. науки). Шифр 542221
Т. 15, № 3 (57), ч. 2. — 2013. — 356 с. — (Сер. Вет. науки). Шифр 542222
Т. 15, № 3 (57), ч. 3. — 2013. — 457 с. — (Сер. С.-г. науки. Вет. науки). Шифр 542223
Т. 15, № 3 (57), ч. 4. — 2013. — 486 с. — (Сер. Техн. науки. Харчові технології. Екон. науки). Шифр 543217
17. **Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України** [Текст]: зб. наук. пр. / редкол.: Мельничук Д.О. (відп. ред.) [та ін.]. — Київ, 1997 —
Вип. 172, ч. 3. — 2012. — 261 с. — (Сер. Вет. медицина, якість і безпека продукції тваринництва). Шифр 542162
Вип. 187, ч. 1. — 2013. — 352 с. — (Сер. Лісівництво та декоративне садівництво). Шифр 542173
18. **Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України; ред. рада: Андрущенко В.П. (голова) [та ін.]. — Київ, 2013. —
№ 5. — 268 с. — (Сер. 20: Біологія). Шифр 542623
19. **Наукові праці Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків** [Текст]: зб. наук. пр. / НААН, Ін-т біоенергет. культур і цукр. буряків, НДІ насінництва, ПФ НУБіП України "Крим. агротехнол. ун-т"; редкол.: Роїк М.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Київ, 2004 —
Вип. 20. — 2014. — 160 с. Шифр 543261
- Вип. 21.** — 2014. — 276 с. Шифр 543391
20. **Науково-інноваційні пропозиції для лісового комплексу України** [Текст]: зб. рекомендацій / НДІ лісівництва та декоративного садівництва, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України; редкол.: Лакида П.І., Олексійченко Н.О. (відп. за вип.). — Київ, 2013. —
Вип. 1, ч. 1. — 442 с. Шифр 542229
Вип. 1, ч. 2. — 405 с. Шифр 542230
Вип. 3. — 120 с. — (Сер. Біологія). Шифр 542774
21. **Науково-технічний бюлетень Інституту олійних культур НААН** [Текст]: зб. наук. пр. / редкол.: Аксьонов І.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Запоріжжя, 1996 —
Вип. 18. — 2013. — 133 с. Шифр 543396
22. **Овочівництво і баштанництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т овочівництва і баштанництва; редкол.: Корнієнко С.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Харків, 1964 —
Вип. 59. — 2013. — 346 с. Шифр 06 542801
23. **Передгірне та гірське землеробство і тваринництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т землеробства і тваринництва західного регіону; редкол.: Седіло Г.М. (відп. ред.) [та ін.]. — Львів; Оброшине, 1967 —
Вип. 55, ч. 1. — 2013 — 246 с. Шифр 06 542174
24. **Питання біоіндикації та екології** [Текст]: період. наук. видання / Держ. вищий навч. заклад "Запорізький нац. ун-т", М-во освіти і науки України; редкол.: Омелянич Л.О. (голов. ред.) [та ін.]. — Запоріжжя: Дике поле, 2010 —
Вип. 18, № 2. — 2013. — 368 с. Шифр 543152
25. **Пчеловодство. Апітерапія. Фітотерапія в руках человека** [Текст]: матеріали науч.-практ. конф. / Овсяник В.І. (глав. ред.) [и др.]. — Симферополь: ИТ "АРИАЛ", 2013. — 272 с. Шифр 542643
26. **Регіональні екологічні проблеми: науково-методичні і прикладні аспекти їх вирішення** [Текст]: матеріали VI Міжнар. наук. конф. студентів, магістрів і аспірантів, Одеса, 9–11 верес. 2013 р. / Одес. держ. екол. ун-т; редкол.: Волков А.І. (відп. за вип.) [та ін.]. — Одеса, 2013. — 350 с. Шифр 542310
27. **Розведення і генетика тварин** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т розведення і генетики тварин; редкол.: Рубан С.Ю. (відп. ред.) [та ін.]. — Київ: Аграр. наука, 1971 —
Вип. 47. — 2013. — 154 с. Шифр 06 542600
28. **Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України** [Текст]: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. / НААН, Тернопіл. держ. с.-г. дослідна станція [та ін.]; редкол.: Кулик С.М. (відп. ред.) [та ін.]. — Тернопіль: Крок, 2013. — 401 с. Шифр 542496
29. **Садівництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т садівництва; редкол.: Бублик М.О. (відп. ред.) [та ін.]. — Київ: Серж, 1964 —
Вип. 67. — 2013. — 250 с. Шифр 06 542185
30. **Селекція і насінництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т рослинництва ім. В.Я. Юр'єва; редкол.: Кириченко В.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Харків, 1964 —
Вип. 103. — 2013. — 375 с. Шифр 06 542504
31. **Сільськогосподарська мікробіологія** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / УАН, Ін-т с.-г. мікробіології; редкол.: Волкогон В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Чернівці, 2005 —
Вип. 18. — 2013. — 192 с. Шифр 06 543425
32. **Сільськогосподарські машини** [Текст]: зб. наук. ст. / М-во освіти і науки України, Луцький держ. техн. ун-т; редкол.: Швабюк В.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Луцьк: ЛДТУ, 1997 —
Вип. 26. — 2013. — 168 с. Шифр 542814
33. **Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва** [Текст]: зб. наук. пр. / Білоцерк. нац. аграр. ун-т; редкол.: Даниленко А.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Біла Церква, 2010 —
Вип. 10 (105). — 2013. — 126 с. Шифр 542817
34. **IV Всеукраїнський з'їзд екологів з міжнародною участю** (Екологія / Ecology — 2013) [Текст]: зб. наук. ст., Вінниця, 25–27 верес. 2013 р. / редкол.: Петрун В.Г. (відп. за вип.) [та ін.]. — Вінниця, 2013. — 552 с. Шифр 543203

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ, БІБЛІОГРАФІЧНІ ТА ІСТОРИКО-
БІБЛІОГРАФІЧНІ СЕРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ (1998–2014 рр.)**

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“АКАДЕМІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 1998 р.
(63 кн.)**

1. АВІДЗБА А.М. (2009)
2. БАБИЧ А.О. (2003)
3. БАРАБАШ О.Ю. (2002, 2007)
4. БАЩЕНКО М.І. (2008)
5. БОГДАНОВ Г.О. (2010)
6. БУРКАТ В.П. (1999, 2009)
7. ВАСИЛЕНКО П.М. (2000)
8. ВЛАСЕНКО В.М. (2004)
9. ВЛІЗЛО В.В. (2010)
10. ГОЛІК В.С. (2007)
11. ГОЛОВКО А.М. (2011)
12. ГУДКОВ І.М. (2005)
13. ДЕМ'ЯНЕНКО М.Я. (2005)
14. ЄЖОВ В.М. (2009)
15. ЗУБЕЦЬ М.В. (1999, 2008)
16. ІБАТУЛЛІН І.І. (2006)
17. КИРИК М.М. (2008)
18. КИРИЧЕНКО В.В. (2010)
19. КОВАЛЕНКО П.І. (1999)
20. КОЗИРЬ В.С. (2007)
21. КРАВЧЕНКО В.А. (2009)
22. КУЧКО А.А. (2006)
23. ЛЕБІДЬ Є.М. (2007)
24. ЛІСОВИЙ М.П. (1999)
25. ЛУКІНОВ І.І. (2007)
26. МАЗУР Г.А. (2006)
27. МАЛІК М.Й. (2014)
28. МАРТИНЕНКО І.І. (1999)
29. МЕСЕЛЬ-ВЕСЕЛЯК В.Я. (2003, 2008, 2013)
30. МУСІЄНКО М.М. (2008)
31. ОСТАШКО Ф.І. (2004)
32. ПАНАСЮК Б.Я. (2007)
33. ПЕРЕСИПКІН В.Ф. (1999)
34. ПОГОРІЛИЙ Л.В. (2004)
35. РИБАЛКО В.П. (2006)
36. САБЛУК П.Т. (2001, 2006, 2011)
37. САВЧЕНКО Ю.І. (2009)
38. САЙКО В.Ф. (2001)
39. СИТНИК В.П. (1999, 2009)
40. СНІТИНСЬКИЙ В.В. (2009)
41. СОЗІНОВ О.О. (2001, 2010)
42. СТЕГНІЙ Б.Т. (2011)
43. ТАРАРІКО О.Г. (2005)
44. ТРЕГОВЧУК В.М. (2002)
45. ТРИШИН О.К. (2012)
46. УШКАРЕНКО В.О. (2008)
47. ФЕДОРЕНКО В.П. (2010)
48. ФУРДИЧКО О.І. (2012)
49. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ Г.О. (2006)
50. ЦИКОВ В.С. (2006)
51. ШЕВЧЕНКО А.М. (2008)
52. ЮРЧИШИН В.В. (2000, 2005)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2005 р.
(12 кн.)**

1. БЕРЕЗОВСЬКИЙ М.Д. (2011)
2. ВОЙТЮК Д.Г. (2009)
3. GERMAN B.B. (2011)
4. ГОЛОВКО А.М. (2006)
5. ЄФІМЕНКО М.Я. (2007)
6. МАЗОРЕНКО Д.І. (2011)
7. МАЛІК М.Й. (2005)
8. СІГАРЬОВА Д.Д. (2010)
9. СЛАВОВ В.П. (2007)
10. СОБКО О.О. (2009)
11. УШКАЛОВ В.О. (2013)
12. ЧЕРНОВОЛ М.І. (2010)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ІНОЗЕМНІ ЧЛЕНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2009 р.
(1 кн.)**

ГРАБОВЕЦЬ А.І. (2009)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ЗЕМЛЕВПОРЯДНА НАУКА”
засн. ННСГБ НААН у 2005 р.
(1 кн.)**

НОВАКОВСЬКИЙ Л.Я. (2005)

**СЕРІЯ “БІОБІБЛІОГРАФІЯ
ВЧЕНИХ-АГРАРІВ УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 1998 р.
(57 кн.)**

1. КУЛЕСОВ М.М. (1998)
2. КРАВЧЕНКО М.А. (1999)
3. ЯНАТА О.А. (2001)
4. ФЕДОРОВА Н.А. (2002)
5. КОТКО І.К. (2002)
6. ФОМІЧОВ А.М. (2003)
7. НАУМЕНКО В.В. (2004)
8. ГЛАЗКО В.І. (2004)
9. ТЮЛЕНЄВ М.О. (2004)
10. МАХОВ Г.Г. (2005)
11. ШЕВЧЕНКО М.Н. (2005)
12. ВЛАСЮК П.А. (2005)
13. АЛПАТЬЄВ С.М. (2005)
14. СЛЮСАР І.Т. (2005)
15. БОГДАНОВ С.М. (2006)
16. ДЕГОДЮК Е.Г. (2007)
17. ЗЕЛЕНСЬКИЙ М.О. (2007)
18. ЯНГОЛЬ А.М. (2007)

19. СВЄЧИН К.Б. (2007)
20. МУДРУК О.С. (2007)
21. ОСИПЧУК А.А. (2007)
22. ТИХОНЕНКО Д.Г. (2007)
23. ТЕРНИЧЕНКО А.Г. (2008)
24. ГОРОДНІЙ М.Г. (2008, 2008)
25. ЗАДОНЦЕВ А.І. (2008)
26. ТАРАНЕНКО Л.К. (2009)
27. ВІЛЕНСЬКИЙ Д.Г. (2009)
28. ТАРАБРІН О.Є. (2009)
29. ЛОПАТІН М.І. (2009)
30. РЕВО М.В. (2009)
31. ПОЧЕРНЯЄВ Ф.К. (2010)
32. КОЛЕСНИКОВ О.І. (2010)
33. САЗАНОВ В.І. (2010)
34. СТУПЕНЬ М.Г. (2010)
35. ГУБЕНІ Ю.Е. (2010)
36. ШЕЛЕПОВ В.В. (2011)
37. СІРАЦЬКИЙ Й.З. (2011)
38. ЗАВІРЮХА П.Д. (2011)
39. БЕРЕЗІВСЬКИЙ П.С. (2011)
40. КРИЛОВА Г.І. (2011)
41. ДЖОВАНІ Д.О. (2011)
42. ВОЛЬФ М.М. (2011)
43. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2011)
44. КУЛЖИНСЬКИЙ С.П. (2011)
45. КОБЕЦЬ А.С. (2012)
46. СТЕПЧЕНКО Л.М. (2012)
47. РОЖЕСТВЕНСЬКИЙ Б.М. (2012)
48. ШАРАПА Г.С. (2013)
49. ВОЗНЯК Р.П. (2013)
50. ПРОКОПОВИЧ П.П. (2013)
51. НАБОКИХ О.Г. (2013)
52. ОНИСЬКО С.М. (2013)
53. ЗОСИМОВИЧ В.П. (2013)
54. ВЛАСОВ В.І. (2014)
55. ОСЬМАК К.І. (2014)
56. ПОГГЕНПОЛЬ В.О. (2014)

**ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“АГРАРНА НАУКА УКРАЇНИ В ОСОБАХ,
ДОКУМЕНТАХ, БІБЛІОГРАФІЇ”
засн. проф. В.А. Вергуновим у 2001 р.
(71 кн.)**

Персоналії:

1. БУДРІН П.В. (2001)
2. ЛИХВАР Д.Ф. (2002)
3. ЯНАТА О.А. (2003)
4. ІВАНІЦЬКИЙ Б.Г. (2004)
5. КВАСНИЦЬКИЙ О.В. (2005)
6. РЕМЕСЛО В.М. (2006, 2011)
7. ЮР'ЄВ В.Я. (2007)
8. АЛЕШО О.Г. (2011)
9. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2012)

Монографії:

1. *Вергунов В.А.* Коноплярство в Україні: історичні аспекти розвитку. Погляд у минуле. Проблеми сьогодення. Перспективи: моногр. (2002).
2. Харківський с.-г. науково-освітній центр з селекції і насінництва: становлення та діяльність (II половина XIX — початок XX ст.): моногр. (2004).

3. Наукова школа акад. ВАСИЛЕНКА Петра Мефодійовича: моногр. (2005).
4. Коломийській дослідній станції — 50 років: здобутки, перспективи (2006).
5. *Вергунов В.А.* Нариси історії аграрної науки, освіти та техніки: моногр. (ч. 1. — 2006; ч. 2. — 2008; ч. 3. — 2010).
6. *Вергунов В.А.* Харківський науковий центр з селекції с.-г. культур: історія та сьогодення: до 100-річчя від дня заснування Ін-ту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва: моногр. (2007).
7. *Вергунов В.А.* Професор СЛЪОЗКІН Петро Родіонович (1862–1927 рр.): моногр. (2007).
8. *Вергунов В.А.* Державна наукова с.-г. бібліотека УААН: історія і сьогодення: моногр. (2007).
9. *Супіханов Б.К.* Олійні культури: історія, сорти, виробництво, торгівля: моногр. (2008).
10. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України доби 1917–1920 рр.: міністри землеробства: моногр. (2008).
11. *Вергунов В.А.* Історія Української академії с.-г. наук (1956–1962). До 110-річчя створення Нац. аграр. ун-ту: моногр. (2008).
12. *Вергунов В.А.* Полтавське дослідне поле: становлення і розвиток с.-г. дослідної справи в Україні (до 125-річчя державного дослідництва в агрономії та тваринництві): моногр. (2009).
13. *Супіханов Б.К.* Продовольча безпека України: історія і сьогодення: моногр. (2009).
14. *Супіханов Б.К.* Зернові культури: історія, сорти, виробництво: моногр. (2009).
15. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України доби 1920-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2009).
16. *Вергунов В.А.* Академік К.К. Гедройц і Україна: невідомі сторінки творчої біографії (1929–1930 рр.): моногр. (2009).
17. *Вергунов В.А.* Агрономія і становлення науки про тваринництво на теренах України та Франції (II половина XVIII — 1917 р.): моногр. (2009).
18. *Вергунов В.А.* Сельскохозяйственное опытное дело в Украине: историко-научный анализ организационных основ: моногр. (2009).
19. *Вергунов В.* Василий Николаевич Ремесло — ученый селекционер (1907–1983): (к 100-летию Мироновского ин-та пшеницы им. В.М. Ремесло): моногр. (2010).
20. *Вергунов В.А.* Еволюція наукових засад на шляху до природоохоронного адаптивно-ландшафтного меліоративного землеробства: моногр. (2010).
21. Історія розвитку генетики та селекції: особистості і здобутки: моногр. (2010).
22. *Сінченко В.М.* Цукрові буряки: історія, сорти і гібриди, технологія, виробництво: моногр. (2010).
23. *Коваленко С.Д.* Історія Ботанічної секції С.-г. наукового комітету України (1918–1927): моногр. (2010).
24. *Білоцерківська А.С.* Сільське господарство України першої чверті XX століття та його наук.-освіт. забезпечення в контексті діяльності проф. А.Г. Терниченка: моногр. (2010).

25. Мельник Ю.Ф. Сільське господарство України 1930-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2010).
26. Приходько Ю.О. Становлення та діяльність Харківського науково-освітнього центру з ветеринарної паразитології: кінець XIX — початок XXI ст.: моногр. (2010).
27. Радченко Л.С. Академік І.І. Лукінов — вчений, громадський діяч, організатор аграрно-економічної науки в Україні: моногр. (2011).
28. Герук С.М. Відновлення деталей сільськогосподарських машин зварюванням і наплавленням: становлення та розвиток: моногр. (2011).
29. Черныш О.А. Академик Василий Николаевич Ремесло — ученый и организатор сельскохозяйственной науки (1907–1983) (к 100-летию Мирововского института пшеницы им. В.Н. Ремесло): моногр. (2011).
30. Вергунов В.А. Історія аграрної науки, освіти і техніки в Україні ретросп. наук.-доп. бібліогр. покажч. автореф. дис. (2011).
31. Корзун О.В. Становлення та розвиток сільськогосподарської дослідної справи на Поділлі (кінець XIX — початок XX ст.): моногр. (2011).
32. Вергунова І.М. Історія процесу інформатизації в агрономії України (60-ті рр. XX ст. — поч. XXI ст.): моногр. (2011).
33. Вергунов В.А. Передумови становлення та діяльності Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2011).
34. Присяжнюк М.В. Наукове забезпечення розвитку українського тваринництва у 20-х рр. XX ст. (2011).
35. Радченко Л.С. Наукова школа академіка І.І. Лукінова (1927–2004) (2011).
36. Зубець М.М. Київська дослідна станція тваринництва “Терезине”: історія, здобутки, вчені (2011).
37. Бородай І.С. Теоретико-методологічні основи становлення та розвитку вітчизняної зоотехнічної науки (2012).
38. Вергунова І.М. Математичні методи для вирішення наукових завдань вітчизняної агрономії першої половини XX ст. (2012).
39. Вергунов В.А. Передумови становлення та діяльності Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2012).
40. Діденко О.М. Розвиток водного права в контексті науково-освітньої діяльності В.А. Григор’їва (1872–1927) (2012).
41. Войтюк В.Д. Мобільні засоби технічного обслуговування і ремонту сільськогосподарської техніки в Україні (XX — початок XXI ст.) (2013).
42. Присяжнюк М.В. Розвиток сільськогосподарської дослідної справи УСРР у 20-х рр. XX ст.: науково-організаційні засади (2012).
43. Вергунов В.А. Сільськогосподарська дослідна справа в Україні від зародження до академічного існування: організаційний аспект (2012).
44. Піпан Х.М. Селекція озимої пшениці в Україні: історія та здобутки (2013).
45. Гриценко Н.Ф. Історія наукової думки про класифікацію ґрунтів (до 130-річчя виходу кн. проф. В.В. Докучаєва “Російський чорнозем”) (2013)

Збірки документів і матеріалів:

46. С.-г. науковий комітет України (1918–1927 рр.): зб. док. і матер. (2006).
47. Академік Микола Іванович ВАВИЛОВ і розвиток аграрної науки в Україні: зб. іст.-наук. нарисів, док., бібліогр. матер. (2005).
48. Р. ВАЛЬТЕР, Ю. КЛЕОПОВ і Г. МАХОВ — забуті сторінки вітчизняної науки: зб. док. і матер. (2006).
49. Всеукраїнська академія с.-г. наук (1931–1935 рр.): зб. док. і матер. (2006).
50. Українська академія с.-г. наук (1956–1962 рр.): зб. док. і матер. (2006).
51. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1940 рр.): зб. док. і матер. (2007).
52. Відділ с.-г. наук АН УРСР (1945–1956): зб. док. і матер. (2008).
53. Агрономічне ґрунтознавство в Україні (1918–1930 рр.): зб. док. і матер. (2008).
54. Науково-консультаційна рада Народного комісаріату земельних справ УСРР (1927–1930 рр.): зб. док. і матер. (2010).
55. Південне відділення ВАСГНІЛ: зб. док. і матер. (2011).
56. Присяжнюк М.В. Сорто-насіннєве управління Цукротресту (1921–1927): зб. док. та матер. (2011).
57. Сільське господарство УСРР та його наукове забезпечення у роки Другої світової війни (1940–1945) (2012).
58. Сівозміни в системах землеробства України (1958–1984 рр.): зб. док. і матеріалів (2012)
59. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1941 рр.): зб. док. і матеріалів (2013)
60. Науково-організаційні засади розвитку аграрної науки та її управління в УСРР (1962–1969 рр.): зб. док. і матеріалів (2014)

СЕРІЯ “ВІДОМІ ВЧЕНІ-ПРИРОДОЗНАВЦІ ТА ОСВІТЯНИ УКРАЇНИ”

**засн. проф. В.А. Вергуновим у 2004 р.
(7 кн.)**

1. НОВИКОВ М.М. (2003, 2008)
2. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2010)
3. КОСТЕНКО Н.В. (2011)
4. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012)
5. ЧЕРНЯХІВСЬКИЙ О.Г. (2012)
6. ДЕРЛЕМЕНКО В.В. (2013)

СЕРІЯ “АКАДЕМІКИ ТА ЧЛЕНИ- КОРЕСПОНДЕНТИ НАН УКРАЇНИ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА” **засн. НБУВ НАНУ і ННСГБ НААН у 2007 р. (2 кн.)**

1. Академік НАН України ЛУКІНОВ І.І. (1927–2004): біобібліогр. покажч. (2009).
2. Академік АН УСРР і ВАСГНІЛ Оплоков (Опоків) Євген Володимирович (1869–1937): біобібліогр. покажч. (2014)

СЕРІЯ "НАУКОВІ ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНІ ЧИТАННЯ"
заснована ННСГБ НААН у 2001 р.
(7 кн.)

1. ЯНАТА О.А. (2001).
2. ШІНДЛЕР К.Г. (2005).
3. НОВИКОВ М.М. (2008).
4. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2011).
5. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012).
6. КОСТЕНКО В.С. (2013).
7. АНГЕЛІНА П.М. (2014).

СЕРІЯ "БІОБІБЛІОГРАФІЯ ДІЯЧІВ НАУКИ, ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ"
заснована ННСГБ НААН у 2014 р.
(1 кн.)

ДЕРЛЕМЕНКО Т. Ф. (2014)

БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ "ІНОЗЕМНА С.-Г. КНИГА У ФОНДАХ ННСГБ НААН ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ І ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ"
засн. проф. В.А. Вергуновим у 2009 р.
(5 кн.)

1. Польська книга у фондах ДНСГБ УААН: наук.-доп. бібліогр. покажч. (1825–2002 рр.) (2008).
2. Польська с.-г. книга у фондах Держ. наукової с.-г. бібліотеки УААН та наук.-дослідних установ і вищих навч. закладів аграр. профілю (1771–2008 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2009).
3. Колекція французьких с.-г. видань у фондах ДНСГБ УААН (1802–2008) (2009).
4. Німецькі сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (1822–2010).
5. Чеські сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (2012).

НАУКОВО-ДОПОМІЖНІ РЕТРОСПЕКТИВНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ, БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ
(22 кн.)

1. Професор Довгопола Олена Павлівна. Життєвий і творчий шлях (1927–2001): біобібліогр. покажч. (2001, 2002).
2. Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940. Журнали, "Бюлетені", "Вісті", Наукові записки, "Збірники наукових праць", "Труди": наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).

3. Періодичні та продовжувані видання з агрономії на Полтавщині (XIX–XX ст.): наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).
4. Українська с.-г. книга (з фондів ЦНСГБ УААН). 1868–1900: наук.-доп. бібліогр. покажч. (2002); 1901–1910 рр. (2002); 1911–1917 рр. (2003); 1918–1922 (2004); 1923–1932 (2005); 1933–1935 (2005); 1936–1939 (2007); 1940–1945 (2007, 2008);
5. Центральна наукова с.-г. бібліотека УААН. 1921–2001: бібліогр. покажч. літ. за 1933–2001 рр. До 80-річчя заснування ЦНСГБ УААН (2002).
6. Аграрна наука в Україні: автореф. дис. із фондів ДНСГБ УААН. 1950–1959: наук.-доп. бібліогр. покажч. Вип. 1. (2007); Вип. 2. 1960–1965 (2007); Вип. 3 (2008).
7. Наукові праці та статті наукових співробітників Коломийської дослідної станції (1980–2005): наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, Івано-Франків. ін-т АПВ, Колом. ДС, ДНСГБ (2006).
8. Наукові публікації Державної наукової с.-г. бібліотеки УААН. 2001–2007 рр.: бібліогр. покажч. наук. видань та публ. співробітників б-ки (2008).
9. Фонд видань, випущених у XIX столітті з с.-г. тематики ДНСГБ НААН, включених до Держ. реєстру наук. об'єктів, що становлять нац. надбання (1802–1900 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2011).
10. Сільськогосподарські періодичні видання в Україні. 1918–1940 (2012).
11. Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2011 рр. (2012).
12. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2014 рік (2013).

СЕРІЯ ТЕМАТИЧНИХ НАУКОВО-ДОПОМІЖНИХ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ВИДАНЬ З ФОНДІВ ННСГБ НААН "ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНІ РЕСУРСИ АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВУ УКРАЇНИ",
засн. ННСГБ НААН у 2013 р. (2 кн.)

1. Бджільництво: наук.-доп. бібліогр. покажч. вітчизн. та зарубіж. видань з фондів ННСГБ НААН (2013)
2. Ґрунтознавство = Soil Science : темат. наук.-доп. бібліогр. покажч. вітчизн. та зарубіж. видань з фондів Нац. наук. с.-г. б-ки НААН (2013)

СТРУКТУРА СТОРІНКИ РЕФЕРАТУ В РЖ “АПК УКРАЇНИ”

1. Індекс УДК — еталонне видання українською мовою Універсальної десятикової класифікації (2000 р.).

2. Бібліографічний опис (БО) документа — згідно з ГОСТом 7.1–84. Відмінною особливістю БО РЖ є розташування елементів БО: назва матеріалу; галузь свідчень про відповідальність, де подаються прізвища всіх авторів незалежно від їх кількості.

Приклад:

УДК 633.416:631.527.5:631.543.2

СЕЛЕКЦІЯ І НАСІННИЦТВО КОРМОВОГО БУРЯКУ В УКРАЇНІ / Рибак Д.А., Фомічов А.М., Ярош Ю.М. // Вісн. аграр. науки. — 1998. — № 8. — С. 39–43. — Бібліогр.: 4 назви.

Бібліографічний опис документа подається мовою оригіналу.

3. Ключові слова (5–10 слів) — слова чи словосполучення, взяті з назви чи тексту документа, які характеризують його зміст і забезпечують пошук (згідно з ДСТУ 2398–93).

4. Номер реферату — рік, порядковий номер РЖ у поточному році, порядковий номер реферату у журналі.

5. Текст реферату подається українською мовою і складається за таким планом:

- об'єкт роботи, якщо це неясно із заголовка;
- основні питання, які розглядаються в первинному документі;
- результати, висновки, галузь застосування.

Передається точка зору автора. Реферат не має абзаців, розділів, рубрик.

6. Результати роботи викладаються точно і гранично інформативно.

7. Висновки подаються так, як вони представлені в документі.

8. Викладати текст реферату потрібно коротко, використовуючи короткі, стислі речення. Реферат є самостійним вторинним документом.

9. У рефераті не вживати складні граматичні звороти, незвичні терміни, символи.

10. У тексті реферату формули наводяться у таких випадках:

- без формул неможлива побудова тексту реферату;
- формули виражають результати роботи;
- формули значно полегшують розуміння змісту роботи.

Одиниці виміру приводяться в одиницях міжнародної системи (СІ) згідно з ГОСТом 8.417–81.

11. Обсяг реферату:

- для більшості статей, брошур тощо 350–1000 знаків, до 32 друкованих рядків;
- для документів великого обсягу (монографій та ін.) — 2500 знаків, дві друковані сторінки.

УДК 631.145 (051.6) (477)

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

РЕФЕРАТИВНИЙ ЖУРНАЛ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

**Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека**

*Ви можете замовити наш журнал
на компакт-дисках.*

*Розмістимо вашу рекламу
на сторінках нашого журналу.*

*Вы можете заказать
наш журнал на компакт-дисках.*

*Разместим вашу рекламу
на страницах нашего журнала.*

*You can subscribe
our journal on CD.
We are ready to place you
advertisement in our journal.*

*Vous pouvez commander
notre revue de CD.
Nous placerons votre reclame
dans notre revue.*